

Baròmetre 18

Sobre conflictes, drets humans
i construcció de pau

Juliol - Setembre 2008
PROGRAMA DE CONFLICTES I
CONSTRUCCIÓ DE PAU

El present Informe ha estat elaborat per: Maria Cañadas Francesch (drets humans i justícia transicional), Albert Caramés Boada (desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Patricia García Amado (crisis humanitàries), Maria Prandi Chevalier (drets humans i justícia transicional), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèlica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats), Eneko Sanz Pascual (desarmament), Núria Tomàs Collantes (tensions), Jordi Urgell Garcia (conflictes armats), Ana Villellas Ariño (conflictos armats) y María Villellas Ariño (gènere y construcció de pau).

Els continguts d'aquest estudi són responsabilitat exclusiva dels diferents programes de l'Escola de Cultura de Pau i dels seus autors i en cap cas poden ser considerats com l'opinió de la Generalitat de Catalunya.

Glossari	4	Amèrica i el Carib	113
00 Introducció	7	Àsia i Pacífic	114
01 Conflictes armats	13	Orient Mitjà	113
Conflictes armats: evolució trimestral per regions	16	5.2. Prevenir la corrupció en l'assistència humanitària	116
Àfrica	16	5.3. La resposta dels donants	118
a) Àfrica Occidental	16	06 Desarmament	121
b) Banya d'Àfrica	16	6.1. Iniciatives contra la proliferació d'armament lleuger	121
c) Grans Llacs i Àfrica Central	18	a) Nacions Unides	121
d) Magrib i Nord d'Àfrica	21	b) Informe anual de Small Arms Survey	122
Amèrica	22	c) Altres esdeveniments destacables	123
Àsia i Pacífic	22	6.2. Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR)	125
a) Àsia Meridional	22	a) Esdeveniment més rellevants del trimestre	125
b) Sud-est Asiàtic i Oceania	31	b) DDR, desarmament i control d'armes	126
Europa	35	07 Drets humans i justícia transicional	129
Orient Mitjà	38	7.1. Drets humans i Dret Internacional Humanitari (DIH):	129
02 Tensions	43	anàlisi de la situació a escala internacional	
Tensions: evolució trimestral per regions	46	a) Drets humans: situació a escala internacional	129
Àfrica	47	b) Drets humans i Dret Internacional Humanitari en contextos de conflicte armat	131
a) Àfrica Austral	47	c) Drets humans i terrorisme	133
b) Àfrica Occidental	48	7.2. Justícia Transicional	133
c) Banya d'Àfrica	50	a) Amnisties i lluita contra la impunitat	133
d) Grans Llacs i Àfrica Central	54	b) La Cort Penal Internacional	134
e) Nord d'Àfrica i Magrib	57	c) Tribunals Penals Internacionals ad hoc	136
Amèrica	58	d) Tribunals Penals mixtes, híbrids o internacionalitzats	137
Àsia	60	e) Justícia ordinària i sistemes tradicionals de justícia	137
a) Àsia Central	60	f) Comissions de recerca de la Veritat i altres comissions d'investigació	138
b) Àsia Meridional	61	08 Dimensió de gènere en la construcció de pau	141
c) Àsia Oriental	63	8.1. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere	141
d) Sud-est Asiàtic i Oceania	64	a) Violència domèstica contra les dones en contextos bèl·lics	142
Europa	67	b) Armes lleugeres i violència domèstica.	143
a) Sud-est d'Europa	67	c) L'impacte dels conflictes armats en les nenes	144
b) Caucas	68	8.2. La construcció de pau des d'una perspectiva de gènere	144
Orient Mitjà	71	a) Processos de pau	145
03 Processos de Pau	77	b) La resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU	145
3.1 Evolució dels processos de pau	77	c) Gènere i desenvolupament	146
Àfrica	78	d) Equitat de gènere i conflictes armats	146
a) Àfrica Occidental	78	Escola de Cultura de Pau (UAB)	149
b) Banya d'Àfrica	79		
c) Grans Llacs i Àfrica Central	81		
d) Magreb i Nord d'Àfrica	84		
Amèrica	84		
Àsia	85		
a) Àsia Meridional	85		
b) Àsia Oriental	88		
c) Sud-est asiàtic i Oceania	88		
Europa	91		
Orient Mitjà	93		
04 Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament Internacional	97		
4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica per àmbits d'intervenció	97		
a) Govern i participació	98		
b) Seguretat	100		
c) Reforma del sistema de Justícia	103		
d) Benestar social i econòmic	103		
4.2. Països en fase avançada de rehabilitació.	105		
Esdeveniments més destacats			
4.3. Acompanyament internacional	106		
05 Crisis humanitàries i acció humanitària	109		
5.1. Evolució dels contextos de crisis humanitària	109		
Àfrica	110		
a) Àfrica Austral	110		
b) Àfrica Occidental	111		
c) Banya d'Àfrica	112		
d) Grans Llacs i Àfrica Central	112		

ACNUR: Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats	FLEC: <i>Frente de Libertação do Enclave de Cabinda</i>
ACP: Àsia, Carib, Pacífic	FMI: Fons Monetari Internacional
ACH: Acord de Cessament d'Hostilitats	FNL: <i>Forces Nationales de Libération</i>
ADF: <i>Afghanistan Development Forum</i>	GAFI: Grup d'Acció Financera
AIEA: Agència Internacional de l'Energia Atòmica	GAM: <i>Gerakin Aceh Merdeka</i> (Moviment d'Aceh Lliure)
AMIB: Missió de la Unitat Africana a Burundi	GIA: Grup Islàmic Armat
ANP: Autoritat Nacional Palestina	GNT: Govern Nacional de Transició
AOD: Ajuda Oficial al Desenvolupament	GPP: <i>Groupement Patriotique pour la Paix</i>
APC: Autoritat Provisional de la Coalició	GSPC: Grup Salafista per a la Predicació i el Combat
APHC: <i>All Parties Hurriyat Conference</i>	HIPC: <i>Heavily Indebted Poor Countries</i> (Països Pobres Fortament Endeutats)
AUC: <i>Autodefensas Unidas de Colombia</i>	IANSAN: <i>International Action Network on Small Arms</i>
BICC: <i>Bonn International Center for Conversion</i>	ICBL: <i>International Campaign to Ban Landmines</i>
BM: Banc Mundial	IDG: Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere
BONUCA: Oficina de les Nacions Unides de Suport a la Consolidació de la Pau a R. Centrafricana	IDH: Índex de Desenvolupament Humà
BRF: Bougainville Resistance Force	IDP: <i>Internally Displaced Persons</i> (Persones Desplaçades Internes)
CAD: Comitè d'Ajuda al Desenvolupament	IEMF: <i>Interim Emergency Multinational Force</i> (Força Multinacional Provisional d'Emergència)
CAP: <i>United Nations Inter-Agency Consolidated Appeal Process</i> (Crida Consolidada Interagències de Nacions Unides)	IFM: <i>Isatubu Freedom Movement</i>
CARICOM: <i>Caribbean Community</i>	IGAD: <i>Intergovernmental Authority on Development</i>
CAS: Assistència Estratègia País	IISS: <i>International Institute for Strategic Studies</i>
CASA: <i>Coordinating Action on Small Arms</i>	IOM: Organització Internacional de Migracions
CDHNU: Comissió de Drets Humans de Nacions Unides	IPC: Índex de Percepció de la Corrupció
CEI: Comunitat d'Estats Independents	IRIN: <i>United Nations Integrated Regional Information Network</i>
CEMAC: Comunitat Econòmica i Monetària dels Països d'Àfrica Central	IRIS: <i>Institut de Relations Internationales et Stratégiques</i>
CICR: Comitè Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja	ISAF: Força Internacional d'Assistència a la Seguretat
COAV: <i>Children in Organised Armed Conflict</i>	ISDR: <i>International Strategy for Disaster Reduction</i>
CODHES: <i>Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento</i>	JEM: <i>Justice and Equality Movement</i>
CPI: Cort Penal Internacional	JKLF: <i>Jammu and Kashmir Liberation Front</i>
CPN: <i>Communist Party of Nepal</i>	KANU: <i>Kenya African National Union</i>
DDR: Desarmament, Desmoblització i Reintegració	LDC: <i>Least Developed Countries</i> (Països Menys Desenvolupats)
Dòlars: Dòlars d'EUA	LND: Lliga Nacional Democràtica
ECHA: Comitè Executiu Afers Humanitaris	LRA: <i>Lord's Resistance Army</i>
ECHO: Oficina d'Ajuda Humanitària de la Unió Europea	LTTE: <i>Liberation Tigers Tamil Eelam</i> (Tigres d'Alliberament de la Terra Preciosa dels Tamil)
ECOMOG: <i>Economic Community of West African States Monitoring Group</i>	LURD: <i>Liberians United for Reunification and Democracy</i>
ECOSOC: Consell Econòmic i Social de Nacions Unides	MAS: <i>Movimiento Al Socialismo</i>
ECOWAS: Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental	MDC: <i>Mouvement for the Democratic Change</i>
EEBC: Comissió de Fronteres entre Eritrea i Etiòpia	MDJT: <i>Mouvement pour la Démocratie et la Justice au Tchad</i>
EUA: Estats Units d'Amèrica	MDF: Meckauvi Defense Force
ELN: <i>Ejército de Liberación Nacional</i>	MDR: Moviment Democràtic Republicà
ENA: Exèrcit Nacional Albanès	MERCOSUR: Mercat Comú del Sur
EUFOR: <i>European Union Forces</i>	MFDC: <i>Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance</i>
EZLN: Ejèrcito Zapatista de Liberación Nacional	MILF: <i>Moro Islamic Liberation Front</i>
Fad'H: <i>Forces Armées d'Haití</i>	MINUCI: Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
FAO: Organització per a l'Alimentació i l'Agricultura de Nacions Unides	MINURSO: <i>Misión de Naciones Unidas para el Referéndum en el Sáhara Occidental</i>
FARC: <i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i>	MINUSTAH: Missió de Nacions Unides per a l'Estabilització d'Haití
FDD: <i>Forces pour la Défense de la Démocratie</i>	MJP: <i>Mouvement pour la Justice et la Paix</i>
FDI: Fons de Desenvolupament per a Iraq	MLC: <i>Mouvement pour la Libération du Congo</i>
FDLR: Forces Democràtiques per a l'Alliberament de Rwanda	
FFAA: Forces Armades governamentals	
FKM: <i>Front Kedaulatan Maluku</i> (Front per a la Sobirania de Moluques)	

MNLF: <i>Moro National Liberation Front</i>	SFOR: <i>Stabilisation Force</i>
MODEL: <i>Movement for Democracy in Liberia</i>	SIPRI: <i>Stockholm International Peace Research Institute</i>
MONUC: Missió de Nacions Unides a RD Congo	SLA: <i>Sudan's Liberation Army</i>
MPCI: <i>Mouvement Patriotique de Côte d'Ivoire</i>	SPLA: <i>Sudan's People Liberation Army</i>
MPIGO: <i>Mouvement Patriotique pour l'Indépendance du Grand Ouest</i>	TLCAN: Tractat de Lliure Comerç per a Amèrica del Nord
MPLA: Moviment per a l'Alliberament d'Angola	TNP: Tractat de No Proliferació Nuclear
MSF: Metges Sense Fronteres	UA: Unió Africana
NDC: <i>National Democratic Congress</i>	UAB: Universitat Autònoma de Barcelona
NDFB: <i>National Democratic Front of Bodoland</i>	UE: Unió Europea
NEPAD: <i>New Economic Partnership for African Development</i>	ULFA: <i>United Liberation Front of Assam</i>
NMRD: <i>National Mouvement for Reform and Development</i>	UNAMA: Missió d'Assistència de Nacions Unides a Afganistan
NLFT: <i>National Liberation Front of Tripura</i>	UNAMIS: Missió Avançada de Nacions Unides a Sudan
NPA: <i>New People's Army</i>	UNAMSIL: Missió de Nacions Unides per a Sierra Leone
NPP: <i>New Patriotic Party</i>	UNDG: Grup de Nacions Unides per al Desenvolupament
NRC: <i>Norwegian Refugee Council</i>	UNDOF: Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides
NSCN (IM): <i>National Socialist Council of Nagaland – Isak – Muivah</i>	UNESCO: Organització de Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura
OCDE: Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic	UNFICYP: Força de les Nacions Unides per al Manteniment de la Pau a Xipre
OCHA: Oficina de Coordinació d'Afers Humanitaris de Nacions Unides	UNICEF: Fons de Nacions Unides per a la Infància
OCI: Organització de la Conferència Islàmica	UNIDIR: Institut de Nacions Unides per a la Investigació sobre el Desarmament
ODM: Objectius de Desenvolupament del Mil·lenari	UNIFEM: Fons de Desenvolupament de Nacions Unides per a la Dona
OEA: Organització dels Estats Americans	UNIFIL: Força Interina de Nacions Unides a Líban
OMC: Organització Mundial del Comerç	UNFPA: Fons de Nacions Unides per a la Població
OMS: Organització Mundial de la Salut	UNITA: <i>União para a Independência Total de Angola</i>
ONG: Organització No Governamental	UNAMA: Missió de Nacions Unides a Afganistan
ONU: Organització de les Nacions Unides	UNMA: Missió de Nacions Unides a Angola
ONUB: Missió de Nacions Unides a Burundi	UNMEE: Missió de Nacions Unides a Etiòpia y Eritrea
ONUSIDA: Programa de les Nacions Unides sobre el VIH/SIDA	UNMIK: Missió d'Administració Interina de Nacions Unides a Kosovo
OPM: <i>Organisasi Papua Merdeka</i> (Organització de la Papua Lliure)	UNMIL: Missió de Nacions Unides a Libèria
OSCE: Organització per a la Seguretat i Cooperació a Europa	UNMISSET: Missió de Nacions Unides de Suport a Timor-Leste
OTAN: Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord	UNMOGIP: Grup d'Observació Militar de Nacions Unides a Índia i Pakistan
PAC: <i>Patrullas de Autodefensa Civil</i>	UNMOP: Missió d'Observació de Nacions Unides a Prevlaka
PDP: <i>People's Democratic Party</i>	UNMOVIC: Comissió de Supervisió i Verificació de les Inspeccions de Nacions Unides
PESC: Política Exterior i de Seguretat Comuna	UNOCI: Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
PESD: Política Europea de Seguretat i Defensa	UNOGBIS: Oficina de Suport a la Construcció de Pau de Nacions Unides a Guinea-Bissau
PIB: Producte Interior Brut	UNOL: Oficina de Suport a la Construcció de Pau de Nacions Unides en Libèria
PMA: Programa Mundial d'Aliments	UNOMIG: Missió d'Observació de Nacions Unides a Geòrgia
PNB: Producte Nacional Brut	UNOTIL: Oficina de Nacions Unides a Timor-Leste
PNUD: Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament	UNPOS: Oficina Política de Nacions Unides a Somàlia
PRIO: <i>Peace Research Institute of Oslo</i>	UNPPB: <i>United Nations Political and Peace Building Mission</i>
PWG: <i>People's War Group</i>	UNRWA: <i>United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East</i> (Agència de
RAMSI: <i>Regional Assistance Mission to the Solomon Islands</i>	
RCD-Goma: <i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Goma</i>	
RCD-K-ML: <i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Mouvement pour la Libération</i>	
RCD-N: <i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National</i>	
RTFT: <i>Results Focused Transnational Framework</i>	
RSM: <i>Republik Maluku Selatan</i> (República de Moluques del Sud)	
RUF: <i>Revolutionary United Front</i>	
SADC: <i>South African Development Community</i>	

Treball i Ajuda de Nacions Unides per als Refugiats Palestins a Orient Mitjà)

UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de Nacions Unides per a Orient Mitjà

UNTOP: Oficina de Construcció de Pau de Nacions Unides a Tadjikistan

UNTSO: Organització per a la Supervisió de la Treva de Nacions Unides

USAID: Agència per al Desenvolupament Internacional d'EUA

USCRI: *United Nations Committee for Refugees and Immigrants*

VIH/SIDA: Virus de Inmunodeficiència Humana / Síndrome de Inmunodeficiència Adquirida

ZANU-PF: *Zimbabwe African National Union-Patriotic Fron*

El *Baròmetre* és un informe trimestral publicat en castellà i català per diferents programes de l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, que **analitza els esdeveniments ocorreguts al món al llarg del trimestre (juliol – setembre 2008)** a través de vuit apartats específics: conflictes armats, tensions, processos de pau, rehabilitació postbèl·lica, crisis humanitàries, desarmament, drets humans i justícia transicional i dimensió de gènere en la construcció de pau. Aquesta publicació actualitza les dades de l'informe anual *Alerta 2008* i dels anteriors números del *Baròmetre*, basant-se en la informació publicada quinzenalment al butlletí electrònic *Semàfor*¹, editat pel programa de Conflictes i Construcció de Pau.

Alguns dels fets més rellevants assenyalats en aquest "Baròmetre" del tercer trimestre de 2008 són els següents:

Conflictes armats

- En el tercer trimestre de l'any la xifra total de **conflictes armats** va augmentar de 27 a 28, per la guerra oberta durant diversos dies entre Geòrgia i Rússia.
- Una ofensiva de les Forces Armades de Pakistan iniciada a l'agost al nord-oest del país va causar 800 baixes insurgents, segons el balanç oficial.
- La violència es va intensificar a Algèria per els nombrosos atemptats de l'Organització d' al-Qaeda al Magreb Islàmic, que va xifrar en 130 els morts en un mes.
- El nivell de violència en el Delta del Níger va ser el més alt des que el MEND va iniciar la seva lluita al 2001, provocant un increment de morts i el desplaçament de milers de persones, a més de la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli.
- El nombre de víctimes mortals a Somàlia des de la caiguda al gener de 2007 de l'Unió dels Tribunals Islàmics va arribar a les 9.500 persones, i van ser segrestats una trentena de vaixells en les seves aigües des d'inicis de 2008.
- Al sud de Filipines (Mindanao) es va registrar l'esclat de violència més intens dels últims anys després que es suspengués la signatura de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro.

Tensions

- El nombre de **tensions** a tot el món va ser de 75, essent les més greus les de la RD Congo, el Sudan, Zimbabwe, Bolívia, el Pakistan (Balutxistan), i el Caucas, tant al nord com al sud (Abkhàzia i Ossètia).
- Davant les traves imposades per Eritrea, el Consell de Seguretat de l'ONU va desmantellar definitivament la missió de manteniment de la pau de l'ONU a la frontera amb Etiòpia, fet que va incrementar la volatilitat de la situació.
- La crisi política i social per l'enfrontament entre el Govern central i els departaments orientals a Bolívia es va aguditzar notablement després del referèndum revocatori del 10 d'agost.
- Els enfrontaments a Tailàndia entre simpatitzants i detractors del Govern van provocar un mort i més de 40 ferits, a més de la imposició de l'estat d'excepció, en un clima de forta tensió política i social.
- La província xinesa de Xinjiang va registrar el pitjor brot de violència dels últims anys després de sofrir diversos atacs atribuïts pel govern al grup armat secessionista ETIM.
- La violència va adquirir un caràcter cotidià al nord del Caucas, amb segrests, tirotejos i assassinats selectius, i va incloure diverses accions d'abús de poder per part de les estructures locals i federals, segons van denunciar ONG locals.

¹ Aquest número del *Baròmetre* analitza la informació recollida als *Semàfors* del número 198 al 205.

- La tensió internacional entorn del programa nuclear iranià va arribar a un punt àlgid amb la prova d'un míssil de llarg abast al juliol, seguida per l'aplicació de noves sancions a Iran per part d'Estats Units i la UE.

Processos de pau

- Respecte els **processos de pau**, el Govern de Mali va assolir un acord amb el grup armat tuareg ADC.
- El president de Burundi i el líder de les FNL van decidir reunir-se dues vegades per setmana.
- Els principals grups armats de Balutxistan (Pakistan) van anunciar la suspensió de les seves activitats armades per un temps indefinit.
- El Govern filipí va posar fi a les negociacions amb el MILF .
- El Govern tailandès va mantenir negociacions amb els musulmans del Sud a Indonèsia, Malàisia i en diversos països europeus.
- Els presidents rus i francès van acordar que les tropes russes es retirarien de les zones de Geòrgia ocupades en el termini d'un mes, excepte a Abjàssia i Ossètia del Sud.
- En l'Iraq, Moqtada al-Sadr va anunciar la suspensió de les operacions de la seva milícia.

Rehabilitació postbè·lica

- Pel que fa a la **rehabilitació postbè·lica**, el líder de l'antiga guerrilla maoísta CPN, Pushpa Kamal Dahal, alies Prachanda, va ser nomenat primer ministre de Nepal, després de diversos mesos de deliberacions que van provocar la paralització del país en molts aspectes econòmics i socials.
- El Parlament iraqià va aprovar la Llei Electoral pels Consells Provincials al superar el veto presidencial després d'acordar que les eleccions a la província de Kirkuk se celebrarien en una data posterior a la de la resta del país.
- Les forces de seguretat de l'estat d'Afganistan manquen de la formació necessària per a assumir la seva labor, segons l'últim informe de l'Oficina de Responsabilitat Governamental d'Estats Units.
- El secretari general de l'ONU va publicar el segon informe anual del Fons para la Consolidació de la Pau on es valoren les activitats realitzades pel fons entre juny de 2007 i juliol de 2008.

Crisis humanitàries

- En quant a les **crisis humanitàries**, 17 milions de persones planten cara a la fam al Corn d'Àfrica.
- La inseguretat va obligar a la retirada de diverses ONG al Txad i Somàlia.
- El Govern de Sri Lanka va ordenar la retirada de les organitzacions humanitàries del nord del país davant l'agreujament dels combats i la crisi humanitària.
- La intensificació de les hostilitats en la regió filipina de Mindanao va provocar el desplaçament de 400.000 persones.
- Diversos informes assenyalen la incapacitat dels Governos d'Afganistan, Filipines i Colòmbia davant les crisis de desplaçament que afecten als seus països.

Desarmament

- Respecte el **desarmament**, Nacions Unides va celebrar la Tercera Reunió Biennal dels Estats per a avaluar la implementació del Programa d'Acció (PoA) per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes lleugeres en tots els seus aspectes.
- Small Arms Survey va alertar en el seu informe anual sobre la magnitud del problema del desviament d'armes en possessió legal al mercat il·legal.
- El Govern d'Espanya anuncia que destruirà el seu arsenal de bombes de dispersió, compensarà a les empreses afectades i reemplaçarà l'armament per un altre tipus d'explosius.
- Es van iniciar nous processos de DDR a Burundi (FNL), Colòmbia (ERG) i RD Congo (RUD, RPR).
- El procés de desmobilització a Uganda va rebre una subvenció del BM, mentre que a Sudan va seguir sense assegurar-se'n el finançament.
- En la desmobilització i reintegració d'ex combatents a Còte d'Ivoire van sorgir problemes a tots els nivells, des de la fase d'acantonament fins a la de reinserció.

Drets humans

- Respecte als **drets humans**, Iran va suspendre la pena de mort per lapidació.
- El Comitè de drets humans de l'ONU va expressar preocupació pel tractament a sospitosos de terrorisme al Regne Unit i a França.
- La CPI es va veure obligada a suspendre el judici contra el primer president en actiu, el senyor de la guerra congolès Thomas Lubanga, per errors processals que no li garantien un judici amb garanties.
- El fiscal de la Cort Penal Internacional (CPI), Luis Bruno-Ocampo, va emetre una ordre d'arrest contra el president de Sudan, Omar al-Bashir.
- Les autoritats sèrbies van arrestar al juliol a l'ex-president de la República de Sèrbia Radovan Karadzic en crida i cerca pel TPIY des de feia 13 anys.
- Indonèsia va reconèixer els crims contra la humanitat comesos a Timor-Leste l'any 1999 arran de la presentació de l'informe final de la Comissió de la Veritat i l'Amistat.

Gènere i construcció de pau

- En matèria de **gènere i construcció de pau**, la CPI va fer una crida per a recaptar 10 milions d'euros destinats a prestar assistència a dos milions de víctimes de la violència sexual com a conseqüència dels conflictes armats a Àfrica.
- La xarxa IANSA va alertar sobre el vincle entre la possessió d'armes lleugeres i la violència domèstica en el marc de Reunió Biennal d'Estats del Programa d'Acció sobre Armes Lleugeres de Nacions Unides.
- Al voltant de 200 milions de nenes viuen en zones afectades per conflictes armats o en risc de patir-ne un, segons un informe de l'ONG Plan.
- Diverses organitzacions van instar a la Comissió Europea que participi més activament en la implementació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat sobre les dones, la pau i la seguretat.

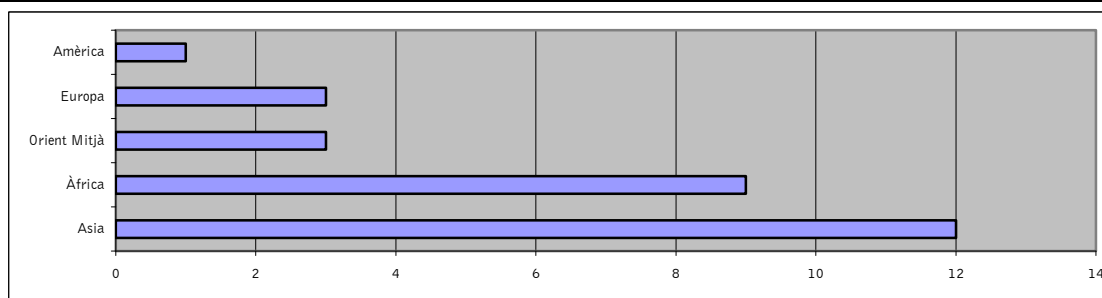


Conflictes armats

- ❑ El tercer trimestre de l'any la xifra total de conflictes va augmentar de 27 a 28, per la guerra oberta de diversos dies entre Geòrgia i Rússia.
- ❑ Una ofensiva de les Forces Armades de Pakistan iniciada a l'agost al nord-oest del país va causar 800 baixes insurgents, segons el balanç oficial.
- ❑ La violència es va intensificar a Algèria pels nombrosos atemptats de l'Organització al-Qaida al Magrib Islàmic, que va xifrar en 130 els morts en un mes.
- ❑ El nivell de violència al Delta del Níger va ser el més alt des que el MEND va iniciar la seva lluita el 2001, provocant un increment de morts i el desplaçament de milers de persones, a més de la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli.
- ❑ El nombre de víctimes mortals a Somàlia des de la caiguda al gener de 2007 de la Unió dels Tribunals Islàmics va assolir les 9.500 persones, i van ser segrestats una trentena de vaixells a les seves aigües des d'inicis de 2008.
- ❑ Al sud de Filipines (Mindanao) es va registrar l'esclat de violència més intens dels últims anys després que se suspengués la signatura de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro.

En aquest apartat s'analitzen els conflictes armats actius durant el tercer trimestre de 2008¹. La xifra total pel que fa als tres mesos anteriors va passar de 27 a 28 conflictes, a causa de l'esclat de la guerra entre Geòrgia i Rússia, iniciada a la regió secessionista d'Ossètia del Sud i ampliada a altres zones. Per una altra part, en sis dels 12 casos que van registrar una escalada de la violència, la deterioració va implicar un canvi de tendència pel que fa al trimestre anterior: Algèria, Uganda (nord), l'Afganistan, l'Índia (Jammu i Caixmir), l'Índia (CPI-M) i el Pakistan (nord-oest). En relació a la intensitat de la violència, aquesta es va mantenir en la mateixa línia que el trimestre anterior, amb predominança de nivells mitjos (en 14 conflictes), mentre que amb la deterioració de la situació a Pakistan (nord-oest) van passar de vuit a nou els casos de violència especialment greu (el Txad, RD Congo [est], Somàlia, el Sudan [Darfur], l'Afganistan, el Pakistan [nord-oest], Sri Lanka [nord-est], Colòmbia i l'Iraq). Per una altra part, va destacar la reducció de la violència al Iemen i a les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf). Un 60% dels contextos va tenir com causa destacada del conflicte qüestionis identitàries o d'autogovern.

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats



¹ S'entén per conflicte armat tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com incompatibles en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte en el territori (destrucció d'infraestructures o de la naturalesa) i la seguretat humana (ex. població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disruptió dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciats dels de la delinqüència comuna i normalment vinculats a:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, el que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir o erosionar al poder;
- o al control dels recursos o del territori.



Taula 1.1. Resum dels conflictes armats 3er trimestre 2008

Conflicte ² -inici-	Tipologia ³	Actors principals ⁴	Intensitat ⁵
			Evolució trimestral
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	2
	Sistema		↑
Txad -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies janjaweed, Sudan	3
	Govern		=
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern	Govern, ONLF, OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, exèrcits privats de seguretat	2
	Recursos, Identitat		↑
República Centreafricana -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFRD, UFR	2
	Govern		=
República Democràtica del Congo (est)	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), missió internacional MONUC (ONU)	3
	Identitat, Govern,		↑

² En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen conflictes armats, matisant entre parèntesis la regió dins de l'Estat a la qual se circumscriu el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.

³ Aquest informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera un conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior d'aquest Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es tindrà en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

⁴ Els actors principals que intervenen als conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que utilitzen més els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com ara atacs suïcides, atemptats i violència sexual, i fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.

⁵ La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i impacte a la població i al territori. Així mateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, així com a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per assolir acords). Per tant, solen considerar-se conflictes armats d'alta intensitat aquells que provoquen més de 1.000 víctimes mortals anuals, a més d'afectar normalment porcions significatives del territori i la població i implicar un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades, si bé amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat finalitza quan es produeix una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, bé sigui per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmobilització d'una de les parts o bé perquè una de les parts enfrontades renúncia a o limita notablement la lluita armada com estratègia per a la consecució d'uns objectius. Qualsevol d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàctica, no implica necessàriament la fi del conflicte armat.



-1998-	Recursos		
Somàlia -1988-	Intern internacionalitzat	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada) Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència jihadista al-Shabab, Muqawama, Hawiye Tradition and Unity Council	3
	Govern		↑
Sudan (Darfur) -2003-	Intern Internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions del grup armat SLA, JEM, NRMD, NRF	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalitzat	Govern, LRA	1
	Autogovern, Identitat		↑
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes, missió internacional ISAF (OTAN), senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	2
	Sistema		=
Filipines (Mindanao-MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	1
	Autogovern, Identitat		↑
Filipines (Mindanao - Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Índia (Assam) -1983-	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD	2
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Jammu i el Caixmir) -1989-	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	1
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA	1
	Autogovern, Identitat		=
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M	2
	Sistema		↑
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	2
	Autogovern, Identitat		=
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	2
	Sistema		↓
Sri Lanka (nord-est) -1983-	Intern	Govern, LTTE, LTTE (facció del coronel Karuna)	3
	Autogovern, Identitat		↑
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		=
Europa			
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats txetxens	2
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalitzat	Govern, PKK	2
	Autogovern, Identitat		=
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalitzat	Coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		=
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Iemen -2004-	Intern	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)	2
	Sistema		↓
1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència; =: sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat			

Conflictos armats: evolució trimestral per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)		<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Recursos, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups privats de seguretat		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractores tenen sobre el seu territori, a més d'una participació més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i bases militars, juntament amb el segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats normalment per la insurgència. D'altra banda, aquesta situació ha menat a l'enfrontament pel control sobre la terra i els recursos a les diferents comunitats que habiten la regió.		

El grup armat MEND va establir un alto el foc el 24 de juny, que va suspendre el 12 de juliol com conseqüència de l'anunci per part del Regne Unit del seu suport al Govern nigerià en el seu objectiu de garantir la seguretat a la regió del Delta. Des de llavors es va produir una escalada dels atacs contra posicions de l'Exèrcit i plataformes petroleres i oleoductes, protagonitzats pel MEND als estats de Bayelsa, Rivers i Delta, i per diverses milícies de la regió, així com una important ofensiva per part de les Forces Armades. A més, es van desencadenar enfrontaments entre dues faccions del MEND. El nivell de violència registrat aquest trimestre és el més alt des que el grup MEND va iniciar la seva lluita, amb greus conseqüències per a la població civil, provocant un increment de víctimes mortals i el desplaçament de milers de persones, a més de la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli. En aquest sentit, el president Yar'Adua va afirmar que el tràfic il·lícit de petroli estava alimentant el conflicte a la regió del Delta, ja que el cru és intercanviat per diners i armes. Aquesta qüestió es veu facilitada pels elevats índexs de corrupció que afecten al país. A més, el president de l'empresa nacional petrolera NNPC va admetre el pagament de 12 milions de dòlars per a evitar que els militants del Delta ataquessin les seves instal·lacions, després de tenir pèrdues de 81 milions de dòlars en només dos mesos.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)		<i>Inici del conflicte:</i>	2007
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats ONLF, OLF		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=



Síntesi: Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'ONLF, que sorgeix el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, exigeix un grau superior d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha dut a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que des de 1973 exigeix al govern més autonomia a la regió d'Òromiya. El govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. El final de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va comportar l'increment de les operacions del govern per posar fi a la insurgència a Ogaden i, després de les eleccions que es van celebrar l'any 2005, els enfrontaments entre les forces armades i l'ONLF han augmentat.

El Govern va persistir en la seva ofensiva militar a la regió d'Ogaden i l'ONLF el va acusar de bloquejar i restringir l'accés de les organitzacions humanitàries a la zona, ofensiva que unida a la greu sequera que afecta la regió, va provocar l'agudització de la crisi humanitària⁶. USAID va afirmar que l'ajuda alimentària no arribava amb la suficient rapidesa a la població que la necessita, ni tota assolida la seva destinació a la regió d'Ogaden. En aquest sentit, al setembre l'ONLF va fer una crida al Consell de Seguretat de l'ONU perquè facilités l'establiment d'un corredor humanitari internacional per a poder subministrar ajuda humanitària a la població de la regió afectada per la crisi. Diverses fonts van documentar l'augment de detencions de civils, acusats de col·laborar amb l'ONLF, per part dels cossos de seguretat etiòps. En aquest sentit, el Govern va informar de la detenció de vuit membres de l'ONLF, suposats responsables de les explosions que van tenir lloc a l'abril a la capital durant i després de les eleccions, acusant-los de dependre d'Eritrea. L'ONLF va reivindicar la mort de 33 soldats a principis de juliol, i va celebrar la seva 4^a Sessió Plenària del Comitè Central de l'organització a la fi d'aquest mes, de les conclusions de la qual va destacar la seva voluntat d'enfortir la cooperació amb altres grups armats oposats al règim etiòp, especialment amb la insurrecció somali.

Somàlia		<i>Inici del conflicte:</i>	1988
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ALS, formada per la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada), Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència gihadista, Hawiye Tradition and Unity Council		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva que viu el país s'inicien el 1988, quan una coalició de grups opositors es rebel·la contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després aconsegueix enderrocar-lo. Aquesta situació dona pas a una nova lluita dins d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la intervenció internacional fracassada de principis dels anys noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopegat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen la mateixa idiosincràsia de la societat somali, dividida en clans, la ingerència d'Etiòpia i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va conformar el 2004 el GFT, que ha tingut el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país.		

Va persistir l'escalada de la violència registrada en els últims mesos a Mogadiscio i més enllà de la capital, com a Kismayo i Beletweyne, causant un creixent nombre de morts i desplaçament de població civil, així com l'increment dels segrests de bucs en aigües properes al país, una trentena aquest any. A més, el GFT va estar a la vora del col·lapse a causa d'una greu crisi interna. L'organització somali Elman Peace and Human Rights Organization va anunciar que des de la caiguda de la UTI al gener de 2007 havien mort més de 9.500 persones, i que l'any 2008 estava sent més violent que l'anterior. El grup armat Al-Shabab va continuar ampliant el seu radi d'acció i va ser canviant la seva tàctica de guerra de guerrilles cap a ofensives més sostingudes i intenses, el que va donar mostra de la seva fortalesa. Un exemple va ser la prohibició d'ús de l'aeroport de Mogadiscio imposada per al-Shabab i desafiada per la UA, el que va provocar l'obertura d'un nou

⁶ Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).



i greu front contra l'AMISOM, que fins a ara no s'havia vist massa afectada per la insurrecció. Van continuar les negociacions per a la implementació de l'acord de Djibouti⁷ que inclou el relleu de la missió de la UA per l'ONU, per estar infradotada de personal, recursos i per haver perdut la seva neutralitat i imparcialitat al desvetllar-se qüestions vinculades al tràfic il·lícit d'armes entre l'AMISOM i el GFT i la insurrecció. El projecte ENOUGH va destacar que la política antiterrorista dels EUA i el seu suport al GFT havien contribuït a augmentar la crisi humanitària i de seguretat, a més de radicalitzar les postures anti nord-americanes⁸.

Sudan (Darfur)	<i>Inici del conflicte:</i>	2003
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Recursos, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions de l'SLA, JEM, NRMD, NRF	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de les demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment l'SLA i el JEM. El govern va respondre a l'aixecament utilitzant les forces armades i les milícies àrabs <i>janjaweed</i> . Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència s'ha agreujat, a més de generar la fragmentació dels grups d'oposició. Des de 2004 hi ha una missió de pau de la UA sobre el terreny, l'AMIS.	

La sol·licitud del fiscal de la CPI d'una ordre d'arrest per al president Omar al-Bashir, acusat de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra, va marcar la tònica del trimestre. L'anunci va provocar manifestacions a Khartoum i preocupació entorn de l'impacte d'aquesta acusació sobre la UNAMID, el procés de pau i la situació humanitària. Tant la UA com la Lliga Àrab van criticar la decisió i van sol·licitar al Consell de Seguretat de l'ONU que posposés el procés, vinculant-ho a la continuació del mandat de la missió, que finalment va ser renovat enmig de fortes tensions. La violència no va remetre durant el trimestre, i a mitjan agost l'Exèrcit va iniciar una ofensiva per a acabar amb la insurrecció a Darfur Septentrional, el que va provocar enfrontaments entre les Forces Armades i els grups armats de la zona. A més, van persistir les activitats de les milícies *janjaweed*, es van incrementar els atacs contra la UNAMID, contra els camps de desplaçats i contra les organitzacions i combois humanitaris. Aquests van haver de reduir i fins i tot suspendre l'assistència humanitària a causa de la falta de seguretat. El projecte Small Arms Survey va assenyalar que la població desplaçada va estar exposada diàriament a la violència, al reclutament per part de diferents actors armats, i a la manipulació per part de grups externs per a assolir objectius polítics⁹.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	<i>Inici del conflicte:</i>	1998
<i>Tipologia:</i>	Govern, Identitat, Recursos	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	govern, milícies Mai-Mai, grup armat hutu ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (CNDP, general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑

⁷ Vegeu capítol 3 (Processos de pau).

⁸ Menkhaus, K., *Somalia: A Country in Peril*, a Policy Nightmare, Enough Project, 9 de març de 2008, a <http://www.enoughproject.org/files/reports/somalia_rep090308.pdf>

⁹ Kahn, C., *Conflict, Arms, and Militarization: The Dynamics of Darfur's IDP Camps*, Small Arms Survey, setembre de 2008, en <http://www.smallarmssurvey.org/files/portal/spotlight/sudan/Sudan_pdf/SWP-15-Conflict-Arms-Militarization.pdf>



Síntesi: El conflicte actual té l'origen en el cop d'Estat que va encapçalar Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko. Va culminar amb la cessió del poder per part del President el 1997. Posteriorment, l'any 1998, Burundi, Ruanda i Uganda, al costat de diversos grups armats, intenten derrocar Kabila, que rep el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de quatre milions de víctimes mortals. El control i l'expoliació dels recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i de la presència de les forces armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999 i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 ha comportat la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un govern de transició. Posteriorment, l'any 2006, es va elegir un govern, que no ha suposat la fi de la violència a l'est del país, a causa de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsables del genocidi de Ruanda el 1994.

La situació d'inestabilitat i violència va continuar present a l'est del país i es va agreujar al final del trimestre. Es van produir enfrontaments entre les Forces Armades i els grups armats, o entre els mateixos grups, pel que l'alto el foc assolit a Goma al gener es va convertir en paper mullat ja que va ser violat de forma reiterada per totes les parts signants. La milícia Mai-Mai PARECO es va retirar formalment de l'acord i el CNDP del general Nkunda va amenaçar amb la seva retirada del procés Amani acusant al Govern de continuar el seu suport al grup armat FDLR, part dels membres del qual són responsables del genocidi de Rwanda de 1994 i que no va signar l'acord de Goma. Diversos mitjans de comunicació i la MONUC van alertar del rearmament i de l'increment del reclutament per part dels grups armats i de les Forces Armades de cara a una possible escalada de la situació. A més, la MONUC va destacar que a les àrees controlades pels grups armats la violència contra la població havia continuat, i especialment la violència sexual. Aquesta situació es va agreujar a partir del 28 d'agost quan es van desencadenar forts combats a Kivu Nord entre les Forces Armades i el CNDP, el que va suposar l'escalada de violència més greu de l'any. Finalment, l'organització Global Witness va donar la raó al CNDP a l'acusar a les Forces Armades de col·laborar amb les FDLR en l'explotació de mines d'or i estany en lloc de combatre a la rebel·lió.¹⁰

R. Centreafricana		<i>Inici del conflicte:</i>	2006
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, APRD, UFRD, UFR		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	Durant l'any 2006, la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents, que denuncien la falta de legitimitat del govern de François Bozizé, com a producte d'un cop d'Estat contra el President Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de dividir la nació. La insurgència té dos fronts: en primer lloc, a la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Bedaya N'Djadder, s'ha enfrontat al govern de Bozizé reivindicant un nou repartiment del poder polític. En segon lloc, cal destacar l'escalada de les operacions d'insurgència al nord-est del país per part de la coalició de grups UFDR. A aquesta inestabilitat s'ha afegit el sorgiment al nord-oest de nombrosos grups d'assaltadors de camins coneguts com a Zaraguinas.		

El procés polític va sofrir diversos altibaixos durant el trimestre, el que va provocar nous brots de violència. La signatura per part del Govern i els grups armats APRD i UFDR al juny de l'Acord de Pau Global, va facilitar l'avanç dels preparatius per a l'inici del Diàleg Polític Inclusiu (DPI) que havia d'iniciar-se el 23 de juliol (prèviament, el 8 de juny). No obstant això, el procés va tornar a interrompre's a causa de que l'oposició política i armada va decidir suspendre la seva participació en el DPI davant els tres projectes de llei d'amnistia presentats pel Govern. Aquests estaven dissenyats per a protegir als cossos de seguretat que primer van donar suport al cop d'Estat de

¹⁰ Global Witness, *Control of Mines by Warring Parties Threatens Peace Efforts in Eastern Congo*, 10 de setembre de 2008, a <http://www.globalwitness.org/media_library_detail.php/663/en/control_of_mines>



l'antic líder rebel François Bozizé, posteriorment convertit en president legítimat per les urnes, i després el van recolzar per a fer front a la insurrecció cometent greus violacions dels drets humans al nord del país. Arran de la retirada, es van intensificar els atacs per part de l'APRD al nord-oest i l'ofensiva de les Forces Armades. No obstant això, el 15 de setembre Govern i insurrecció van aconseguir un nou acord per a relançar el DPI, ja que el Govern es va comprometre a revisar la polèmica llei d'amnistia. No obstant, van persistir els atacs contra la població civil per part de milícies no identificades i grups d'assaltadors de camins, coneguts com Zaraguinas.

Txad		<i>Inici del conflicte:</i>	2006
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El cop d'estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurgència que intensifica l'activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu de derrocar el govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està liderada per la volàtil coalició FUC, composta per diversos grups i militars desafectes al règim, entre els quals destaca l'SCUD. S'hi afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a l'extensió de la guerra que pateix la regió sudanesa veïna de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs progovernamentals sudaneses <i>janjaweed</i> . Aquestes forces han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, cosa que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que donen suport a les seves insurgències respectives.		

A la fi del trimestre anterior es va produir una important ofensiva per la coalició rebel AN amb l'incendi de diverses poblacions i l'avanç rebel cap a N'Djamena, que va ser reprimida per les Forces Armades causant un elevat nombre de víctimes en el bàndol rebel. A partir d'aleshores, es van produir dissensions en el si de la fràgil coalició que al febrer va atacar la capital. La situació de seguretat va continuar sent fràgil durant el trimestre, a causa dels continus enfrontaments entre les Forces Armades, les milícies progovernamentals i la insurrecció. Cal destacar l'explosió produïda en el mercat central de N'Djamena, que va causar la mort de set persones i ferides a altres 10, segons el Govern. MSF i OXFAM van suspendre temporalment les seves activitats a Kerfi després de diversos atacs contra el personal i instal·lacions humanitàries. OXFAM va criticar que, després d'un any d'operacions en la zona, la missió **EUFOR TCHAD/RCA** havia posat de manifest les seves limitacions i la seva incapacitat per a fer enfront de la situació. La Lliga Txadiana dels Drets Humans va denunciar que almenys 400 persones romanien desaparegudes des dels enfrontaments que van tenir lloc a N'Djamena al febrer arran de l'ofensiva rebel. La Cort txadiana va condemnar a mort *in absentia* i sense les mínimes garanties processals a l'ex president Hissène Habré, que segueix a Senegal pendent del seu judici pels crims comesos als anys vuitanta al Txad.

Uganda (nord)		<i>Inici del conflicte:</i>	1986
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, LRA		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	=



Síntesi: El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte armat en el qual el grup armat d'oposició LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta derrocar el govern de Yoweri Museveni i instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalitat a la regió nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per engrandir les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les forces armades (al costat de les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat de prop de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats al sud del Sudan, que li brindava suport, fins que el 2002 aquest país va permetre a les forces armades ugandeses penetrar al seu territori en persecució del grup. Des de 2006 se celebra un procés de pau que ha aconseguit establir un cessament d'hostilitats.

El trimestre es va caracteritzar pels intents per a ressuscitar el procés de pau, congelat des del seu ajornament *sine die* a l'abril, per part de l'enviat especial del secretari general de l'ONU, Joaquim Chissano, de la mediació de Sudan Meridional, dels líders locals de la comunitat acholi, i fins i tot del Govern ugandès. Aquests van intentar, sense èxit, reunir-se amb la delegació del LRA i el seu líder, Joseph Kony.¹¹ En paral·lel, l'LRA va continuar reclutant menors al sud del Sudan, al nord-est de RD Congo i al sud de R. Centreafricana. Diversos informes van responsabilitzar a les Forces Armades ugandeses d'estar darrere dels atacs comesos suposadament per l'LRA al juny que van causar 23 víctimes mortals al sud del Sudan. Al setembre les Forces Armades congoleeses i la MONUC van iniciar una operació per a intentar contenir l'LRA a la zona del nord-est de RD Congo. Segons la BBC, el grup s'estaria dotant de subministraments utilitzant el respir derivat del procés de pau, i estaria atacant poblacions a la zona. També va afirmar que l'LRA disposaria de sis noves bases al nord de RD Congo i que estaria explotant mines de diamants a R. Centreafricana. A mitjan setembre l'LRA va realitzar un atac a una base del SPLA al sud de Sudan i a poblacions en aquesta regió fronterera amb RD Congo, causant diverses víctimes mortals, l'incendi de cases i el segrest d'uns 50 menors. Diversos analistes van apuntar que l'operació de les Forces Armades congoleeses i la MONUC podria haver desencadenat aquest atac.

d) Magrib i Nord de l'Àfrica

Algèria	<i>Inici del conflicte:</i>	1992
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte s'inicia amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992, després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista al llarg dels anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbat als anys vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del govern, s'inicia un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en OQMI el 2007) i l'Exèrcit, amb el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar unes 150.000 morts durant els anys noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat ja milers de víctimes des de l'any 2000.	

La violència es va intensificar considerablement a causa dels **continus atemptats reivindicats per l'Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)**. En un comunicat difós a la fi d'agost, l'organització armada s'atribuïa la mort de 130 persones, el doble de la xifra oficial, en la sèrie d'atacs ocorreguts en aquell mes. **Un dels més mortífers va ser el dirigit contra una acadèmia de policia a Issers el 19 d'agost, a l'est de la capital, que va causar 48 morts i 45 ferits, sent**

¹¹ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).



l'atemptat més letal dels últims vuit mesos. El dia següent, una doble explosió prop d'un hotel i d'una caserna militar a Bouira, al sud-est d'Alger, va matar a 12 empleats d'una companyia canadencs. El comunicat de l'OQMI afirmava actuar en resposta a les operacions de les forces de seguretat contra membres de la seva organització, mentre que negava les acusacions del Govern de dirigir les seves accions contra la població civil, afirmant que només pretenia colpejar als cossos de seguretat per considerar-los apòstates. En paral·lel a l'ofensiva de l'OQMI, el Govern va expressar la seva determinació de combatre el terrorisme, va declarar haver extremat les mesures davant la celebració del Ramadà i va comunicar haver dut a terme diverses operacions contra els insurgents.

Amèrica

Colòmbia	<i>Inici del conflicte:</i>	1964
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars, AUC	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, neixen dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). Durant la dècada dels anys setanta, apareixen diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que acaben negociant amb el govern i impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta sorgeixen diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les forces armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l' <i>statu quo</i> i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l'estratègia de terror. Els diners de la droga són actualment el principal combustible que manté viva la guerra.	

El Govern va propinar un dur revés a les FARC al rescatar a 15 ostatges en poder d'aquesta organització, entre ells l'ex candidata presidencial Ingrid Betancourt, en una operació denominada "Jaque", i en la qual es van emprar símbols del CICR per a enganyar als rebels, tal com ho van reconèixer fonts oficials, ocasionant amb això la protesta de la institució humanitària amb seu a Ginebra. Van continuar els enfrontaments entre el president, Álvaro Uribe, i la Cort Suprema de Justícia a propòsit de diversos escàndols que involucren a membres del Govern en reunions secretes amb representants del paramilitarisme a la seu del palau presidencial. La Fiscalia va ordenar la captura d'un grup d'alts oficials de l'Exèrcit acusats de perpetrar una massacre a la comunitat de pau de San José de Apartado, i d'assassinar a diversos líders camperols en la mateixa regió amb la complicitat d'esquadrons d'extrema dreta. Per una altra part, van continuar les emboscades de les FARC contra membres de la força pública, l'esclat d'artefactes explosius a Bogotà i el bombardeig de campaments rebels amb baixes en els dos bàndols. També va haver-hi preocupació a Colòmbia per l'anunci d'inici, al proper novembre, de maniobres militars al Carib que involucren a les forces navals de Veneçuela i Rússia, les quals inclouen l'ocupació de creuers artillats amb míssils nuclears.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra	



<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les forces armades (amb suport soviètic) i les guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder en 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, mena a l'aparició del moviment talibà, que al final de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre d'al-Qaida, els EUA envaeixen el país i derroten el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn, s'hi instaura un govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de la violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.		

La xifra de morts civils afganeses en els primers vuit mesos d'aquest any va augmentar en un 39% pel que fa al mateix període del 2007, segons la UNAMA, amb prop de 1.500 víctimes mortals en el que va de 2008. Agost va ser el mes més mortífer per a civils i tropes estrangeres des de l'any 2001, amb 330 i 43 morts respectivament. Un atac aeri dels EUA a l'agost a la província de Herat (oest) va causar 90 morts civils, 60 d'elles menors, segons la UNAMA. Aquest i altres bombardejos amb alts costos humans per als civils van generar noves crítiques fora i dins del país. Per una altra part, segons les Forces Armades dels EUA, en el que va d'any es van incrementar els atacs talibans a l'est en un 40% enfront dels mateixos mesos del 2007. A l'est i sud-est les milícies talibanes van mantenir la seva presència i iniciativa militar. A més, la violència es va expandir també cap a zones del nord i l'oest, generalment més tranquil·les. Entre les ofensives insurgents van destacar per la seva letalitat l'atemptat contra un projecte indi de construcció d'un pantà a Herat, amb 11 policies afganesos morts; l'atac contra una base militar dels EUA a Kunar (nord-est), amb nou soldats morts; i l'atac contra un comboi de la ISAF prop de Kabul, amb 10 baixes de militars francesos. Els EUA van emprendre la revisió de la seva estratègia de guerra, sense definir encara si hi haurà canvis significatius. Per una altra part, les relacions entre l'Afganistan i el Pakistan es van deteriorar per l'atemptat amb bomba al juliol a l'ambaixada índia a Kabul, que va causar 40 víctimes mortals i del que el Govern afganès va acusar als serveis d'intel·ligència pakistanesos.

Quadre 1.1. El conflicte a Afganistan: impacte en la població civil

Set anys després de l'inici de la invasió nord-americana a l'Afganistan, el conflicte armat, lluny d'avançar cap a la seva resolució per la força o per la via política, es va deteriorar sense perspectives de sortida. En els últims tres anys, la intensitat i freqüència dels enfrontaments s'ha incrementat de forma significativa. De fet, en resposta a l'augment de l'activitat insurgent, només entre juny i juliol de 2008, EUA va llançar les mateixes tones de bombes que al llarg de tot 2006.¹² I les seves tropes van sofrir un increment continuat de baixes mortals (12 l'any 2001, 49 el 2002, 48 el 2003, 52 el 2004, 99 el 2005, 98 el 2006, 117 el 2007 i 109 els vuit primers mesos de 2008).¹³ Encara sense recomptes similars de les baixes talibanes, la intensificació de les campanyes d'insurrecció i contrainsurgència pot dur a pensar igualment en una corba ascendent de baixes rebels. En qualsevol cas, en el conflicte afganès la gran perdedora està resultant ser, com en tants altres conflictes, la població civil.

Si les baixes de civils funcionen com un indicador de l'evolució i naturalesa dels conflictes armats, el cas de l'Afganistan apunta a una deriva de la guerra cap a l'extensió de la violència, la perpetuació de la impunitat de les parts combatents, i en definitiva el fracàs de l'esgrimida bandera humanitària de l'OTAN i de la pacificadora coalició nord-americana. Mancant informació sistematitzada sobre morts de civils relacionades amb el conflicte durant el període 2001-2005 i igualment amb problemes, si bé menors, per a anys posteriors¹⁴, alguns balanços des de 2006 apunten a un marcat increment de baixes civils a partir de 2007, amb percentatges alarmants. Així, l'ONG Human Rights Watch (HRW) estima en 929 els civils

¹² Human Rights Watch, *Troops in Contact. Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, 2008, pp.5, a <<http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908/>>

¹³ Campbell, J. H.; Shapiro, J., *Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-9/11 Afghanistan*. Brookings Institution, 9 de setembre de 2008., pp.5, a <<http://www.brookings.edu/afghanistanindex>>

¹⁴ Szabo, E., *In-attention to Detail: Civilian Casualties in Afghanistan*, Straus Military Reform Project, Center for Defense Information, 7 de juliol de 2007, a <<http://www.cdi.org/program/issue/document.cfm?DocumentID=4015&IssueID=168&StartRow=11&ListRows=10&appendURL=&Orderby=DateLastUpdated&ProgramID=37&issueID=168>>



morts el 2006 i en 1.633 les baixes el 2007, el que suposaria un augment del 75,7%.¹⁵ Aquesta organització havia apuntat ja en el seu informe anual de gener de 2007 que les baixes de 2006 haurien suposat almenys el doble de les de 2005 i que en qualsevol cas serien superiors a les de qualsevol any del període 2001-2005. Al començament de juny del 2007, el Comitè Internacional de la Creu Roja ofería un balanç de 670 morts en el que anava d'any.¹⁶ La UNAMA, per la seva banda, va estimar en 1.445 les baixes civils en els vuit primers mesos de 2008, en comparació de les 1.040 en el mateix període de 2007.¹⁷ En tot cas, la falta de sistematització en la recollida de dades contribueix a relegar a un segon pla la dimensió i cost humà d'un conflicte que entra ja en el seu novè any.¹⁸

La majoria de les víctimes civils han estat ocasionades per les milícies talibanes i altres grups insurgents.¹⁹ A més, el nombre de baixes civils a les mans de la insurrecció talibana gairebé es va doblar en els primers vuit mesos de 2008 pel que fa al mateix període de 2007²⁰, encara que també va augmentar el percentatge de morts atribuït a les forces afganeses i estrangeres (25% l'any 2006, 27% el 2007 i 37% en el que va de 2008).²¹ Segons assenyala HRW, les ofensives insurgents a les quals fa front la població civil inclouen tres tipus d'atacs il·legals des de la perspectiva de les lleis de la guerra: a) atacs dirigits específicament contra determinats grups de civils, incloent grups de població com doctors, estudiants, clergues, treballadors humanitaris, funcionaris i professors;²² b) atacs indiscriminats, en els quals tant pel tipus d'armament com pel mètode usat les milícies no diferencien entre combatents i civils. De fet, la insurrecció afganesa ha tendit a dur a terme atemptats en zones poblades així com a fer esclatar artefactes en carreteres d'ús generalitzat; i c) atacs desproporcionats, en els quals atacs dirigits contra objectius militars preveuen danys civils excessius en relació amb la victòria militar prevista.²³

Per una altra part, també les forces governamentals afganeses i internacionals, principalment nord-americanes, són responsables de l'elevat i creixent cost humà de la guerra a l'Afganistan. Especialment costosos en termes humans estan resultant els bombardejos aeris no planificats de l'Operació Llibertat Duradora (OEF, per les seves sigles en anglès), liderada pels EUA, en suport de tropes terrestres quan aquestes són confrontades de forma no prevista per forces de l'oposició.²⁴ 116 civils van morir el 2006 a conseqüència de 13 bombardejos de la OEF (i de la ISAF –la missió de l'OTAN–, encara que amb un paper menys rellevant per a aquesta), balanç que es va elevar a 321 baixes civils en 2007 com resultat de 22 atacs aeris.²⁵ Al seu torn, en els set primers mesos de 2008, 119 civils havien mort en 12 bombardejos,²⁶ xifra que no comptabilitza l'atac aeri nord-americà del 22 d'agost, que segons la UNAMA va causar 90 víctimes mortals, encara que EUA només en va reconèixer cinc. Malgrat els canvis anunciats per la ISAF al juliol de 2007 per a reduir el dany a civils, pel moment les xifres de víctimes es mantenen molt elevades. A més, són les accions de la OEF més que les de la ISAF les quals han generat més baixes per bombardejos, degut entre altres factors a la seva zona d'operacions, mandat i tipus de forces usades. En qualsevol cas, ambdós actors es recolzen principalment en la força militar aèria per a combatre a les milícies. Per una altra part, convindria parlar d'atenció a les denúncies del periodista alemany i expert en la zona Christoph R. Hörstel, que sosté que EUA està promovent la desestabilització a Afganistan, col·laborant amb la Intel·ligència pakistanesa per a recolzar a les pròpies milícies talibanes amb la finalitat de perllongar la guerra i, amb ella, mantenir una forta presència militar al centre d'Àsia, enfrontant-se enfront de Rússia i la Xina i contrarestant i guanyant accés cap a l'Iran.²⁷

¹⁵ HRW defineix les seves estimacions com conservadores; tot i així creua i contrasta dades de Nacions Unides, d'Afgani Independent Human Rights Organization, d'Afghan NGO Security Office, de mitjans de comunicació i altres organitzacions. Human Rights Watch, Op. Cit. pp. 14. Amnistia Internacional, basant-se en informació governamental i periodística, també xifrava en un miler les baixes civils de 2006, segons recull Szabo, I., Op. Cit.

¹⁶ Szabo, E., Op. Cit.

¹⁷ UN News Centre, *UN rights chief urges protection amid sharp rise in Afghan civilian deaths*, 16 de setembre de 2008, a <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=28064&Cr=Afghan&Cr1=&Kw1=Afghanistan&Kw2=&Kw3=>>

¹⁸ A les dificultats d'abastar tot un territori en guerra s'afegeixen altres factors que compliquen els processos de recompte. En un país en el qual els civils sovint tenen o porten armes i en ocasions s'involucren en els enfrontaments si veuen amenaçats els seus béns, algunes organitzacions adverteixen de les dificultats a posteriori de distingir en ocasions si una víctima mortal era un civil o membre d'un grup insurgent, atès que a més aquests últims no duen uniformes distintius, insígnies o un altre tipus d'elements diferenciables. Human Rights Watch, Op. Cit. pp. 14.

¹⁹ Human Rights Watch, Op. Cit.

²⁰ UN News Centre, Op. Cit.

²¹ Campbell, J. H.; Shapiro, J., Op. Cit., pp.4.

²² Human Rights Watch, *The Human Cost. The consequences of Insurgent Attacks in Afghanistan*, abril de 2007, pp. 2-6.

²³ Human Rights Watch, Op. Cit., pp. 6

²⁴ Human Rights Watch, Op. Cit.

²⁵ Human Rights Watch, Op. Cit., pp. 6

²⁶ Human Rights Watch, *Troops in Contact. Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, 2008, pp. 2-3, a <<http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908>>.

²⁷ Sans Mora, G. "La CIA apoya a los talibanes" a *Público*, 23 de setembre de 2008, pp.13. El llibre de Christoph R. Hörstel al que fa referència Sans Mora és *Brandherd Pakistan (El hervidero de Pakistán)*, Kai Homilius Verlag, 2008.



A les víctimes mortals causades per ambdues parts en conflicte s'afegeix l'impacte en termes de ferits, desplaçament forçat de població, impacte psicosocial, destrucció de béns, etcètera. En un context d'increment de les accions d'insurrecció i contrainsurgència per les forces bel·ligerants i de corba ascendent de mortalitat civil es fa necessari situar en primer pla el cost humà d'aquesta guerra i qüestionar la seva direcció actual.

Índia (Assam)	<i>Inici del conflicte:</i>	1983
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, ULFA, DHD	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El grup armat d'oposició ULFA sorgeix el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia i establir un Estat sobirà. És en les transformacions demogràfiques que ha patit l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangladesh, que rau l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals i civils i de la creació d'un Estat independent. Durant les dècades de 1980 i 1990 es produeixen diverses escalades de la violència, així com intents de negociació que fracassen. L'any 2005 s'inicia un procés de pau que té com a conseqüència una reducció en la violència, procés que s'interromprà l'any 2006 i donarà lloc a una nova escalada del conflicte.	

Dues companyies del batalló 28^o de l'ULFA, la facció més forta del grup, van declarar un alto el foc unilateral a la fi de juny i van sol·licitar iniciar negociacions sense condicions amb el Govern, que al seu torn va anunciar la suspensió de les operacions contra aquestes unitats, mostrant-se també favorable a l'inici de converses.²⁸ El governador de l'estat, Shiv Charan Matur, va instar a la resta de l'ULFA i a altres grups armats a posar fi a la violència seguint l'exemple de les dues companyies. En paral·lel, el **Ministeri d'Interior va donar el vist i plau a la intensificació de les operacions contra la resta d'unitats de l'ULFA.** La celebració majoritàriament pacífica, a diferència d'altres anys, dels actes entorn del Dia de la Independència va ser atribuïda per la policia a la reducció de l'àrea d'operacions de l'ULFA després de l'alto el foc dels dos batallons. A finals d'agost les forces de seguretat índies van afirmar que altres dues companyies del grup anunciarien pròximament alts el foc. Per una altra part, dos líders del grup van morir a l'agost: Hunti Panikai per un tiroteig amb les Forces Armades en el districte de Sibsagar; i Dharmen Hajong, qui havia estat detingut recentment i que, segons la policia, es va suïcidar a la presó. Mentre, es van registrar alguns enfrontaments entre població bodo i bengalí musulmana als districtes Udalguri, Darrang i Sonitpur.

Índia (Jammu i el Caixmir)	<i>Inici del conflicte:</i>	1989
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té l'origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i la partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós Estats. En tres ocasions (1947-1948, 1965 i 1971) els dos països s'han enfrontat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre Índia i el Pakistan l'any 1947 dona lloc a l'actual divisió i creació d'una frontera <i>de facto</i> entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es trasllada a l'interior de l'estat de Jammu i el Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.	

²⁸ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).



Més de 30 persones van morir i al voltant de 600 van resultar ferides durant les protestes iniciades a la fi de juny després de la decisió del govern de l'estat de Jammu i Caixmir d'assignar unes terres per a la peregrinació de la comunitat hindú. **Aquestes protestes, que es van perllongar fins al mes de setembre i han estat considerades les més virulentes dels últims 20 anys, van incloure enfrontaments comunitaris, aturs continuats o el bloqueig d'una de les principals carreteres, que va provocar el desabastiment de la regió. Davant aquesta situació, a mitjans d'agost unes 100.000 persones de confessió musulmana de l'Índia i el Pakistan van marxar cap a la frontera de facto que divideix la regió del Caixmir.** Durant aquestes mobilitzacions, cinc persones van morir per trets de la policia, entre elles el líder de l'All Party Hurriyat Conference, que agrupa a les principals organitzacions independentistes del Caixmir. Aquesta mort, així com la detenció d'altres destacats líders independentistes i la imposició del toc de queda, van provocar la radicalització de les protestes. Al mes de setembre, dues persones van morir i més de 80 van resultar ferides durant les manifestacions a Srinagar liderades pel Jammu-Kashmir Coordination Committee, una organització secessionista recentment creada que agrupa a organitzacions armades i altres col·lectius. Per una altra part, més de 20 persones van morir i d'altres van resultar ferides en distints enfrontaments entre les Forces Armades i grups armats a les proximitats de la Línia de Control.

Índia (Manipur)		<i>Inici del conflicte:</i>	1982
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat que enfronta el govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests entre si té l'origen en les demandes d'independència d'alguns d'aquests grups, així com en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen a l'estat. Durant les dècades de 1960 i 1970 sorgeixen diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i d'altres d'adscripció ètnica, que romandran actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional (ja que es tracta d'un estat fronterer amb Nagaland, Assam i Myanmar) també marcarà el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i seran constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament respecte a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.		

Les forces de seguretat van matar a desenes de membres dels diversos grups insurgents que operen a l'estat i en van detenir a d'altres en el curs d'operacions antiterroristes. **Van continuar les extorsions dels grups armats contra civils, amb represàlies violentes contra els seus detractors, incloent el tancament forçat d'un col·legi al districte de Thoubal.** Alguns sectors de la població civil van dur a terme protestes per a denunciar les extorsions. Per una altra part, el **Govern va anunciar l'enduriment de mesures de seguretat per a evitar el segrest de menors**, després de conèixer-se que el grup PREPAK hi havia reclutat a 15 nens entre juny i juliol. Mentre, la coalició de 11 grups coneguda com la Kuki National Organisation va signar un acord de pau amb el Govern de l'estat i l'Executiu central. Els districtes d'Imphal East, Imphal West, Bishnupur, Thoubal i Senapati van ser algunes de les zones més afectades. Un informe elaborat pel diari local Hueiyen Lanpao va xifrar en 1.325 el nombre de civils morts pel conflicte des de l'any 1998 fins a setembre de 2008, període en el qual també haurien mort 1.288 insurgents i 510 membres de les forces de seguretat. Un altre diari indi, The Assam Tribune, estimava en 270 les persones mortes pel conflicte en el que va d'any.

Índia (CPI-M)		<i>Inici del conflicte:</i>	1967
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern	



<i>Actors principals:</i>	Govern, CPI-M (naxalites)		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat que enfronta el govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com naxalita, en honor de la ciutat on es va iniciar aquest moviment) afecta set estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental al final de la dècada de 1960, amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra i amb fortes crítiques al sistema de democràcia parlamentària, considerat un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant i acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en les zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat terrorista pel govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va fracassar.		

Membres del CPI-M van atacar a la fi de juny una embarcació patrullera que transportava a 60 militars a l'estat d'Orissa, dels quals 40 van quedar en parador desconegut. Un portaveu dels naxalites va advertir que incrementarien les seves accions contra les forces de seguretat si les autoritats prenen represàlies. Amb anterioritat, una explosió atribuïda per la policia als maoistes va causar la mort de 24 agents també a Orissa. El CPI-M va organitzar diverses accions de sabotatge i una convocatòria de vaga general, parcialment seguida en set districtes de Jharkhand. Van continuar les hostilitats en diversos estats del país, principalment Andhra Pradesh, Bihar i Jharkhand, i es van registrar algunes execucions de civils acusats de ser informadors de les forces de seguretat, així com alguns segrests i saquejos. Un informe del Ministeri d'Interior indi va assenyalar que les accions naxalites abastaven a 22 estats i descrivia que la seva presència organitzativa era de 39 grups en 15 estats, amb 20.000 membres clandestins i 50.000 regulars. Segons el document, per a 2009 les forces maoistes pretenen exercir control sobre el 35% del territori de l'Índia i els seus principals fronts d'expansió són Gujarat, Delhi, Punjab i Uttarakhand. Per una altra part, la policia va acusar al CPI-M d'estar darrere de l'assassinat d'un líder religiós hindú a Orissa, mort que va desencadenar actes de violència comunitària entre població hindú i cristiana.

Pakistan (nord-oest)	<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Sistema Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a la zona nord-oest sorgeix com a conseqüència del conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals Administrades Federalment (FATA) - que havien romàs inaccessibles al govern pakistanès fins l'any 2002, quan s'inicien les primeres operacions militars a la zona- i la província de la Frontera Noroccidental. Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan al final de l'any 2001, integrants de les milícies talibanes, amb suposades connexions amb al-Qaida, es refugien en aquesta zona i donen lloc a operacions militars a gran escala de les forces armades pakistaneses (prop de 50.000 soldats hi han estat desplegats), amb suport dels EUA. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada d'oferir suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions l'any 2002, la violència no ha fet sinó augmentar.	

La suspensió de les converses de pau pel grup armat Tehrik-i-Taliban (TTP) a la fi de juliol²⁹ i l'autorització governamental de noves operacions contrainsurgents en les FATA i en la NWFP van incrementar la violència en el nord-oest, amb centenars de morts. **Una operació aèria i terrestre de les Forces Armades en l'agència de Bajaur** (en les FATA), iniciada a l'agost, va causar almenys 800 baixes insurgents, segons el balanç oficial, i va forçar el desplaçament d'unes 250.000 persones. La zona, la segona amb més presència de la insurrecció talibana després de Waziristán, va romandre fora del control de les forces de seguretat. Per una altra part, es va incrementar la

²⁹ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).



tensió entorn del paper dels EUA. Al seu torn, diversos atacs amb míssils nord-americans sense autorització pakistanesa contra milícies talibanes van causar almenys 20 morts, incloent civils. Posteriorment, alguns mitjans de comunicació van informar de trets de les Forces Armades pakisteses contra helicòpters dels EUA que pretenien entrar en el país des d'Afganistan. No obstant, el Pakistan i els EUA van negar l'incident. Les agències de Khyber i Kurram (en les FATA) i el districte de Swat (NWFP) van ser unes altres zones afectades pel conflicte. Al seu torn, la violència entre les tribus Turi i Bangash en l'agència de Kurram (FATA) va causar la mort de més de 400 persones. Mentre, un atemptat suïcida en Islamabad va matar a 15 policies i va ferir a 40 persones, en el primer aniversari del desallotjament de la mesquita de Lal Masjid. El TTP va reivindicar un atac suïcida contra un hospital en Dera Ismail Khan (NWFP), amb 32 morts, mentre el ministre d'Interior va apuntar a aquest grup com possible autor de l'atemptat contra un dels principals hotels d'Islamabad al setembre, amb 53 morts i 250 ferits.³⁰

Sri Lanka (nord-est)		<i>Inici del conflicte:</i>	1983
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, LTTE, LTTE (facció coronel Karuna)		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	L'any 1983, el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE inicia el conflicte armat que ha assolat Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de marginació creixent de la població tàmil per part del govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses després de la descolonització de l'illa el 1948, duu el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. L'any 2002 s'inicien novament negociacions de pau amb la mediació noruega, després de la signatura d'un acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006.		

En el marc de l'ofensiva del Govern per debilitar al LTTE en els seus principals bastions, es van registrar nombrosos enfrontaments d'alta intensitat en les regions septentrionals i orientals del país, que van incloure combats navals i aeris. **El Govern va declarar que més de 6.000 combatents del LTTE i més de 600 soldats haurien mort des del mes de gener, i que hi hauria unes 160.000 persones desplaçades en les àrees controlades pel LTTE**, encara que les xifres de mortalitat i desplaçament ofertes per ambdues parts no poden ser confirmades per fonts independents per les restriccions d'accés a les zones de combats. A més, personal de Nacions Unides i altres organitzacions humanitàries hauria començat a retirar-se de les dites zones després que Colombo hagués prohibit la presència de treballadors humanitaris estrangers. A la fi d'agost, coincidint amb la celebració a Colombo d'una cimera de l'Associació d'Àsia Meridional per a la Cooperació Regional (SAARC), el LTTE va declarar una treva unilateral de deu dies, encara que descartant per endavant la represa de les converses de pau. No obstant això, aquesta treva va ser resposta pel Govern amb una intensificació de les accions militars en regions amb forta presència del LTTE, com Trincomalee i Kilinochchi, en plena consonància amb la determinació publicitada sovint pel president, Mahinda Rajapaksa, de derrotar al LTTE en un futur proper.

³⁰ Vegeu el capítol 2 (Tensions).



Quadre 1.2. La reducció de la violència armada: el "novè" Objectiu de Desenvolupament del Mil·lenni

El 12 de setembre, representants de 85 països es van reunir en Ginebra per a reafirmar el seu compromís amb la Declaració de Ginebra sobre Violència Armada i Desenvolupament, aprovada en 2006 per una quarantena de països i signada fins a la data per 94 països. Dita declaració reconeix que els costos de la violència armada són un dels principals obstacles per a assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni i que el subdesenvolupament i la inequitat poden ser una de les principals causes de l'esclat de violència armada, fet pel qual comprometen als Estats signants a haver assolit una disminució substancial i quantificable en els nivells de violència armada cap a 2015. Des de l'adopció de la Declaració en 2006, es van organitzar tres conferències regionals sobre el vincle entre violència armada i desenvolupament a Guatemala (abril 2007), Kenya (octubre 2007) i Tailàndia (maig 2008), de les quals van sorgir marcs d'acció concrets per a cadascuna de les regions. A més, un grup de 13 països (Suïssa, que exercia tasques de coordinació, el Brasil, Guatemala, Finlàndia, Indonèsia, Kenya, el Marroc, Països Baixos, Noruega, les Filipines, Espanya, Tailàndia i el Regne Unit) va redactar un Marc d'Implementació de la Declaració de Ginebra que té per objectiu millorar els mecanismes de quantificació dels impactes de la violència armada i incrementar la consciència sobre els mateixos entre governs, organitzacions internacionals i societat civil. En aquest sentit, es va redactar un esborrany de Resolució sobre la "Promoció del desenvolupament a través de la prevenció i reducció de la violència" perquè sigui aprovada per l'Assemblea General de Nacions Unides i es va crear un grup de treball internacional sobre la correlació entre violència armada i desenvolupament. Per una altra part, van ser seleccionats alguns països (Guatemala, Burundi, Jamaica, Kenya i Papua Nova Guinea) per a concretar i fer visibles les mesures i programes concrets del Marc d'Implementació.

La conferència de revisió de la Declaració de Ginebra, que va ser afavorida pel Govern suís i el PNUD, va adoptar un document final en el qual es reconeix que la responsabilitat principal en l'eradicació de la violència armada correspon als Estats, mitjançant la resolució pacífica de conflictes, la protecció dels drets humans i la promoció d'un desenvolupament sostenible i una cultura de pau. Els països signants del document final també es comprometen amb la implementació del Programa d'Acció de les Nacions Unides per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes i exhorten a Estats i organitzacions internacionals i regionals a prestar l'ajuda tècnica i financera necessària per a implementar els continguts de la Declaració de Ginebra i a teixir aliances per a dissenyar respostes globals i conjuntes a la violència.

Coincidint amb la celebració de la conferència de revisió, el Secretariat de la Declaració de Ginebra va publicar l'informe *Global Burden of Armed Violence*,³¹ que quantifica el cost humà i econòmic de la violència armada des d'una perspectiva global i prenent en consideració els distints tipus i les diferents fases de la violència. Entre altres qüestions, l'informe assenyala que cada any unes 740.000 persones moren de forma directa o indirecta a causa dels conflictes armats o la criminalitat. D'aquestes morts, 52.000 són atribuïbles a morts directes en conflictes armats, que provoquen també la mort d'un 200.000 persones cada any per causes indirectes (principalment malalties). L'estudi revela que unes 490.000 moren cada any per causes violentes en contextos que no sofreixen conflicte armat. Els països amb una major proporció de morts violentes són Colòmbia, El Salvador, Guatemala, Jamaica, Sudàfrica i Veneçuela. Per regions, Àfrica del Sud, Centreamèrica i Amèrica Llatina són les zones més afectades per la violència, superant totes elles els 25 homicidis per cada 100.000 habitants. Segons l'Organització Panamericana de la Salut, quan una ràtio de mortalitat supera els 10 homicidis cada 100.000 habitants la situació és epidèmica i d'enorme gravetat. Quant a l'impacte econòmic de la violència, l'informe assenyala que les pèrdues globals per productivitat en contextos que no sofreixen conflicte armat oscil·len entre 95.000 i 163.000 milions de dòlars, mentre que l'impacte de la guerra pot provocar reduccions del PIB anuals superiors al 2%.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)	<i>Inici del conflicte:</i>	1969
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern

³¹ Geneva Declaration; *Global Burden of Armed Violence*, Setembre 2008, a <<http://www.genevadeclaration.org/pdfs/Global-Burden-of-Armed-Violence.pdf>>.



<i>Actors principals:</i>	Govern, NPA		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, inicia la lluita armada el 1969 i assoleix el seu zenit al llarg dels anys vuitanta, sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i les ofertes d'amnistia van afeblir el suport i la legitimitat de l'NPA al principi dels anys noranta, actualment s'estima que té uns 7.000 membres i està operatiu a la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i en bona mesura va provocar la interrupció de les converses de pau amb el govern de Gloria M. Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, forma part del National Democratic Front (NDF), referent polític de l'NPA que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.		

El NPA va declarar haver incrementat notablement les seves ofensives militars i va assegurar estar derrotant als cossos de seguretat de l'Estat en diverses regions del país com Mindanao del Sud, Visayas Oriental i Occidental, Bicol o Ilocos-Cordillera. Per la seva banda, el Govern va reconèixer que el NPA hauria incrementat els seus atacs contra empreses extractores de minerals, instal·lacions de telecomunicacions o explotacions agrícoles i que a més estaria intentant reforçar la seva presència en Manila i la seva àrea metropolitana, com ja fes als anys vuitanta. En el mes d'agost, el cap de les Forces Armades, Yano, va reconèixer que en l'últim trimestre no havia estat desmantellat cap front del NPA i que solament uns 90 combatents havien estat neutralitzats, un nombre notablement inferior al de trimestres anteriors. No obstant això, Yano va sostenir que el NPA no havia aconseguit victòries tàctiques importants i va declarar que en 2010 les Forces Armades hauran derrotat al NPA, compromís publicitat en diverses ocasions per la pròpia presidenta, Glòria Macapagal Arroyo. A mitjans setembre, el Govern va acusar al NPA d'haver orquestrat una aliança tàctica amb faccions dissidents del MILF i d'aprofitar els nombrosos atacs que dites faccions van dur a terme en diverses regions de Mindanao després de conèixer-se que finalment no s'anava a signar l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro.

Filipines (Mindanao-MILF)		<i>Inici del conflicte:</i>	1978
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, MILF		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a Mindanao es remunta a la fi dels anys seixanta, data en la qual Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble Moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en sultanats independents des del segle XV. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF al final dels anys setanta i ha prosseguit la lluita armada fins a l'actualitat, mentre que l'MNLF va signar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia una certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Actualment s'estima que el MILF disposa d'uns 12.000 efectius, a pesar que l'any 2003 va signar un acord d'alt el foc (supervisat per una missió internacional) i que els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble Moro.		

Més de 200 persones van morir i altres 500.000 es van veure obligades a desplaçar-se pels enfrontaments entre les Forces Armades i el MILF, els atacs contra comunitats principalment cristianes per part de determinades faccions del MILF i els bombardejos per part de les Forces Armades. L'esclat de la violència, el més intens dels últims anys, es va produir pocs dies després que el Tribunal Suprem suspengués la signatura del Memoràndum d'Enteniment sobre Territoris Ancestrals del poble moro moments abans que fos rubricat a Malàisia. En els dies previs a la signatura de dit acord s'havien registrat nombroses protestes per part de població i autoritats públiques que temien quedar incloses dintre de la denominada Entitat Jurídica Bangsamoro. A



principis de setembre, el Govern va posar fi a les negociacions de pau i va dissoldre el seu panell negociador al·legant falta de cooperació de la cúpula del MILF a l'hora de lliurar els comandants del grup que presumptament estan darrere de l'onada de violència del mes d'agost, Umbra Kato i Bravo. Malgrat el risc que s'iniciï una guerra d'alta intensitat, opció per la qual aposten nombroses veus dintre del MILF, el Govern i alguns partits polítics, el conseller presidencial per al procés de pau va declarar a mitjans setembre que el procés de pau continua i que l'acord sobre territoris ancestrals serà un dels documents de referència si es reprenen les converses.

Quadre 1.3. Alguns factors de crisi en les negociacions de pau a Mindanao

Més enllà de les conseqüències devastadores que ha tingut per a la població civil, la suspensió a l'agost de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro entre el Govern i el MILF i el consegüent col·lapse del procés de pau en el sud de Filipines (Mindanao) exemplifiquen molt bé alguns dels factors que provoquen o acompanyen el fracàs de les converses de pau en altres escenaris.

En primer lloc, la intransigència dels Estats davant propostes que potencialment atemptin contra la integritat territorial i la sobirania nacional única. En el cas de Mindanao, un dels principals arguments dels detractors del Memoràndum d'Enteniment sobre Territoris Ancestrals era que aquest, a l'empara de conceptes com la sobirania compartida i el dret d'autodeterminació del poble bangsamoro, presumptament encoratjava la creació d'un "Estat dintre d'un Estat" i la secessió *de facto* d'una part significativa de Mindanao. En efecte, per a amplis sectors de la població filipina la proposta de creació d'una Entitat Jurídica Bangsamoro anava molt més allà del reconeixement de la singularitat del poble bangsamoro i de la concessió d'autonomia en virtut d'aquesta història i idiosincràsia diferenciades, semblant a la qual ja existeix amb la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà.

En segon lloc, la freqüent existència de faccions dintre dels grups armats que sabotegen un procés de pau (*spoilers*) o desoïen l'estratègia negociadora de la cúpula del seu grup per considerar que aquesta traeix els objectius originals de la seva organització. En el sud de Filipines, bona part de la violència que va seguir al fracàs de la signatura de l'acord ha estat protagonitzada per comandants dissidents que advoquen per la independència de Mindanao o per la confrontació militar amb Manila. En aquest sentit, cap recordar que el MILF s'escindí del MNLF a la fi dels anys setanta precisament perquè aquest últim havia renunciat a la independència a favor de l'autonomia per a Mindanao.

En tercer lloc, la importància política i simbòlica i la visibilitat mediàtica de les minories que s'oposen a l'acord, especialment quan aquest té a veure amb demandes d'autodeterminació. En Mindanao, comunitats cristianes i lumad (indígenes no musulmans) s'havien manifestat clarament en contra de quedar incloses sota la jurisdicció de l'Entitat Jurídica Bangsamoro, al·legant que això atemptaria contra la identitat cultural de dites comunitats i recordant que en consultes populars anteriors ja s'havien pronunciat en contra. La idea que comunitats cristianes poguessin convertir-se en minories subjectes a marginació i discriminació en una entitat política pseudoindependent dominada per grups armats que durant quatre dècades han estat lluitant contra l'Estat, va generar enormes complicitats cap a les protestes dels col·lectius que s'oposaven a la signatura de l'acord per part d'un segment considerable del conjunt del país. De fet, van ser precisament les autoritats públiques d'algunes de les regions de majoria cristiana les quals, amb les seves mobilitzacions socials i recursos davant la justícia filipina, van aconseguir avortar la signatura de l'acord.

En quart lloc, la irrellevància relativa dels panells negociadors governamentals respecte d'altres sectors del Govern a la presa de decisions transcendents per a l'Estat. Pocs dies després que el Tribunal Suprem anunciés la suspensió cautelar de la signatura de l'acord, el Govern de Glòria Macapagal Arroyo va dissoldre el panell negociador després d'insinuar que la decisió de signar l'acord havia estat ingènua i precipitada. Diversos analistes consideren que els sectors més intransigents de l'Executiu i aquells més vinculats a les labors de seguretat i contrainsurgència, encoratjats per la pressió de diversos partits polítics i poders fàctics, haurien bloquejat l'avanç del procés de pau. En aquest sentit, cap posar de relleu un altre factor observable a Filipines i en altres contextos: la instrumentalització política d'un procés de pau per part del Govern, que en el fons significa administrar els avanços, reculades i col·lapses d'un procés de negociació en funció de dinàmiques polítiques més àmplies i alienes a la negociació. En el cas de Filipines, la crisi política que afecta al país des de fa mesos i els fràgils equilibris en els quals se sustenta el mandat de la presidenta sense dubte condicionen el ritme i abast del procés de pau.

Finalment, a Mindanao, com a tants altres contextos, s'observa que els moments d'*impasse* polític en les negociacions vénen seguits per espirals de violència. A més, en moltes ocasions el repunt de la violència va associat a estratègies de polarització del teixit social i de translació del conflicte a la societat, amb el



consegüent risc que es registrin enfrontaments comunitaris. En Mindanao, tant el MILF com determinats partits polítics han tractat d'encoratjar i capitalitzar mobilitzacions socials a favor i en contra de l'acord sobre els territoris ancestrals, respectivament. A més, organitzacions de drets humans han advertit sobre el perill d'armar a milícies i població civil, tant cristiana com musulmana, recordant la situació de violència comunitària entre ambdues comunitats que ja es va viure als anys setanta.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)		<i>Inici del conflicte:</i>	1991
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Sistema	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, Abu Sayyaf		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Síntesi:</i>	El grup Abu Sayyaf lluita des del principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i va incórrer de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, cosa que li va valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE. El govern filipí també l'acusa de mantenir vincles amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah. Segons el govern, la seva estratègia contrainsurgent, que gaudeix del suport militar dels EUA, hauria provocat la mort, en 1998 i 2006, dels líders d'Abu Sayyaf (els germans Janjalani), així com una notable disminució de la seva capacitat militar.		

L'activitat militar d'Abu Sayyaf es va reduir notablement durant el trimestre, encara que van seguir registrant-se enfrontaments esporàdics amb les Forces Armades, especialment a la província de Sulu. El cap de les Forces Armades, Alexander Yano, va declarar que l'ofensiva militar iniciada contra el grup en 2006, denominada Oplan Ultimatum, ha minvat sensiblement la capacitat militar del grup i les seves fonts externes de finançament i suport logístic. Per això, Abu Sayyaf hauria intensificat en els últims mesos les seves activitats d'extorsió i segrest, el que al seu torn hauria incrementat el seu aïllament ideològic i el creixent rebuig entre la població de Mindanao. A mitjans setembre, Abu Sayyaf va fer una emboscada i va segrestar a cinc treballadors de dos ONG, alliberant a tres d'ells pocs dies després. Yano va declarar que l'absència d'atemptats significatius en centres urbans denota la debilitat logística del grup. El Govern estima que actualment el grup compta amb uns 300 membres (fa poc més d'un lustre tenia al voltant de 1.000) i que té seriosos problemes de lideratge. En aquest sentit, a principis d'agost va ser capturat en Zamboanga (sud) Ahmad Edris, un dels líders del grup més buscats i que presumptament havia participat en nombrosos segrests. A mitjans agost va ser també detingut a la ciutat d'Isabela un dels membres més propers tant a l'antic líder del grup, Khadafi Janjalani, com a l'actual, Isnilon Hapilon.

Quadre 1.4. La participació de les missions multilaterals en els conflictes armats

En el debat sobre si les missions multilaterals de manteniment de la pau són cada vegada més un actor directament implicat en els conflictes armats, cal considerar dues tendències en matèria de manteniment de la pau i la seguretat internacional que s'observen molt clarament en les dues últimes dècades: el notable increment del nombre de missions de manteniment de la pau i la creixent utilització del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides.

Quant al primer aspecte, cal assenyalar que el nombre de missions de manteniment de la pau de Nacions Unides entre 1948 i 1989 va ser de 18, mentre que després de la fi de la Guerra Freda el desplegament de missions es va multiplicar per cinc (en el període 1989-2008, 45 missions van ser desplegades, gairebé la meitat de les quals segueixen actives). Els factors que expliquen aquest increment tenen a veure amb el moment històric (la implosió d'Iugoslàvia i la URSS a principis dels noranta provoca el desplegament de 19 missions entre 1991 i 1995), però també amb la capacitat (desbloqueig del Consell de Seguretat) i la voluntat de Nacions Unides d'assumir un major protagonisme en l'escena internacional.



Quant a la creixent utilització del capítol VII –que atorga al Consell de Seguretat la potestat de determinar l'existència d'una amenaça o un agressió (article 39) i de posar en pràctica accions coercitives no armades (article 41) i armades (article 42)–, el Consell de Seguretat ho va invocar en vuit ocasions entre 1948 i 1989, mentre que entre 1989 i 2002 ho va fer en 237 ocasions. La ràtio d'apel·lacions al capítol VII a l'any després del final de la Guerra Freda (16) és exactament 100 vegades superior a la de la Guerra Freda (0,16).

La percepció que una missió multilateral sigui part contendent o força d'ocupació en un determinat conflicte depèn de molts factors, alguns dels quals estan íntimament vinculats al propi acompliment de la missió (parcialitat o desproporcionalitat en les seves accions, acusacions d'abusos i violacions dels drets humans, etc.). És indubtable, no obstant això, que el fet que cada vegada hi hagi més missions multilaterals desplegades en contextos de conflicte armat, i que aquestes siguin més robustes i amb major capacitat per a dur a terme accions coercitives, fa molt més probable la seva participació en les hostilitats armades. A manera d'exemple, en la següent taula pot observar-se el nombre de baixes sofertes per algunes de les missions multilaterals que intervenen en contextos de conflicte armat. Encara que és difícil conèixer el nombre de víctimes provocat per les accions de dites missions, aquestes havien sofert 5.444 baixes acumulades fins a principis de 2008, segons el centre d'investigació Sipri.

Missions en contextos de conflicte armat (2007)		Altres casos	
Missió	Morts	Missió	Morts
MNF-I (Iraq, 2003)	3.906	UNIFIL (Líban, 1978)	268
ISAF (Afganistan, 2001)	293	KFOR (Kosovo, 1999)	127
MONUC (RD. Congo, 1999)	117	UNMIL (Libèria, 2003)	101
AMIS (Sudan, 2004)	60	UNMIK (Kosovo, 1999)	49
UNOCI (Côte d'Ivoire, 2004)	36	MINUSTAH (Haití, 2004)	33
UNMIS (Sudan, 2005)	30	UNMEE (Eritrea-Etiòpia, 2000)	20
Licorne (Côte d'Ivoire, 2003)	24	UNMOGIP (Índia-Pakistan, 1949)	11
UNAMA (Afganistan, 2002)	10	OMIK (Kosovo, 1999)	9
CEMAC (R. Centreafricana, 2003)	8	UNIOSIL (Sierra Leone, 2006)	4
UNAMI (Iraq, 2003)	7	RAMSI (Illes Salomó, 2003)	3
AMISOM (Somàlia, 2007)	5	ISF (Timor-Leste, 2006)	1

Font: Sipri, Multilateral Peace Operations Database, 2008

Myanmar	<i>Inici del conflicte:</i>	1948
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	Des de 1948, desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al govern de Myanmar reclamant un reconeixement de les seves particularitats ètniques i culturals i demandant reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les forces armades han combatut grups armats als estats ètnics, i s'han combinat les demandes d'autodeterminació de les minories amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. En 1988 el govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents i els va permetre prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'eliminar les bases dels grups armats. Tot plegat ha provocat el desplaçament de centenars de milers de persones.	



A l'estat Karen milers de persones es van veure obligades a fugir després de les ofensives militars llançades per les Forces Armades i el KNPLF contra població civil a la qual acusen de prestar suport al grup armat KNPP. En el mateix estat, els enfrontaments entre el grup armat d'oposició KNU i les Forces Armades i els seus aliats DKBA van provocar almenys una desena de víctimes mortals i el desplaçament de centenars de persones, moltes d'elles a Tailàndia. Precisament el KNU va ser acusat pel Govern d'estar darrere de l'esclat de dues bombes a la Divisió Pegu (centre), a mitjans setembre, que va provocar la mort de dues persones. No obstant això, el KNU va negar la seva participació en l'atemptat. A principis de juliol, una altra bomba, reivindicada per l'organització estudiantil VBSW, havia esclatat en una seu de l'organització progovernamental USDA als afores de Rangun. Per una altra part, el Govern va incrementar la seva pressió sobre els grups armats amb els quals ha signat acords d'alt el foc, instant-los a lliurar les armes i a formar grups polítics per a participar en les eleccions previstes per a 2010. En aquest sentit, a la fi de juliol tres antics grups armats kachin (KIO, NDA-K i KCC) van anunciar la seva intenció de crear una formació política, tot i que encara no està decidida la seva participació en els comicis. De la mateixa manera, la major part dels grups amb acords d'alt el foc amb la junta militar, com UWSA, SSA-N o NMSP, encara no han fet pública la seva decisió al respecte.

Tailàndia (sud)		<i>Inici del conflicte:</i>	2004
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats d'oposició secessionistes		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte al sud de Tailàndia es remunta al principi del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Sultanat de Patani. Alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia, i d'altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat), sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok, o bé per a exigir la independència d'aquestes províncies, de majoria malaio-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta, i va remetre al llarg de les dècades següents, gràcies a la democratització del país. No obstant això, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra l'any 2001 va implicar un gir dràstic pel que fa a la política contrainsurgent i va antecedir l'esclat de la violència que viu la regió des de 2004.		

A pesar que a mitjan juliol l'ex ministre de Defensa i líder d'un dels partits de la coalició governamental va declarar haver aconseguit un acord d'alt el foc amb una coalició que agrupa a 11 organitzacions armades secessionistes, **en les tres províncies meridionals van seguir registrant-se episodis de violència de manera quotidiana**, de manera que el nombre de persones assassinades des de principis de 2004 va ascendir a gairebé 3.500, la major part població civil. En el dit període, a més, unes 300 escoles han estat incendiades i uns 130 docents assassinats. Davant l'esclat de diversos artefactes explosius en algunes localitats importants del sud del país, la policia va advertir que la insurrecció estaria utilitzant cada vegada més els atemptats amb bomba, una estratègia que fins al moment no havia estat molt comú. El Govern, que acusa al grup armat d'oposició RKK d'estar darrere de bona part de la violència, va desplegar a 2.500 policies addicionals i va perllongar durant altres tres mesos l'estat d'emergència que regeix en la regió des de fa ja diversos anys, la qual cosa va provocar de nou les crítiques d'organitzacions de drets humans que consideren que dita legislació excepcional encoratja la impunitat en la lluita contrainsurgent. L'Executiu tailandès va negar estar negociant amb els grups armats independentistes a pesar que el Govern de Jakarta va declarar haver facilitat converses exploratòries entre les parts a Indonèsia.



Europa

Geòrgia – Rússia		<i>Inici del conflicte:</i>	2008
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Govern, Territori	Internacional	
<i>Actors principals:</i>	Geòrgia, Rússia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	Des de la descomposició de la URSS i la independència de Geòrgia (1991) les relacions entre Rússia i Geòrgia han estat tenses, principalment per l'acostament de Geòrgia a les institucions militars i polítiques d'Occident (OTAN i UE) i la seva posició com aliat dels EUA enfront de l'interès rus a preservar la seva àrea d'influència. A més, les guerres en Ossètia del Sud (1991-1992) i Abkhàzia (1992-1994), en les quals Moscou va jugar un paper ambigu, van marcar les relacions bilaterals posteriors. Geòrgia sempre va considerar a Rússia com actor directe en el conflicte, mentre aquesta es definia com actor mediador i es va negar a modificar el seu paper preponderant en els formats de negociació i de les forces de manteniment de pau. La tensió va escalar al setembre de 2006 i es va agreujar en la primera meitat de 2008 entorn de les dues regions secessionistes, fins a derivar en conflicte armat. L'expansió de l'OTAN cap a l'est, el ressorgiment de Rússia com potència internacional i la lluita pel poder energètic en Euràsia són algunes de les qüestions de fons en el conflicte.		

Després de mesos de renovada tensió regional,³² i malgrat una declaració unilateral d'alt el foc de Geòrgia el 7 d'agost, no corresposta per les forces ossetes, l'Exèrcit georgià va llançar aquella mateixa nit una ofensiva militar de gran escala contra la capital secessionista, precedida per bombardejos sobre aquesta i altres localitats ossetes, i que va ser seguida de forma immediata i massiva per una intervenció militar russa, segons el relat majoritari dels fets,³³ donant pas a una guerra de diversos dies. Geòrgia va anunciar la seva retirada d'Ossètia del Sud el 11 d'agost. Per a llavors, l'Exèrcit rus s'havia endinsat ja a Geòrgia. En paral·lel, des del dia 8, forces abkhazes recolzades per aviació russa van reprendre el control de la zona alta del Kodori, i també des d'Abkhàzia les Forces Armades russes es van desplegar a Geòrgia. En la seva ofensiva, Rússia va ocupar bases militars i va destrossar de forma sistemàtica infraestructura militar i civil, bloquejant l'eix terrestre est-oest del país. Geòrgia va comptabilitzar 326 georgians morts (155 civils) i Rússia 133 ossetes morts (la seva xifra inicial era de 2.000), mentre l'ACNUR va xifrar en 192.000 els desplaçats. Un acord d'alt el foc el 12 d'agost, mediat per França,³⁴ va marcar la fi de les hostilitats de gran escala i va donar pas a la retirada parcial de Rússia, que va mantenir el seu control en zones pròximes a Abkhàzia i Ossètia del Sud, restringint el seu accés, mentre diverses ONG continuaven donant compte de testimonis de desplaçats que informaven de saqueigs, intimidació i violència física per part de les milícies ossetes. Un nou acord rus-francès del 8 de setembre va comprometre a Rússia al seu replegui total a les regions secessionistes per al 10 d'octubre i va donar pas al desplegament d'una missió d'observació de la UE.³⁵ La guerra va implicar canvis claus en les regions, incloent la composició ètnica de la població i la presència militar.³⁶

Quadre 1.5. El conflicte rus-georgià i les motivacions russes per a fer la guerra

En tot just uns dies, el temps que va durar la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, Ossètia del Sud va passar de ser una regió oblidada per la comunitat internacional i marginal per a la maquinària internacional de resolució de conflictes, a ser titular diari en la premsa global i a mobilitzar a les principals

³² Vegeu el capítol 2 (Tensions) dels Baròmetres 17 i 18.

³³ El Govern georgià argumenta que les tropes russes avançaven sobre Ossètia del Sud quan Geòrgia va iniciar la seva ofensiva terrestre de gran escala, negant que fos ella la qual iniciés la guerra.

³⁴ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

³⁵ Ibid.

³⁶ Vegeu el capítol 2 (Tensions).



diplomàcies d'Occident. Les aspiracions i greuges identitaris entorn d'un petit territori de tot just 3.900 km² i 70.000 habitants en el qual s'entremesclen pobles georgians, ossetes i alguns georgià-ossetes, han estat només un dels motors del conflicte. Més pes han tingut altres factors, tant per a la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, com per a la mobilització de les cancelleries europees i les maquinàries mediàtiques. I és que el sud del Caucas, més enllà de ser una cruïlla de cultures, ètnies i tradicions, és a més un espai geoestratègicament clau, situat en els límits meridionals de Rússia i en un espai encara pres del procés de realineació de la postguerra freda. Per això, les motivacions i lectures de la guerra d'agost van molt més allà dels arguments habituals entorn del conflicte etnonacionalista d'Ossètia del Sud i les al·legacions russes de protecció dels seus conciutadans,³⁷ especialment pel que fa al paper de Rússia.

Les aspiracions del Govern georgià, amb el president Mikhail Saakashvili al capdavant, de recuperar per la força Ossètia del Sud es van veure truncades davant la gran ofensiva militar llançada per Rússia, que rebasó les fronteres administratives de la regió secessionista. En el que s'ha considerat majoritàriament com una reacció desproporcionada a l'unilateralisme militar georgià, són vàries les motivacions russes, traduïdes a missatges: a) una crida d'advertència a les ex repúbliques soviètiques, especialment Geòrgia i Ucraïna, perquè es replantegin el seu allunyament de Rússia i el seu acostament a les estructures polítiques i defensives euroatlàntiques (OTAN, UE), posant en evidència al mateix temps l'absència d'acció directa en suport a aquests països d'aquestes pròpies organitzacions occidentals; b) en paral·lel, una crida d'atenció a l'OTAN en la seva política d'expansió cap a l'est, és a dir, cap a la zona d'influència de Rússia; c) una injecció de reafirmació nacional, política i militar a l'opinió pública russa, en un context d'absolut control de la informació per part de l'Estat; d) un recordatori a la comunitat internacional, especialment a les potències occidentals, que la renovada política internacional de Rússia passa per jugar un paper destacat i influent en les relacions internacionals, sense acceptar desaires com l'unilateralisme nord-americà entorn de l'estatus de Kosovo; i, entre d'altres, i) una advertència i demostració de la vulnerabilitat que envolta als projectes de trànsit d'hidrocarburs alternatius al seu pas per Rússia.³⁸

Si bé el conflicte ha renovat en alguns despatxos polítics i mediàtics els temors d'una nova Guerra Freda, amb els seus conseqüents titulars i esquemes mentals de confrontació entre Occident i Rússia, la interdependència econòmica entre ambdós és tan alta que apunta al fet que aquesta última no busca tant reviuire el vell antagonisme sinó enfortir-se dintre del cercle exclusivista de les grans potències. Lluny de solucionar-se el conflicte de fons en Ossètia del Sud (el de les aspiracions identitàries de georgians i ossetes), és probable que s'acabi acomodant una nova situació, la d'un conflicte no resolt però transformat d'acord a equilibris d'interessos i balanços de poders externs. Tot i així, la meta final i marge de maniobra de Rússia i la resposta internacional a aquesta estan encara per veure. Per tot això, amb aquesta nova guerra, un dels grans perdedors juntament amb la població civil d'ambdós costats, torna a ser l'àmbit de la resolució de conflictes, mentre guanyen terreny les potències que encara contempen que la guerra és una extensió vàlida de la política.

Rússia (Txetxènia)	<i>Inici del conflicte:</i>	1999
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, identitat, sistema	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats d'oposició txetxens	

³⁷ La majoria de població osseta d'Osetia del Sud té passaport rus i el Govern rus es refereix a ells amb creixent freqüència com "ciutadans rusos". Geòrgia ha denunciat en repetides ocasions el que considera un intent d'anexió russa dels territoris d'Osetia del Sud i d'Abkhàzia a través de la "passaportització". International Crisis Group, *Georgia's South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly*, Europe Report nº 183, 7 de juny de 2007, pp. 9; BBC, *Regions and territories: South Ossetia*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3797729.stm> [consultat 25.09.08]; García Guitián, E., *Georgia, 7 de agosto de 2008: la crisis en su contexto*, Real Instituto Elcano, 27 d'agost de 2008. Rússia es va recolzar al seu torn en la suposada ciutadania russa de la població d'Osetia del Sud per a invocar el principi internacional de la Responsabilitat de Protegir, el que segons diversos experts va ser un ús erroni d'aquest principi. Evans, G. "Russia and the responsibility to Project" a *Los Angeles Times*, 31 d'agost de 2008; International Crisis Group, *Russia vs Georgia: The fallout*, 22 d'agost de 2008.

³⁸ International Crisis Group, 2008, Op. Cit.; Boonstra, J., *Georgia y Rusia: Una guerra corta con consecuencias prolongadas*, setembre de 2008, FRIDE; De Waal, T., *South Ossetia: An avoidable catastrophe*, 11 d'agost de 2008, Institute for War and Peace Reporting; Blank, S., "Russia, Georgia and South Ossetia: Notes on a war" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Hancilova, B. y Frichova, M., "Russia's invasion of Georgia: Bleak prospects for the South Caucasus" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Pannier, B., *Russia-Georgia conflict raises concerns about Caspian energy exports*, 13 d'agost de 2008, RFE/RL; Illarionov, A., *Preliminary conclusions from the war in Georgia*, 12 d'agost, RFE/RL; Kimmage, D., *Russian 'Hard Power' Changes Balance in Caucasus*, 17 d'agost de 2008, RFE/RL; Nemtsov, B. y Milov, V., "Putin and Gazprom" a *Novaya Gazeta*, 2 de setembre de 2008; Lipsky, A. "We want peace. Or maybe we want half the world?" a *Novaya Gazeta*, 3 de setembre de 2008.



<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	Després de l'anomenada primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena, principalment per la independència d'aquest territori (autoproclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS), i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es reobre el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'unes incursions al Daguestan per part dels rebels txetxens i d'atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat que havia sorgit després de la primera guerra i que estava assetjat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una administració txetxena pro russa, però els enfrontaments persisteixen, en paral·lel a una islamització creixent de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.		

Es van succeir els atacs periòdics de rebels txetxens contra membres de les forces de seguretat locals i federals, així com les operacions militars contrainsurgents, causant desenes de baixes entre ambdós bàndols. Segons diversos analistes, **els atacs rebels inclouen ja tota la zona sud-oest de la república i es van ampliar en els últims mesos cap a l'est**, evidenciant la fortalesa del moviment rebel. Fonts del Ministeri rus d'Interior van apuntar que l'aparent deteriorament de la situació a Txetxènia està relacionat amb el finançament exterior. Entre les accions insurgents, van ser freqüents els atacs a combois militars, com el registrat contra una caravana de vehicles de la delegació txetxena del Servei Federal de Seguretat, amb tres oficials morts i altres cinc ferits. El president txetxè va desmentir informacions sobre un supòsit intent d'assassinat contra la seva persona. Per una altra part, residents de Grozni van dur a terme protestes contra el segrest de població civil, mentre que al començament de juliol es va descobrir una fossa comuna amb 300 persones, suposadament víctimes dels atacs russos de 1999. Per una altra part, els líders rebels del nord del Caucas van instar a la població a no ajudar a Rússia en el seu conflicte amb Geòrgia i a no unir-se voluntàriament a les milícies d'Ossètia del Sud.

Turquia (sud-est)	<i>Inici del conflicte:</i>	1984
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, PKK	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El PKK, creat l'any 1978 com un partit polític de caire marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el govern. Es va embarcar en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, a la qual el govern va respondre amb contundència, en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en el foc creuat i víctima de les persecucions i les campanyes d'evacuacions forçades engegades pel govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i l'anunci posterior del PKK sobre l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius. Així, deixava enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement de la identitat kurda al si de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió en els anys posteriors i va augmentar d'escala el 2007.	

Els enfrontaments en el sud-est van causar prop d'un centenar de morts en el PKK i almenys 20 víctimes mortals i 14 ferits en l'Exèrcit, segons els balanços oficials, fet que va suposar un increment en la letalitat de la violència interna pel que fa a mesos anteriors. En canvi, es va reduir el perfil de les operacions transfrontereres de Turquia contra el grup en el nord d'Iraq, amb almenys 60 rebels morts però lluny dels balanços superiors al centenar i mig de baixes rebels dels trimestres anteriors. No obstant, el Govern va anunciar que demanaria a l'octubre al Parlament que prorrogués el permís per a les ofensives transfrontereres. Segons informes de la intel·ligència turca, **178 soldats haurien mort en els sis primers mesos de l'any, mostrant un increment constant en els últims tres anys.** Diversos civils van morir per l'explosió de mines i vuit turistes alemanys



van ser segrestats durant diversos dies pel PKK, en protesta per la política d'Alemanya cap al grup armat. El PKK també va reivindicar el sabotatge de l'oleoducte BTC (Baku-Tbilisi-Ceyhan). La tensió en el país es va incrementar per diversos atemptats amb bomba al juliol en diverses ciutats, atribuïts per les autoritats de forma preliminar al PKK. Entre ells, un atemptat doble a Istanbul va causar 17 morts i 150 ferits. Altres 29 persones van resultar ferides en dues explosions en Mersin i Izmir, reivindicades pel grup kurd TAK. Al seu torn, un atac contra l'ambaixada dels EUA a Istanbul al juliol va provocar sis morts, acte que alguns analistes van atribuir a l'entorn de la xarxa al-Qaeda.

Orient Mitjà

Iraq		<i>Inici del conflicte:</i>	2003
<i>Tipologia:</i>	Sistema, Govern, Recursos		Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern de transició, coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels EUA el març de 2003, que va utilitzar la suposada presència d'armes de destrucció massiva com a argument, i amb la voluntat de derrocar el règim de Saddam Hussein per la seva suposada vinculació amb els atacs de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual es van involucrar progressivament nombrosos actors: les tropes internacionals, les forces armades iraquianes, milícies i grups insurgents, i al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment del poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar el descontentament entre nombrosos sectors. La violència no ha fet sinó créixer, i s'ha imposat l'oposició armada contra la presència internacional en el país a la lluita interna pel control del poder amb un marcat component sectari des de febrer de l'any 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.		

Malgrat mantenir-se el descens general del nivell de violència respecte a períodes anteriors, els atemptats van continuar colpejant diverses ciutats, destacant els atacs suïcides contra pelegrins shiïtes a Bagdad i contra una protesta en Kirkuk,³⁹ que a la fi de juliol van produir una de les jornades més letals dels últims mesos. En paral·lel, el debat sobre la llei electoral per als comicis provincials va ser motiu de creixent tensió, creant una forta oposició dels sectors kurds contraris a la instauració d'un Consell local en Kirkuk repartit a parts iguals entre kurds, àrabs i turcomans.⁴⁰ Per una altra part, el clergue shií Moqtada al-Sadr va anunciar a principis d'agost la conversió de l'Exèrcit del-Mahdi en un moviment social i la creació d'una unitat d'elit que seguiria combatent. Entre altres esdeveniments, durant el trimestre es van produir les primeres visites de líders de la regió des de la invasió nord-americana de 2003; el govern iraquian va continuar negociant un esborrador d'acord amb EUA sobre el futur de les seves tropes en el país; els comandaments nord-americans van lliurar la província d'Anbar a les forces de seguretat iraquianes; i la UNAMI va renovar el seu mandat per un any més.

³⁹ Vegeu el quadre 1.6 d'aquest capítol.

⁴⁰ Vegeu el capítol 4 (Rehabilitació postbèl·lica).

**Quadre 1.6. Els atemptats suïcides comesos per dones: una interpretació alternativa**

Les imatges difoses per televisió a l'agost en les quals una menor carregada amb explosius es lliurava a la policia iraquiana van resultar especialment xocants. També durant el tercer trimestre de l'any, diversos atemptats suïcides, alguns molt sagnants, van ser comesos en Iraq per dones que, en mercats, en celebracions festives o enmig de grups de pelegrins, van fer esclatar les càrregues que duïen adossades. La constatació que es tracta d'un fenomen creixent ha dut a nombroses anàlisis i a l'adopció de mesures per a tractar de detenir-ho. No obstant això, les solucions plantejades partirien de supòsits erronis que, al no abordar l'arrel del problema, comprometen la seva efectivitat.

A mitjan setembre, la ministra iraquiana d'Assumptes de la Dona es pronunciava sobre la urgència de trobar solucions a l'existència de tal elevat nombre d'atemptats suïcides comesos per dones, per la qual cosa anunciava per a fer-li front l'aplicació de programes de rehabilitació dirigits específicament a aquest grup, així com campanyes d'alfabetització i plans d'educació sobre els drets de la dona. De la mateix manera, els EUA van posar en funcionament el programa "Daughters of Iraq" que entrenava a dones perquè detectessin potencials suïcides. La interpretació que subjeu en l'aplicació d'aquestes mesures afirma que les causes per les quals les dones es converteixen en suïcides són la desesperació, la subordinació als homes per motivacions religioses, la frustració per la inequitat sexual i un conjunt de factors atribuïts a la seva condició de dona. No obstant això, una exploració detallada del fenomen revela que els motius, d'entrada molt diversos, pels quals les dones prenen la decisió de perpetrar un atac suïcida en realitat no difereixen substancialment d'aquells que afecten als homes. Segons estudis sobre atacs suïcides de dones realitzats en tot el món des de 1981 (que abasten països com Afganistan, Israel, Iraq, Índia, Líban, Pakistan, Rússia, Somàlia, Sri Lanka, Turquia i Uzbekistan), el 95% d'aquestes accions van ocórrer en el context d'una campanya militar contra forces exteriors ocupants, fet que suggereix que la primera motivació individual, tant per a homes com per a dones, és una forta lleialtat cap a les seves comunitats, combinada amb una multitud de greuges personals imputats a les forces considerades enemigues.⁴¹

El cas iraquità és paradigmàtic i ho corrobora una dada rellevant. Si des de la invasió liderada pels EUA en 2003 fins a 2007 només va haver-hi unes poques desenes d'atacs suïcides comesos per dones, en els primers nou mesos de 2008 la xifra havia aconseguit la trentena. Què explica aquest canvi substancial a partir de 2007? Segons diversos analistes, és l'adopció de la nova estratègia nord-americana, concretada a través de la coneguda "operació surge", el que ha motivat el nou fenomen. La nova fórmula de contrainsurgència de l'Exèrcit dels EUA implementada en 2007 es va basar en la construcció de murs, tanques de filat i punts de control que va convertir les localitats i barris iraquians en enclavaments pràcticament impenetrables. Davant tal situació, que impossibilitava la circulació dels fins a ara utilitzats VBIEDs (Vehicle-Borne Improvised Explosive Devices), els grups insurgents desenvolupessin una nova estratègia: la utilització de dones portadores d'explosius que podien creuar caminant els controls sense que fossin objecte de cap revisió. És el que el polítològ Robert Pape analitza en termes d'oferta-demanda: l'increment de dones suïcides no seria un fenomen impulsat per l'existència d'una oferta sinó un acte organitzat de violència que es derivaria de l'existència d'una demanda. Per tant, es tractaria d'una innovació tàctica de la insurrecció davant el canvi estratègic adoptat per les forces d'ocupació (sense que això, per una altra part, aportí dades sobre la possible manipulació o el grau de coerció que poden sofrir les autores a l'hora de cometre aquests actes violents).⁴²

Tornant a l'inici, aquesta nova estratègia armada revela un altre factor: es constata el major impacte mediàtic, tant intern com internacional, d'un atemptat suïcida realitzat per una dona, fet que encaixa a la perfecció amb la voluntat dels grups que perpetren dits actes (i que, de fet, podria dur a preguntar-nos el perquè d'aquesta percepció de transgressió quan un acte violent és comès per una dona i, en canvi, no passa quan és protagonitzat per un home). En aquest context,

⁴¹ The New York Times, "Behind the woman behind the bomb", 2 d'agost de 2008.

⁴² Pape, R. *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, University of Chicago, 2005, a "Behind the Surge in Iraqi Women Suicide Bombers", *Foreign Policy in Focus*, 11 d'agost de 2008.



programes com el de l'Exèrcit nord-americà per a contrarestar aquesta pràctica tenen poques possibilitats de sortir efecte. En primer lloc, perquè el seu abast és molt limitat (pel moment només 30 dones participen en ell). Però, sobretot, perquè si la raó última d'aquest tipus de terror és l'ocupació, qualsevol mesura que no l'abordi corre el risc de ser inútil, o fins i tot contraproduent.

Israel – Palestina		<i>Inici del conflicte:</i>	2000
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Territori	Internacional ⁴³	
<i>Actors principals:</i>	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es reinicia l'any 2000 amb l'esclat de la Segona Intifada, propiciada pel fracàs del procés de pau promogut al principi dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestino-israelià s'inicia el 1947, quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU divideix el territori de Palestina sota mandat britànic en dos Estats i poc després es proclama l'Estat d'Israel (1948), sense que es pugui materialitzar des d'aleshores un Estat palestí. L'any 1948, Israel s'annexiona Jerusalem oest, i Egipte i Jordània ocupen Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel envaeix Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer a la "Guerra dels Sis Dies" contra els països àrabs. No és fins als acords d'Oslo que l'autonomia dels territoris palestins esdevé formalment reconeguda, encara que la seva implementació topa amb l'ocupació militar i el control del territori imposat per Israel.		

En paral·lel a les converses de pau entre Israel i l'ANP i a la treva amb Hamas aconseguida el passat juny,⁴⁴ la violència va seguir cobrant-se víctimes. **Tres incidents a Jerusalem perpetrats per palestins no pertanyents a cap banda armada van provocar la mort de tres persones i ferides a altres 80.** A més, els atacs a les mans de colons contra població palestina a Cisjordània es van incrementar i el seu nombre es va situar al voltant de 500 a la fi d'agost, la mateixa quantitat que en tot l'any 2007. Respecte a la treva aconseguida en Gaza, es van seguir produint violacions per ambdues parts i el 11 de juliol es va produir la primera víctima palestina a les mans de l'Exèrcit israelià des de la seva entrada en vigor tres setmanes abans. El llançament de coets per part de diverses milícies, fet condemnat per Hamas, va ser el motiu esgrimit pel Govern d'Israel per a mantenir tancats els passos fronterers amb la Franja bona part del temps. Finalment, tant des d'instàncies internacionals com des de l'equip negociador palestí del president, Mahmoud Abbas, es va assenyalar que la **continuació de la construcció d'assentaments jueus en territori palestí constituïa un greu obstacle per a la pau.** Al seu torn, diverses organitzacions de drets humans van **denunciar la política d'obstacles a la mobilitat a Cisjordània i l'anexió de terra palestina a través de la creació d'àrees especials de seguretat.**

Iemen		<i>Inici del conflicte:</i>	2004
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Forces armades, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓

⁴³ Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

⁴⁴ Vegeu capítol 3 (Processos de pau).

*Síntesi:*

El conflicte es va iniciar el 2004, quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió al nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar al conjunt sunnita del país un règim teocràtic similar al que havia desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat el govern de corrupció i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s'han oposat a la seva aliança amb els EUA en la lluita contra el terrorisme. El conflicte ha causat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones.

El conflicte entre l'Exèrcit i els seguidors d'al-Houthi en la província septentrional de Saada va registrar **episodis menors de violència des de l'acord d'alt el foc aconseguit a mitjan juliol**, comparats amb els forts combats que van tenir lloc a partir de maig. Segons organitzacions de la societat civil, des que comencés fa quatre anys, el conflicte ha afectat indirectament a 120.000 persones, a més d'un ampli nombre de morts civils i militars. La fragilitat de l'acord va ser constatada per **diversos analistes que van témer que pogués tractar-se d'un període de preparació per a reprendre la guerra**. Així mateix, fonts locals i ONG van denunciar que la situació humanitària continuava deteriorant-se. Per una altra part, l'organització d'al-Qaeda al Iemen va seguir colpejant diversos punts de la geografia iemenita, sent **l'atemptat contra l'ambaixada dels EUA** en la capital el més greu, amb la mort de 16 persones el 17 de setembre. La tensió també va afectar al sud del país, on va haver-hi repressió policial contra grups de manifestants i el 7 de juliol va esclatar una bomba enmig d'una protesta.

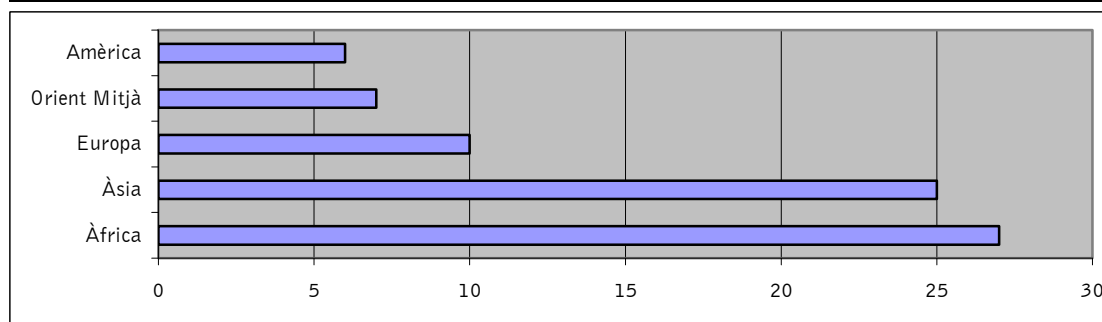


Tensions

- ❑ Davant les traves imposades per Eritrea, el Consell de Seguretat de l'ONU va desmantellar definitivament la missió de manteniment de la pau de l'ONU en la frontera amb Etiòpia, fet que va incrementar la volatilitat de la situació.
- ❑ La crisi política i social per l'enfrontament entre el Govern central i els departaments orientals a Bolívia es va aguditzar notablement després del referèndum revocatori del 10 d'agost.
- ❑ Els enfrontaments a Tailàndia entre simpatitzants i detractors del Govern van provocar un mort i més de 40 ferits, a més de la imposició de l'estat d'excepció, en un clima de forta tensió política i social.
- ❑ La província xinesa de Xinjiang va registrar el pitjor brot de violència dels últims anys després de sofrir diversos atacs atribuïts pel govern al grup armat secessionista ETIM.
- ❑ La violència va adquirir un caràcter diari al nord del Caucas, amb segrests, tirotejos i assassinats selectius, i va incloure diverses accions d'abús de poder per part de les estructures locals i federals, segons van denunciar ONG locals.
- ❑ La tensió internacional entorn del programa nuclear iranià va arribar a un punt àlgid amb la prova d'un míssil de llarg abast al juliol, seguida per l'aplicació de noves sancions a Iran per part d'Estats Units i la UE.

En el present apartat es recullen les 75 tensions actives durant el segon trimestre de 2008.¹ L'Àfrica i l'Àsia van ser els continents amb major nombre de situacions de tensió (27 i 25, respectivament), seguides d'Europa (10), Orient Mitjà (set) i Amèrica (sis). Per una part, la millora de la situació interna al Camerun i a Nigèria va fer disminuir el nombre de tensions actives respecte al trimestre anterior, però la tensió derivada del cop d'Estat a Mauritània va fer que la xifra s'igualés a la del període precedent. Cal destacar que aproximadament un 50% de les tensions va tenir demandes d'autogovern o aspiracions identitàries com causa rellevant de la disputa, mentre que en un 45% dels casos, el desacord de sectors polítics i socials pel que fa a les polítiques governamentals va ser un factor explicatiu fonamental. Del conjunt de 75 tensions, vuit es van caracteritzar per una intensitat molt elevada, 28 van ser d'intensitat mitja i les restants (39) d'una intensitat baixa. Els casos més greus van ser els de la RD Congo, el Sudan, Zimbabue, Bolívia, el Pakistan (Balutxistan), i la zona del Caucas, tant al nord com al sud (Abkhàzia i Ossètia). Per una altra part, el 23% de les tensions va evolucionar negativament, i el mateix nombre de casos es va constatar una millora de la situació, mentre que la resta es van mantenir sense canvis.

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions en el tercer trimestre de 2008



¹ Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política i social, i/o un ús de la violència amb una intensitat que no aconsegueix la d'un conflicte armat, que pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, i l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un govern, fet que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir o erosionar al poder; o c) al control dels recursos o del territori.



Taula 2.1. Resum de les tensions en el tercer trimestre 2008

Tensió ²	Tipologia ³	Actors principals	Intensitat ⁴
			Evolució trimestral
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Interna	Govern, grup armat FLEC, aliança política de moviments socials i grups armats Foro Cabindès pel Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		=
Burkina Faso	Interna	Govern i societat civil	1
	Govern		=
Burundi	Interna	Govern, oposició armada (FNL-PALIPEHUTU, coneguda com a FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)	2
	Identitat, Govern		↓
Camerún (Bakassi) – Nigèria	Internacional	Camerún, Nigèria, organitzacions de nigerians en contra de la devolució de la Península de Bakassi al Camerún.	1
	Territori		↑
Comores	Interna	Govern de la Unió de les Comores ostentat per Grand Comora, Govern regional d'Anjouan, Govern regional de Moheli, missió de la UA	1
	Autogovern		↓
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan	2
	Govern		↓
Congo	Interna	Govern, partit opositor CNR i milícies Ninjas del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		=
Côte d'Ivoire	Interna internacionalitzada	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne	2
	Govern, Recursos		=
Djibouti – Eritrea	Internacional	Djibouti, Eritrea	2
	Territori		=
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		=
Etiòpia	Interna	Govern, oposició política i social (partits CUD, UEDF), grup armat EPPF	1
	Govern		=
Etiòpia (Oromiya)	Interna	Govern, grup armat OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Guinea	Interna	Govern, sindicats, partits polítics de oposició, Forces Armades	1
	Govern		=
Guinea-Bissau	Interna	Govern, partits polítics de oposició	1
	Govern		↑
Kenya	Interno	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), Sabao Land Defence Force (SLDF), secta Mungiki	2
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Mali	Interna	Govern, facció del grup armat ADC de Ibrahim Ag Bahanga	2
	Identitat, Recursos		↓
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁵	Marroc, República Àrab Saharai Democràtica (RASD), grup armat Front POLISARIO	1
	Autogovern,		↑

² En aquesta columna s'assenyalen els Estats on es desenvolupen tensions. Entre parèntesi es mostra la regió dins d'aquest Estat on es circumscriu la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori dins d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.

³ Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia que aborda, per una part, les causes o incompatibilitat d'interessos, i, per una altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. En relació a les causes, es poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern), o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema), o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), fet que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). En relació a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta forma, es considera tensió interna aquella protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament en i des de l'interior del mateix. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en què algun dels actors principals és forà, i/o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en què s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.

⁴ La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del nivell de violència registrat i del grau de mobilització política i social.

⁵ Tot i que el Sàhara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre el Marroc i el Sàhara Occidental com "internacional" i no com "interna" per tractar-se d'un territori per descolonitzar. La seva pretesa pertinença al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.



	Identitat, Territori		
Mauritània	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Níger	Interna	Govern, oposició armada (MNJ, FFR, FARS)	2
	Identitat, Recursos		=
RD Congo	Interna	Govern, oposició política i social i antics grups armats de oposició	3
	Govern, Recursos		=
Regió de los Grans Lagos	Internacional	Governs de RD Congo, Rwanda, Uganda; grups armats de oposició ugandeses ADF-NALU i LRA, grups armats de oposició rwandeses FDLR i milícies Rasta, grups armats de oposició congolese de Ituri (FNI, FRPI, MRC) i CNDP, milícies congolese Mai Mai, grup armat de oposició burundès FNL	2
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Senegal (Casamance)	Interna	Govern, grup armat MFDC i les seves diferents faccions	1
	Autogovern		=
Somàlia (Somalilandia-Puntlandia)	Interna	República de Somalilandia, regió autònoma de Puntlandia	2
	Territori		=
Subregió Riu Mano ⁶	Internacional	Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria, Sierra Leona, grups mercenaris	1
	Recursos		↓
Sudan	Interna	Partidos políticos NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progubernamentals, ètnies i subclanes dinkas i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↓
Sud-àfrica	Interno	Grups no organitzats de sud-africans, població immigrant, Govern	1
	Recursos		=
Zimbabwe	Interna	Partits polítics ZANU-PF i MDC	3
	Govern		↓
América			
Bolívia	Interna	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil de los departaments orientals)	3
	Govern, Autogovern		↑
Equador	Interna	Govern, oposició política i social (Congreso, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)	1
	Govern, Recursos		=
Haití	Interna internacionalitzada	MINUSTAH, Govern, oposició armada (bandes juvenils)	1
	Territori, Govern		↓
Mèxic (Xiapas)	Interna	Govern, oposició política i social (EZLN, organitzacions socials)	1
	Identitat, Sistema		=
Perú	Interna	Govern, oposició política i social (faccions remanents de Sendero Luminoso, organitzacions camperoles i indígenes)	2
	Govern		=
Veneçuela	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Asia			
Bangladesh	Interna	Govern, oposició política i social (AL, BNP)	1
	Govern		=
Xina (Tíbet)	Interna internacionalitzada	Govern xinès, Dalai Lama i Govern tibetà en el exilio, oposició política i social al Tíbet en províncies limítrofes	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Xina (Turquestán Oriental)	Interna	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	2
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Corea, RPD – EUA, varis països	Internacional	EUA, RDP Corea, Rep. De Corea, Xina, Rússia, Japó	1
	Sistema		↑
Filipines	Interna	Govern, oposició política i social (sectors descontents de las Forces Armades, partits opositors, organitzacions d'esquerra i de drets humans)	1
	Govern		=
Filipines (Mindanao-MNLF)	Interna	Govern, faccions del grup armat MNLF	1
	Autogovern, Identitat		↓
Fiji	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=

⁶ La subregió del Riu Mano engloba geogràficament Guinea, Libèria i Sierra Leone. No obstant, també es té en compte la situació a Côte d'Ivoire per la seva proximitat geogràfica i la seva influència en la resta d'escenaris.



Índia – Pakistan	Internacional	Govern de Índia, Govern de Pakistan	1
	Identitat, Territori		↓
Índia (Nagalàndia)	Interna	Govern, oposició armada (NSCN-K, NSCN-IM)	2
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Tripura)	Interna	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		=
Indonèsia (Sulawesi)	Interna	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre organitzacions de divisió religiosa	1
	Identitat		=
Indonèsia (Moluques)	Interna	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre eixos de divisió religiosa	1
	Autogovern, Identitat		=
Indonèsia (Papua Occidental)	Interna	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	1
	Autogovern, Identitat, Recursos		=
Indonèsia (Aceh)	Interna	Govern, antic grup armat GAM, grups polítics que sol·liciten la creació de noves províncies a Aceh	1
	Autogovern, Identitat, Recursos		=
Kirguizistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Laos	Interna internacionalitzada	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen Hmong	1
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	2
	Sistema		=
Nepal (Terai)	Interna	Govern, organitzacions polítiques i armades madhesis (MRPF), JTMM	2
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies talibanes	2
	Govern, Sistema		↓
Pakistan (Balutxistan)	Interna	Govern, grup armat BLA	3
	Autogovern, Recursos		↑
Tailàndia	Interna	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Tadjikistan	Interna	Govern, oposició política i social, senyors de la guerra	2
	Govern		=
Timor-Leste	Interna internacionalitzat	Govern, missió internacional International Security Forces, oposició política i social (simpatitzants del líder rebel Alfredo Reinado, simpatitzants del partit FRETILIN, militars acomiadats, pandilles armades)	1
	Govern		↓
Turkmenistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Uzbekistan	Interna	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes	2
	Sistema, Govern		=
Europa			
Armènia	Interna	Govern d'Armènia, oposició política	1
	Govern		=
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno Karabakh)	Internacional	Govern de Azerbaidjan, Govern de la autoproclamada República de Nagorno Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Belarús	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Xipre	Interna	Govern de Xipre, Govern de la autoproclamada República Turca del Nord de Xipre	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↓
Geòrgia (Abkhàzia)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de la autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI	3
	Autogovern, Identitat		↑
Geòrgia (Ossètia)	Interna	Govern de Geòrgia, Govern de la autoproclamada República de Ossètia del	3



del Sud)	internacionalitzada	Sud, Rússia	
	Autogovern, Identitat		↑
Macedònia (nord-oest)	Interna	Govern, grups polítics i actors armats de la comunitat albanesa	1
	Autogovern, Identitat		=
Moldova, Rep. de (Transdniester)	Interna	Govern de Moldova, Govern de la autoproclamada República de Transdniester, Rússia	1
	internacionalitzada		=
Rússia (Caucas nord)	Interna	Govern rus, Governs de las repúbliques d'Ingúxia, Daguestan, Kabardino-Balkaria i Txetxènia, grups armats de oposició, oposició social i política	3
	Autogovern, Identitat, Sistema, Govern		↑
Sèrbia – Kosovo	Internacional	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR	2
	Autogovern, Identitat		=
Orient Mitjà			
Aràbia Saudita	Interna	Govern, grup armat al-Qaeda	1
	internacionalitzada		=
Egipte	Sistema	Govern, oposició política i social (Germans Musulmanes)	2
	Interna		=
Iran (nord-oest)	Govern	Govern, grup armat PJAK	2
	Interna		=
Iran (nord-oest)	internacionalitzada	Govern, grup armat PJAK	2
	Autogovern, Identitat		=
Iran – EUA, diversos països	Internacional	Iran, EUA, Israel, EU-3 (França, Regne Unit, Alemanya)	2
	Sistema		↑
Líban	Interna	Govern, oposició política i social	2
	internacionalitzada		↑
Israel – Líban – Síria	Govern	Israel, Síria, grup armat libanès Hezbollah	2
	Internacional		↓
Palestina	Sistema, Recursos, Territori	ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam)	2
	Interna		↑
<p>1: intensitat baixa; 2: intensitat mitja; 3: intensitat alta. ↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; =: sense canvis. Les tensions marcades en negreta son descrites en el capítol.</p>			

Àfrica

a) Àfrica Austral

Zimbabwe	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Govern		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Partits polítics ZANU-PF i MDC			
<i>Síntesi:</i>	El Govern de Robert Mugabe, en el poder des de la independència del país en 1980 com a dirigent del ZANU-PF, persisteix en les pràctiques de persecució de membres de partits de l'oposició i de membres de la societat civil. Durant aquests anys, l'administració de Mugabe ha estat criticada pels seus alts nivells de corrupció, la supressió de l'oposició política, la mala gestió de la reforma agrària i de l'economia del país, així com per la violació sistemàtica dels drets humans. Aquesta situació ha dut al país a l'aïllament internacional.			

Després de gairebé dos mesos de negociacions el president Robert Mugabe i el líder opositor Morgan Tsvangirai van aconseguir un acord per al repartiment del poder l'11 de setembre segons el qual Mugabe conserva el seu lloc, serà cap del gabinet i del Consell Nacional de

Seguretat i tindrà 15 ministeris; mentre Tsvangirai va ser nomenat primer ministre, dirigirà el Consell de Ministres encarregat de l'execució de les propostes polítiques, formarà part del Consell Nacional de Seguretat i tindrà 13 ministeris, que sumats als tres ministeris obtinguts per l'altra facció del MDC liderada per Arthur Mutambara – nombrat viceprimer ministre – aconseguiria una majoria dintre de l'Executiu. No obstant això, va quedar per establir quin partit controlarà els ministeris clau, principalment Defensa, Interior i Exteriors, el que va suposar un nou obstacle en la conformació del nou Govern, per la insistència del ZANU-PF de dirigir els més influents. No obstant això, l'UE, EUA i institucions financeres com el FMI van assegurar que no aixecaran les sancions imposades ni reprendran iniciatives de finançament amb el país fins que tinguin proves que Mugabe comparteix realment el poder. Malgrat els acords aconseguits i la crida conjunta d'ambdós líders per al cessament de la violència, van continuar les extorsiones i persecucions de membres i simpatitzants de l'oposició, segons diverses organitzacions de drets humans locals. Durant el mes de juliol van ser atacats dos camps de desplaçats a Harare.

b) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Govern, Recursos		Interna internacionalitzada	
<i>Actors principals:</i>	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne			
<i>Síntesi:</i>	Des de l'explosió del conflicte armat a l'any 2002 el país es troba dividit en dos entre les zones controlades per l'aliança armada d'oposició Forces Nouvelles al nord i la zona sud controlada pel Govern. Malgrat la signatura de l'acord de pau al 2003, la situació ha romàs pràcticament en una situació de status quo fins a la signatura de l'acord polític d'Ouagadougou al març de 2007, on es va acordar reactivar els processos de DDR, identificació de la població, celebració d'eleccions i desplegament de l'administració en tot l'Estat, obrint una porta a la reunificació del país. No obstant això, els escassos avanços en la seva implementació van continuar suposant un seriós risc per a la pau.			

El retorn de desplaçats a les seves localitats d'origen va incrementar el nombre de disputes per la propietat de la terra en diferents punts del país. L'enfrontament entre lobis i koulangos en la regió oriental de Bondoukou, va acabar amb la mort d'almenys deu persones, a les quals se sumarien set més que van morir en un districte de Abidjan. Aquesta situació va dur que el Govern iniciés la redacció final de la llei sobre la titularitat de la propietat agrària amb la finalitat de definir el marc legal aplicable en els casos de litigi. S'espera que la nova proposta inclogui una clàusula segons la qual els estrangers que puguin demostrar que són propietaris d'una terra prèviament a 1998, puguin mantenir la seva titularitat.⁷ Això representaria un avanç respecte a la llei promulgada en el 2000 que negava el dret de propietat als no nascuts en el país i que va ser un dels factors que va alimentar l'esclat del conflicte en 2002. Per altra banda, i a pesar d'haver-se iniciat el procés de registre de la població, el president Laurent Gbagbo va admetre que es podria produir un nou retard dels comicis, fins al 15 de desembre, si no es reduïa el temps estipulat per a la revisió del cens electoral. Van continuar produint-se esclats de violència protagonitzats per les Forces Nouvelles a Bouaké, que demandaven un augment de les cosines per desmobilització.

Mali	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Identitat, Recursos		Interna	

⁷ S'entén com a estranger tota persona que no té una nacionalitat ivoriana reconeguda, fet que en molts casos inclou persones que, tot i haver nascut al país, no tenen d'aquest dret. Aquesta és una de les causes que expliquen l'erupció del conflicte armat en el país el 2002.



Actors principals: Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga

Síntesi: Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Mali, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que en els anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política a l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten, fortament afectades per la sequera creixent i la pràctica desaparició del comerç transsaharià. L'últim acord de pau signat el 2006 entre el govern i el grup armat tuareg, Aliança Democràtica per al Canvi, situava el desenvolupament econòmic i d'infraestructures com a temes claus per al lliurament d'armes i el tancament del conflicte.

El Govern i el grup armat tuareg Aliança Democràtica per al Canvi del 23 de Maig (ADC), liderada per Ibrahim Ag Bahanga, van acordar un cessament al foc sota la mediació d'Algèria i van establir una sèrie de mesures de confiança per a fomentar el diàleg i reobrir el procés de pau al nord del país. Entre altres destaquen la posada en llibertat dels soldats retinguts per l'ADC i dels tuaregs detinguts per les forces de seguretat, el desminatge de diverses zones i l'obertura d'investigacions sobre la mort de membres de l'Aliança i casos similars. Almenys 91 soldats i un nombre indeterminat de tuaregs van ser alliberats. De la mateix manera, i tal com consta en els acords de pau signats el 2006, es passarà a crear unitats especials de seguretat, compostes per membres de la comunitat tuareg, que seran responsables de la seguretat en les regions del nord.⁸ Una mostra del grau d'enteniment aconseguit per ambdues parts va ser la persecució per part de l'exèrcit malià d'una milícia anti-tuareg denominada Ganda Izo, que en un atac havia causat la mort a cinc persones d'ètnia tuareg. Durant l'operatiu militar 31 dels seus integrants van ser detinguts i un va morir, a més d'un soldat.

Níger	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
	<i>Tipologia:</i>	Identitat, Recursos Interna		

Actors principals: Govern, oposició armada (MNJ, FFR, FARS)

Síntesi: Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Níger, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que al llarg dels anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política a l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten, molt afectades per la sequera creixent i la pràctica desaparició del comerç transsaharià. La falta de concreció dels acords de pau de 1995 ha estat una de les raons esgrimides pel MNJ per iniciar una campanya violenta contra les forces armades el 2007, a més de la falta de control sobre els recursos naturals (urany) que es produeixen als seus territoris.

El grup armat tuareg MNJ va prosseguir els seus atacs contra instal·lacions militars a la regió nord d'Agadez, encara que l'impacte dels mateixos va ser d'escassa rellevància. Des del Govern es va iniciar una campanya per a mostrar el debilitament del grup armat, informant sobre el lliurament d'armes d'integrants desafectes del MNJ i sobre la rendició de les Forces Armades Revolucionàries del Sàhara, grup de combatents de la tribu toubou liderats per Boucar Mohamed Sougouma que al començament de l'any havien anunciat la seva aliança amb el grup tuareg. En aquest sentit, el líder del MNJ, Aghaly Ag Alambo, va desmentir l'anunci realitzat pel Govern que el seu grup havia acordat iniciar un procés de pau sota la mediació de Líbia, després d'haver-se reunit amb el president Muammar al-Gaddafi. Igualment, el decret presidencial per a l'estat d'emergència a Agadez va ser prorrogat per quarta vegada, fet pel qual la regió duu més d'un any en règim d'excepció legal i judicial, fet que ha preocupat greument a les organitzacions de drets humans. Finalment, un arsenal amb més de 1.000 mines antipersones va ser localitzat a la frontera amb el Txad. Encara que es desconeix la seva

⁸ Vegi's el capítol 3 (Processos de Pau)

destinació final fonts militars especulen amb la possibilitat que estiguessin dirigides al mercat negre, mentre el MNJ insisteix en què el material pertany a l'Exèrcit per a recolzar la seva estratègia contrainsurgent.

c) Banya d'Àfrica

Txad – Sudan		<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Govern	Internacional			
<i>Actors principals:</i>	Txad, Sudan				
<i>Síntesi:</i>	L'inici de la guerra a Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós governs, els Presidents dels quals van ser antics aliats en l'enderrocament del President txadià Hissène Habré per part d'Idriss Débi el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies pro governamentals sudaneses janjaweed en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que una part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa el Txad, els zaghawa. El 2004 es configuren diverses insurreccions contra el govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós governs han donat suport a l'oposició armada de l'altre país.				

Durant el trimestre **es va produir una millora de les relacions entre ambdós països**. No obstant això, la situació precedent era molt tibant arran de l'atac al maig per part del JEM a la capital sudanesa, Jartum. Amdós presidents es van acusar per enèsima vegada de prestar assistència a les seves respectives insurreccions. Malgrat tot, una iniciativa regional va promoure els primers passos de l'acostament amb una reunió a Dakar entre els generals de les Forces Armades d'ambdós països, amb l'objectiu de ressuscitar l'acord aconseguit al març pel qual es comprometien a patrullar la seva frontera comuna amb el suport del Grup de Contacte, compost per Eritrea, Líbia, el Congo i el Senegal, obstaculitzat per la persistència de les ofensives rebels i la porositat de les fronteres. Al juliol el president txadià Idriss Déby va rebutjar els intents de realitzar una reunió al més alt nivell entre els dos països durant la cimera de la UA a Sharm-el-Sheikh (Egipte). Posteriorment el Txad va acusar a la veïna Sudan de violar el seu espai aeri al sobrevolar una població txadiana a la zona fronterera amb la regió sudanesa de Darfur. Malgrat tot, després d'una reunió dels seus respectius ministres d'Exteriors a Dakar sota la mediació del ministre d'Exteriors senegalès, el Sudan va decidir restablir les seves relacions amb el Txad. No obstant, no va ser fins el setembre que ambdós països es van comprometre en Asmara (Eritrea), gràcies als bons oficis del Grup de Contacte i de l'enviat especial del secretari general per a la R. Centreafricana i el Txad, Victo Angelo, a iniciar la implementació de l'acord de Dakar, amb l'establiment de les directrius de la força d'observació que patrullarà la frontera.

Djibouti - Eritrea		<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Territori	Internacional			
<i>Actors principals:</i>	Djibouti, Eritrea				

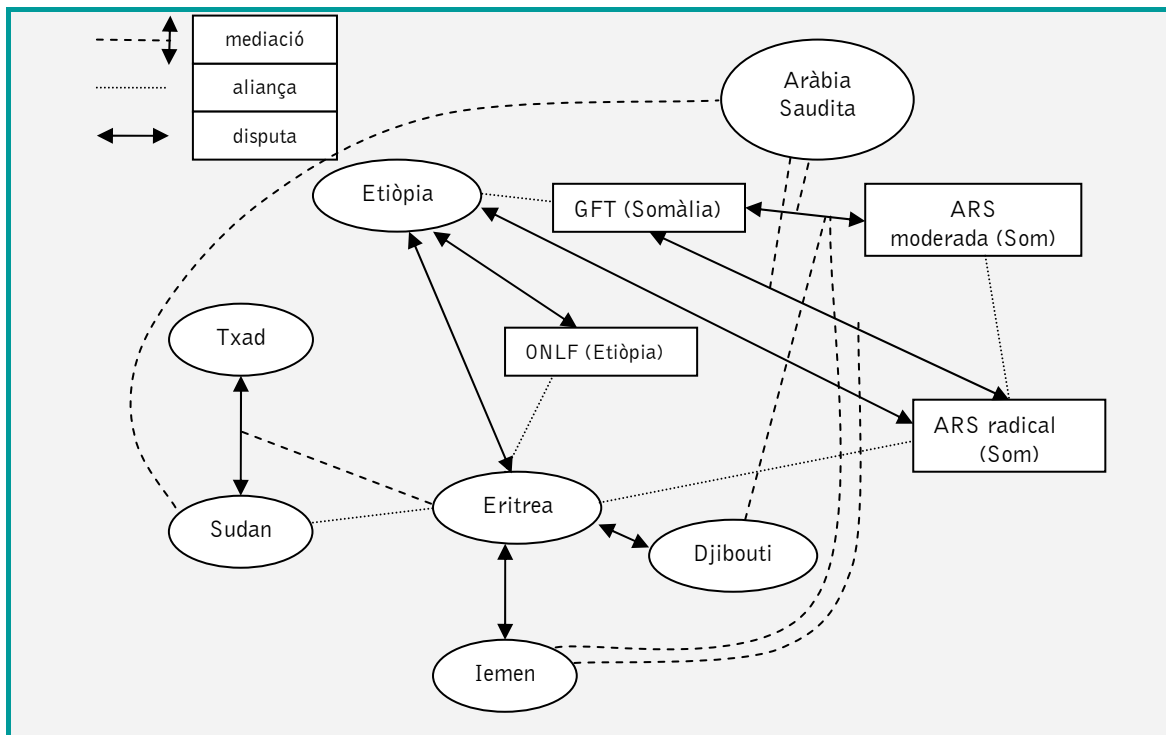
**Síntesi:**

La demarcació fronterera entre ambdós països és una font de desacord i de tensió. Aquesta frontera va ser fixada de forma confusa el 1901 per un tractat entre França (la potència colonial a Djibouti) i Itàlia (la potència colonial a Eritrea). Aquesta demarcació no resolta va provocar que ambdós països s'enfrontessin entre el 1996 i el 1999. La inestabilitat regional va augmentar a causa de la tensió entre Eritrea i Etiòpia, ja que els EUA és un ferm aliat etiòp; la guerra de Somàlia, on Eritrea va recolzar la coalició opositora en contrast amb Etiòpia i els EUA, que van recolzar el Govern Federal de Transició; i la guerra a la regió etiòp d'Ogaden, on Eritrea va recolzar la insurrecció. Djibouti, país neutral en el conflicte de Somàlia, ha estat la seu de les últimes converses de pau entre ambdós sectors. La seva situació és estratègica per al control del tràfic marítim a la mar Roja (on França i els EUA disposen de bases militars), i després de la guerra entre Eritrea i Etiòpia, Djibouti representa l'única sortida al mar per a Etiòpia.

Va persistir la tensió entre ambdós països derivada dels combats que van tenir lloc al juny després de les incursions de les Forces Armades eritrees a l'abril i maig, que van causar 35 morts i més de 100 ferits, així com el desplaçament intern de persones com mínim en el costat de Djibouti. Arran d'aquesta situació i de la condemna internacional a Eritrea, el Consell de Seguretat de l'ONU va sol·licitar al secretari general de l'ONU que promogués els seus bons oficis i aquest va decidir l'enviament d'una missió de determinació de fets a ambdós països per a avaluar la situació. Dita missió havia de visitar ambdós països i Etiòpia, amb la qual comparteixen frontera, encara que Eritrea es va negar a concedir visats a la missió fet pel qual el mandat es va reduir a visitar Djibouti i Etiòpia. Les conclusions de la missió, presentades al setembre, van ser que les forces de Djibouti, al contrari que les d'Eritrea, s'havien retirat entre quatre i cinc quilòmetres de Ras Doumeira i de l'illa de Doumeira, a petició del Consell de Seguretat de l'ONU, motiu pel qual la situació romania tibant. En aquest sentit, la missió apuntava que les iniciatives de Nacions Unides per a resoldre la crisi haurien de centrar-se en oferir una plataforma perquè ambdós països poguessin debatre la qüestió, ja que l'estatut de la regió en litigi encara estava per determinar. La missió també va destacar que la resolució d'aquest contenciós pot estar vinculada a una evolució positiva de l'altra disputa fronterera entre Eritrea i Etiòpia, que roman congelada.

Quadre 2.1 El complex entramat de relacions i aliances a la Banya d'Àfrica

El conflicte entre Etiòpia i Eritrea ha acabat repercutint s Djibouti. Fins a abans de la crisi entre Djibouti i Eritrea, Djibouti era un dels últims països que mantenia bones relacions amb Eritrea, país que només manté bones relacions amb el Sudan, l'Aràbia Saudita i la insurrecció anti etiòp de la regió (el grup armat d'oposició somali ONLF de la regió etiòp d'Ogaden, i la coalició opositora somali ARS, que agrupa tota la insurrecció contrària a la presència de les Forces Armades etiòps a Somàlia). Eritrea té o ha tingut disputes amb la majoria dels països de la regió. Djibouti ha estat, al seu torn, mediador entre el GFT i la facció moderada de l'ARS, el que no ha estat vist amb bons ulls per Eritrea, que ha decidit sacrificar les bones relacions amb Djibouti per a pressionar a la comunitat internacional en relació al seu contenciós amb Etiòpia. Des de la perspectiva eritrea, qualsevol pressió internacional per a acordar un arbitratge sobre la seva frontera amb Djibouti passarà necessàriament per una resolució del contenciós entre Eritrea i Etiòpia, fet pel qual Eritrea ha utilitzat a Djibouti com a buc expiatori del conflicte entre ambdós. Al seu torn, Eritrea és un ferm aliat de la facció radical de l'ARS somali, que s'enfronta a les Forces Armades etiòps i al GFT somali, en una altra de les nombroses "Proxy Wars", guerres per procuració del continent africà, i especialment de la Banya d'Àfrica i de la regió dels Grans Llacs.



Eritrea – Etiòpia	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	territori		Internacional	
<i>Actors principals:</i>	Eritrea, Etiòpia			
<i>Síntesi:</i>	L'any 1993, Eritrea s'independitza d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no queda clarament delimitada, cosa que els enfrontarà entre 1998 i 2000, amb el resultat de més de 100.000 víctimes mortals. El juny d'aquest any signen un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat estableix la missió UNMEE per supervisar-lo i el desembre signen l'acord de pau d'Alger. Aquest acord estableix que ambdós se sotmetran a la decisió que acordi la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC, per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el dret internacional. L'abril de 2002, l'EEBC anuncia el seu dictamen, que assigna el disputat llogaret fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrat per Etiòpia) a Eritrea, decisió que és rebutjada per Etiòpia.			

No va haver-hi canvis durant el trimestre quant al contenciós fronterer entre ambdós països. El Consell de Seguretat de l'ONU va desmantellar definitivament la missió de manteniment de la pau de l'ONU a la frontera el 31 de juliol, sense que es produïssin canvis en quant a l'estatu quo. Etiòpia va manifestar la seva voluntat de dur a terme converses en lloc d'optar per la via armada per a resoldre la disputa fronterera, i que la retirada de la missió era una decisió esperada després del tall de subministraments per part d'Eritrea a la UNMEE al febrer. El Govern etíop va destacar que Nacions Unides havia permès que Eritrea humiliés a l'organització provocant la retirada de la missió. Diversos observadors i organitzacions internacionals van afirmar que les tensions entre ambdós països podrien escalar a causa de la marxa dels cascos blaus, ja que qualsevol incident pot desencadenar una confrontació davant la inexistència de la missió d'interposició a la zona fronterera.



Somàlia (Somalilàndia – Puntlàndia)	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	territori		Interna	
<i>Actors principals:</i>	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia			
<i>Síntesi:</i>	Ambdues regions mantenen una disputa pel control de les regions frontereres de Sool i Sanaag des de 1998. Sool i Sanaag es troben geogràficament dintre de les fronteres de Somalilàndia, encara que la majoria de clans de la regió es troben associats als de Puntlàndia. El desembre de 2003, les forces de Puntlàndia van prendre el control de Las Anod, capital de la regió de Sool. Prèviament, ambdues administracions havien tingut una representació oficial a la ciutat. Des de llavors s'han produït xocs esporàdics i intents de mediació. Abans d'accedir al poder a Puntlàndia l'any 2005, el general Muse es va enfrontar amb el llavors senyor de la guerra de Puntlàndia, el coronel Abdullahi Yusuf Ahmed, actual President de Somàlia, les milícies del qual van derrotar les de Muse, que es van retirar a la zona occidental de Sanaag, on van ser acollides per les forces de Somalilàndia, cosa que reflecteix les dificultats per resoldre el contenciós.			

Al juliol, les tropes de Somalilàndia van ocupar l'estratègica població de les Qoray, a la regió de Sanaag, en disputa entre ambdues entitats autònomes. Puntlàndia va amenaçar amb respondre a l'ofensiva de Somalilàndia. Posteriorment es van produir enfrontaments entre les Forces Armades d'ambdues entitats en l'esmentada població per a intentar alliberar pel seu compte a quatre segrestats alemanys que van ser capturats per pirates somalis prop del Iemen a la fi de juny amb l'objectiu d'obtenir un rescat pel seu alliberament i que es trobaven retinguts en la zona en disputa per ambdues entitats regionals. Els ancians locals van intervenir perquè es negociés amb els pirates somalis i persuadir a les parts perquè es retiressin de la zona. Moltes de les milícies de pirates responsables dels segrests perpetrats en aigües somalis procedeixen o es refugien en la regió de Puntlàndia.

Sudan	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinka i nuer al sud			
<i>Síntesi:</i>	L'any 2005, el grup armat SPLA i el govern del Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi als 20 anys de conflicte armat que havia enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre diferents punts de l'acord està dificultant els avenços del procés de pau. Per altra banda, la conclusió del conflicte en l'àmbit nacional va provocar el ressorgiment dels recels i les desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos al nord del país. La contraposició entre les elits de Khartoum i els estats de l'alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.			

El partit presidencial NCP i l'SPLM, que controla el Govern autònom del sud del país, van arribar a un acord per a l'establiment d'una administració interina a la regió petrolífera d'Abyei després que els enfrontaments produïts durant el mes de maig ocasionessin el desplaçament de més de 50.000 persones i la mort de més de 300. De la mateix manera, van acordar que la delimitació de la frontera definitiva entre el nord i el sud a la província sigui marcada per la Cort Permanent d'Arbitratge de la Haia. No obstant això, la UNMIS va informar que continua havent-hi presència de membres de les Forces Armades i de l'SPLA a la zona, motiu pel qual el representant especial de l'ONU, Ashraf Jehangir Qazi, va recordar que segons l'acord haurien de desplegar-se unitats integrades per ambdues formacions per a restaurar la seguretat. Per altra part, un informe de Small Arms Survey va alertar sobre el creixent focus d'inestabilitat a South

Kordofan (centre),⁹ on tant l'Exèrcit i les milícies com l'SPLA continuen reclutant a combatents, existeix un gran nombre d'armes en circulació i els programes de reinserció s'han mostrat insuficients. A més, a les regions de Jonglei i Lakes van persistir els enfrontaments entre tribus pel robatori de bestiar. Finalment, el govern autònom del Sudan Meridional va preveure un **possible retard en les eleccions generals previstes per al 2009** que podrien posar en perill el procés de pau en el país.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Burundi	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Identitat, Govern		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició armada (FNL-PALIPEHUTU, coneguda com FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)			
<i>Síntesi:</i>	El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha l'any 2000 culmina formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha menat a la formació d'un nou govern intenten assentar les bases de futur per superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder al si del governamental CNDD-FDD, i entre el govern i l'oposició política, al qual s'afegeix l'estancament del procés de pau amb l'últim grup armat, les FNL d'Agathon Rwaswa.			

Es van produir diversos avanços quant al procés de pau, destacant la posada en marxa de l'acantonament de 2.500 combatents de les FNL. No obstant això, el Govern va denunciar que el grup seguia reclutant nous membres, en violació de l'acord de juny de 2006, encara que el grup va negar tal supòsit.¹⁰ El Govern sospita que la insurrecció pretenia inflar la xifra de combatents de cara a la negociació. Les FNL van afirmar disposar de 15.000 membres, encara que diverses fonts redueixen aquesta xifra a uns 3.000. El 29 d'agost es va celebrar una trobada entre el president Pierre Nkurunziza i el líder de les FNL, Agathon Rwaswa, que van acordar l'alliberament d'un nombre de presos sospitosos de ser membres del grup, encara que no es va concretar públicament un calendari. En aquesta reunió també es van tractar els dos principals obstacles per a l'avanç del procés, que són la inclusió de membres de les FNL al Govern i a les Forces Armades i la seva transformació en partit polític, qüestió problemàtica perquè la Constitució prohibeix referències a les ètnies del país en els noms dels partits. **L'organització local Iteka va denunciar l'assassinat de més de 400 persones en el primer trimestre de 2008, la precarietat de la situació dels drets humans i la persistència d'alts índexs de violència sexual.** Segons Iteka, totes les províncies van estar afectades per la violència, i especialment allà on les FNL seguien actives. L'organització va atribuir la major part dels fets de violència a la delinqüència comuna, seguida dels cossos de seguretat de l'Estat i de la rebel·lió.

Kenya	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Identitat, Govern, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil)			

⁹ Small Arms Survey. *The Drift Back To War. Insecurity and militarization in the Nuba Mountains*. Agosto 2008. <http://www.smallarmssurvey.org/files/portal/spotlight/sudan/Sudan_pdf/SIB-12-drift-back-to-war.pdf>

¹⁰ Vegi's el capítol 3 (Processos de Pau)



Síntesi: La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyu, en detriment de la resta. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata Danyel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki, amb la promesa de posar fi a la corrupció i redistribuir la riquesa, en un país eminentment pobre, agrícola i que basa el seu creixement (6%) en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració, per la qual cosa Raila Odinga, de l'ètnia lúo, s'ha convertit en una amenaça a l'hegemonia en el poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. En paral·lel, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral.

Al setembre es va publicar l'informe de la Independent Review Commission (IREC), formada per un panell de mediadors de la UA, que havia d'esclarir el procés electoral de finals de desembre de 2007, després del qual van morir al voltant de 1.500 persones i unes altres 600.000 es van desplaçar com a conseqüència de la violència. Després de sis mesos d'investigació, la IREC va afirmar que li havia estat impossible determinar qui va guanyar les eleccions, que la crisi electoral va ser deguda a una disfunció de tot el sistema electoral i que la comissió electoral hauria de ser reformada o reemplaçada. Així mateix, va recomanar que s'hauria de realitzar una reforma radical del sistema electoral i adoptar un nou registre de votants. En paral·lel, les converses destinades a posar fi a la crisi postelectoral van concloure a finals de juliol. L'equip de mediació va adoptar dos projectes de llei destinats a relançar el procés de revisió constitucional que està estancat i a facilitar que els legisladors puguin accelerar l'adopció de projectes de llei per a fer avançar el procés. Per altra part, Human Rights Watch va denunciar els abusos perpetrats per la milícia SLDF i l'Exèrcit, responsabilitzant al SLDF de l'assassinat d'unes 600 persones, d'aterroritzar a milers i de torturar a diversos centenars de ciutadans des de 2006 i va agregar que l'Exèrcit, policia i paramilitars van torturar centenars d'homes detinguts durant les redades organitzades des de març en resposta a les activitats de la milícia opositora.¹¹

Quadre 2.2. La violència col·lectiva i els conflictes armats

Des de la fi de la Guerra Freda, existeixen importants debats a escala internacional quant a l'anàlisi i les característiques de la conflictivitat internacional amb l'objectiu de determinar els elements de continuïtat i canvi respecte a l'etapa anterior. Un d'aquests debats gira entorn de la quantificació del nombre de conflictes armats i la comparativa entre els diferents períodes d'anàlisi, amb l'objectiu de poder extreure conclusions al respecte. En aquest sentit, existeix un consens general entre la majoria de centres d'investigació a considerar que s'ha produït una reducció del nombre de conflictes armats en comparació de les xifres disponibles de finals dels vuitanta i principis dels noranta. No obstant això, aquesta conclusió positiva no ha conduït a determinar que això signifiqui que s'hagi produït una millora en termes de pau i seguretat en el si de la comunitat internacional durant aquest període.

La tipologia establerta per a definir un conflicte armat (violència de caràcter polític, l'ús d'armes o altres mètodes de destrucció, l'existència d'enfrontaments amb un llistat determinat de víctimes, per part d'actors regulars o irregulars, on la violència té una certa continuïtat i algun tipus d'organització) no contempla determinats tipus de violència col·lectiva, com poden ser els actes de violència procedents d'un sol bàndol, massacres, els actes terroristes per part d'actors estatals, subestatals o supraestatals, el crim organitzat o la delinqüència comuna. Aquests altres tipus de violència col·lectiva no sempre tenen un objectiu polític determinat i no tenen per què tenir algun tipus de continuïtat i organització determinada. Centres d'investigació com el Stockholm International Peace Research

¹¹ Human Rights Watch, *All the Men Have Gone: War Crimes in Kenya's Mt Elgon District*, 25 de julio de 2008, <<http://www.hrw.org/english/docs/2008/07/25/kenya19471.htm>>



Institute, o el Human Security Center han començat a plantejar-se la necessitat d'obrir el debat en aquesta adreça. La violència criminal que afecta els suburbis de grans ciutats, com les favelas de Rio de Janeiro, o Sao Paulo, la criminalitat a megalòpolis com Mèxic DF, Karachi, o Johannesburgo, els femicidis de Guatemala i del nord de Mèxic, la violència vinculada a l'existència de les bandes i "maras", protagonistes indiscutibles de la violència centreamericana, l'existència de al-Qaida o la violència postelectoral a Kenya serien alguns exemples.

En conseqüència, existeixen altres tipus de violència col·lectiva amb o sense uns objectius polítics que causen un nombre elevat de víctimes mortals i que s'escapen a les tipologies de conflictes armats actuals, que se centren només en alguns determinats aspectes de la violència col·lectiva. Per tant, és necessari ampliar l'anàlisi dels elements definitoris dels conflictes armats cap a aquestes altres tipologies per a poder extreure conclusions reals relatives a la violència de caràcter col·lectiu a escala internacional.

RD Congo	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Govern, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició			
<i>Síntesi:</i>	Entre 1998 i 2003 transcorre a la República Democràtica del Congo l'anomenada primera guerra mundial africana. ¹² La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va ser dirigit pel President Joseph Kabila i quatre Vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba del MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada el desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006, es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit President i Jean-Pierre Bemba va resultar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acusacions de frau. La formació del nou govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat ni les disputes en l'àmbit polític.			

Segons Nacions Unides, la situació al país va continuar sent inestable. En aquest sentit, Ban Ki-moon va remarcar que la solució de la crisi dels Kivus i l'establiment d'institucions governamentals legítimes són dos paràmetres crucials per a la reducció gradual de la MONUC. Per una altra part, es va reduir la tensió derivada dels esdeveniments de febrer i març contra el moviment politicoreligiós Bundu dia Kongo a la província de Bas Congo, i la MONUC va retirar el contingent allí desplegat. En relació a la missió, una investigació de Nacions Unides va revelar que cascos blaus indis podrien haver incorregut en casos d'explotació sexual i abusos. Per una altra part, malgrat els reptes pendents en termes de recursos i absència d'infraestructures, s'espera la celebració de les eleccions locals durant la primera meitat del 2009 ja que existeix voluntat política i el procés servirà, segons diverses fonts, per a legitimar les autoritats locals i el procés de descentralització. En aquest sentit, l'opositor MLC i altres partits van decidir suspendre la seva participació a les institucions durant una setmana al juliol com mesura de protesta davant l'assassinat d'un destacat membre de l'MLC. A més, el líder de l'MLC, Jean-Pierre Bemba, va comparèixer al juliol davant la CPI. Finalment, un grup de treball del Govern i recolzat pel BM va concloure que només 29 dels 156 acords d'explotació de fusta concedits durant el període de guerra entre 1998-2003 complien els mínims estàndards requerits.

¹² Vegi's la síntesis de la RD Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats), i la síntesis de la Regió dels Grans Llacs al capítol 2 (Tensions).

Regió dels Grans Llacs		<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Identitat, Govern, Recursos		Internacional		
<i>Actors principals:</i>	Governs de RD Congo, Rwanda, Uganda; grups armats de oposició ugandeses ADF-NALU i LRA, grups armats de oposició rwandeses FDLR i milícies Rasta, grups armats de oposició congolese de Ituri (FNI, FRPI, MRC) i CNDP, milícies congolese Mai Mai, grup armat de oposició burundès FNL				
<i>Síntesi:</i>	Entre 1998 i 2003 transcorre a la República Democràtica del Congo la primera guerra mundial africana, anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió. ¹³ La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Ruanda i Uganda, principalment). Aquestes nacions justificaven la seva presència amb l'existència de grups insurgents en territori congolès que pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les forces armades congolese per acabar amb ells, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. La República Democràtica del Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Ruanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Ruanda de 1994. Les relacions entre els tres països continuen sent difícils per l'existència d'aquests grups i la implementació fallida dels acords per desmobilitzar-los o destruir-los.				

Diversos esdeveniments van agreujar la tensió existent a escala regional. En primer lloc, cal remarcar **les activitats del grup ugandès LRA en el parc nacional de Garamba i les seves operacions militars a la regió fronterera entre la RD Congo, Sudan i la R. Centreafricana.** Davant aquesta situació, l'Exèrcit congolès i la MONUC van iniciar una operació militar per a intentar contenir les accions de l'LRA. Segons diversos analistes, des que a l'abril el líder de l'LRA, Joseph Kony, rebutgés signar l'acord de pau, el grup s'ha convertit en una creixent amenaça regional a través del saqueig de poblacions i el segrest de menors, tant a la R. Centreafricana, on estaria explotant mines de diamants, com al Sudan i la RD Congo.¹⁴ En segon lloc, cal destacar l'ofensiva del grup CNDP liderat pel general tutsi Laurent Nkunda contra les Forces Armades congolese. El president congolès, **Joseph Kabila, va acusar la veïna Rwanda d'estar recolzant al moviment rebel tutsi,** qüestió que va ser desmentida per Rwanda. Els detractors de Laurent Nkunda l'acusen regularment d'estar instrumentalitzat i d'actuar com un satèl·lit de les decisions de Kigali. L'organització Global Witness va certificar les relacions existents entre les Forces Armades congolese i les FDLR, responsables del genocidi de Rwanda, fet que també va fer incrementar la tensió entre la RD Congo i Rwanda.¹⁵

e) Nord d'Àfrica i Magrib

Mauritània		<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Govern		Interna		
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició política i social				

¹³ Vegi's la síntesi de la RD Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats).

¹⁴ Vegi's Uganda (nord) en el capítol 1 (Conflictes armats).

¹⁵ Vegi's RD Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats).

*Síntesi:*

Des de la seva independència en 1960 el país ha passat per diversos períodes d'inestabilitat en els quals els cops d'Estat protagonitzats per militars han estat la forma habitual d'alternança de poder. Després d'un període de més de 20 anys de govern amb derives autoritàries i repressives, eminentment contra la comunitat negroafricana del país, el president Ould Taya va ser destituït per un cop d'Estat el 3 d'agost de 2005. La Junta Militar instaurada va nomenar provisionalment un govern civil i va establir un període transicional d'un any i mig en el qual es van celebrar les primeres eleccions lliures del país. Així, al març de 2007 Sidi Ould Sheick Abdallahi va ser triat president, sense que quedessin neutralitzades les tensions vinculades a la lluita de poder entre diferents tribus i sectors polítics, enmig d'un context de profunda crisi econòmica i d'amenaques jihadistes.

La creixent tensió política va culminar el 6 d'agost amb un cop d'Estat liderat pel general Mohamed Ould Abdelaziz que va actuar després de la destitució de quatre màxims responsables de l'estament militar acusats de fomentar la crisi que afecta el país. El 3 de juliol, el llavors primer ministre havia presentat la seva dimissió després que 40 diputats del seu partit amenacessin amb una moció de censura al·legant la falta de creixement econòmic, l'augment de la pobresa, la falta de transparència del Govern en els comptes de l'Estat, i la presència de sectors vinculats a l'ex president Ould Taya en el Govern. El cop incruent d'agost va rebre als pocs dies el suport de 100 dels 146 membres del Parlament, encara que les adhesions van disminuir per la falta de concreció a l'hora de fixar una data per a les pròximes eleccions per part del nou Alt Consell d'Estat, el compromís inicial del qual era que fossin lliures i transparents i en el menor temps possible. El cop d'Estat, després del qual van ser arrestats el president, Sidi Ould Cheick Abdallahi, i el primer ministre, Yahya Ould Ahmed El Waghef, va rebre la condemna del Consell de Seguretat de l'ONU el 19 d'agost, i la UA, França, EUA i el Banc Mundial van suspendre l'ajuda no humanitària al país. Per una altra part, l'Organització d'al-Qaeda al Magrib Islàmic va fer una crida a la Jihad per a venjar la deposició d'Abdallahi i a mitjan setembre va reivindicar un atac contra un destacament de l'Exèrcit que va causar la mort de 12 persones.

Amèrica

Bolívia	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Govern		Interna	
<i>Actores principals:</i>	govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)			
<i>Síntesi:</i>	Al final de 2003, el llavors President Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als EUA després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en el qual dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena d'un país majoritàriament indígena. No obstant això, la seva acció de govern, especialment la reforma agrària o la nacionalització dels hidrocarburs — Bolívia posseeix les segones reserves de gas d'Amèrica Llatina—, va topat amb la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits i de les regions orientals del país que, liderades pel ric departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia.			

La crisi política i social que enfronta des de fa mesos al Govern central i als departaments orientals de l'anomenada "mitja lluna" (Santa Cruz, Beni, Pando, Tarija i Chuquisaca) s'aguditzà notablement pocs dies després que tant el president, Evo Morales, com els prefectes de dits departaments anessin ratificats en els seus llocs després d'obtenir alts percentatges de suport en el referèndum revocatori del 10 d'agost. Durant la vaga general convocada en els departaments opositors en el mes d'agost es van registrar nombrosos actes de violència i enfrontaments entre partidaris i detractors d'Evo Morales, a més de talls de carreteres que van provocar el desabastiment d'algunes regions del país. El prefecte de Pando va ser detingut i



posteriorment acusat de genocidi per la Fiscalia després que almenys 17 camperols morissin i al voltant d'un centenar desaparegués durant una emboscada presumptament perpetrada per sicaris. Davant tal esclat de violència, els prefectes opositors i el president van iniciar a Cochabamba unes converses facilitades per l'OEA, Nacions Unides, UNASUR, la UE i les esglésies catòlica i protestant i els principals punts de discussió són el repartiment dels beneficis de l'explotació del petroli i la compatibilització entre els estatuts autonòmics aprovats en els departaments opositors durant el primer semestre i la Constitució aprovada el passat mes de desembre únicament amb els vots de l'oficialisme.

Equador	<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Govern, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)			
<i>Síntesi:</i>	Després d'una dècada de constants crisis polítiques (en la qual fins a sis presidents diferents van prendre possessió del càrrec) i mobilitzacions socials (entre les quals destaquen les marxes indígenes i les protestes contra les transnacionals petrolieres o mineres), Rafael Correa va guanyar les eleccions presidencials el 2006 amb la promesa principal de superar la inestabilitat sociopolítica crònica, de trencar amb els partits polítics tradicionals i de prioritzar l'atenció als col·lectius més exclosos del país. Amb aquest objectiu, Correa va impulsar l'establiment d'una Assemblea Constituent amb l'objectiu d'aprovar una nova Carta Magna que permetés canviar el model polític i econòmic. Tant l'establiment com la composició i els poders de l'Assemblea esmentada van provocar nombrosos conflictes entre partidaris i detractors del president i entre Correa i el Congrés.			

Després de diversos mesos de tensió política i acusacions creuades entre l'oposició i el president, Rafael Correa, el 28 de setembre es va celebrar amb normalitat i sense incidents significatius el referèndum sobre la nova Constitució, aprovada per aproximadament un 64% de la població que va acudir a les urnes. Després d'aquests resultats, Rafael Correa va declarar que el país inicia una transició progressiva i democràtica cap a un nou model polític i econòmic d'Estat i va convidar a diferents sectors socials i polítics a un diàleg nacional per a abordar els reptes que enfronta el país en un futur proper. L'aprovació de la nova Carta Magna obre la porta perquè en cinc mesos a tot tardar es convoquin eleccions regionals i generals, a les quals probablement es presentarà de nou Correa. En la regió de Guayaquil, la més populosa i pròspera del país, va guanyar el no a la nova Constitució, fet pel qual alguns analistes i el propi president equatorià van augurar que en aquesta zona, dominada per l'oposició, puguin sorgir demandes autonomistes semblants a les de Bolívia. En aquest sentit, Correa va advertir que no tolerarà que Guayaquil desacati la legislació ni es converteixi en un focus d'inestabilitat, mentre que l'alcalde de Guayaquil va declarar estar disposat a reaccionar si el Govern pretén alterar l'actual model autonòmic.

Perú	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Govern		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició política i social (faccions romanents de Sendero Luminoso, organitzacions camperoles i indígenes)			



Síntesi: El 1980, precisament l'any en què el país recuperava la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el Govern i el grup armat maoista Sendero Luminoso, que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. Al llarg dels anys noranta, a l'empesa de la política contrainsurgent, l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar al Japó després de ser deposat pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de llavors, els Governadors d'Alejandro Toledo i Alan García han hagut de fer front a l'acció d'algunes faccions romanents de Sendero Luminoso, suposadament vinculades al narcotràfic, i a les demandes de diverses regions i col·lectius —miners o camperols productors de fulla de coca— que demanen més atenció per part de l'Estat.

Les activitats d'una facció romanent de Sendero Luminoso en algunes regions andines va dur al Govern a decretar l'estat d'emergència a diverses localitats d'aquestes regions, on també es van registrar alguns enfrontaments entre cossos de seguretat de l'Estat i presumptes grups de narcotraficants. A mitjans de setembre, el camarada Artemio, líder d'aquesta facció, va rebutjar des d'una ràdio local l'últimatum del Govern per a depositar les armes i va reclamar una negociació política, la fi de la repressió militar i una amnistia general. L'Executiu peruà estima que la facció liderada per Artemio conta amb uns 150 efectius i que disposa de quantios material militar per les seves presumptes vinculacions amb activitats de narcotràfic. Per altra banda, durant el trimestre es van registrar nombroses mobilitzacions per part de diversos col·lectius. Les protestes del sector agrari i dels principals sindicats del país contra la política econòmica del Govern van finalitzar amb la detenció de més de 200 persones i la destrucció de la seu del Govern regional de Puerto Maldonado. A Trujillo, una persona va morir durant els enfrontaments entre la Policia i centenars de miners que exigirien millores laborals. A les regions amazòniques, milers d'indígenes van portar a terme talls de carretera i altres mobilitzacions durant més de 10 de dies per a exigir, i finalment assolir, la derogació d'una legislació que facilitava la venda o arrendament de les seves terres i permetia la implantació d'empreses mineres i energètiques a l'Amazones.

Àsia

a) Àsia Central

Uzbekistan	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Sistema, Govern		Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició social i política, grups armats islamistes			
<i>Síntesi:</i>	El règim d'Islam Karimov, en el poder des de 1989 (primer com líder del Partit Comunista Uzbek i des de 1991 com president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa, mitjançant un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de finals dels anys noranta, el país ha sofert atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del Moviment Islàmic d'Uzbekistan. La tensió en el país va escalar a partir de maig de 2005 arran de la repressió violenta per part del règim contra unes manifestacions a Andijan, que es va saldar amb diversos centenars de civils morts i de refugiats a països veïns.			

Una explosió a un dipòsit d'armes de l'etapa soviètica a Kagan (sud) situat al costat d'una base militar va causar la mort de tres persones i unes altres 21 resultaren ferides, així com quantiosos danys materials, segons el balanç oficial. Mentre mitjans internacionals van citar inicialment el mòbil terrorista com focus d'investigació de les autoritats, el Govern posteriorment va atribuir l'explosió a un incendi accidental. Grups de drets humans i periodístics van acusar a l'Executiu de rebaixar la xifra de morts i de restringir la cobertura informativa de l'incident. Per altra banda, van continuar registrant-se detencions d'activistes de drets humans, opositors i periodistes independents i es va mantenir, en general, el clima de persecució política i d'absolut control dels



espais socials i polítics per part de les autoritats. Un ex agent dels serveis d'intel·ligència del país, fugit a Regne Unit, on ha sol·licitat asil, va denunciar que el president uzbek, Islam Karimov, va ordenar directament a alts càrrecs de l'Exèrcit que desapareixin contra els manifestants a les protestes d'Andijan de l'any 2005, fets que segons l'ex agent Ikrom Yakubov es van saldar amb 1.500 morts, el doble del que estimen els grups de drets humans. El Govern uzbek va rebutjar les al·legacions.

b) Àsia Meridional

Índia (Nagalàndia)	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició armada (NSCN-K, NSCN-IM)			

Síntesi: La tensió que afecta l'estat de Nagalàndia s'origina després del procés de descolonització britànica de l'Índia, quan sorgeix un moviment naga que reclama el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. El naixement de l'organització naga NCC marca l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que al llarg de les dècades posteriors evolucionaran, tant pel que fa al contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per població naga) com a les formes d'oposició. La lluita armada s'inicia el 1955. El 1980 es forma el grup armat d'oposició NSCN, com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que vuit anys després es dividirà en dues faccions, I-M i K. Des de 1997, l'NSCN (I-M) manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, però en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Van prosseguir els enfrontaments entre els integrants de les faccions rivals de l'NSCN, l'NSCN-IM i l'NSCN-K, causant la mort a diverses persones, algunes d'elles civils, entre les quals cal destacar un líder local d'una comunitat naga que va ser tirotejat. No obstant això, la intensitat de la violència, així com el nombre d'enfrontaments, es va reduir considerablement pel que fa als mesos anteriors. Les forces de seguretat índies van anunciar durant el mes de juliol que les operacions militars contra els grups insurgents s'havien multiplicat, amb el principal objectiu d'evitar la presència de grups armats d'oposició a les zones habitades per població civil. En paral·lel es pretenia que els seus integrants fossin traslladats de nou a les zones d'acantonament. Per altra banda, l'NSCN-K va anunciar que un dels seus principals líders havia desertat i presentat la seva renúncia davant el president de l'NSCN-K.

Nepal (Terai)	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, organitzacions polítiques i armades madhesi (MRPF), JTMM			

Síntesi: L'origen de la tensió a la regió de Terai és la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada pel procés de pau iniciat el 2006, que va posar fi al conflicte armat que des de 1996 assolava el país. La població de Terai, que representa prop de la meitat dels habitants del país, ha sofert una exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignorava els sentiments de greuge i les demandes de més reconeixement van dur les organitzacions madhesi a iniciar protestes socials al llarg dels primers mesos de 2007, que van acabar en enfrontaments violents amb la Policia i els maoistes.

Es van produir diferents incidents el que va ocasionar que la violència es mantingués en un nivell constant però de baixa intensitat. L'incident més remarcable va ser la mort del líder del grup

armat d'oposició TA, Kaushal Sahani, després de ser tirotejat per la Policia. Cal destacar també els fets que es van produir en l'àmbit polític. En primer lloc, cal destacar la **incorporació del partit madhesi MPRF al nou Govern** liderat per l'antic líder del grup armat d'oposició maoista, Prachanda. El líder del partit, Upendra Yadav, va ser designat ministre d'Exteriors, sent un total de quatre llocs dintre del nou gabinet els ocupats per integrants de l'organització madhesi. Prèviament a la formació del nou Govern, l'Aliança dels Set Partits havia acordat **introduir certes reformes a la Constitució per a incorporar les demandes de les organitzacions de Terai**. No obstant això, diverses organitzacions de defensa dels drets dels pobles indígenes havien mostrat la seva disconformitat amb la proposta presentada per les organitzacions madhesis que reclamaven que en la nova configuració territorial del país, tota la zona de Terai fos convertida en una única província. Cal destacar també que les organitzacions madhesis havien reclamat l'establiment d'un contingent de places a les Forces Armades per a la població madhesi.

Pakistan	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Govern, sistema		intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies talibanes			
<i>Síntesi:</i>	El 1999, un cop d'Estat perpetrat pel general Pervez Musharraf posa fi al Govern de la llavors primera ministra Benazir Bhutto, els mandats de la qual s'havien caracteritzat per la mala gestió i la corrupció. El cop d'Estat li val al nou règim militar l'aïllament internacional, que acaba després dels atemptats de setembre de 2001, quan Musharraf es converteix en el principal aliat dels EUA a la regió en la persecució d'al-Qaida. La perpetuació de Musharraf en el poder, l'ostentació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les Forces Armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial i la força creixent de les milícies talibanes a les zones tribals del país frontereres amb l'Afganistan són alguns dels elements que expliquen la fràgil situació política del país.			

La **dimissió del president Pervez Musharraf**, després de nou anys en el poder, va anar l'esdeveniment més destacable, que va permetre un nou avanç cap a la resolució de la crisi política que ha travessat el país en els últims anys. La dimissió va tenir com objectiu evitar la seva destitució pel Parlament després del procés iniciat pel Govern contra ell. **Asif Ali Zardari, vidu de la morta ex primera ministra Benazir Bhutto, va ser escollit com nou president**, a pesar de les acusacions de corrupció que pesen sobre ell. Els reptes pendents per a l'Executiu fan referència a algunes de les principals causes de fons de la situació d'instabilitat política en la qual s'ha vist sumit el país: la restauració del poder judicial i la reforma de diverses de les potestats del president, com la capacitat de dissolució de l'Assemblea Nacional, de destitució del primer ministre i de designació de les prefectures de les Forces Armades i la comissió electoral, compromisos adquirits per Zardari durant la campanya electoral que va desembocar en la formació del nou Govern. Cal destacar també l'atemptat **que va tenir lloc en la ciutat de Peshawar** que va causar la mort a 36 persones, reivindicat per milícies talibans, i l'atemptat a **Islamabad contra l'hotel Marriott**, a conseqüència del qual 53 persones van perdre la vida. Aquest últim va ser reivindicat per al-Qaida, qui havia amenaçat amb atacar interessos nord-americans en el país.

Pakistan (Balutxistan)	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	autogovern, recursos		intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grup armat BLA			



Síntesi: Des de la creació de l'estat del Pakistan el 1948, el Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-1969 i 1973-1977), al llarg de les quals la insurrecció ha explicat el seu objectiu d'obtenir més autonomia i fins i tot la independència. L'any 2004, la insurrecció armada reapareix en escena i ataca fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es converteix en la principal força opositora a la presència del Govern central, el qual és acusat d'aprofitar la riquesa de la província sense que reverteixi en la població local. Com conseqüència del ressorgiment de l'oposició armada, es va desplegar una operació militar a la província, que va provocar desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La violència es va mantenir en nivells elevats al llarg de tot el trimestre, amb enfrontaments entre les forces de seguretat i els grups insurgents, així com amb atemptats contra infraestructures, en la seva majoria de la indústria gasística. La xifra de morts com a conseqüència de la violència armada va superar el centenar de persones, sent gran part de les víctimes civils, inclosos menors. El grup armat d'oposició BLA va reivindicar una part important dels atemptats. Si bé a principis del mes de setembre els principals grups armats, el BLA, BRA i BLF, van anunciar que suspendien de manera indefinida les seves activitats armades, en els primers dies del mes es van produir diversos incidents de caràcter menor. Els grups armats van assenyalar que condicionaven la continuïtat de la suspensió de la violència a la finalització de l'operació militar contra la insurrecció balutxi. Encara que en els mesos previs el primer ministre pakistanès havia anunciat la suspensió de l'operació militar a la província, les forces de seguretat es van mantenir actives durant tot el trimestre. Els enfrontaments més greus es van produir en el mes de juliol, quan 43 persones, 33 d'elles insurgents, van morir en el districte de Dera Bugti com a conseqüència del xoc entre la insurrecció i les forces de seguretat.

c) Àsia Oriental

Xina (Tibet)	<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Sistema, Identitat		Interna internacionalitzada	
<i>Actors principals:</i>	Govern xinès, Dalai Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet en províncies limítrofs			
<i>Síntesi:</i>	El 1950, un any després d'haver vençut a la guerra civil xinesa, el Govern comunista de Mao Zedong envaeix el Tibet i durant la dècada següent incrementa la seva pressió militar, cultural i demogràfica sobre el Tibet i sufoca diversos intents de rebel·lió en els quals van morir milers de persones. Davant la brutalitat de l'ocupació, el 1959 el Dalai Lama i desenes de milers de persones van fugir del Tibet i es van exiliar en diversos països, especialment al Nepal o el nord de l'Índia, on té seu el Govern a l'exili. En les últimes dècades, tant el Dalai Lama com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat la repressió, la colonització demogràfica i els intents d'aculturació que sofreix la població del Tibet, una part del territori de la qual té l'estatus de regió autònoma. El diàleg entre el Dalai Lama i Beijing s'ha vist interromput en diverses ocasions per les acusacions del Govern xinès sobre els objectius secessionistes del Dalai Lama.			

Els índexs de violència i tensió es van reduir notablement respecte dels primeres mesos de l'any, encara que tant a Xina com en altres països van seguir registrant-se actes de protestes en contra del Govern xinès i a favor de la independència o autonomia de Tibet. Durant la celebració dels Jocs Olímpics, així com en els dies anteriors i posteriors, desenes de persones, moltes d'elles estrangeres, van ser detingudes a Xina. Membres del Congrés Tibetà de la Joventut, organització a l'exili, van iniciar una vaga de fam i van anunciar accions de no-violència per a denunciar la situació dels drets humans al Tibet. A l'Índia es van portar a terme mobilitzacions pràcticament diàries i a Nepal, que oficialment alberga unes 20.000 persones d'origen tibetà, més de 1.400 persones van ser detingudes a la capital durant el mes d'agost per protestar contra Beijing. Per

altra banda, diverses organitzacions tibetanes a l'exili van advertir sobre el perill que, una vegada finalitzats els Jocs Olímpics, el Govern xinès incrementi de nou la seva repressió al Tibet.

Xina (Turquestan Oriental)	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Sistema, Identitat		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern xinès, oposició armada (ETIM, ETL0), oposició política i social			
<i>Síntesi:</i>	Xinjiang, també coneguda com a Turquestan Oriental o Uiguristan, és la regió més occidental de la Xina, alberga importants jaciments d'hidrocarburs i ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb importants vincles culturals amb països d'Àsia Central. Després de diverses dècades de polítiques d'aculturació, explotació dels recursos naturals i intensa colonització demogràfica, que ha alterat substancialment l'estructura de la població i ha provocat tensions comunitàries des dels anys cinquanta, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment en els anys noranta. Beijing considera terroristes a tals grups, com ETIM o ETL0, i ha intentat vincular la seva estratègia contrainsurgent a l'anomenada lluita global contra el terrorisme.			

La província de Xinjiang va registrar durant el trimestre el pitjor brot de violència dels últims anys, ja que més de 40 persones van morir i unes altres diverses desenes van resultar ferides en diferents atacs que el Govern xinès va atribuir principalment a l'ETIM. Els principals episodis de violència van tenir lloc a Xinjiang, com l'atac amb explosius a un lloc fronterer en la ciutat de Kashgar en el qual van morir 16 policies o l'esclat simultani de diverses bombes en la ciutat de Kuqa, que va provocar la mort de 11 persones. No obstant això, el Partit Islàmic del Turquestan també es va atribuir l'autoria de diversos atemptats contra autobusos i llocs de Policia en algunes ciutats xineses amb l'objectiu de boicotejar els Jocs Olímpics. Per la seva banda, el Govern va declarar haver detingut a desenes de persones i haver desarticulat a cinc grups qualificats de terroristes. No obstant això, organitzacions de drets humans i grups uigurs a l'exili van denunciar reiteradament que desenes de persones estaven sent detingudes i torturades a Xinjiang i que Beijing estava utilitzant el pretext de la lluita antiterrorista per a reprimir a la comunitat uigur. Les autoritats xineses també van redoblar les mesures de seguretat davant eventuais atemptats durant el Ramadan, dates en les quals normalment es registra un increment de la violència atribuïble a la prohibició del Govern xinès que la comunitat musulmana practiqui el dejuni per raons de productivitat.

d) Sud-est Asiàtic i Oceania

Indonèsia (Papua Occidental)	<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport			
<i>Síntesi:</i>	Després de ser administrada per les Nacions Unides durant els anys seixanta, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) es va integrar formalment a Indonèsia el 1969, arran de la celebració d'un referèndum que nombroses veus consideren fraudulent. Des de llavors, a la regió hi ha un moviment secessionista arrelat i un grup armat d'oposició (OPM) que duu a terme una activitat armada de baixa intensitat. A més de les constants reivindicacions d'autodeterminació, hi ha altres focus de conflicte a la regió, com els enfrontaments comunitaris entre grups indígenes, la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos), les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món, i les denúncies contra les Forces Armades per violacions dels drets humans i enriquiment il·lícit.			

Durant el trimestre es va registrar un increment de les mobilitzacions independentistes, que alguns analistes atribueixen a la lenta aplicació de la llei d'autonomia especial, les violacions de drets humans comeses pels cossos de seguretat de l'Estat, la constant arribada de migrants a la regió o l'impacte ambiental i social de l'empresa extractiva Freeport. En aquest sentit, a mitjans de setembre van esclatar dues bombes prop de les instal·lacions d'aquesta empresa i una tercera als voltants d'un aeroport construït també per Freeport, les activitats del qual han provocat nombroses protestes i actes de violència en els últims anys. La Policia va declarar estar investigant a una organització política que prèviament havia repartit pamflets cridant al tancament de la multinacional, que opera des de principis dels anys noranta i que té previst perllongar les seves activitats fins al 2015. Per altra banda, a finals de juliol, la Policia va detenir a 41 persones que portaven banderes independentistes davant de l'edifici que commemora el Act of Free Choice, el referèndum fraudulent que en 1969 va sancionar l'annexió de Papua a Indonèsia i que va propiciar l'inici de l'activitat insurgent a la regió.

Indonèsia (Aceh)	<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Recursos		Interna	
<i>Actors principals:</i>	Govern, ex grup armat GAM, grups polítics que sol·liciten la creació de noves províncies a Aceh			
<i>Síntesi:</i>	Després de gairebé 30 anys de conflicte armat entre les Forces Armades i el grup armat independentista GAM, ambdues parts van signar un acord de pau a l'agost de 2005, pocs mesos després que el tsunami hagués devastat completament la província i propiciat l'arribada de centenars d'ONG. L'acord de pau, que preveia una àmplia autonomia per a Aceh, la desmilitarització de la regió, el desarmament del GAM i el desplegament d'una missió internacional per a supervisar la seva implementació, va comportar una reducció significativa dels nivells de violència i va permetre per vegada primera en la història de la regió la celebració d'eleccions regionals, de les quals va sortir vencedor un antic líder del GAM. Malgrat la bona marxa del procés de pau i reconstrucció, en els últims anys s'han registrat tensions vinculades a la reintegració de combatents, a les demandes de creació de noves províncies o a les denúncies per corrupció i incompetència contra les autoritats públiques.			

Els principals fets de violència durant el trimestre van estar vinculats a l'increment de la delinqüència comuna registrat a Aceh des de la signatura de l'acord de pau i a les dificultats que s'estan produint en el procés de reintegració d'antics combatents. No obstant això, existeixen dos focus actius de tensió política. En primer lloc, les demandes secessionistes per part d'alguns districtes, que segons diversos analistes podrien generar enfrontaments comunitaris entre partidaris i detractors del GAM. No obstant això, el mateix governador d'Aceh va desvirtuar l'amenaça que puguin suposar aquestes demandes després de reunir-se amb el vicepresident indonesi i assegurar-se el seu suport a la integritat territorial d'Aceh. En segon lloc, l'increment de la tensió política associada a la celebració de les eleccions generals a l'abril de 2009. En aquest sentit, dos artefactes explosius van esclatar a mitjans de setembre en la seu i en la casa particular del líder de Partai Aceh, formació política fundada a partir del GAM. Destacats membres d'aquesta organització van denunciar estar sofrint la fustigació de determinats sectors de la població en algunes regions de la província i van advertir que alguns ex combatents, especialment en les àrees rurals, no tenen garantida la seva seguretat. Davant aquesta situació, tots els partits polítics excepte Partai Aceh van signar una declaració conjunta en la qual es comprometen a afavorir uns comicis pacífics.

Myanmar	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Sistema		Interna	



Actors principals: Govern, oposició política i social (partit opositor LND)

Síntesi: Un cop d'Estat el 1962 inicia el Govern de la Junta Militar, que des de llavors s'ha mantingut en el poder. El Govern militar aboleix el sistema federal i imposa una fèrria dictadura, coneguda com "via birmana al socialisme". El 1988, la crisi econòmica duu milers de persones a manifestar el seu descontentament al carrer. El Govern militar va reprimir durament les protestes, la qual cosa va provocar 3.000 morts. No obstant això, el Govern convoca unes eleccions el resultat de les quals no reconeix. En surt vencedora la líder de l'oposició democràtica, Aung San Suu Kyi, que serà arrestada posteriorment. L'opositora ha romàs de manera intermitent en aquesta situació des d'aleshores. L'any 2004, el Govern inicia un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, un procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

Els esforços diplomàtics per impulsar un procés de transició política en el país es van veure seriosament obstaculitzats per la falta de voluntat política del règim militar, qui no va donar mostres en aquests mesos d'estar disposat a aprovar cap mesura que permeti avançar cap a la democratització. Després de la visita efectuada pel seu enviat especial per al país, Ibrahim Gambari, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va instar a les autoritats birmanes a adoptar sense demora mesures concretes que permetin progressos en el plànol polític. La visita de Gambari havia estat posposada, amb tota probabilitat a causa de la voluntat de l'ONU de no portar a terme visites al país sense que com resultat d'aquestes es produïssin alguns avenços significatius. La LND, partit de la líder opositora Aung Sant Suu Kyi, va qualificar de fallida la visita de Gambari, durant la qual no va ser autoritzat a reunir-se amb ella. Per altra banda, l'oposició democràtica va seguir denunciant la repressió duta a terme pel règim, especialment les detencions que es van produir amb motiu de la celebració de l'aniversari de la revolta estudiantil del 8 d'agost de 1988, en la qual van morir unes 3.000 persones i diversos milers més van ser detingudes, i del primer aniversari de la revolució de safrà.¹⁶

Tailàndia	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
------------------	--------------------	---	-----------------------------	---

<i>Tipologia:</i>	Govern	Interna
-------------------	--------	---------

Actors principals: Govern, oposició política i social

Síntesi: Després de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombroses veus van denunciar el seu estil autoritari, especialment a partir de la campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de dues mil persones) i de l'aproximació militarista al conflicte al sud. No obstant això, la bona gestió del Govern després del tsunami de desembre de 2004 li va valer una àmplia victòria en els comicis de 2005. A partir de llavors, es va accelerar la polarització entre l'oficialisme i l'oposició, de manera que a principis de 2006, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar mobilitzacions massives per exigir la seva renúncia. La crisi política s'aguditzà durant tot l'any fins que, el setembre, una junta militar va encapçalar un cop d'Estat, amb el suport del Rei, i va prometre la redacció d'una nova Constitució i la convocatòria d'eleccions en un any.

La crisi política i social que viu Tailàndia en els últims mesos, en els quals s'han registrat mobilitzacions diàries exigint la dimissió del Govern, va arribar el seu zenit a la fi d'agost, quan els enfrontaments a Bangkok entre milers de simpatitzants i detractors del Govern van provocar un mort i més de 40 ferits, a més de la imposició de l'estat d'excepció. Els manifestants van ocupar durant diverses setmanes el complex en el qual es troba la seu de l'Executiu, així com alguns dels aeroports més turístics del país. El cercol a l'Executiu de Samak Sundaravej es va aguditzar quan la Comissió Electoral va acusar al partit governamental PPP d'haver comès frau en els comicis del passat mes de desembre, pel que va exigir la seva dissolució. Finalment, el Tribunal Constitucional va obligar a dimitir a Samak Sundaravej per haver cobrat per aparèixer

¹⁶ Vegeu capítol 2 (Tensions) del Baròmetre 15, juliol-setembre 2007.



en un programa de televisió. A mitjans de setembre, el Parlament va designar per àmplia majoria com nou primer ministre a Somchai Wongsawat, cunyat de Thaksin Shinawatra, que va aixecar l'estat d'excepció i va convocar a l'oposició a dialogar, per la qual cosa les protestes van disminuir provisionalment a l'espera que Somchai Wongsawat nomeni al nou Executiu. Per altra banda, a principis d'agost el Tribunal Suprem va emetre una ordre de recerca i captura contra Thaksin Shinawatra després que aquest no comparegués davant el tribunal per a plantar cara a diferents acusacions de corrupció. Thaksin Shinawatra, al que s'acusa de continuar posseint el poder real a Tailàndia, es va refugiar a Londres per considerar que els esmentats processos judicials estan motivats políticament.

Europa

a) Sud-est d'Europa

Sèrbia – Kosovo		<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat		Internacional		
<i>Actors principals:</i>	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR				
<i>Síntesi:</i>	La tensió entre Sèrbia i Kosovo està associada al procés de determinació de l'estatus polític de la regió després del conflicte armat de 1998-1999, que va enfrontar l'OTAN contra el Govern serbi i a aquest contra el grup armat albanès UCK, després d'anys de repressió del règim de Milosevic contra la població albanesa de l'aleshores província de Sèrbia en el marc de federació iugoslava. L'ofensiva de l'OTAN, no autoritzada per l'ONU, va donar pas a un protectorat internacional. A la pràctica, Kosovo va quedar dividit en base a línies ètniques, amb un increment de les hostilitats contra la comunitat sèrbia i un aïllacionisme al seu torn potenciat des de Sèrbia. L'estatus final del territori i els drets de les minories han estat eix de tensió contínua entre Sèrbia i Kosovo, i a això se li afegeix l'escalada nacionalista sèrbia i els problemes interns de Kosovo (com l'atur, la corrupció, la criminalitat, o l'escassetat de recursos).				

La situació de seguretat es va calmar, llevat d'alguns enfrontaments interètnics menors a finals d'agost a Mitrovica (nord) i de tensions durant tot juliol a la localitat mixta de Suhodoll (nord). El comandant de la KFOR a l'est de Kosovo va destacar millores en seguretat a les regions orientals del territori, sense incidents i amb el lliurament de quantitats significatives d'armes per part de la població civil. Per la seva banda, el Ministeri d'Interior kosovar i la Policia van iniciar els preparatius d'un pla per a assolir el retorn del conjunt de policies serbokosovars que van abandonar els seus llocs al febrer en protesta per la independència del territori. Es van establir estructures polítiques paral·leles sèrbies a diversos punts del territori, en desenvolupament dels resultats dels comicis de Sèrbia celebrats també en algunes zones de Kosovo sense reconeixement de la UNMIK. L'assemblea paral·lela central va advertir que la població serbokosovar resistiria qualsevol intent de desplegament de la missió de la UE EULEX a les poblacions de majoria sèrbia, per considerar-la il·legal. La UNMIK va començar la seva reducció de forces com a part del pla de reestructuració de la presència de l'ONU. El Govern de Kosovo va admetre que necessitarà més temps per a estendre la seva autoritat per tot el territori. Per altra banda, Sèrbia va assolir introduir a l'agenda del 63^o període de sessions de l'Assemblea General de l'ONU el debat sobre el seu esborrany de resolució de petició d'opinió a la Cort Penal Internacional sobre la declaració d'independència de Kosovo.

b) Caucas

Armènia – Azerbaidjan (Nagorno Karabakh)	<i>Intensitat</i> 2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Territori	Internacional
<i>Actors principals:</i>	Govern de l'Azerbaidjan, Govern d'Armènia, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno Karabakh	
<i>Síntesi:</i>	La tensió entre ambdós països entorn de la regió de Nagorno-Karabakh, enclavament de majoria armènia en un entorn àzeri, formalment part d'Azerbaidjan encara que independent de facto, està associada a la no resolució de les qüestions de fons del conflicte armat transcorregut entre desembre del 1991 i el 1994. Aquest va començar com un conflicte intern entre les milícies d'autodefensa de la regió i les forces de seguretat d'Azerbaidjan per la sobirania i control de Nagorno Karabakh i progressivament va degenerar en una guerra interestatal entre aquesta i la veïna Armènia. El conflicte armat, que va causar 20.000 morts i 200.000 desplaçats i que va homogeneïtzar de forma forçosa la composició ètnica de la població a ambdós costats de la línia d'alto el foc, va donar pas a una situació de conflicte no resolt, amb la qüestió de l'estatus de Nagorno Karabakh i la tornada de la població com a principals eixos de tensió, i amb violacions periòdiques de l'alto el foc.	

Les parts en conflicte es van acusar de **violacions de l'alto el foc**, incloent la denúncia d'Armènia de la mort de dos civils i un soldat armenis entre finals de juny i mitjans de juliol, i la zona fronterera va continuar sent un focus potencial d'inseguretat. No obstant això, la situació general de seguretat es va mantenir en calma relativa, sense incidents destacats. L'Azerbaidjan va retornar a quatre presoners armenis detinguts a l'abril, mentre Armènia va fer el propi amb una persona detinguda al febrer. El Grup de Minsk de l'OSCE, òrgan mediador en el conflicte, va instar a ambdós països a abstenir-se d'utilitzar l'habitual retòrica hostil. La reunió dels respectius ministres d'Exteriors a Moscou a l'agost, encara que celebrada en un clima positiu i constructiu segons els participants, no va resultar en canvis en les posicions de reafirmació nacional de cada part davant les seves opinions públiques. Tot i això, **el context de crisi regional entre Geòrgia i Rússia, va agilitar la disposició a l'acostament** a través de la iniciativa d'estabilització regional de Turquia.¹⁷ En aquest sentit, el president d'Armènia, Serzh Sarkisian, va afirmar que els intents de resolució de conflictes per la força comporten conseqüències perilloses. A la fragilitat crònica associada al caràcter de conflicte no resolt entre ambdós països es van afegir els focus de tensió interns, post-electoral en el cas d'Armènia i preelectoral a l'Azerbaidjan.

Quadre 2.3. El sud del Caucas davant la guerra russogeorgiana: la iniciativa de cooperació de Turquia

La guerra oberta entre Geòrgia i Rússia ha generat alarma a la resta de la regió sudcaucàsica. No en va, el també conflicte no resolt de Nagorno Karabakh és font contínua d'inestabilitat i de potencial reobertura d'hostilitats directes, amb una precària línia fronterera, freqüents violacions de l'alto el foc, sense presència d'observadors internacionals i amb creixent despesa de defensa per part d'ambdós països. Però l'alarma també va arribar, entre altres coses, per l'evidència de la vulnerabilitat de les rutes de transport dels hidrocarburs del Mar Caspi cap a Europa, dimensió que pertoca a la regió i als seus veïns més pròxims. En aquest context de deriva conflictiva, i malgrat la preocupació per la possibilitat de contagis o efectes dominó, o precisament per això, es van produir alguns acostaments entre els països de la regió de la mà de Turquia i de la seva proposta de Plataforma per a la Seguretat i Cooperació en el sud del Caucas.

Turquia, que està incrementant significativament el perfil de la seva política exterior com potència regional amb reconeixement extern (ex. mediació en el conflicte entre Israel i Síria), va mantenir distància pel que fa a la guerra russogeorgiana, sense declaracions de suport a la seva aliada regional Geòrgia. En línia amb aquesta pretesa neutralitat Turquia va llançar la seva iniciativa, un pla per a establir un nou marc de seguretat a la regió que contempla potenciar els llaços entre l'Azerbaidjan, Armènia i Geòrgia i que atorga a Turquia i Rússia un paper de garants regionals, limitant el rol d'altres països o d'organismes externs.

¹⁷ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).



L'estratègia passa per acomodar interessos i sensibilitats, potenciar la resolució dels conflictes perllongats, i redundar en la integració de la regió, amb una clara dimensió econòmica.

El Govern turc ja ha començat a circular la seva proposta, de la qual encara no es coneixen massa detalls, i s'ha reunit per separat i a tres bandes amb les cancelleries d'Armènia i l'Azerbaidjan als marges de l'Assemblea General de l'ONU. En paral·lel i com a part d'aquest recolzament a la distensió i integració de la regió, Turquia també està en procés d'avançar cap a la normalització de les seves relacions amb Armènia, marcades per la rivalitat històrica, el genocidi armeni i el suport de Turquia a l'Azerbaidjan en el seu contenciós amb Armènia relatiu a Nagorno Karabakh, traduït en el tancament de la frontera turcoarmènia des de 1993. Diplomàtics de Turquia i Armènia duen mesos treballant a Suïssa per a arribar a les bases d'un llenguatge comú des del qual poder parlar-se còmodament i, al setembre, Abdullah Gül es va convertir en el primer president de Turquia a visitar Armènia, convidat pel seu homòleg armeni per a presenciar un partit de futbol entre ambdues seleccions nacionals. L'anomenada "diplomàcia del futbol" va assolir el compromís de correspondre la simbòlica trobada amb una visita del mandatari armeni a Turquia per al pròxim any.

No obstant això, no són pocs els analistes que es mostren pessimistes amb la iniciativa de Turquia, que consideren condemnada per endavant al fracàs. De fet, els conflictes no resolts que assolien la regió es remunten als anys noranta, sense que hagi hagut avanços clars en les posicions de les parts pel que fa a les qüestions clau: estatus final dels territoris en disputa i retorn de la població desplaçada. A això s'uneix el paper omnipresent de Rússia, la política del qual en relació a Geòrgia ha mostrat grans dosis d'agressivitat i poca predisposició a la resolució pacífica dels conflictes. Encara així, en una regió de "grans" (Rússia, Turquia) i "petits" (Armènia, Geòrgia i l'Azerbaidjan), és possible que la necessitat de suports i garants, unit als costos perllongats dels conflictes contribueixi finalment a l'acostament entre les parts. Està per veure si la iniciativa turca és el camí cap a la solució.

Geòrgia (Abkhàzia)	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	autogovern, identitat		intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI			
<i>Síntesi:</i>	La precària situació de seguretat a la regió respon a la no resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals abkhazos, amb el suport de Rússia, al Govern georgià, defensant respectivament la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de l'URSS. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, d'un procés negociador i de la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió es manté, amb violacions periòdiques de l'alto el foc. Des del final de la guerra, que va provocar el desplaçament forçat de prop de 200.000 georgians, el territori d'Abkhàzia controlat pels líders independentistes funciona com una entitat no estatal fora del control de Geòrgia.			

Entre finals de juny i juliol es va registrar un augment de la tensió així com dels esforços diplomàtics internacionals per a promoure mesures de distensió. Entre els incidents van destacar diverses explosions a les localitats de Sukhumi, Gagra i Gali que van causar quatre morts i prop d'una vintena de ferits. Abkhàzia va acusar a Geòrgia d'intentar desestabilitzar la regió i va reforçar les mesures de seguretat a la frontera, tancant els cinc passos fronterers. A més, forces abkhazes i georgianes es van enfrontar al juliol en la frontera de les seves respectives àrees de control en el congost del Kodori, amb diversos morts i ferits. Després de la guerra oberta desencadenada a l'agost entre Geòrgia i Rússia,¹⁸ en la qual Abkhàzia va actuar de plataforma per a les tropes russes, la zona de l'alt Kodori (des de 2006 en mans georgianes) va quedar sota control de les forces abkhazes i russes. Uns 3.000 georgians van fugir de l'àrea.¹⁹ Rússia va reconèixer de manera formal la independència d'Abkhàzia a l'agost, va establir relacions diplomàtiques amb la regió i va signar un acord d'amistat i cooperació, que obre les portes a la

¹⁸ Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

¹⁹ International Crisis Group, *Russia vs Geòrgia: The fallout*, 22 d'agost de 2008, pàg.3.



construcció de les dues bases militars russes "sol·licitades" pel règim abkhaz. La guerra va donar pas a una nova correlació de forces, amb el control íntegre de la regió per Abkhàzia i Rússia i l'anunci d'aquesta de mantenir 3.800 soldats en el territori. La tensió es va perllongar durant setembre, amb nous incidents violents prop de la frontera entre Abkhàzia i Geòrgia.

Geòrgia (Ossètia del Sud)	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	autogovern, identitat		intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia			
<i>Síntesi:</i>	La tensió a la regió està associada a la no resolució de les qüestions de fons per les quals Geòrgia i les forces d'Ossètia del Sud es van enfrontar entre 1991 i 1992. Des de llavors, les parts han mantingut les seves posicions respectives de demanda d'independència o unificació amb Rússia i de defensa de la integritat territorial de Geòrgia, sense resoldre per la via de la negociació l'impasse en el qual es troba una gran part de la regió, independent <i>de facto</i> . La qüestió de la població georgiana desplaçada de forma forçosa, les violacions periòdiques de l'alto el foc, el suport tàcit de Rússia a les autoritats secessionistes i la retòrica bel·licista són fonts contínues d'inestabilitat. Per la seva banda, el conflicte intern s'ha vist alimentat per les tensions entre Geòrgia i Rússia, vinculades a qüestions de geostratègia i balanç de poders a la regió sud del Caucas.			

La tensió es va incrementar al juliol, amb nombrosos incidents. Ossètia del Sud va decretar la mobilització general després d'al·legar la mort de tres persones i ferides a uns altres 11 per atacs aeris de Geòrgia, qui al seu torn va denunciar un atac osset contra un convoi del president de l'administració paral·lela pro-georgiana, que va ferir a tres persones. Rússia va admetre haver violat l'espai aeri georgià, mentre les forces russes de pau van acusar a Geòrgia de sobrevolar la zona de conflicte. **El nivell de tensió va escalar en els primers dies d'agost**, amb cinc policies georgians ferits per explosions a Ossètia del Sud i greus enfrontaments entre forces ossetes i georgianes, amb sis morts i 22 ferits ossets a diverses localitats, el que va dur a les seves autoritats a evacuar a 800 persones a Ossètia del Nord. Noves hostilitats entre el 6 i 7 d'agost van causar més ferits i van incrementar l'alarma internacional. El president georgià va apel·lar a negociacions urgents i va anunciar un alto el foc unilateral, respost amb més bombardejos contra les seves posicions. A partir d'aquí es va començar una guerra oberta russo-georgiana de diversos dies.²⁰ El cost humà del conflicte va incloure l'alteració de la composició ètnica de la regió secessionista, pels desplaçaments de població.²¹ Les autoritats ossetes van anunciar després que la població georgiana només podria tornar si abandonava la seva condició de ciutadans de Geòrgia. Rússia va reconèixer formalment la independència de Ossètia del Sud, va establir relacions diplomàtiques i va signar un acord d'amistat i cooperació, que inclou la possibilitat de construir bases militars. A més, va anunciar que mantindrà una presència de 3.800 militars a la regió i es va oposar al desplegament d'observadors internacionals en el seu interior.

Rússia (Caucas nord)	<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Sistema, Govern		Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern de la Federació de Rússia, Governos de les repúbliques d'Ingushètia, Daguestan, Kabardino-Balkària i Txetxènia, grups armats d'oposició, oposició social i política			

²⁰ Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

²¹ Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).



Síntesi: La regió del Caucas nord passa per una situació de tensió complexa, amb un cúmul de factors que contribueixen a la seva fragilitat en termes de seguretat humana i amb elevats índexs de violència, tant política com criminal. Alguns d'aquests factors són: proximitat al conflicte armat de Txetxènia i les seves repercussions humanitàries en termes de població desplaçada; presència de grups armats de caire islamista a les repúbliques veïnes, lligats al corrent més radicalitzat i de projecció islamista de la guerra a Txetxènia; estratègia antiterrorista federal i dels Governos locals contra aquests grups, amb repercussions d'extensió de la violència contra la població civil i impunitat policial i militar; repressió social i política contra l'oposició; violacions de drets humans; corrupció generalitzada i criminalitat.

La violència va adquirir un caràcter diari en el nord del Caucas, amb segrests, tirotejos i assassinats selectius, i va incloure diverses accions d'abús de poder per part de les estructures locals i federals, segons l'ONG russa Memorial. Al Daguestan va destacar la fi de l'operació antiterrorista a Gimry, després de vuit mesos d'aïllament del municipi i continus registres. La mesura pretenia pressionar a la població a delatar a insurgents i, segons diversos analistes, va finalitzar sense èxit. **Tropes especials russes van detenir a setembre al comandant de la *jamaat* daguestaní Abdul-Majjid**, que segons alguns experts podria haver aconseguit establir una cèl·lula rebel a Azerbaidjan, el que implicaria l'extensió per primera vegada del moviment armat del nord del Caucas cap al sud. Van morir més d'una desena d'oficials i rebels en xocs en diversos punts del Daguestan i es va incrementar la tensió en el sud de la república, fins ara la zona més tranquil·la. **A Ingushètia va continuar el degoteig constant d'atacs selectius contra càrrecs governamentals**, líders religiosos oficialistes i forces de seguretat, entre d'altres, amb desenes de morts. Les residències del primer ministre i del viceprimer ministre van ser atacades i diversos combois militars van ser tirotejats. Van destacar també les emboscades rebels a Muzhichi i Nazran. La campanya opositora contra el president va afirmar haver reunit 150.000 signatures sol·licitant la tornada de l'expresident Ruslan Aushev. Per altra banda, el propietari del portal opositor d'informació Ingushetiya.ru va morir sota custòdia policial, per un accident segons el règim i víctima d'assassinat polític segons grups de drets humans.

Orient Mitjà

Iran – EUA, diversos països	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	sistema		internacional	
<i>Actors principals:</i>	Iran, EUA, Israel, EU3 (França, Regne Unit, Alemanya)			

Síntesi: La pressió internacional sobre el règim iranià s'emmarca en la política iniciada després de l'11 de setembre de 2001 pel Govern nord-americà de George W. Bush, que el gener de 2002 declara l'Iran un Estat enemic pels seus suposats vincles amb el terrorisme. Des de la revolució islàmica de 1979, que va enderrocar el règim aliàt dels EUA del Xa Reza Pahlavi i va proclamar l'aiatol·là Khomeini Líder Suprem del país, els EUA havien acusat l'Iran de donar suport a grups armats com Hezbollah. Enmig d'aquesta oposició, la victòria de l'ultraconservador Ahmadinejad en les eleccions presidencials d'agost de 2005 accentua una retòrica nacionalista que afirma el dret de desenvolupar un programa nuclear iranià amb finalitats pacífiques, mentre la comunitat internacional agita el temor la capacitat imminent per fabricar una bomba nuclear d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

La tensió internacional focalitzada en el programa nuclear iranià va arribar a un punt àlgid amb la prova d'un míssil de llarg abast el 9 de juliol, en resposta a exercicis militars per part d'Israel el mes anterior. En aquest context, Teheran va amenaçar amb tancar l'estret d'Ormuz si era atacada; a finals d'agost va anunciar que el nombre de centrifugadores operatives havia arribat a les 4.000; i va continuar fent demostracions de la seva capacitat militar naval i espacial. Els



esforços diplomàtics es van mantenir durant el trimestre, en particular a través d'una trobada en Ginebra el 19 de juliol, en la qual els cinc membres permanents del Consell de Seguretat, més Alemanya i la UE van oferir un termini de dues setmanes a l'Iran perquè detingués totes les activitats nuclears a canvi de no aprovar noves sancions. La presència d'un alt oficial nord-americà va ser interpretada com un canvi significatiu d'enfocament, mentre alguns informes revelaven que els EUA estaria considerant establir contactes diplomàtics amb l'Iran, els primers des de 1979. El termini fixat a la ciutat suïssa va expirar sense que les autoritats iranianes responguessin positivament, fet que va derivar que els **EUA i la UE aprovessin noves sancions**, mentre Rússia mantenia la seva crida al diàleg. En relació a la situació a l'Iraq, els EUA va acusar a l'Iran d'entrenar a grups xiïtes per a cometre assassinats.

Líban	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Govern		intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, oposició política i social			
<i>Síntesi:</i>	L'assassinat de l'antic primer ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer de 2005 va desencadenar l'anomenada "Revolució del Cedre" que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les Forces Armades sirianes — presents al país des de feia tres dècades— exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada per EUA i França el setembre de 2004. La polarització immediata entre, d'una banda, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que culpaven el règim sirianès de l'assassinat) i, de l'altra, sectors més vinculats a Síria com Hezbollah, va originar una crisi política, social i institucional agreujada per les divisions confessionals.			

La signatura de l'Acord de Doha el 21 de maig no va posar fi a la violència ja que es van produir enfrontaments sectaris a diversos punts del país, com a la vall de la Bekaa i especialment a la ciutat de Trípoli, on van morir durant el trimestre més de **20 persones** per la violència entre grups sunnites, pròxims al Govern, i alauites, partidaris de l'oposició, propiciant la intervenció de l'Exèrcit. La ciutat septentrional també va ser escenari d'un dels atacs més sagnants dels últims temps, quan el **13 d'agost va esclatar una bomba al pas d'un autobús i va causar la mort de 18 persones, la meitat d'elles soldats**. A finals de setembre, una explosió de característiques semblants va provocar la mort de cinc persones. En uns altres actes violents, al setembre es va produir una explosió en el sud-est de Beirut provocant la mort d'un dirigent drus aliat d'Hezbollah, diverses bombes casolanes van esclatar en el centre de Beirut sense provocar ferits, i un helicòpter va ser abatut en el sud del país causant la mort del pilot. L'atac va ser atribuït a un membre d'Hezbollah, el líder del qual va declarar que s'havia tractat d'un error i va lliurar al seu autor a les autoritats. Pel que fa a l'àmbit polític, l'acord de Doha va servir de marc per a la formació d'un Govern d'unitat nacional el 12 d'agost, en el qual l'oposició liderada per Hezbollah disposa de poder de vet, i també va possibilitar l'inici d'un **diàleg nacional a mitjans de setembre**, que havia de focalitzar-se en l'elaboració d'una estratègia nacional de defensa i que incloïa abordar el rol armat d'Hezbollah.

Israel – Líban – Síria	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Tipologia:</i>	sistema, recursos, territori		internacional	
<i>Actors principals:</i>	Israel, Síria, grup armat libanès Hezbollah			



Síntesi: La tensió té com a teló de fons el conflicte israelo-palestí i les seves conseqüències a la regió. D'una banda, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir de 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, van propiciar atacs continuats per part d'Israel al sud del país fins que el va ocupar el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a principis dels anys vuitanta, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va originar enfrontaments periòdics que van culminar amb l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol de 2006. D'altra banda, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels Alts del Golan sirians que, al costat del suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

Van haver-hi signes positius que van rebaixar considerablement la tensió existent en períodes anteriors. **Israel i Hezbollah van segellar un pacte per a intercanviar presoners el 16 de juliol**, fet que va significar el lliurament dels cossos dels dos soldats israelians morts en el conflicte de 2006, a canvi de cinc presoners libanesos i de les restes d'uns 200 libanesos i palestins. No obstant això, **Hezbollah va negar la seva disposició a abandonar les armes encara que Israel es retirés del territori ocupat de les Granges de Shebaa**, i va acusar al Govern israelià d'amenaçar al país, mentre que Israel va seguir denunciant l'aprovisionament d'armes de l'organització libanesa a través de Síria. En aquest sentit, un informe de Nacions Unides afirmava que la frontera siro-libanesa romanía oberta per al contraban d'armament. Per altra banda, **el nou president libanès, Michel Suleiman, va acordar amb el seu homòleg siríà durant la seva visita a Damasc el 13 d'agost el restabliment de relacions diplomàtiques entre ambdós països a més de la futura demarcació de fronteres**. Respecte al reinici de converses de pau entre Síria i Israel amb la mediació de Turquia, el futur canvi de Govern a Israel va deixar suspesa la negociació.²² L'obertura d'aquest canal de pau va propiciar que Israel formulés peticions bilaterals de negociació amb el Líban, però el Govern de Fouad Siniora va negar qualsevol disposició a això mentre Israel mantingués part del territori ocupat. Finalment, en un incident no esclarit, un col·laborador proper del president siríà va ser assassinat a la ciutat de Tartús, i a finals de setembre un atemptat a un centre de culte xiïta a Damasc va causar la mort de 17 persones.

Quadre 2.4. Les converses entre Síria i Israel: incerteses i obstacles d'una negociació

L'anunci a finals de maig de l'inici de converses preliminars de pau entre Israel i Síria amb la mediació de Turquia va suposar una bocanada d'optimisme en una regió flagel·lada per llargs conflictes i incessants tensions. La notícia va coincidir amb alguns èxits per a la pau en la regió, com la signatura d'un alto el foc entre Israel i Hamas en Gaza, el pacte per a un intercanvi de presoners amb Hezbollah, o l'històric restabliment de relacions diplomàtiques i de delimitació de fronteres entre Síria i Líban. No obstant això, diversos elements posen una sordina als avanços cap a la pau que aquest anunci pot suposar.

En primer lloc, la incertesa derivada de la situació política dintre d'Israel. Les dificultats del fins a ara primer ministre israelià, Ehud Olmert, la fi política del qual està pràcticament confirmada, han obligat a Síria a suspendre temporalment la ronda de converses. Si bé el portaveu del Govern israelià va declarar que el canvi no afectaria a la continuïtat del procés, és indubtable que això va a tenir implicacions. D'entrada, la probable successora en dirigir l'Executiu d'Israel, Tzipi Livni, ha declarat que no té interès a continuar negociant amb Síria si aquesta no modifica prèviament la seva política de suports regionals.

En segon lloc, a Israel, nombrosos factors desincentiven l'acceptació de la petició siriana de devolució dels Alts del Golan, ocupats per Israel el 1967 i reclamats per Síria com única condició per a l'acord. A diferència del conflicte amb els palestins, per a Israel es tracta de la seva frontera més tranquil·la, que tot just ha sofert violència armada en els últims 30 anys, seguint vigent l'Acord de Separació de 1974 eficaçment supervisat per una missió de Nacions Unides. Per altra banda, la presentació dintre d'Israel de la retirada de Gaza el 2005 com una concessió traumàtica ha contribuït a rebaixar considerablement la predisposició de bona part de la població, inclosos els

²² Vegeu el quadre 2.4. del present capítol i el capítol 3 (Processos de pau).



colons, cap a una devolució, a la qual s'havien mostrat més favorables durant negociacions de pau prèvies en els anys noranta. A més, els 20.000 sirians que encara viuen al Golan representen una nul·la amenaça demogràfica per a la pretesa homogeneïtat jueva en territori ocupat, com sí ocorria a Cisjordània, i molt més a Gaza. Així mateix, el valor en termes econòmics i recreatius d'aquesta zona de 1.250 km², que aporta a Israel un 40% dels ingressos de l'exportació de productes com vi o fruites exòtiques i és visitada per milers de turistes israelians a l'any, ho converteix en un territori més difícilment renunciabile. Finalment, els arguments basats en la seguretat militar i hídrica d'un territori que permet el control estratègic de bona part de Síria, inclosa Damasc, i proporciona un terç de l'aigua consumida a Israel, tampoc afavoreixen una devolució des del punt de vista israeliana.

Cal afegir, no obstant això, que existeixen arguments que afavoririen una devolució del territori ocupat i que són defensats per importants sectors dintre d'Israel, inclosos membres de l'establishment d'Intel·ligència i Defensa. Bàsicament es considera que des d'un punt de vista estratègic, l'ocupació del Golan no aporta cap valor afegit, sobretot perquè l'amenaça de Síria provindria dels seus míssils de llarg abast i no del seu obsolet Exèrcit terrestre. Fins i tot diversos especialistes argumenten que un acord de pau, amb una zona desmilitaritzada, salvaguardaria millor els temors d'Israel en aquest sentit. Però sobretot, des d'aquesta visió, es considera que un tractat de pau amb la veïna Síria, que sens dubte se signaria sota el principi de "terra per pau" acceptat ja per ambdues parts, implicaria garanties en termes de "pau i seguretat" que serien beneficioses a mig i llarg termini per a Israel i que superarien els riscos de l'actual statu quo.

Efectivament, i com a tercer element que posa en quarentena els avanços de l'inici de negociacions, els riscos d'enfrontament obert entre Israel i Síria no són menyspreables. A pesar de la tranquil·litat fronterera, hi ha hagut en els dos últims anys moments de considerable tensió: durant la guerra de juliol de 2006 entre Israel i Hezbollah, va haver fortes pressions dintre d'Israel i també per part nord-americana per a aprofitar l'ocasió per a atacar a Síria, per aquell temps en el nucli dur de "l'eix del mal". Un any més tard, es va parlar de la possibilitat d'una "segona guerra de l'estiu", aquesta vegada amb Israel i Síria com protagonistes, amb moviments i entrenaments militars inclosos. I al setembre de 2007, mesos abans de l'anunci de les converses formals de pau i quan ambdós Governos ja havien iniciat contactes, Israel va bombardejar un suposat reactor nuclear a territori siria.

Els avanços o reculades en el diàleg siro-israelià haurien d'esperar a la resolució dels vaivens polítics dintre d'Israel, i sobretot, als resultats de les eleccions als EUA, la implicació dels quals ha sol·licitat Síria una vegada l'administració de George W. Bush abandoni el càrrec. Però en un o altre sentit, les conseqüències de la negociació i d'un possible acord es faran sentir a tota la regió. Cal tenir en compte que Síria alberga els líders de cinc grups armats considerats terroristes per Israel, manté una aliança estratègica amb l'organització libanesa Hezbollah, enemic acèrrim del seu veí, i duu més de dues dècades com aliat regional de l'Iran, actualment immers en un fort enfrontament dialèctic amb part de la comunitat internacional i la potencialitat bèl·lica de la qual és extremadament temuda per Israel. Sens dubte tots aquests elements seran motiu de negociació en qualsevol futur acord entre Síria i Israel, l'assoliment del qual haurà d'encara superar múltiples obstacles.

Palestina	<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Tipologia:</i>	Govern		Intern	
<i>Actors principals:</i>	ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam)			



Síntesi: L'oposició entre els diferents sectors palestins al llarg de les últimes dècades ha estat protagonitzat principalment per grups nacionalistes laics d'una banda (Fatah i el seu braç armat —les Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa—, FPLP, FDLP) i grups confessionals d'una altra (Hamas i el seu braç armat -Brigades Ezzedin al-Qassam-, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dins dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions envers les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Yasser Arafat i posteriorment per Mahmud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensar els interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamas en les eleccions de gener de 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre ambdues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

La tensió entre els sectors pròxims a Fatah i Hamas a Palestina va arribar un nou punt àlgid a finals de juliol, quan l'explosió d'una bomba a la Franja de Gaza va causar la mort de cinc membres de Hamas, una menor i va ferir a 20 persones. Les acusacions contra Fatah, que va negar tenir cap responsabilitat en els fets, van propiciar l'inici d'una **escalada de repressió mútua entre ambdós moviments**, que es va materialitzar en assalts armats, el tancament d'organitzacions vinculades a l'oposició, i desenes de detencions, tant de membres de Hamas a Cisjordània com de sectors propers a Fatah a Gaza, especialment aquells integrants del clan Helles. A mitjans de setembre, un enfrontament en el centre de la ciutat de Gaza entre membres de Hamas i membres del clan Dogmush, pròxim a Fatah, va causar la mort d'almenys 12 persones. Amb la mediació d'Egipte, a principis de mes s'havia reprès el diàleg entre diversos dels grups palestins implicats en la violència. El desacord entre ambdós sectors es va mantenir per la petició de l'entorn del president de l'ANP, Mahmoud Abbas, a Hamas per a que cedís el control de la Franja de Gaza, que va prendre a mitjans de juny de 2007.

Processos de Pau

- El Govern de Mali va arribar a un acord amb el grup armat tuareg ADC.
- El president de Burundi i el líder de les FNL van desbloquejar les negociacions.
- Els principals grups armats del Balutxistan (Pakistan) van anunciar que suspènen les seves activitats armades per un temps indefinit.
- El Govern filipí va posar fi a les negociacions amb el MILF, davant la seva negativa a abandonar les armes durant les negociacions.
- El Govern tailandès va negociar amb els grups musulmans del sud del país a Indonèsia, Malàisia i a diversos països europeus.
- Els president rus i el seu homòleg francès van acordar que les tropes russes es retirarien de les zones de Geòrgia ocupades en el termini d'un mes, amb l'excepció d'Abkhàzia i Ossètia del Sud.
- A l'Iraq, Moqtada al-Sadr va anunciar la suspensió de les operacions de la seva milícia i la creació d'unitats d'elit.

En aquest apartat s'analitzen els conflictes armats o conflictes no resolts que han entrat en una fase de negociació formal, que estan immersos en un clar procés de pau, que estan explorant l'inici d'unes negociacions o que les han trencat o congelat per algun motiu. Dels 49 processos analitzats, quatre es refereixen a conflictes ja acabats (Côte d'Ivoire, Sud del Sudan, Est del Sudan i Nepal). També es comenten conflictes en els quals no ha estat possible iniciar les negociacions, com Sri Lanka o el Kurdistan turc. Dels 43 restants, 23 es refereixen a conflictes armats actius i 20 a conflictes no resolts definitivament.

3.1. Evolució dels processos de pau

El tercer trimestre ha estat un dels períodes dels últims anys amb les negociacions més complicades, ja que la meitat presenten un balanç molt negatiu, tal com es pot comprovar en la taula següent.

Taula 3.1. Evolució de les negociacions al final del tercer trimestre de 2008

Bé (3)	Amb dificultats (20)	Malament (20)	En exploració
<i>Índia (DHD-N)</i>	<i>Armènia-Azerbaidjan</i>	Afganistan	
<i>Mali</i>	<i>Burundi (FNL)</i>	Colòmbia (AUC)	
<i>Xipre</i>	<i>Filipines (MNLF)</i>	Colòmbia (ELN)	
	<i>Índia (NSCN)</i>	Colòmbia (FARC)	
	<i>Índia-Pakistan</i>	<i>Etiòpia-Eritrea</i>	
	<i>Indonèsia (Papua Occidental)</i>	Etiòpia (Ogaden)	
	<i>Iraq</i>	Filipines (MILF)	
	<i>Israel-Palestina</i>	Filipines (NPA-NDF)	
	<i>Israel-Síria</i>	<i>Geòrgia (Abkhàzia)</i>	
	<i>Kosovo</i>	Geòrgia (Ossètia del Sud)	
	<i>Líban</i>	Iemen	
	<i>Nepal (Terai)</i>	Índia (ULFA)	
	<i>Nigèria (Delta del Níger)</i>	Myanmar	
	<i>Palestina</i>	<i>Níger</i>	
	<i>Pakistan (Balutxistan)</i>	Pakistan (Nord-est)	
	<i>R. Centreafricana</i>	<i>Sàhara Occidental</i>	
	<i>RD Congo</i>	<i>Senegal (Casamance)</i>	
	<i>Somàlia</i>	Sudan (Darfur)	
	<i>Tailàndia (Sud)</i>	Txad	
	<i>Xina (Tibet)</i>	Uganda (LRA)	

(En cursiva assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada o que en aquests moments no són catalogats com a "conflicte armat". En la taula "d'exploració" només figuren els processos que inicien aquesta fase per primera vegada o després d'un llarg període de temps sense diàlegs o acostaments).

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Pel que fa al compliment dels acords de pau arribats a **Côte d'Ivoire** el març de 2007, el retard en el pagament de les ajudes a la desmobilització va ser motiu per a l'aixecament de membres de les Forces Nouvelles que es trobaven acantonats en diversos camps de Bouaké, ja que no van rebre els 130 dòlars mensuals previstos en el programa de DDR per a contribuir a la seva reinserció. A l'agost, l'últim informe del secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon va mostrar la seva preocupació pel problemàtic procés d'acantonament, i també pel reduït nombre d'armes útils lliurades pels combatents i els escassos avenços en el desarmament i desmantellament de les milícies a l'oest.

En relació al conflicte del Govern de **Mali** amb els tuareg, al principi de juny les autoritats del país van reemplaçar la majoria dels seus caps militars i de seguretat per a millorar el lideratge en les Forces Armades per a la lluita contra la rebel·lió tuareg a la regió de Kidal (nord). No obstant això, el president Amadou Toumany Touré va declarar que estava disposat a iniciar negociacions amb els tuareg. A la fi de juliol, el Govern i el grup armat tuareg **Aliança Democràtica per al Canvi (ADC)** van arribar un acord de cessament d'hostilitats, amb la mediació d'Algèria, després de gairebé un any d'enfrontaments esporàdics. Un equip de 200 membres que representava les dues parts va ser creat per a supervisar l'acord. Algèria havia abandonat el seu anterior rol de mediador des dels acords signats el 2006, després d'haver estat fortament criticada en els mitjans de Mali i davant el creixent interès de Líbia per facilitar la negociació. Tanmateix,, el fracàs de l'últim alto el foc va dur el Govern de Mali a sol·licitar de nou la mediació algeriana. A la fi d'agost, el Govern i l'ADC van acordar implementar una sèrie de mesures de confiança i planificar una nova trobada per a concretar solucions a qüestions centrals. Entre les mesures a implementar es trobaven la creació de condicions propícies per a l'alliberament dels segrestats, la tornada dels desplaçats, el desminatge i l'obertura d'investigacions per a determinar la causa de la mort de membres de l'Aliança i altres casos similars. Al setembre, a més, el líder tuareg Ibrahim Ag Bahanga es va reunir a Líbia amb Muammar al-Gaddafi i membres tuareg de Níger, i després de la reunió el líder libi va reiterar la seva disposició a donar suport al procés de pau a Mali.

Al **Níger** no es va aconseguir obrir negociacions amb l'organització tuareg MNJ, de manera que van continuar els combats d'aquest grup contra les Forces Armades i es va prorrogar l'estat d'alerta a la regió d'Agadèz. A l'agost, el líder de l'MNJ, Aghali Ag Alambo, va exigir en una entrevista realitzada per la cadena de televisió al-Jazeera que les empreses extractores d'urani que operen en la regió donessin entre un 20 i un 30% dels seus beneficis a la població. Almenys 200 membres de l'MNJ i 70 soldats van morir en més d'un any d'enfrontaments. Al setembre, no obstant això, l'assistència de membres de l'MNJ a la reunió celebrada a Líbia amb grups tuareg de Mali, podria fer canviar el panorama a curt termini.

Sobre el conflicte que afecta la regió del **Delta del Níger, a Nigèria**, i els intents de negociació amb el principal grup armat de la zona, el MEND, que va decretar una breu treva a mitjan any, cal destacar que al juliol l'assessor especial del secretari general de l'ONU, Ibrahim Gambari, que presidia el comitè de pau dissenyat pel govern per a iniciar negociacions de pau amb els militants del Delta del Níger, va presentar la seva renúncia. Això va succeir després que la seva neutralitat fos qüestionada per diversos representants de grups armats i organitzacions civils de la regió. Davant d'aquesta situació, el Govern va establir un comitè de líders del Delta del Níger perquè proposessin recomanacions que permetessin posar fi a la violència a la regió petrolífera, i poguessin realitzar-se negociacions de pau. Aquest comitè, que va ser batejat **Comitè per a la Pau i la Resolució de Conflictes del Delta del Níger**, està format per almenys tres líders de cadascun dels nou estats petrolífers que componen la regió del Delta. En la seva primera declaració pública, el Comitè va recomanar al Govern que creés un fons per al desarmament, desmobilització i reintegració de les milícies actives a la regió. En paral·lel, els governs nigerià i britànic (que no és ben considerat pel



MEND) van acordar establir una força d'entrenament en seguretat per a ajudar el país africà a imposar ordre en la regió del Delta. Al setembre, i malgrat que el MEND continuava desafiant el Govern, aquest va engegar un nou panell d'experts, compost per 40 membres, entre els quals es troben antics ministres, legisladors, activistes i acadèmics, amb la finalitat d'estudiar els informes previs sobre el conflicte a la regió del Delta del Níger i trobar noves propostes per al Govern que permetin arribar a la pau. El Govern també va crear un Ministeri per al Delta del Níger. El grup armat MEND, no obstant això, va desestimar les noves iniciatives perquè no incloïen la veu de les persones afectades per la situació en la regió i que podrien facilitar la corrupció.

En relació al conflicte de baixa intensitat que afecta la regió de **Casamance, al Senegal**, un grup d'experts d'organitzacions agrícoles de Casamance va afirmar que l'augment dels preus dels anacards estava contribuint a l'enriquiment del grup armat secessionista MFDC. Això podria explicar l'augment d'atacs contra la població civil camperola pel control dels cultius que, segons les mateixes fonts, són comercialitzats posteriorment a Ziguinchor (capital de Casamance) o creuant la frontera amb Guinea Bissau.

b) Banya d'Àfrica

Quant a la tensió a la frontera entre **Etiòpia i Eritrea**, el Consell de Seguretat de l'ONU va decidir donar per acabat el mandat de l'UNMEE amb efecte a partir del 31 de juliol de 2008, com a conseqüència de la pressió d'Eritrea, que va forçar la retirada dels cascos blaus. El portaveu del Ministre d'Exteriors etíop va afirmar que el seu Govern desitja negociar i no optar per la via armada per a resoldre la disputa fronterera entre tots dos països després de la votació afirmativa de la **retirada dels 1.700 cascos blaus**, decisió esperada després del tall de subministraments per part d'Eritrea a l'UNMEE al febrer. El portaveu va destacar que les Nacions Unides havien permès que Eritrea humiliés l'organització, fet que va provocar la retirada de la missió.

Respecte al conflicte a la regió etíop d'**Ogaden**, a la fi de juliol el grup armat d'oposició ONLF va celebrar la 4^a Sessió Plenària del Comitè Central de l'organització. La sessió va analitzar la situació de la Banya d'Àfrica, i en particular de la regió d'Ogaden, que estava patint una severa crisi humanitària. En la sessió es va acordar que el moviment havia fet progressos significatius cap a la consecució dels seus objectius durant el període de revisió. També es va celebrar la capacitat operacional i estratègica del braç armat de l'ONLF i el suport de la diàspora. Finalment, allò més destacable és que es va posar molt d'èmfasi en l'enfortiment i la promoció de la cooperació i la coordinació de les forces dels pobles oprimits de la Banya d'Àfrica pel règim etíop, en particular amb els germans somalis.

A **Somàlia**, el president del Iemen, Ali Abdallah Saleh, va convidar les dues faccions de l'Aliança per al Realliberament de Somàlia (ARS) a reunir-se al seu país per a salvar les diferències que les separen. El líder de la facció de l'ARS que es va oposar a la signatura de l'acord, Sheik Hassan Dahir Aweis, es va autoproclamar líder de l'Aliança. No obstant això, l'enviat especial de l'ONU per a Somàlia, Ahmedou Ould-Abdallah, va confirmar que Sheikh Sharif Sheikh Ahmed continuava sent el president de l'ARS i que Aweis només tenia el suport del sector islamista més radical, equivalent al 20% de la formació. Aweis va confirmar que no negociaria amb la facció liderada per Ahmed, qui tenia previst arribar a un acord final amb el Govern Federal de Transició (GFT), que havia de ser signat formalment a la Meca. A l'agost, el president i el primer ministre del GFT van arribar a un acord després de 10 dies de discussions a Addis Abeba, sota la mediació del Govern etíop, per a intentar resoldre les diferències i posar fi a la greu crisi de governabilitat del GFT dels últims mesos. La inseguretat existent i la situació humanitària havien posat el GFT a la vora del col·lapse. Un dels principals acords va ser el nomenament d'una nova administració al capdavant de la regió de Banadir, que inclou la capital, Mogadiscio. A l'agost, no obstant això, la milícia islamista al-Shabab va prendre el control de la important i estratègica ciutat portuària de Kismaio, al sud de Mogadiscio, després dels durs combats que els havien enfrontat a les milícies del GFT amb el suport de les tropes etíops. Prop de 9.500 persones han mort des de l'escalada de la violència i la caiguda dels tribunals



islàmics a l'inici del 2007. Al principi de setembre, el Consell de Seguretat de l'ONU va vincular la futura aprovació d'una força de manteniment de la pau al país als progressos en el procés polític i a la millora de la situació de seguretat en el terreny. Per aquesta raó el Consell va sol·licitar al secretari general, Ban Ki-moon, que en el marc del seu pla de contingència per a la creació d'una missió de pau integrada a Somàlia inclogués el seu mandat, la grandària i abast geogràfic i els països que serien susceptibles de contribuir amb les seves tropes, equipament i finançament. Finalment, cal assenyalar que es van produir enfrontaments a la ciutat de Jowhar (nord de Mogadiscio) entre milícies de l'UTI, que donaven suport a l'acord de Djibouti signat amb el GFT, i una facció de l'aliança opositora ARS. Segons diversos analistes, l'únic nexa d'unió entre les milícies que formen l'UTI era l'oposició a la presència de tropes etiòps, de manera que una vegada aquest problema sigui solucionat i els militars etiòps es repleguin, augmentaran les divisions internes en l'UTI. Després dels enfrontaments, ambdues parts van iniciar un diàleg amb la mediació de líders religiosos de Mogadiscio, i els seus principals líders van assegurar que no tornarien a enfrontar-se. Al setembre es van reprendre les converses de pau a Djibouti entre el GFT i la facció moderada de l'ARS.

Pel que fa al desenvolupament de l'acord de pau al sud del Sudan i les tensions provocades per la implementació d'algunes mesures, a l'inici d'agost, l'NCP i l'SPLA, com a representants del Govern nacional i el Govern del sud del país, van arribar a un **acord per a instaurar una administració transicional a la regió petrolífera d'Abiei**. Les dues parts van acordar que Arop Moiak, dinka provinent del sud i membre de l'SPLA, seria nomenat administrador i Rahma Abdelrahmna, membre de la tribu àrab miseriyya i de l'NCP, seria el seu adjunt. A l'Est del país, i després de molts mesos de tranquil·litat després de la signatura de l'acord de pau amb l'Eastern Front, a l'inici d'agost l'assessor presidencial i líder d'aquest moviment, Amna Dirar, va advertir que els combatents d'aquest grup podrien reiniciar el conflicte si no rebien els diners i la capacitació que els permetés reinserir-se en la societat, tal com es va establir en l'acord de pau del 2006. Segons Dirar, el govern central només ha remès una cinquena part dels fons promesos per al desenvolupament de les regions de l'Est. A més, una membre destacada de l'Eastern Front i viceassistent del president Omar al-Bashir, Amna Dirar, va assegurar després de la signatura de l'acord de pau que el president de l'antic grup armat, Musa Mohamed Ahmed, havia estat destituït en les seves funcions. La decisió va ser presa per un grup de membres del partit i caps militars, que consideraven que Ahmed estava contribuint a la **divisió interna de l'Eastern Front**, i que intentava beneficiar-se des del seu lloc d'assessor presidencial de la seva tribu, els beja. Diversos analistes van assenyalar que la difícil transició de l'Eastern Front, de grup armat a partit polític, fa perillar la inestable situació de pau a la regió.

A la regió sudanesa de **Darfur**, a la fi de juny, el secretari general de l'ONU i el president de la UA van nomenar el ministre d'Exteriors burkinabès, Kjibril Iipènè Bassolé, mediador conjunt per a Darfur. A l'inici de juliol, el fiscal de la **Cort Penal Internacional (CPI)** va demanar una **ordre d'arrest per al president del Sudan, Omar al-Bashir**, a qui va acusar de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra, al·ludint a la seva responsabilitat en els crims perpetrats a la regió durant els últims cinc anys. El Govern sudanès va advertir que això minaria el procés de pau a Darfur; i igualment va recordar que el seu país no reconeixia l'autoritat de la CPI; també va titllar de criminal el fiscal Moreno-Ocampo. La situació derivada de la demanda de la CPI va provocar la **divisió en el Consell de Seguretat de l'ONU**, després que Líbia i Sud-àfrica proposessin que s'inclogués una clàusula per a suspendre per un any les tasques d'investigació i acusació de la CPI en la resolució per a l'ampliació del mandat de l'UNAMID. Mentrestant, Rússia i la Xina es van mostrar a favor d'aquesta proposta, però els EUA, França i el Regne Unit van demanar que la decisió es deslligués de la prorrogació de la missió de manteniment de la pau a Darfur. Per la seva banda, la UA va sol·licitar que la CPI suspengués la seva decisió fins que se solucionés el conflicte de Darfur, i les Nacions Unides van decidir detenir les operacions de l'UNAMID a la regió de forma cautelar, a més de retirar el seu personal no essencial al terreny. El grup armat JEM va condemnar la decisió de la UA de no donar suport a les acusacions contra Bashir, i va afirmar que no participaria en cap negociació de pau en la qual l'organisme actuï com a mediador. El Govern sudanès va anunciar a més que no podia fer-se responsable de la seguretat dels treballadors humanitaris en el terreny. Com a mostra de la inseguretat de la zona, una patrulla de l'UNAMID va ser atacada per la milícia Janjaweed al Darfur



Septentrional. En l'atac van morir set cascos blaus i 19 van resultar greument ferits. Davant d'aquesta situació, representants de les agències humanitàries de les Nacions Unides i dels grups armats d'oposició més rellevants que operen a la regió, JEM i SLA-Unity, es van reunir a Ginebra (Suïssa) sota els auspicis del Centre per al Diàleg Humanitari, amb la finalitat de millorar la protecció de la població civil i promoure l'accés segur dels treballadors humanitaris. A l'inici d'agost, el Consell de Seguretat de l'ONU va prorrogar el mandat de la missió de pau UNAMID per un any més, després de les serioses dissidències en l'organisme. De fet, la resolució va ser aprovada amb l'abstenció dels EUA, que van mostrar així el seu desacord sobre la introducció d'una referència a la petició realitzada per la UA perquè el Consell de Seguretat suspengués el procediment judicial de la CPI contra el president sudanès, Omar al-Bashir. A l'agost, el president del Sudan, Omar al-Bashir, va anunciar una **nova iniciativa de pau per a Darfur denominada Sudan People's Initiative**, amb la qual pretenia reunir els representants de tots els partits polítics nacionals, de la societat civil i de les diferents forces polítiques i tradicionals de Darfur, incloent els grups armats que no van signar l'acord de pau de Juba. La iniciativa implicaria crear un Comitè Ministerial encarregat d'incrementar els esforços per a assolir la pau a Darfur. L'organisme estarà presidit pel primer ministre i ministre d'Exteriors de Qatar, Hamad bin Jassim bin Jabr al-Thany, el secretari general de la Lliga Àrab, Amr Moussa, i el president de la Comissió de la UA, Jean Ping. En aquest sentit, el secretari general de l'SPLM, Pagan Amum, es va reunir a Londres amb delegacions del JEM i l'SLA-Abdel Shafi per tal d'informar-los sobre la nova iniciativa de pau llançada. Tots dos grups armats es van negar a participar, perquè consideren la nova estratègia un engany. Mentrestant, els atacs contra la població civil a Darfur no es van aturar. A la fi de setembre, no obstant això, el líder del JEM, Khalil Ibrahim, va assegurar que estava disposat a acceptar la mediació de Qatar per a resoldre la crisi de Darfur.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

En relació a l'aplicació de l'acord d'alto el foc signat el 2006 entre el Govern de **Burundi** i les FNL, i el posterior acord de cessament d'hostilitats, a l'inici del tercer trimestre les FNL van començar a acantonar 3.500 combatents en tres camps diferents com a primera fase abans de la desmobilització i desarmament. Segons el grup, tenen prop de 15.000 combatents. Després de dos mesos, no obstant això, tot just s'havien lliurat unes poques armes. El líder de l'últim grup armat d'oposició del país, Agathon Rwaswa, no va permetre que desaparegués la primera part del nom del grup armat, PALIPEHUTU, com a requisit perquè la seva organització fos reconeguda com a partit polític. Tanmateix, va prometre que canviaria d'idea si el Govern organitzava un referèndum sobre aquesta qüestió i els burundesos rebutjaven la idea. A més, va proposar ampliar aquest referèndum sobre la reforma de la Constitució a d'altres supòsits, com el tracte que rep la comunitat pigmea del país. La segona quinzena d'agost es van entrevistar el president **Pierre Nkurunziza** i el líder de les FNL, **Agathon Rwaswa, per primera vegada en un any**. Tots dos líders van decidir reunir-se dues vegades per setmana, dimarts i dijous, per a engegar una comissió que es reunirà cada vegada que sorgeixi un problema. Les FNL van exigir en els últims dies un repartiment de poder al 50% amb el Govern en relació amb les institucions polítiques i les Forces Armades, però el Govern va rebutjar categòricament negociar amb les FNL sobre aquestes qüestions. Concretament, les FNL van reclamar una vicepresidència, alguns dels principals Ministeris, el repartiment dels alts càrrecs en les Forces Armades i en la policia, el càrrec de procurador general de la República, nou dels 17 llocs de governador de les províncies del país i la presidència d'una desena d'empreses i bancs públics. Fonts diplomàtiques van qualificar de totalment irreals aquestes propostes, encara que suposarien una base per a l'inici del diàleg entre les parts. A la fi d'agost, en una nova trobada entre el president i el líder de les FNL, ambdós van acordar l'alliberament d'un nombre no especificat de detinguts sospitosos de ser membres de les PALIPEHUTU-FNL. Segons diverses fonts, aquest alliberament pot suposar la desaparició d'un dels principals impediments al compliment de l'alto el foc entre el grup i el Govern.

Sobre els intents de negociació entre el Govern del Txad i els grups armats que operen al país, a la fi de juny el portaveu de la coalició rebel Aliança Nacional Txadiana (ANT), Ali Gueddei, va anunciar



que estava disposat a negociar després dels combats que els van enfrontar a les Forces Armades a 80 km de la localitat de Abéché, el principal nus de distribució d'ajuda humanitària del país. **L'Aliança va manifestar que estava disposada a participar en un diàleg inclusiu** perquè tots els problemes que afectaven al país es possessin a debat per a trobar una solució justa, global i duradora, i contribuir a l'enfortiment d'un Estat real de dret garant de les llibertats fonamentals i del multipartidisme. **El president txadià Idriss Déby, no obstant això, va reiterar el seu rebuig al diàleg amb la coalició rebel, a la qual va acusar de rebre suport del Sudan**, fet que va provocar la reacció de la coalició, que va afirmar que, davant la negativa de Déby, l'únic camí que quedava era la campanya militar per a enderrocar-lo. Mentrestant, la missió de manteniment de la pau MINURCAT va iniciar l'entrenament de 200 gendarmes i oficials de policia que s'encarregaran de la protecció dels camps de refugiats i desplaçats a l'est del Txad. Al juliol, el Govern del Sudan va decidir restaurar les seves relacions amb el Txad després de la reunió dels seus ministres d'Exteriors a Dakar sota la mediació del ministre d'Exteriors senegalès, Cheikh Tidiane Gadio. No obstant això, el representant sudanès va considerar que encara era massa aviat per a decidir sobre la reobertura de la frontera. A l'inici d'agost es van celebrar a Estocolm unes converses internacionals a iniciativa del representant especial del secretari general de l'ONU al Txad i la R. Centreafricana i el cap de la MINURCAT, Victor Angelo, amb l'objectiu de buscar suports per a la missió que s'està desplegant en ambdós països. D'altra banda, la segona quinzena d'agost la Cort Penal del país va condemnar a mort per intent de cop d'Estat l'expresident Hissène Habré i 11 líders de la rebel·lió armada que afecta el país. Aquestes persones, entre les quals hi ha el general Mahamat Nouri (FUC), Abacar Tollimi (UFDD), Timan Erdimi (RFC), el coronel Adouma Hassaballah (UFCD) i Abdelwhadi Aboud Mackaye (UFDD-Fonamental) van rebutjar aquesta condemna perquè segons ells havia estat elaborada sense anunci previ i sense un procés digne. I és que la sessió va durar tot just una hora per als 12 condemnats a mort i els altres 30 condemnats a cadena perpètua.

Un grup armat d'oposició dissident de l'UFDD, les Forces Nouvelles, es va unir militarment i políticament a l'UFCD. Al setembre, diverses agències van informar que es podrien estar produint dissensions internes en l'aliança de grups armats que va atacar el mes de febrer la capital N'Djamena. Segons aquestes informacions, el portaveu de l'UFCD ha denunciat l'existència d'un pacte entre el president, Idriss Déby, el general de l'UFDD, Mahamat Nouri, el líder de l'RFC, Timan Erdimi i el grup armat de Darfur JEM, per a liquidar el seu moviment i les UFDD-F (sorgit d'una escissió de l'UFDD). Tant Erdimi com Nouri van formar part de l'Aliança nacional que va intentar enderrocar Déby al febrer. Aquesta acusació va ser desmentida per Erdimi, qui va assenyalar que, tot i l'existència de certes dificultats entre els grups armats, podria haver-hi un imminent atac a la capital. Segons l'últim informe del secretari general de l'ONU, les tensions locals i regionals, la pobresa, unes institucions febles i les fràgils infraestructures constitueixen les principals dificultats que enfronten les autoritats locals en la seva cerca de solucions i de mecanismes sostenibles de construcció de pau i que resolguin les causes i les conseqüències de la inseguretat i la violència.

Sobre els conflictes que afecten el nord-est de la **RD Congo**, a l'inici d'agost els mitjans de comunicació i la MONUC van alertar del rearmament dels grups armats i de les forces governamentals, i també de l'augment del reclutament per part dels grups armats de cara a una possible escalada de la violència. Poc després es va produir un desplegament conjunt de cascos blaus de la MONUC i de soldats de les Forces Armades congolesees a les províncies d'Ituri i Orientale (est i nord-est) per a protegir la població civil després dels atacs del grup armat d'oposició ugandès LRA. A més, el grup amb base a Ituri FRPI també va llançar atacs contra la població civil. Pel que fa a la província de Kivu Sud, l'arrest del líder d'una milícia Mai-Mai, el coronel Cedo, i la desintegració del seu grup al nord de la província va comportar una millora de la situació de seguretat. Així, des de l'inici del programa de DDR el 1994, com a mínim 25.000 excombatents han estat desarmats, amb més de 10.000 menors que han estat desmobilitzats a Ituri, amb un cost de 94,5 milions de dòlars proporcionats per l'ADB, el Govern i l'MRDP, però això no ha representat la fi del conflicte. De fet, la MONUC va haver de presentar un pla de separació entre les Forces Armades congolesees i les tropes del CNDP del general dissident tutsi Laurent Nkunda, després de la violència produïda a la província de Kivu Nord a la fi d'agost. En aquest sentit, durant el mes de setembre el **CNDP va fer una crida a**



Alemanya i a algun altre país perquè mediessin entre el Govern i el CNDP. Així, un dels principals consellers polítics de Nkunda, Jean-Desiré Muiti, va acusar els mediadors de la MONUC, de la UE i els EUA de posicionar-se al costat del Govern. Durant el trimestre es van desmobilitzar petites faccions de les FDLR.

A la **R. Centreafricana**, a la fi de juny el Govern i els grups armats d'oposició APRD i UFDR van signar a Libreville un **Acord de Pau Global**, sota els auspicis de la CEMAC. Els líders de l'APRD, grup rebel situat al nord-oest del país, presidit per l'antic ministre de Defensa Jean-Jacques Damafoth, i de l'UFDR, situat al nord-est i presidit per Damane Zakaria, van participar en la reunió. Aquest acord havia de facilitar la celebració del diàleg polític inclusiu, condició establerta per a participar en el procés, que havia d'iniciar-se el 23 de juliol. El tercer grup rebel, l'FDPC d'Abdoulaie Miskine, no va signar el text; i el seu cap, que es trobava a Trípoli, segons fonts gaboneses, no va poder viatjar a Libreville per raons logístiques. No obstant això, els principals grups armats (**UFDR, APRD, FDPC**) i la coalició de partits de l'oposició democràtica **Union des Forces Vives de la Nation (UFVN)** van manifestar el seu desacord amb els tres projectes de llei sobre amnistia presentats pel govern i van decidir suspendre la seva participació en el procés del **Diàleg Polític Inclusiu (DPI)**. L'APRD i el representant especial del secretari general de l'ONU al país, François Lonseny Fall, van sol·licitar una nova mediació del president gabonès Omar Bongo per a relançar el procés, i la segona quinzena d'agost, l'APRD va intensificar els atacs contra les forces governamentals després de la seva retirada del diàleg inclusiu al començament d'agost pel tema de la llei d'amnistia. No obstant això, el líder de l'APRD, Jean-Jacques Damafoth, va poder crear un nou partit polític anomenat la Nova Aliança per al Progrés (NAP), formació que va ser oficialment reconeguda pel ministeri de l'Interior. Paral·lelament, el coronel Charles Massi va dimitir com a coordinador polític de l'UFDR i va abandonar el grup. Va justificar la seva decisió al·legant que el president no respecta els estatuts i que existeixen dues faccions rivals en l'UFDR: la facció política de l'exterior i la liderada per Zacharia Damane. Aquesta dimissió es va produir després de la protagonitzada pel capità Abakar Sabone, cap militar de l'UFDR. La federació de l'MLPC, amb seu a França, va sol·licitar la dimissió del ministre encarregat del procés de diàleg polític inclusiu, Cyriaque Gonda, i el va acusar d'incompetent i de faltar a les responsabilitats i obligacions. Igualment va sol·licitar al Govern que retirés els tres projectes de llei controvertits, lligats a l'amnistia de les Forces Armades. D'altra banda, a l'inici d'agost, es van celebrar a Estocolm unes converses internacionals a iniciativa del representant especial del secretari general de l'ONU a la R. Centreafricana i el Txad i cap de la MINURCAT, Victor Angelo, amb l'objectiu de buscar suports per a la missió que s'estava desplegant en ambdós països. Finalment, a mitjan setembre, el Govern i els moviments armats del país van arribar a un nou acord per a relançar el **Diàleg Polític Inclusiu**. El Govern es va comprometre a revisar la polèmica llei d'amnistia que va obligar l'APRD a retirar-se dels acords de pau.

Sobre les negociacions que porta a terme el Govern d'**Uganda** amb l'LRA, i després de la confusió dels últims mesos sobre la intenció de negociar del grup, al principi de juliol el cap de la delegació negociadora de l'LRA, David Nyekorach Matsanga, va afirmar que el grup armat estava preparat per a reprendre les negociacions de pau amb el Govern i va establir una data límit per a la signatura de l'acord final de pau entre el 13 i el 14 de juliol. Tanmateix, no es va aconseguir arribar a cap acord. També va manifestar que l'LRA havia perdut confiança en l'SPLA perquè en un futur portés a terme la vigilància de la zona de seguretat del camp d'acantonament. Dies després, una delegació del Govern ugandès es va dirigir a Ri-Kwangba, al sud-oest del Sudan, per a reunir-se amb representants de l'LRA en un intent de rescatar el procés de pau, i al principi d'agost, la jutgessa de la Cort Penal Internacional (CPI) Justice Julia Sebutinde, que presideix el tribunal que jutja l'antic president Charles Taylor, va afirmar que Uganda podria recuperar els seus poders per a jutjar els líders del grup armat LRA si sol·licita a la CPI la seva retirada del cas, d'acord amb l'article 19 de l'Estatut de Roma. Tanmateix, va haver-hi enfrontaments, de manera que al principi de setembre, l'exèrcit de la **RD Congo i les Nacions Unides van iniciar una operació militar per a intentar contenir les accions del líder de l'LRA, Joseph Kony**. Segons diversos analistes, des que a l'abril Kony va rebutjar signar un acord al qual havien arribat els seus representants, s'ha convertit en una creixent amenaça regional.

Fins al moment ha organitzat el saqueig de poblacions i el segrest de civils i menors, tant de la R. Centreafricana, com del Sudan i el Congo.

d) Magrib i Nord d'Àfrica

El conflicte del **Sàhara Occidental** va continuar empitjorant en el trimestre per les tensions entre l'enviat personal del secretari general de l'ONU i el Frente POLISARIO. El negociador del Frente POLISARIO en les converses mantingudes amb el Marroc a Manhasset (Nova York), Mohamed Haddad, va afirmar que en les actuals circumstàncies no era possible la celebració d'una cinquena ronda negociadora. Haddad va declarar que l'enviat del secretari general de l'ONU per al Sàhara, Peter van Walsum, va acabar de malmetre el procés. En efecte, segons diverses interpretacions, van Walsum va instar el Consell de Seguretat de l'ONU a apostar per l'opció realista, que exclou la independència del Sàhara. Un portaveu del Departament d'Estat dels EUA també va afirmar que un Estat sahrauí independent no era una opció realista. A la fi de juliol, el Frente POLISARIO va recusar l'enviat especial de l'ONU i va demanar formalment un nou negociador per a la nova ronda de negociacions. La segona quinzena d'agost, en una carta publicada a El País, el fins aleshores enviat personal del secretari general de l'ONU, Peter Van Walsum, va confirmar que no havia estat reelegit pel càrrec després que així ho sol·licités el Frente POLISARIO en una comunicació escrita al secretari general de l'organització, Ban Ki-moon. Van Walsum va afirmar que el conflicte es podia resoldre amb voluntat política però va constatar que el punt mort en el qual es troba deriva de la decisió presa pel Marroc l'abril de 2004 de no acceptar cap referèndum que plantegés una possible independència, i de la posició del Consell de Seguretat d'exigir una solució consensuada. A la fi de setembre s'especulava que el secretari general de l'ONU podria nomenar el diplomàtic nord-americà i antic ambaixador dels EUA a Algèria, Christopher Ross, com a nou enviat personal per al Sàhara.

Amèrica

El conflicte de **Colòmbia** va continuar dominat pel sentiment que no era possible entaular negociacions de pau amb les guerrilles, pels escàndols provocats per l'anomenada "parapolítica", l'inici d'un procés denominat "farcpolítica" i les tensions amb els països veïns. A la fi de juny les **FARC** van alliberar 15 ostatges en una operació summament controvertida, entre d'altres aspectes perquè l'exèrcit va utilitzar il·legalment l'emblema de la Creu Roja, i pels dubtes sobre si s'havia comprat els serveis dels comandaments guerrillers que custodiaven els segrestats. Entre les persones alliberades es trobaven l'excandidata presidencial Ingrid Betancourt, tres agents d'intel·ligència nord-americans i onze militars més. El ministre de Defensa colombià, Juan Manuel Santos, va instar les FARC a alliberar la resta dels ostatges i a posar fi al conflicte mitjançant la sortida negociada. Ingrid Betancourt, en les primeres declaracions en llibertat, va dir que creia que la pau era possible a Colòmbia i va convidar les FARC i el Govern a negociar el cessament definitiu de la confrontació armada. El president Hugo Chávez va congratular-se per l'alliberament dels ostatges, i va reafirmar que els temps de la lluita armada revolucionària han passat, tot convidant les guerrilles colombianes a negociar la pau amb el Govern i a sumar-se a l'onada de canvis per la via democràtica que hi ha a l'Amèrica Llatina. **El Comissionat de Pau, Luis Carlos Restrepo, va declarar que d'ara endavant el Govern buscarà el diàleg directe amb les FARC, sense l'ajuda de mediadors, després d'estigmatitzar totes les persones que en els últims anys havien intentat establir ponts entre la guerrilla i el Govern colombià.** La premsa va publicar parts d'un comunicat de les FARC signat per Alfonso Cano, que sembla que havia estat emès un mes abans de l'operació "Jaque" en la qual es van alliberar a les 15 persones segrestades. En el comunicat les **FARC expressaven la seva disposició a parlar directament amb el Govern per a negociar l'acord humanitari**, encara que no per a obrir una negociació política. El comunicat informava també de la designació d'Iván Márquez com a nou responsable del Frente Internacional, funció que ocupava Raúl Reyes, i a Pablo Catatumbo com a nou responsable del Movimiento Bolivariano para la Nueva Colombia, organització política clandestina que dirigia Cano fins abans de la mort de Manuel Marulanda Vélez. Al setembre, i enmig de l'escalada en la confrontació militar entre la Força Pública i la guerrilla de les FARC, la Senadora Piedad Córdoba



va enviar una carta a la guerrilla, signada per un ampli grup de persones vinculades a l'acadèmia, l'art, el periodisme i dirigents socials, en la qual proposava un diàleg públic, a través d'un intercanvi epistolar, mitjançant el qual es poguessin identificar els elements per a una agenda que contribuís a aclarir les rutes per a un enteniment en favor de l'acord humanitari i la pau amb justícia social. També és destacable que el ministre de Seguretat de l'Equador va proposar conformar una comissió de cinc països amics, escollits per consens entre l'Equador i Colòmbia, perquè verifiqui les condicions de seguretat en la frontera entre els dos països.

En relació a la guerrilla de l'**ELN**, que manté estancades les converses amb el Govern des del mes d'agost de l'any passat, va qualificar a l'agost de fals dilema el debat sobre la combinació de les formes de lluita, que s'havia obert arran de les declaracions del president de Veneçuela Hugo Chávez i del líder cubà Fidel Castro, en el sentit que la lluita armada a Amèrica Llatina havia perdut vigència. Per a l'ELN, la pau, la justícia social, la democràcia i la sobirania nacional, són la causa comuna de l'esquerra colombiana, i per a assolir-les s'han d'enfrontar problemes estructurals tals com la independència i autodeterminació com a nació sobirana; el model de societat, l'economia i l'Estat al servei de les majories nacionals; la cultura d'allò il·lícit, la supressió de la màfia i la superació del narcotràfic; i la legitimitat de les estructures armades estatals, paraestatals i guerrilleres. D'altra banda, el Govern va anunciar la **desmobilització de l'Exèrcit Revolucionari Guevarista, ERG**, petita organització guerrillera escindida de l'ELN el 1992 i que actuava al departament del Chocó. Els 45 guerrillers que la integraven van fer lliurament de les seves armes en una cerimònia presidida per l'Alt Comissionat per a la Pau, Luis Carlos Restrepo, i autoritats militars.

Quant als **paramilitars**, la OEA, en el seu últim informe sobre la desmobilització d'aquests grups, va assenyalar que, segons dades de la policia, **819 paramilitars desmobilitzats** havien estat assassinats i que les morts semblaven estar relacionades amb disputes pel control de territoris, pugnes entre combatents i per la seva negativa a reincorporar-se a altres grups paramilitars. L'informe destacava que la preocupació més important era que l'Estat no hagués definit la situació jurídica dels desmobilitzats, que havien caigut en una posició d'incertesa jurídica, i s'havien convertit en un estímul perquè molts tornessin a prendre les armes. El cap de la Missió de Suport al Procés de Pau de la OEA, Sergio Caramagna, que ha acompanyat el procés de desmobilització dels paramilitars, va assegurar que la seva oficina havia registrat que **140.000 persones** havien estat reconegudes com a **víctimes dels crims del paramilitarisme**. Això demostra tant les dimensions del conflicte com la importància del procés de desmobilització, ja que aquestes persones haurien de rebre reparacions i gaudir del reconeixement dels seus drets, tal com estableix la Llei de Justícia i Pau i la Constitució Nacional.

Àsia

a) Àsia Meridional

En el trimestre no es va produir cap avenç positiu a l'**Afganistan**, tot i l'augment gradual de les Forces Armades afganeses, que han d'arribar als 134.000 efectius. Dos grups armats talibans del nord-oest del Pakistan es van unir al juny per a plantar cara a les tropes de l'OTAN desplegades a l'Afganistan. Els grups eren dirigits per Mulla Nazir, del Waziristan Sud (Pakistan), i Hazif Gul Bahadur, del Waziristan Nord (Pakistan). A més, van assenyalar que també combatran les Forces Armades del Pakistan si reben un atac. Segons les Nacions Unides, prop de 1.500 persones han mort en allò que va d'any, més de 1.000 de les quals eren civils. El nombre d'incidents ha augmentat des del derrocament del règim talibà l'any 2001, segons van informar diverses organitzacions del país.

En relació als diferents conflictes existents a l'**Índia**, un informe del Ministeri d'Interior va assenyalar que la insurrecció maoista està expandint la seva presència a 22 estats i establint vincles amb organitzacions armades com l'LTTE de Sri Lanka o l'ULFA de l'estat indi d'Assam. Les organitzacions naxalites estan formades per uns 20.000 membres clandestins i 50.000 integrants



convencionals. Recentment el Govern central va donar llum verda a la creació d'un grup especial de combat (COBRA) per a plantar cara a la insurrecció naxalita. A l'estat d'Assam van desertar nombrosos membres del grup armat d'oposició **ULFA**. Concretament, les companyies A i C del 28è batalló de l'ULFA van declarar de manera unilateral un alto el foc. A continuació, el Govern va anunciar la suspensió de les operacions contra aquestes unitats. No obstant això, les operacions militars contra la resta del grup armat van prosseguir. A la fi d'agost, les forces de seguretat índies van afirmar que els batallons 709 i 29 de l'ULFA estaven a punt de portar a terme declaracions d'alto el foc de manera unilateral. Mentrestant, el primer ministre de l'estat d'Assam, Tarun Gogoi, va reiterar la seva crida a l'ULFA i altres grups armats a renunciar a la violència i a involucrar-se en converses directes amb el Govern. D'altra banda, el Govern i el grup armat d'oposició **DHD(N)** van acordar prorrogar per sis mesos l'acord d'alto el foc i celebrar una reunió al juliol per a abordar qüestions de caràcter polític. A l'estat de Nagalàndia, el Ministeri de l'Interior va assenyalar al juny que, després de les greus violacions de l'acord d'alto el foc que s'havien produït en les últimes setmanes, se celebraria una reunió amb les diferents faccions de l'**NSCN** per separat. Per la seva banda, l'organització estudiantil NSF va afirmar que iniciaria un procés per a intentar unificar totes les organitzacions insurgents nagues en benefici de la població naga. L'NSF va assenyalar que es reuniria amb representants dels grups armats NSCN-K i amb membres de les altres faccions.

Respecte al contenciós entre l'Índia i el Pakistan per la regió del **Caixmir**, el ministre d'Exteriors pakistanès, Shah Mehmood Qureshi, va assenyalar al juny que els líders caixmirs d'ambdós costats de la frontera serien consultats abans que se celebrés la pròxima ronda de negociacions amb l'Índia. Les declaracions es van produir al seu retorn de la reunió de l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI) a Uganda, a la qual també van assistir líders caixmirs, i durant la qual es va produir un intercanvi d'opinions amb integrants de l'APHC (coalició que agrupa els principals partits independentistes de Jammu i Caixmir). Qureshi va assenyalar que el **grup de contacte sobre el Caixmir de l'OCI** va expressar el seu suport al procés de diàleg entre l'Índia i el Pakistan i que, per primera vegada, aquesta qüestió va ser inclosa en la Declaració de Kampala, emesa durant la celebració de la reunió. Tots dos països van acordar també l'ampliació dels contactes directes entre la població situada a banda i banda de la Línia de Control (frontera *de facto* entre els dos països). A més d'una simplificació dels tràmits per a obtenir permisos per a viatjar a l'altre costat de la Línia de Control, es preveu incrementar la freqüència dels autobusos i la creació d'un servei postal que uneixi Muzaffarabad amb Srinagar. Com aspectes negatius cal destacar que, a la fi de juliol, un atemptat reivindicat per Hizbul Mujahideen a una estació d'autobusos a la ciutat de Srinagar (Índia) va causar 32 ferits, entre els quals es trobaven diversos menors. També, des de la fi de juny fins a setembre, 30 persones van morir i 600 més van resultar ferides per tirs de la policia durant les protestes que des de feia setmanes tenien lloc al Caixmir per la població musulmana de la regió, contrària al Govern indi. En mesos posteriors van continuar els enfrontaments amb el grup Hizbul Mujahideen a les proximitats de la Línia de Control. El 24 d'agost, les autoritats van imposar un toc de queda a la regió del Caixmir, que va precedir una nova manifestació, i van detenir dos dels principals líders de les protestes: Mirwaiz Umar Farooq, president de l'All Parties Hurriyat Conference, aliança de partits separatistes, i Sied Shah Geelany, de l'ala dura dels grups separatistes. La crisi va incrementar la tensió entre l'Índia i el Pakistan, el Parlament del qual va aprovar una resolució condemnant l'ús excessiu i brutal de la força per les forces de seguretat índies. La policia també va detenir el líder caixmir Shabir Shah, qui va encapçalar algunes de les més importants protestes contra el control indi de la regió Caixmir. Malgrat tot, a l'inici de setembre el Pakistan va convidar l'Índia a una reunió amb l'objectiu d'iniciar relacions comercials a través de la Línia de Control. L'objectiu de la reunió era aprofundir en l'acord a què es va arribar al mes de juny, consensuar les modalitats i signar contractes de caràcter comercial. El Govern pakistanès va anunciar la creació d'un comitè parlamentari per a tractar la qüestió del Caixmir, amb l'objectiu de crear un consens sobre aquesta qüestió i sobre el procés de pau amb l'Índia. En el comitè estaran representats tots els partits polítics.

Al Nepal, a la fi de juliol, l'Assemblea Constituent va nomenar Ram Baran Yadav primer president del país, després que fos elegit per majoria. Yadav és membre del partit del Congrés Nepalès i és d'origen madhesi. A la fi d'agost, el líder de l'antiga guerrilla maoista CPN, Pushpa Kamal Dahal,



àlies Prachanda, va ser nomenat primer ministre del país, després d'haver guanyat les eleccions per a l'assemblea constituent fa quatre mesos. Posteriorment, Prachanda va nomenar un gabinet de coalició en el qual va introduir al cap militar de la guerrilla, Ram Bahadur Thapa, com a ministre de Defensa i cap de les Forces Armades. Per la seva banda, els excombatents maoistes rebran amb un retard de 13 mesos el subsidi que els correspon, una suma propera als 600 dòlars.

A la regió nepalesa de Terai, al començament de juliol la coalició dels set partits va acordar l'aprovació d'una llei per a permetre **introduir reformes en la Constitució relatives a les demandes de les organitzacions madhesi de Terai**. Aquesta llei substituirà la proposta que aquests partits havien formulat i que va suscitar les protestes de les organitzacions madhesi. Les demandes d'aquestes organitzacions seran abordades per la futura Comissió d'Alt Nivell per a la Reestructuració de l'Estat. Aquesta situació contravé l'acord al qual es va arribar amb el Govern abans de la celebració de les eleccions a l'Assemblea Constituent, segons van assenyalar els partits madhesi que van obtenir representació parlamentària. Els partits van declarar que aquesta decisió és contrària als desitjos d'autonomia de la població madhesi. A més, els partits madhesi van demanar que es reservessin places en les Forces Armades per a la seva població. D'altra banda, l'organització TKS i altres organitzacions de defensa dels drets de les poblacions indígenes van convocar una vaga general a 23 districtes de Terai per a protestar contra la proposta presentada per les organitzacions madhesi en la qual reclamen que tota la zona de Terai es converteixi en una única província. A més es van produir alguns enfrontaments entre integrants del TKS i del partit madhesi MPRF.

En relació als conflictes que afecten diverses zones del Pakistan, i per l'efecte que podria tenir en els intents de negociació, és destacable que a la fi d'agost el **president pakistanès, Pervez Musharraf, es va veure forçat a dimitir després de nou anys en el càrrec**. Musharraf no va plantar cara al procés de destitució que el seu Govern havia iniciat contra ell i que semblava que acabaria en una votació parlamentària. Al principi de setembre, Asif Ali Zardari, vidu de Benazir Bhutto, va ser escollit nou president després d'una votació portada a terme per les dues càmeres del Parlament i les quatre Assemblees Provincials, amb el suport de dos terços del col·legi electoral. D'altra banda, el president afganès, Hamid Karzai, va anunciar la seva assistència a la cerimònia de presa de possessió de Zardari. Aquest acte pot representar un intent de millorar les relacions entre ambdós països, que estan molt deteriorades per les acusacions al Pakistan de donar suport a la insurrecció talibà. A la regió del Balutxistan, a la fi d'agost el conseller d'Afers Interns del primer ministre, Rehman Malik, va anunciar que tots els líders polítics del Balutxistan havien estat retirats de l'Exit Control List. Entre ells destaca Nawabzada Gazin Marri, fill del líder polític Nawab Khair Bakhsh Marri. També va comunicar que 35 dels 54 llocs de control del cos policial de fronteres seran eliminats, a causa de les demandes de la població. En una conferència de premsa conjunta amb el primer ministre del Balutxistan, Nawab Aslam Raisany, i d'altres ministres provincials, després de la seva visita a la ciutat de Quetta, van remarcar els esforços del Govern pakistanès en el procés de reconciliació. Al principi de setembre, els principals grups armats d'oposició balutxi, el BLA, BRA i BLF, van anunciar que suspendien les activitats armades per un període indefinit, encara que van negar que aquest anunci respongués a cap acord. Els portaveus dels grups armats van remarcar la unió entre aquestes organitzacions i van assenyalar que, si no es posava fi a l'operació militar i a la construcció d'acantonaments a la província, reprendrien les armes. Les organitzacions aprofitaran aquest període per a revisar la situació de la província. Des de l'anunci de l'alto el foc no es va produir cap acte de violència per part de les organitzacions armades. A la fi de setembre, el president del Comitè d'Interior del Senat, Talha Mahmood, va demanar al Govern que posés fi a l'operació militar en aquesta província i que iniciés converses de pau amb els grups armats d'oposició.

Al Nord-oest del país, que inclou la província de la **Frontera Nord-occidental** i les FATA (Àrees Tribals Federalment Administrades, Waziristan Nord i Waziristan Sud), durant el trimestre es van produir enfrontaments i diverses tensions derivades d'atacs aeris dels EUA a la zona, fet que va ocasionar la protesta del Govern de Pakistan. Un portaveu dels talibans de Mardan (districte de la província de la Frontera Nord-occidental) va anunciar un alto el foc després de diversos atemptats i enfrontaments amb les forces de seguretat, i va acceptar l'ofertament de negociacions amb el Govern



provincial. A la fi de juny, no obstant això, les forces de seguretat van llançar una operació militar a l'Agència Khiber (FATA) contra el grup insurgent Lashkar-i-Islam, liderat per Mangal Bagh, qui va assenyalar que la celebració de negociacions amb el Govern només podia anar unida a la retirada de les forces de seguretat de la zona de Bara tehsil (FATA) i a la posada en llibertat de tots els seus integrants detinguts i a la reobertura de carreteres. Al juliol, un portaveu del grup armat d'oposició talibà, Tehrik-i-Taliban de Swat, va anunciar la suspensió de les negociacions de pau amb el Govern fins que es completés la implementació d'allò acordat el 21 de maig. D'altra banda, els enfrontaments entre faccions rivals de les tribus turi i bangash a l'Agència de Kurram (FATA) van causar 200 ferits i la mort de set persones. En poques setmanes aquests enfrontaments van causar la mort de més de 400 persones. A l'Agència de Bajaur (FATA) també van augmentar els enfrontaments entre les Forces Armades i els talibà de la zona i contra la tribu mamond, que continua sent el principal aliat de la insurrecció talibana. En canvi, al setembre els líders talibans de Swat (província de la Frontera Nord-occidental) van acordar retirar-se de la zona de Koza Bandai i permetre que les forces de seguretat recuperessin el control a canvi de la seva retirada quan haguessin desminat túnels, desactivat artefactes explosius i restaurat l'electricitat i el servei telefònic. Es tracta d'una zona que ha estat encerclada durant diversos dies per les Forces Armades i que estava sota control de milícies talibanes lleials a Maulana Fazlullah. Finalment, és destacable la celebració a Nova York d'una reunió del grup d'Amics del Pakistan, integrat pel G8, Xina, Aràbia Saudita i la Unió dels Emirats Àrabs, per a elaborar una proposta de reconstrucció de les àrees tribals del país.

A **Sri Lanka** van continuar els enfrontaments entre el Govern i l'LTTE, que va patir nombroses baixes. A la fi de juliol, aquest grup va declarar una treva de deu dies coincidint amb la celebració a Colombo de la cimera de la SAARC, però va descartar entrar en negociacions de pau amb el Govern, que va respondre amb un increment de la contraofensiva militar al nord del país. Segons el Govern, entre el gener i l'agost han mort prop de 6.000 membres de l'LTTE.

b) Àsia Oriental

Respecte a la situació al **Tibet (Xina)**, a la fi de juny el Govern xinès va confirmar una nova ronda de converses a Beijing amb dos enviats especials del Dalai Lama (Lodi Giari i Kelsang Gyaltsen). El Govern xinès va establir una sèrie de condicions per al procés de diàleg. Aquestes condicions eren les següents: tant el Dalai Lama com els seus seguidors s'havien de comprometre explícitament a no boicotejar els Jocs Olímpics, a adoptar mesures per a posar fi a les activitats violentes del Tibetan Youth Congress i a oposar-se a qualsevol argument o activitat en favor de la independència del Tibet. Per la seva banda, el Govern tibetà a l'exili va lamentar la falta de voluntat de la Xina de portar a terme un procés de diàleg substantiu. Al setembre, el Govern xinès va criticar una resolució aprovada pels dos principals partits del Senat dels EUA en la qual instaven Beijing i el Govern tibetà a l'exili a iniciar un diàleg sense precondicions que abordés els greuges del poble tibetà i conduís a una major autonomia per al Tibet. Beijing va acusar els EUA d'encoratjar la independència del Tibet. El Dalai Lama, per la seva banda, va convocar una trobada internacional (no celebrada encara) amb líders tibetans a l'exili i representants d'algunes ONG per a analitzar i revitalitzar les converses amb el Govern xinès.

c) Sud-est asiàtic

A les **Filipines**, durant el trimestre es van deteriorar notablement les negociacions amb el MILF. L'organització Mindanao Peoples' Caucus (MPC) va criticar la resolució aprovada el 8 de juliol pel govern provincial de North Cotabato en la qual demanava als ciutadans que mobilitzessin els guàrdies del poblat com a estratègia de defensa en cas de rebre un atac armat, especialment del MILF. A la fi de juliol, el Govern i el MILF van declarar que el 5 d'agost signarien a Malàisia el Memoràndum d'acord sobre Dominis Ancestrals (MOA, per les seves sigles en anglès), l'aspecte de la negociació més controvertit dels últims anys, fet que finalment no es va produir. Totes dues parts també es van comprometre a arribar en els següents 15 mesos a un acord de pau global que inclogui els tres punts principals de l'agenda de negociació: seguretat, rehabilitació i desenvolupament, i dominis ancestrals.



Finalment, el MILF i el Govern també van acordar que un any després de la signatura del MOA (agost de 2009) se celebraria un referèndum en 735 comunitats de majoria musulmana adjacents a l'actual Regió Autònoma del Mindanao Musulmà (RAMM) i per sis ciutats de la província de Lanao del Nord, per a decidir quins s'incorporarien a la futura Entitat Jurídica Bangsamoro. En les 1.459 comunitats restants se celebrarà el mateix referèndum, encara que com a mínim 25 anys més tard de la signatura de l'acord de pau definitiu. Al començament d'agost, no obstant això, el **Tribunal Suprem va suspendre cautelarment la signatura del Memoràndum d'Enteniment sobre Territoris Ancestrals, hores abans que el Govern filipí i el MILF es disposessin a rubricar el document a Malàisia.** El màxim representant del MILF, Al Hay Murad Ebrahim, va considerar inadmissible la condició presentada pel govern d'exigir el desarmament complet d'aquest grup d'oposició abans de reiniciar les negociacions, ja que això suposaria la submissió a l'executiu. A més, Murad va expressar que el procés de DDR ha de ser un dels últims punts de l'agenda per a la negociació i només es durà a terme davant la signatura d'un acord de pau.

Al principi de setembre, el Govern va posar fi a les negociacions amb el MILF després d'11 anys de procés de pau. El panell negociador governamental va ser dissolt, ja que **la nova estratègia del Govern serà la del diàleg directe amb les comunitats locals.** L'antic negociador de pau governamental, Jesus Dureza, va assenyalar que el punt d'inflexió que va dur el Govern a posar fi a les negociacions de pau va ser la negativa del grup armat a lliurar dos comandants als quals s'acusava d'haver perpetrat uns atacs contra diverses poblacions majoritàriament cristianes, que havien causat la mort a 200 persones i provocat el desplaçament de prop de 500.000. Les Forces Armades van assenyalar a més que el MILF es podria haver dividit en petits subgrups i que podria haver canviat la seva estratègia fent un gir cap als atacs terroristes i accions de guerra de guerrilles. Malgrat l'ambient negatiu, a la fi de setembre ambdues parts van declarar públicament més d'una vegada que formalment no havien abandonat el procés de pau. Així, el conseller presidencial per al procés de pau, Hermogenes Esperon, es va reunir a Malàisia amb el facilitador de les negociacions de pau, Othman Abdul Razak, a qui va lliurar un document amb quatre punts principals. En primer lloc, que el procés de pau continuava. En segon lloc, que el MILF havia de demostrar més control sobre alguns dels seus comandants, com Umbra Kato i Bravo. En tercer lloc, que el Memoràndum d'Enteniment seria un dels principals punts de referència una vegada es reprenguessin les converses. Finalment, que el procés de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) seria prioritari en l'agenda del Govern.

Quant als intents de reobrir canals de diàleg amb l'**NPA-NDF**, a la fi de juliol el cap de les Forces Armades, Alexander Yano, va proposar al grup armat d'oposició NPA un alto el foc indefinit per a crear les condicions necessàries per a la represa de les converses de pau. Malgrat que la proposta va ser secundada per l'oposició, que exigia una nova política cap a la insurrecció comunista, tant el ministre de Defensa com el portaveu del Govern van desautoritzar la proposta de Yano i van assenyalar que pel moment descartaven qualsevol negociació. En la seva opinió, la prioritat de Manila seguia sent que per l'any 2010 l'NPA fos un grup armat irrellevant. Com d'altres vegades en què els va ser ofert un alto el foc, tant l'NPA, com el PCF i l'NDF van declarar que el cessament d'hostilitats no hauria de ser una condició prèvia per a iniciar les converses de pau. L'NPA va considerar que l'últim oferiment de Yano no era creïble a tenor de les recents campanyes contrainsurgents que s'estaven portant a terme, i va declarar que el Govern utilitzava els cessaments d'hostilitats per a intentar desmobilitzar la insurrecció. Al setembre, una delegació de la Philippine Ecumenical Peace Platform (PEPP), a la qual va unir-se l'arquebisbe Antonio Ledesma i dos bisbes, va mantenir a Utrech (Països Baixos) un diàleg amb el panell negociador de l'NDF, per a obrir vies de diàleg amb el Govern filipí. La Norway Ecumenical Peace Platform va convidar una delegació filipina a discutir sobre l'eventual represa de les converses de pau amb els grups armats d'oposició NPA i MILF. **L'organització política NDF es va mostrar disposada a iniciar converses informals amb el Govern per tal d'abordar reformes econòmiques i polítiques, i de formalitzar les negociacions, interrompudes el 2004.** Per la seva banda, la presidenta, Gloria Macapagal Arroyo, va ordenar que es mantinguessin oberts canals de comunicació amb l'NDF.



Respecte a les negociacions amb el grup armat d'oposició **MNLF**, el fundador del grup, Nur Misuari, va viatjar fins a la capital ugandesa, Kampala, per a participar per primera vegada en els últims sis anys en una reunió de l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI), en la qual l'MNLF és observador des de 1997. Després de la fi de la reunió, Misuari es va dirigir a l'Àrabia Saudita para reunir-se amb membres del Govern saudita implicats en el procés de pau. Durant la conferència a Uganda, l'executiu filipí va sol·licitar ajuda a l'OCI per a solucionar la recent crisi en el lideratge de l'MNLF, qüestió que segons Manila estava obstaculitzant la interlocució amb el grup i la tercera ronda de negociacions sobre la plena implementació de l'acord de pau signat per ambdues parts el 1996. El secretari general de l'OCI, Ekmeleddin Ihsanoglu, va instar la cúpula de l'MNLF a mantenir posicions úniques i va agrair els esforços del Govern filipí per arribar a la pau a Mindanao. A la fi de juliol, milers de membres de l'antic grup armat d'oposició MNLF, juntament amb el seu fundador, Nur Misuari, van participar en la **primera cimera per a la pau entre les poblacions moro i lumad (indígenes)**, celebrada a la comunitat de Patadon. Durant la seva intervenció, Misuari va declarar que l'explotació de les reserves de gas de Liguasan Marsh podrien convertir la regió en una de les més pròsperes del món.

A la regió indonèsia de **Papua Occidental**, un informe de l'International Crisis Group (ICG) va advertir sobre el risc que, més enllà dels tradicionals enfrontaments entre Forces Armades i grups secessionistes, puguin esclatar nous conflictes entre les comunitats cristiana i musulmana si les tensions emergents no són gestionades adequadament. Els factors que expliquen els eventuais enfrontaments entre les comunitats són la contínua arribada de migrants procedents de tota Indonèsia, l'emergència de grups que promouen la intolerància i la imatge de l'enemic, l'impacte del conflicte de les Moluques, la sensació entre la població indígena que la llei d'autonomia especial aprovada el 2001 no ha estat implementada, la **por que genera aquesta autonomia entre la població migrant** o la sensació entre la població musulmana d'algunes regions de Papua que la majoria cristiana imposa els seus criteris sense respectar la seva idiosincràsia. A la fi de juny, el **Parlament indonès va anunciar la seva intenció d'aprovar una llei perquè la província de Papua Occidental pugui beneficiar-se de la llei d'autonomia especial aprovada el 2001.**

A **Myanmar**, la líder opositora i Premi Nobel de la Pau Aung San Suu Kii va rebutjar reunir-se amb l'enviat especial del secretari general de l'ONU al país, Ibrahim Gambari, en la seva visita de sis dies al país. Analistes i opositors van coincidir en interpretar la cancel·lació de la reunió com un missatge clar de frustració davant la **manca d'avenços en el procés de diàleg de l'ONU i la Junta Militar**. Gambari va sol·licitar que tant l'LND com la seva líder Aung San Suu Kii poguessin participar en les eleccions de 2010. L'LND, per la seva banda, va assenyalar que les sis visites de Gambari al país no havien tingut cap resultat. Poc després, no obstant això, la Junta Militar va alliberar milers de presos, set dels quals eren destacats membres de l'LND.

Quant a les tensions al sud de **Tailàndia**, a la fi de juliol tres presumptes líders del **Thailand United Southern Underground (TUSU)**, una organització que agrupa **11 grups armats secessionistes**, van anunciar en diversos canals de televisió l'inici d'un alto el foc al sud del país, vigent des del 14 de juliol. Aquestes persones, que van manifestar la seva lleialtat al rei i van expressar el desig d'unitat entre les comunitats musulmana i budista, també van instar altres grups armats a posar fi a la violència. L'antic cap de les Forces Armades, l'exministre de Defensa i actual líder d'un dels sis partits que conformen la coalició governamental, Chetta Tanajaro, va declarar que l'anunci de l'alto el foc va estar precedit per diversos mesos de **converses informals amb els líders de la insurrecció**. Aquestes converses, en les quals no van participar directament membres del Govern, van rebre el suport de **Malàisia i de diversos governs europeus, entre ells Suïssa**. Per la seva banda, un dels principals líders del grup armat d'oposició PULO i també un dels més antics, va declarar que TUSU va ser creat de manera oportunista per a dividir el moviment independentista, i que les hostilitats armades prosseguiran a les províncies meridionals de Tailàndia. A la fi de setembre, algunes agències de premsa van anunciar que el Govern de Tailàndia s'havia reunit a porta tancada a Indonèsia amb cinc



representants musulmans del sud del país, sota la mediació del vicepresident indonesi, Jusuf Kalla. La reunió va durar dos dies i es va realitzar al palau presidencial de Bogor. Es va acordar celebrar una nova trobada al començament de novembre. La delegació governamental va ser presidida pel general Khwanchart Klahan, i la musulmana per líders del Pattany Malai Consultative Congress (PMCC), que serveix de paraigües a diverses organitzacions insurgents. Les demandes dels musulmans inclouen la introducció de la legislació islàmica i de l'idioma iawi en el sistema educatiu, i la millora de l'economia local.

Europa

El contenciós entre Armènia i l'Azerbaidjan per l'enclavament de Nagorno-Karabaj no va presentar novetats significatives. No obstant això, **diplomàtics de Turquia i d'Armènia es van reunir al juliol a Suïssa per a avançar en la normalització de les relacions entre aquests països**, bloquejades des de la independència d'Armènia el 1991. Com a gest simbòlic, el president armeni va convidar el seu homòleg turc al partit de futbol entre Turquia i Armènia de la Copa Mundial que va tenir lloc a la capital armènia al setembre. Aquest acostament podria ajudar a trencar l'aïllament que l'Azerbaidjan ha imposat a Armènia, com demostra la proposta de Turquia de celebrar una trobada tripartita per a solucionar el conflicte.

Per contra, un dels episodis més destacables del trimestre han estat els enfrontaments de Geòrgia amb Rússia, com a conseqüència de **l'augment de la tensió a les regions d'Abkhàzia i Ossètia del Sud. Això ha succeït poc** després que el Grup d'Amics de Geòrgia del secretari general de l'ONU es reunís a Berlín el 30 de juny per a abordar la situació de tensió a la zona d'Abkhàzia i discutir propostes de distensió. Segons la televisió estatal georgiana, **Alemanya va proposar un pla de tres fases** que implicarà, en primer lloc, la revocació de la decisió russa d'establir llaços formals amb Abkhàzia i Ossètia del Sud; en segon lloc, mesures de rehabilitació econòmica, incloent una zona de lliure economia a Gali i Ochamchire; i, eventualment, la resolució política del conflicte. El pla, no obstant això, va arribar massa tard. Així, Ossètia del Sud ja havia rebutjat participar en una trobada a Brussel·les proposada per la UE per tal d'abordar la resolució del conflicte. A la fi de juliol, les autoritats abkhazes van rebutjar per la seva banda l'inici de converses directes entre Abkhàzia i Geòrgia –promogudes pels EUA i Alemanya–, encara que no van descartar la participació en una trobada a Berlín entre el Grup d'Amics de Geòrgia de l'ONU (presidit actualment per Alemanya) i les dues parts en conflicte. La segona quinzena d'agost, i després de seriosos enfrontaments a Ossètia del Sud, **Rússia va reconèixer formalment la independència d'Ossètia del Sud i Abkhàzia**, després d'uns atacs de les Forces Armades de Geòrgia a diversos municipis d'Ossètia del Sud, amb un balanç de més de 300 morts, i una dura resposta militar russa que va transcendir el territori d'Ossètia del Sud. En relació amb la seva presència militar, va mantenir posts militars a Geòrgia fora de les regions d'Ossètia del Sud i d'Abkhàzia, incloent les localitats de Senaki (oest) i Poti (ciutat portuària), i també zones al nord de la ciutat de Gori. D'aquesta manera, Rússia va considerar "zones de seguretat" o "zones sota responsabilitat de les forces russes de manteniment de pau" allò que per a Geòrgia era una ocupació militar i un incompliment inadmissible de la legalitat internacional i de l'acord concret d'alto el foc signat a mitjan agost.

Quadre 3.1. Acord d'alto el foc del 12 d'agost entre Rússia i Geòrgia

- 1 – No recórrer a l'ús de la força (renúncia a l'ús de la força).
- 2 – Cessament total de les activitats militars.
- 3 – Lliure accés a l'ajuda humanitària.
- 4 – Retorn de les Forces Armades de Geòrgia als seus llocs d'emplaçament habitual.
- 5 – Les tropes russes es retiraran a la línia que existia abans del conflicte.
- 6 – Inici d'un debat internacional sobre les modalitats de seguretat i estabilitat a Abkhàzia i Ossètia del Sud.



A l'inici de setembre, els presidents rus i francès van acordar en una reunió celebrada a Moscou complementar l'acord aconseguit el mes d'agost, pel qual les tropes russes es retiraran de les zones de Geòrgia fora d'Abkhàzia i Ossètia del Sud en el termini d'un mes, després del desplegament de mecanismes internacionals. Els dispositiu estarà format per un nombre no inferior a 200 observadors de la UE, i haurà de fer-se efectiu l'1 d'octubre. La retirada està condicionada també a la garantia del no-ús de la força contra Abkhàzia i Ossètia del Sud mitjançant documents de vinculació legal. L'acord també contempla que els observadors de l'ONU i de l'OSCE podran portar a terme les activitats habituals prèvies al conflicte. Al seu torn, es contempla que s'iniciïn converses internacionals el 15 d'octubre a Ginebra, que abordaran qüestions relatives a l'estabilitat i la seguretat a la regió, la tornada dels refugiats sobre la base de principis i pràctiques internacionals reconegudes en matèria de reassestament en contextos de postconflicte, i altres qüestions que seran acordades mútuament entre les parts. Totes les parts han valorat de forma positiva l'acord. No obstant això, el president rus va subratllar que el reconeixement rus a la independència d'Abkhàzia i Ossètia del Sud era irrevocable, aspecte sobre el qual Sarkozy va mostrar el seu desacord. Per altra banda, el Ministeri de Defensa rus va afirmar que Rússia mantindria un total de 3.800 soldats en cadascuna de les regions independentistes, i va assenyalar també que s'havien establert relacions diplomàtiques amb les dues entitats, amb l'obertura d'ambaixades. D'altra banda, va afegir que ja estaven preparats i pendent de signatura acords d'amistat, cooperació i assistència mútua entre Rússia i les dues regions, que contemplen també assistència militar. Els ministres d'Exteriors de la UE van donar suport a la creació de la Missió de la UE de Supervisió a Geòrgia (EUMM, per les seves sigles en anglès) contemplada en l'acord del 8 de setembre entre els presidents rus i francès per a avançar en la implementació dels acords del 12 d'agost. L'EUMM, dirigida per Hansjorg Haver, tindrà base a Tbilissi i disposarà de prop de 200 observadors no armats que es desplegaran en les zones adjacents a les regions d'Ossètia del Sud i Abkhàzia que han estat controlades per les tropes russes després de la guerra d'agost.

Quadre 3.2. Missió de vigilància de la Unió Europea a Geòrgia (EUMM)

El Consell va decidir, el 15 de setembre, iniciar una missió civil d'observació autònoma a Geòrgia, que es desplegarà per un any a partir de l'1 d'octubre, amb efectius d'observadors.

Principals objectius: contribuir a l'estabilització de Geòrgia i de la regió. A curt termini, contribuir a l'estabilització de la situació. **Tasques principals:**

- . Estabilització: vigilar i analitzar la situació en quant al procés d'estabilització, inclosa la retirada de tropes i la violació dels drets humans i del dret humanitari
- . Normalització: vigilar i analitzar la situació de governabilitat, Estat de Dret, ordre públic, i també la seguretat en el transport, les infraestructures energètiques i el retorn de les persones refugiades i desplaçades
- . Restabliment de la confiança: contribuir a la reducció de les tensions mitjançant un treball d'enllaços i de facilitació de contactes entre las parts, juntament amb d'altres mesures de confiança

Les converses entre les comunitats turca i greco-xipriota que habiten a l'illa de Xipre van aconseguir **notables avenços**. A la fi de juny, els líders de les comunitats greco-xipriota i turc-xipriota, Dimitris Christofias i Mehmet Ali Talat, respectivament, es van mostrar d'acord en principi amb la sobirania única, la ciutadania comuna i personalitat internacional per a la futura federació. Aquestes mesures podrien resoldre la perllongada divisió de l'illa, que passaria a estar composta per dos Estats constituents, el greco-xipriota i el turc-xipriota. També van afirmar que independentment de la resolució final, volien seguir obrint més punts de pas entre les dues comunitats, fent especial atenció a Limnitis. El líder de la comunitat greco-xipriota va assegurar la disposició del seu Govern a la desmilitarització del nucli antic emmurallat de Nicòsia. A l'inici de juliol, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, es va reunir per separat amb els líders d'ambdues comunitats per a donar suport al *momentum* del procés de negociació, i va anunciar la seva intenció de nomenar com a **nou assessor especial** a l'illa l'exprimer ministre australià Alexander Downer. Després d'una nova reunió dels dos líders, es va acordar que la solució per la qual s'opti en el procés de negociacions serà després sotmesa a referèndum de forma separada i simultània davant les dues comunitats. Com acte simbòlic,



el president greco-xipriota i la seva esposa estan planejant visitar els seus homòlegs turc-xipriotes per a felicitar-los per les noces de la seva filla. A l'inici de setembre, els líders d'ambdues comunitats de l'illa van mantenir la primera reunió des de l'inici de les negociacions substantives per a la seva reunificació. El representant especial de l'ONU Taye-Brook va estar present i va oferir la seva residència per a celebrar la reunió; l'enviat especial del secretari general de l'ONU, Alexander Downer, també va assistir. L'agenda de la reunió es va centrar en qüestions de procediment i està previst que els líders es reunixin una vegada per setmana durant el procés de negociacions, i que mantinguin contacte per una línia telefònica directa. A mitjan setembre els líders de les dues comunitats es van reunir de nou, en un clima de cordialitat, per a avançar cap a la reunificació de l'illa, encara que no van aconseguir resoldre dues qüestions importants de l'agenda: la governabilitat i el repartiment del poder polític.

A **Kosovo**, al començament d'agost les autoritats kosovars van emetre els primers passaports, passats cinc mesos de la seva declaració d'independència. Els primers passaports, amb text en anglès, serbi i albanès, van ser presentats a la capital pel primer ministre, Hashim Thaci. A la fi d'agost, l'UNMIK i la missió de la UE EULEX van signar un acord per a iniciar el **traspàs de béns de la missió de l'ONU a la missió europea**, en el marc del procés de reconfiguració de la presència internacional en el territori. Els plans d'EULEX contempnen que la nova missió estigui íntegrament desplegada i preparada per a treballar a la fi de la tardor. Al setembre, l'Assemblea General de l'ONU va donar suport a la moció de Sèrbia per a incloure en la 63ena sessió el debat sobre la petició de suport per a **demanar a la Cort Penal Internacional la seva opinió sobre la declaració d'independència de Kosovo**. Finalment, el diplomàtic austríac Werner Altmayer va ser nomenat nou cap de la missió de l'OSCE a Kosovo.

Durant el trimestre no es va aconseguir obrir diàleg entre el Govern de **Turquia** i el grup armat kurd **PKK**, malgrat que a la fi de juny el cap militar del PKK, Murat Karayilan, va instar el Govern turc a iniciar converses amb el grup armat i a frenar una política que considerava agressiva i d'alineament amb l'Iran i Síria contra els kurds. En la societat civil, la Plataforma Abant, un fòrum de discussió que aborda diversos temes significatius per a Turquia, va organitzar un debat nacional sobre la qüestió kurda, que va reunir acadèmics, líders comunitaris, intel·lectuals, polítics i empresaris kurds i turcs amb la finalitat de crear un espai de diàleg sincer en el qual generar propostes que donin resposta a la situació actual. Entre les conclusions de la trobada figura la necessitat de crear mecanismes i canals de comunicació que posin fi a la falta de diàleg sobre la matèria. Al setembre, el partit pro kurd DTP va presentar la seva defensa davant el Tribunal Constitucional, en el marc del procés obert contra aquesta formació per suposada col·lusió amb el PKK.

Orient Mitjà

En relació als intents de reduir la violència a l'**Iraq**, a l'inici de juliol l'aleshores primer ministre, Nouri al-Maliki, va declarar que el seu Govern negociava amb els EUA un nou acord de seguretat que podria fixar un calendari de retirada de les tropes nord-americanes. Es tracta del primer anunci oficial en aquest sentit, encara que des de l'Administració nord-americana es nega qualsevol negociació sobre un calendari de sortida. A l'inici d'agost, el veto del president iraquità, Jalal Talabani, va impedir l'aprovació del projecte de llei sobre els escrutinis provincials previstos per a l'1 d'octubre, que havia estat aprovat el 22 de juliol pel parlament iraquità. Els diputats kurds van boicotejar la votació, després de diversos dies de manifestacions, tant per part de kurds a Irbil contra la llei, com per part d'àrabs a Bagdad contra el que van qualificar de pretensions kurdes. Davant la situació, **l'ONU va formular i posteriorment aprovar una proposta per a posposar durant un any la votació a la controvertida regió de Kirkuk**, per així permetre que es portessin a terme les eleccions provincials l'1 d'octubre a la resta del país, tal com estava previst. Segons l'ONU, aquest període podria permetre trobar una solució a la qüestió de la província de Kirkuk. Segons fonts parlamentàries, la proposta de l'ONU va ser acceptada pel bloc kurd, els xiïtes del Consell Suprem Islàmic de l'Iraq (CSII) i per Dawa, a més dels sunnites del Partit Islàmic i del Front de la Concòrdia. Un portaveu del clergue xiïta Moqtada al-Sadr va declarar que la milícia d'al-Mahdi ja no durà més



armes, encara que va afirmar que les decisions futures dependran de l'estatus de les tropes nord-americanes a l'Iraq a llarg termini. A la fi d'agost, **Moqtada al-Sadr va anunciar la suspensió definitiva de les operacions de la seva milícia, encara que planeja crear unes unitats d'elit que podrien continuar combatent.** Al setembre, els principals partits xiïtes i kurds del Govern van arribar a un acord respecte a la recent disputa a la ciutat de Khanaqin, a la província de Diiala, poblada per àrabs i kurds. L'acord estableix que tant l'exèrcit iraquetà com els peshmergues es retiraran i la policia de Khanaqin passarà a ocupar-se del control de seguretat i del compliment de la llei.

Pel que fa al conflicte entre **Israel i Palestina**, a l'inici de juliol, i en el marc de la cimera per a la constitució de la Unió per al Mediterrani (UPM) celebrada a París, el primer ministre israelià, Ehud Olmert, es va reunir amb el president palestí, Mahmoud Abbas, i va afirmar que els palestins i els israelians mai havien estat tan a prop de la pau. A l'agost, el **Govern israelià va desvelar un pla que oferia cedir als palestins el 93% de Cisjordània, incloent un corredor entre Cisjordània i Gaza que romandria sota sobirania israeliana però amb lliure pas per als palestins i sense controls d'Israel.** Segons va anunciar el diari Haaretz, el pla negava el dret de tornada dels refugiats palestins, encara que preveia excepcions a l'empara de la reunificació familiar. El pla no esmentava Jerusalem. Després de l'anunci de l'oferta el 10 d'agost, el **portaveu del president palestí va declarar que l'oferta no era seriosa** i que la rebutjaven perquè deixava de banda la creació d'un Estat palestí amb continuïtat territorial i amb capitalitat a Jerusalem. El Govern d'Israel, per la seva banda, va anunciar l'alliberament de 150 presos palestins com un gest de bona voluntat cap al president palestí. Al setembre, la ministra d'Exteriors d'Israel, Tzipi Livni, va ser triada per a la presidència de la formació política Kadima, després de la dimissió del primer ministre, Ehud Olmert.

Respecte al procés d'acostament entre **Israel i Síria**, a l'inici de setembre el president siri, Bachar al-Assad, va anunciar la cancel·lació de la cinquena ronda de converses prevista en el marc del procés de pau a causa de la renúncia del cap de la delegació israeliana. En un comunicat posterior, el president turc, Recep Tayyip Erdogan, va indicar que la cinquena ronda de converses prevista havia estat posposada fins al 18-19 de setembre. En l'últim comunicat, al-Assad va assegurar que **França i els EUA s'havien unit a la taula de negociacions entre els dos països.** D'altra banda, el president siri també va informar que estava esperant una resposta d'Israel a un document de sis punts lliurat a través de la mediació turca, que conté una llista de propostes per a preparar el terreny per a les converses directes entre ambdós països.

Quant a la situació al **Líban**, i després de l'acord a què van arribar a Qatar el Govern i l'oposició, el líder de Hezbollah, Hassan Nasrallah, va declarar al juny que es mostrava disposat a una obertura política total si això podia contribuir a la reunificació del país. A més, i a la vista d'un imminent acord d'intercanvi entre Hezbollah i Israel, el Govern israelià va declarar que totes les qüestions en disputa, inclosa la de les Granges de Shebaa, podien ser incloses en les negociacions, de manera que no existia cap raó per la qual Israel no hauria de negociar amb el Líban. A l'inici de juliol, la majoria parlamentària i l'oposició van acordar la formació d'un Govern d'unitat nacional després de sis setmanes de converses. Síria i el Líban van acordar també, i per primera vegada, obrir ambaixades a les capitals. A la fi d'agost, en el marc de la visita del president libanès, Michel Suleiman, a Síria, ambdós països van decidir normalitzar les seves relacions diplomàtiques i abordar la qüestió del traçat de les seves fronteres. No obstant això, Síria va declarar que la qüestió de les fronteres no abastaria una de les àrees que ha ocasionat més contenciosos, les Granges de Shebaa, fins que Israel es retirés. Entre d'altres qüestions acordades, també es trobaven la lluita contra la corrupció, la cooperació econòmica, i el compromís amb la iniciativa àrab en el conflicte àrab-israelià. A l'inici de setembre, el líder de Hezbollah, Hassan Nasrallah, va declarar que la seva organització no abandonaria les armes encara que les disputades Granges de Shebaa, zona que Israel encara manté ocupada, fossin alliberades. **Segons Nasrallah, la resistència és un projecte de defensa per al Líban. A més, també va acusar Israel d'amençar el país,** després que membres del Govern israelià alertessin a la fi d'agost que les infraestructures civils del Líban podrien convertir-se en un objectiu legítim en cas que Hezbollah atacés Israel. Nasrallah també va elogiar els esforços del líder polític libanès Hariri



per a intentar aturar la violència, després que aquest es reunís amb diversos líders locals per a intentar calmar la situació, i va afirmar que Hezbollah estava disposada a passar pàgina i tancar totes les ferides, ja que la unitat nacional enfortiria la resistència de l'organització contra Israel. A mitjan setembre, els líders de les diferents formacions polítiques libaneses van reprendre el diàleg sobre el futur del país en una trobada presidida pel president, Michel Suleiman, i el secretari general de la Lliga Àrab, Amr Moussa. El "diàleg nacional" iniciat el 16 de setembre havia de centrar-se en debatre una "estratègia nacional de defensa" per tractar el paper armat de Hezbollah. També és destacable que els líders sunnites i alawites a Trípoli i la província del Nord van arribar a un acord de reconciliació el 8 de setembre per a intentar posar fi a la tensió que va derivar en enfrontaments sectaris a la zona i que van causar la mort d'almenys 22 persones. La trobada va tenir lloc a la casa del muftí de Trípoli, Sheikh Malek al-Shaar, i es va produir sota els auspicis del primer ministre, Fouad Siniora. L'acord a què es va arribar, conegut com el "**Document de Trípoli**", consta de sis punts, entre els quals s'aborda la qüestió dels desplaçats interns a causa de la violència. L'acord fa una crida perquè es permeti als desplaçats tornar a les seves cases, s'ofereixi una compensació a aquells residents les cases dels quals van ser danyades, i es proporcioni acollida temporal a aquells que ho requereixin.

Sobre els diàlegs interns que mantenen els diferents grups de **Palestina**, a l'inici d'agost es va reviuire l'enfrontament entre partidaris de Fatah i Hamàs a Gaza amb l'assassinat de tres policies de Hamàs i de sis homes armats vinculats a Fatah el 2 d'agost, en l'incident més greu des de la presa de control de Hamàs fa poc més d'un any. A mitjan agost, Hamàs i quatre grups palestins més van acordar reprendre el diàleg intern per a aconseguir la reconciliació entre els palestins, de manera que en un comunicat van celebrar el suport egipci i àrab. Representants de Hamàs, el PFLP, el DFLP, el Partit del Poble, i la Yihad Islàmica es van reunir a Gaza per a discutir la represa de les converses. **En un comunicat públic, els cinc grups van acordar detenir la divisió interna entre Gaza i Cisjordània, activar el Parlament palestí, i reconstruir l'OLP a través d'eleccions democràtiques, alhora que es van comprometre a l'alliberament de presoners d'ambdues parts.** A la fi d'agost, l'Egipte va mantenir converses per separat amb els grups palestins en el marc de la mediació per a posar fi a les lluites internes palestines durant el mes del Ramadà, que es va iniciar l'1 de setembre. Els mediadors egipcis es van reunir amb Hamàs i Fatah, després de fer-ho amb Yihad Islàmica, per tractar el tema de la presència de consellers de seguretat egipcis a la Franja de Gaza. El cap dels serveis d'intel·ligència egipcis, Omar Suleiman, es va entrevistar amb una delegació del Partit del Poble Palestí (PPP), encapçalada pel secretari general del partit, Bassam al-Salhi. En aquest context, el president palestí, Mahmoud Abbas, es va entrevistar amb el seu homòleg egipci, Hosni Mubarak. Com a aspecte negatiu, cal destacar un enfrontament entre Hamàs i membres del clan Dogmush, a mitjan setembre, que va causar la mort de 12 persones a la ciutat de Gaza.

Al **Iemen** van continuar les tensions i enfrontaments entre el Govern i els seguidors d'al-Houthi. A la fi de juny, diversos membres del Parlament iemenita i activistes van fer una crida al Govern i al grup rebel xiïta d'al-Houthi perquè detinguessin els enfrontaments a la província septentrional de Saada, davant la deterioració de la situació humanitària. El pronunciament va estar emmarcat pel simposi organitzat a la capital per l'ONG local Hiwar Forum per discutir sobre formes de construir la pau i sobre el rol dels comitès de mediació. Segons els participants en el simposi, hi ha hagut set comitès mediadors des del 2004. A mitjan juliol, no obstant això, el **Govern i els seguidors d'al-Houthi van arribar a un acord de treva** que va donar pas a una reducció de la violència malgrat les denúncies de violacions d'alto el foc per ambdues parts. Simultàniament, sembla que membres de les tribus Hashid i Bakil s'estan agrupant a la zona d'Amran en nom d'una nova organització, l'**Exèrcit Popular**, que està preparant-se per a enfrontar-se als seguidors d'al-Houthi. Finalment és destacable que al setembre va haver-hi un atemptat bomba contra l'ambaixada dels EUA a Sanaa, que va causar la mort de 16 persones. L'atac va ser atribuït a al-Qaida.

Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional

- ❑ El líder de l'antiga guerrilla maoista CPN, Pushpa Kamal Dahal, àlies Prachanda, va ser nomenat primer ministre del Nepal, després de diversos mesos de deliberacions que van provocar la paralització del país en molts aspectes econòmics i socials.
- ❑ El Parlament iraquí va aprovar la Llei Electoral per als Consells Provincials després de superar el veto presidencial. Es va acordar que les eleccions a la província de Kirkuk se celebrarien en una data posterior a la de la resta del país.
- ❑ Les forces de seguretat de l'estat d'Afganistan no tenen la formació necessària per a assumir la seva tasca, segons l'últim informe de l'Oficina de Responsabilitat Governamental dels Estats Units.
- ❑ El secretari general de l'ONU va publicar el segon informe anual del Fons per a la Consolidació de la Pau, en el qual es valoren les activitats realitzades pel fons entre juny de 2007 i juliol de 2008.

En aquest capítol s'analitza l'evolució trimestral dels processos de rehabilitació postbèl·lica en 11 països i territoris amb data d'inici a partir de l'any 2000.¹ Aquesta anàlisi s'estructura en funció de quatre àmbits d'intervenció: govern i participació, seguretat, reforma del sistema de justícia, i benestar social i econòmic.² A més, també es recullen els esdeveniments més destacats en alguns dels països on el procés de rehabilitació es va iniciar en una data anterior a l'any 2000 i en els quals encara queden alguns aspectes polítics i institucionals pendents de resoldre.³ I, finalment, s'assenyalen les iniciatives d'acompanyament internacional més rellevants del trimestre, tant des del punt de vista del marc que regula la intervenció, com des de la seva implicació financera.

4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica per àmbits d'intervenció

Taula 4.1. Països i territoris en fase de rehabilitació postbèl·lica a partir del 2000.		
País	Data i acords que inicien el procés de rehabilitació	Missions internacionals al país
Afganistan	Acords de Bonn (2001)	UNAMA (DAP/OMP)
Burundi	Acord de Pau i Reconciliació d'Arusha (2000), d'alto el foc global amb CNDD-FDD (2003), d'alto el foc definitiu (amb Palipehutu-FNL) (2006)	BINUB (DAP/OMP)
Côte d'Ivoire	Acord de Linas-Marcoussis (2003) i Ouagadougou (2007)	ONUCI (OMP)
Haití	Resolució 1542 del Consell de Seguretat de l'ONU (2004)	MINUSTAH (OMP)
Indonèsia (Aceh)	Memoràndum d'enteniment (2005)	BRA (OGN)*
Iraq	Resolució 1483 del Consell de Seguretat de l'ONU (2003)	UNAMI (DAP)
Libèria	Acords d'Accra (2003)	UNMIL (OMP)
Nepal	Acord exhaustiu de pau (2006)	UNMIN (DAP)
RD Congo	Acords de Lusaka (1999) i Sun City (2003)	MONUC (OMP)
Sierra Leone	Acord de Lomé (1999), d'Abuja I i d'Abuja II (2001)	UNIOSIL (DAP/OMP)

¹ S'entén per rehabilitació postbèl·lica l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb mandat o lideratge internacional o sense, encaminada a abordar els factors següents: la seguretat de la població; el foment del bon govern i la participació; el benestar social i econòmic; i la promoció de la justícia i la reconciliació.

² Aquesta classificació per àmbits segueix en part la realitzada pel Center for Strategic and International Studies i l'Association of United States Army, a *Post-Conflict Reconstruction*, maig de 2002.

³ Els països amb un procés de rehabilitació postbèl·lica iniciat abans de l'any 2000 i que s'analitzen en aquest capítol són Bòsnia i Hercegovina, Guinea Bissau, Kosovo i Timor-Leste.



Sudan (Sud)	Acord de pau –CPA– (2005)	UNAMIS (OMP)
<p>DAP: Departament d'Afers Polítics. OMP: Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau. OGN: Organització Governamental Nacional. En aquest cas, la coordinació de les activitats de les Nacions Unides ha quedat sota la responsabilitat del representant del PNUD. Les missions que apareixen com a DAP/OMP, tot i que són missions polítiques i de construcció de pau, estan dirigides pel departament d'operacions de manteniment de la pau i tenen el seu suport. *BRA: National Reconstruction Agency, no és una missió internacional sinó una agència governamental nacional que ret comptes al Governador d'Aceh i el Govern d'Indonèsia. El BRA va prendre el relleu a l'AMM, missió de monitoreig d'Aceh que va finalitzar el 31 de desembre de 2006.</p>		

Per a analitzar l'evolució trimestral de les activitats engegades en els països en fase de rehabilitació postbèlica des de l'any 2000, s'ha establert una divisió a partir de quatre àmbits de treball de la rehabilitació, que engloben de manera genèrica totes les activitats pròpies d'aquesta fase.

a) Govern i participació

Aquest àmbit engloba, entre d'altres aspectes, els processos de creació o reforma institucionals administratius i polítics, i el foment de processos participatius (concretament l'establiment d'una estructura constitucional representativa). També inclou el reforçament de la gestió del sector públic i l'administració, i la garantia de la participació lliure i activa dels ciutadans en la formació de govern.

A **Sierra Leone** es van celebrar sense problemes les eleccions a Consells Locals, malgrat les tensions entre els simpatitzants del Partit del Congrés (APC) i el Partit del Poble de Sierra Leone (SLPP). Mentrestant, la deterioració progressiva de la situació d'atur, especialment entre la població jove, i les condicions socioeconòmiques, sobretot a causa de l'augment del preu dels aliments i el combustible, van continuar amenaçant l'estabilitat del país.

Quant als preparatius per al procés electoral a **Côte d'Ivoire**, amb una la primera ronda prevista per al 30 de novembre, la companyia francesa SAGEM, encarregada dels aspectes tècnics, encara no ha contractat els 6.000 treballadors necessaris per a l'organització dels comicis i tampoc no ha rebut el material necessari per a elaborar les llistes electorals. Aquestes llistes s'han de publicar amb tres mesos d'antelació perquè els votants puguin realitzar els canvis necessaris en cas d'errors. Per la seva banda, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar per unanimitat la resolució 1826 que amplia per sis mesos més el mandat de l'ONUCI a Côte d'Ivoire, amb l'objectiu de donar suport a la celebració de les eleccions.⁴

El Parlament del Sudan va aprovar la legislació electoral segons els termes recollits en l'acord de pau que va posar fi a la guerra al **Sudan Meridional**. Salva Kiir, president de l'SPLM, va decidir finalment presentar-se com a candidat presidencial a les eleccions previstes per al 2009. La nova legislació electoral estableix un Parlament de 448 membres i introdueix per primera vegada un sistema de representació proporcional per al 40% dels escons, mentre el 60% restant es farà de manera geogràfica. També es va establir una quota del 25% per a dones candidates, les quals concorreran a les eleccions en una llista a part, fet que va motivar la protesta dels partits d'oposició, que haurien preferit que fossin incloses en les llistes dels partits. Representants parlamentaris de l'SPLM van advertir també de la necessitat de revisar la legislació sobre els mitjans de comunicació, la seguretat nacional i els actes criminals per a garantir la celebració d'unes eleccions lliures. No obstant això, la celebració d'aquests comicis continua en discussió, ja que la data prevista coincideix amb l'època de pluges, segons va declarar el ministre de la Presidència, Luka Biong, i hi ha hagut retards en el nomenament dels membres de la Comissió Electoral Nacional, a més d'altres problemes logístics amb el cens nacional.

⁴ Resolució S/RES/1826 del 29 de juliol de 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1826\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1826(2008))>.



A **Aceh** (Indonèsia) l'aprovació sense debat per part de les autoritats del Consell Legislatiu Provincial de l'ordenança sobre partits polítics locals va impedir que la majoria dels ciutadans poguessin participar en la discussió i que molts grups polítics es quedessin fora del procés de verificació com a partits polítics amb capacitat per a participar en el procés electoral l'any vinent. Aquest fet podria provocar enfrontaments durant les pròximes eleccions generals de 2009, segons ha denunciat l'aliança d'ONG Aceh Post-Conflict Working Group. Una altra deficiència de la llei que ha assenyalat aquesta aliança és que no estipula una quota per a dones en els partits polítics locals ni en la seva llista de candidats legislatius. També es critica que els excombatents segueixin sense reintegrar-se en la societat i rebin un tracte desigual en la distribució dels beneficis de la reintegració. Es pensa que això pot ser un focus de problemes en un futur proper. Finalment, el Govern de la província d'Aceh va anunciar que assumirà el treball de l'organisme estatal que lidera el procés de rehabilitació, el Rehabilitation Reconstruction Board (BRR), de mans de Jakarta, encara que l'Executiu indonès continuà proporcionant funcionaris per a participar en les tasques de reconstrucció d'aquest organisme.

A **Iraq**, el Parlament va aprovar la Llei Electoral per als Consells Provincials a la fi de setembre. En un principi, es trobava amb l'escull del veto del Consell Presidencial, que va retornar la llei al Parlament per a la seva revisió perquè no estava d'acord amb la clàusula que establia un repartiment de poder de la ciutat de Kirkuk entre turcmans, kurds i àrabs. Aquest últim afegit a la llei contravenia els interessos dels kurds, que ja controlen el Consell Provincial de Kirkuk després de les eleccions de gener del 2005. El Parlament va aconseguir superar el veto presidencial després d'acordar que les eleccions a la província de Kirkuk se celebrarien en una data posterior a la de la resta del país. Mentrestant, el principal bloc sunnita es va reincorporar al govern a mitjan juliol després d'haver-se retirat fa un any per les operacions sectàries dels cossos de seguretat. Finalment, el Consell de Seguretat va ampliar per un any més el mandat de la missió de les Nacions Unides.⁵ No obstant això, el Consell de Seguretat va assenyalar la possibilitat de revisar aquest mandat abans de la data assenyalada si el Govern de l'Iraq així ho sol·licita.

Al **Nepal**, Ram Baran Yadav, del Partit del Congrés del Nepal, va ser triat President per l'Assemblea Constituent, fet que va posar fi a diversos mesos de negociacions. El líder maoista Pushpa Kamal Dahal, àlies Prachanda, va ser nomenat primer ministre, després de diverses setmanes de deliberacions per a la formació de govern. La tardança en la designació del Govern va provocar el retard d'algunes tasques de govern pendents, com per exemple l'aprovació i publicació dels pressupostos generals de l'Estat per a aquest any, en un moment de crisi econòmica urgent.

Quant a **Haití**, després d'un període de crisi institucional per la falta de primer ministre i el rebuig dels candidats proposats, Michèle Pierre-Louis va ser finalment ratificada en el càrrec pel senat i la Càmera de Diputats. D'altra banda, El secretari general del Consell Electoral Provisional, Lionel Raphaël, va declarar la seva intenció de convocar les eleccions per a la renovació parcial del Senat abans de la fi de l'any. Actualment, el Senat funciona amb menys membres d'allò que estipula la legislació. L'organització dels comicis té un cost de 16,6 milions de dòlars i fins al moment la comunitat internacional n'ha aportat 11 milions.

Els donants van anunciar el compromís d'aportar 21.000 milions de dòlars per a nous projectes d'ajuda a l'**Afganistan** després de la celebració de la conferència de donants el passat mes de juny a París. Si bé l'augment de l'aportació econòmica internacional és una bona notícia, resta saber si finalment aquests fons seran administrats pel govern de Kabul o continuaran sent tramitats a través de les organitzacions internacionals. Sengles informes de l'Integrity Watch Afghanistan i l'Òrgan de Coordinació Institucional per al Socors d'Afganistan (ACBAR) han assenyalat novament el perjudici que el sistema de gestió de fons a través de les organitzacions internacionals està comportant, no solament per a la credibilitat de l'Executiu, sinó també pels

⁵ Resolució S/RES/1830 del 7 d'agost del 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1830\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1830(2008))>.



diners que es perden a través de subcontractacions.⁶ Aquests informes també van denunciar que el 40% dels fons assignats per la comunitat internacional retorna als països donants a través de quotes dels contractistes i salaris per a expatriats. En total, descomptant salaris, assignacions destinades a seguretat i pagaments d'assistències tècniques, en l'informe elaborat per l'ACBAR s'estima que la quantitat de diners que s'inverteixen directament a l'Afganistan és menor del 20% destinat inicialment.⁷ L'altre informe assenyalava que el 64% de les persones entrevistades⁸ per a valorar l'ajuda opinaven que aquesta estava malmesa per algun tipus de corrupció, i la majoria sol·licitava que fos canalitzada a través de l'Executiu afganès amb les mesures adequades de rendició de comptes.⁹ La conferència de París buscava suposadament donar resposta a aquests problemes, de manera que l'objectiu assenyalat era que la major part de l'ajuda fos canalitzada a través de l'Estratègia Nacional de Desenvolupament de l'Afganistan, que reitera la participació i el lideratge afganesos. És interessant constatar com el Govern afganès disposa de 77 objectius quantificables a l'Afganistan Compact, mentre que no n'hi ha cap per als donants, segons assenyalava un dels informes.¹⁰

Finalment, a la **RD Congo** la impunitat i corrupció vigents tant en el sector judicial com en l'exèrcit i el Govern van continuar sent el principal impediment de l'Executiu per a engegar les mesures acordades en els acords de pau. Quant a les eleccions locals, segons el Director de la divisió electoral de la MONUC, Carlos Valenzuela, es podran celebrar a mitjan 2009, tot i els reptes encara pendents en termes de recursos i falta d'infraestructures. Efectivament, existeix un consens general sobre la importància d'aquests comicis locals per a completar el procés electoral i legitimar les autoritats locals i el procés de descentralització.

b) Seguretat

A l'inici d'un procés de rehabilitació postbèlica, el restabliment de la seguretat és un dels aspectes clau, atès que la possibilitat d'una tornada a la violència perdura molt de temps després de signar la pau. Un procés de reforma del sector de la seguretat (RSS) abasta una àmplia varietat de tasques i responsabilitats, com es pot comprovar en la definició utilitzada per l'OCDE.¹¹ La complexitat que comporta aquesta reforma implica que les activitats inicials es concentren principalment en processos de depuració i formació d'efectius, rehabilitació i construcció d'infraestructures, i provisió d'equipament. Des de l'àmbit de la seguretat s'analitzen alguns dels processos de reforma d'aquest sector actualment oberts en set dels 11 països i territoris analitzats, i algunes iniciatives clau dels tres països on està pendent d'iniciar-se.¹² En tres dels set països amb processos actualment en marxa també existeix un conflicte armat obert, como són els casos de l'Afganistan, l'Iraq i la RD Congo, un fet que condiona i dificulta la reforma.

L'absència temporal de govern al **Nepal**, després de les eleccions a l'Assemblea Constituent, va redundar en una situació de desgovern de les forces de seguretat de l'Estat, principalment la

⁶ Waldman, M., *Falling Short*, ACBAR Advocacy Series, març de 2008, a <[http://www.acbar.org/ACBAR%20Publications/ACBAR%20Aid%20Effectiveness%20\(25%20Mar%202008\).pdf](http://www.acbar.org/ACBAR%20Publications/ACBAR%20Aid%20Effectiveness%20(25%20Mar%202008).pdf)> i Torabi, I., *Afghanistan: Bringing Accountability Back In. From Subjects of Aid to Citizens of the State*. Integrity Watch Afghanistan. Juny de 2008, in <<http://www.iwaweb.org/BringingAccountabilitybackin.pdf>>.

⁷ Waldman, M. (2008). Op. Cit.

⁸ Les entrevistes es van portar a terme utilitzant criteris equitatius d'edat, gènere, distribució provincial, origen ètnic i nivell educatiu, i d'ingressos i la divisió rural-urbana. No obstant això els mateixos entrevistadors reconeixen un biaix en el nivell educatiu, ja que les entrevistes es van realitzar per telèfon.

⁹ Torabi, I. (2008). Op. Cit.

¹⁰ *Ibíd.*

¹¹ Segons la definició de l'OCDE (2005), l'RSS no es redueix només a la defensa, sinó que abasta la policia i la gendarmeria, els serveis d'intel·ligència i cossos similars, les institucions judicials i penitenciàries, i les autoritats civils electes, responsables del control i la supervisió general, tals com el Parlament, l'Executiu i el Ministeri de Defensa. Un component clau de l'RSS són els programes de desarmament, desmobilització i reintegració d'antics combatents (DDR), desminatge i recol·lecció d'armament, que s'analitzen de manera específica en el capítol 6 (Desarmament).

¹² Els set països en els quals s'ha iniciat un procés d'RSS són Afganistan, Burundi, Haití, Iraq, Libèria, RD Congo i Sierra Leone. Tenen data prevista d'inici a Côte d'Ivoire, sud del Sudan i el Nepal. A Indonèsia s'han realitzat algunes reformes internes inicials que encara no han transcendit en aquesta regió.



policia militar i la civil. D'una banda, els nous efectius policials d'ambdues forces es van rebel·lar en els seus quaters per a protestar pel maltractament rebut dels seus superiors i per les males condicions de vida. D'altra banda, va seguir sense haver-hi cap tipus de control policial en algunes parts de Terai, on fins i tot es va denunciar la participació activa de la policia en algunes accions criminals. El recentment elegit primer ministre, Pushpa Kamal Dahal, va designar Ram Bahadur Thapa, antic líder de la guerrilla, ministre de Defensa i cap de les FFAA. Quant a la integració del PLA i l'Exèrcit del Nepal, les declaracions van ser contradictòries. Per una banda, el president, Ram Baran Yadav, va anunciar que la integració es portaria a terme en sis mesos, mentre que per l'altra el vicepresident del Partit del Congrés del Nepal, Ram Chandra Poudel, va declarar que el PLA, donat que és una força lleial a un partit polític, no podia ser integrat a l'Exèrcit del Nepal.

Malgrat les declaracions positives de la comunitat internacional sobre el desenvolupament de les forces de seguretat de l'estat a l'Afganistan, aquestes encara no han arribat al grau de formació necessari per a assumir la seva tasca, segons es desprèn de l'últim informe elaborat per l'Oficina de Responsabilitat Governamental dels EUA sobre el pla per a desenvolupar les forces de seguretat en aquest país.¹³ Malgrat la inversió de 10.000 milions de dòlars, tan sols dues de les 105 unitats armades de l'Exèrcit afganès estan capacitades per assumir al complet les seves responsabilitats, mentre que cap de les 443 unitats de la policia afganesa és capaç de patrollar independentment, i només 12, prop del 3%, podrien liderar una operació conjunta amb les forces de la coalició internacional.

Quadre 4.1. La reforma de l'Exèrcit Nacional Afganès: Èxit o fracàs?

Malgrat que el procés de formació de l'Exèrcit Nacional Afganès (ANA) és presentat com un èxit per la comunitat internacional, algunes dades ajuden a entendre millor el procés de formació d'un exèrcit que en un futur proper haurà d'assumir les tasques que fins al moment recauen en les forces internacionals. Aquesta estratègia ha estat anomenada "afganització". Aquest terme, que és utilitzat de manera ambigua per l'ISAF, de vegades fa referència a la reducció gradual dels contingents estrangers, l'opció preferida pels països europeus que aporten tropes, i de vegades al traspàs del lideratge dels contingents internacionals als cossos afganesos en els enfrontaments amb els talibans, l'opció nord-americana.¹⁴

Davant la possibilitat d'un increment en les responsabilitats per part de l'ANA, és necessari assenyalar algunes de les seves mancances, com per exemple el fet que, cinc anys després de la seva formació, encara no existeix un batalló que hagi entrat en combat sense estar acompanyat per un instructor internacional. A més a més, la majoria de les operacions es porten a terme amb el suport aeri de les forces internacionals seguint el model d'intervenció militar dels EUA, sense tenir en compte les baixes que aquests atacs aeris causen en la població civil, enlloc de preparar-los amb tàctiques de contrainsurrecció. És necessari promoure una preparació més adequada al tipus d'enfrontament que les forces armades afganeses hauran d'encarar en el futur, una vegada assumeixin la responsabilitat i ja no es trobin sota la cobertura i el suport logístic de les tropes internacionals. A més a més, s'ha de procurar que no comporti una amenaça per a la població.

Un altre aspecte que és necessari tenir en compte és la sostenibilitat a llarg termini de l'Exèrcit afganès. Els alts índexs de deserció que existien fins al moment - prop d'un 30%, principalment al sud - s'han pogut reduir a un 7% per la combinació d'una sèrie de factors, com han estat la publicació d'un decret presidencial declarant la deserció com un crim,

¹³ United States Government Accountability Office, *Afghanistan Security. Further Congressional Action May Be Needed to Ensure Completion of a Detailed Plan to Develop and Sustain Capable Afghan National Security Forces*, juny de 2008, a <<http://www.gao.gov/new.items/d08661.pdf>>.

¹⁴ Giustozzi, A., *Afghanistan's National Army: The Ambiguous Prospects of Afghanization*. *Terrorism Monitor*. Vol. 6, Issue 9, maig de 2008, a <<http://www.jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2374139>>.



l'augment de l'atur i del preu dels aliments, i la influència d'una campanya informativa. Malgrat que aquests elements han contrarestat els alts índexs de deserció de l'Exèrcit, encara persisteix un altre factor que pot ser perjudicial a llarg termini, com és la disparitat en la composició ètnica que s'està configurant a l'ANA. En un principi, s'havien intentat crear batallons ètnicament equilibrats. Tanmateix, els tadjik són majoritaris i ocupen principalment els llocs de comandament, mentre que els paixtu són minoria a l'Exèrcit, especialment els paixtu procedents de les regions més afectades per la violència.¹⁵

Finalment, cal destacar dos factors clau que han condicionat i condicionen el procés de reforma del sector de la seguretat que s'està portant a terme a l'Afganistan i que no s'han d'obviar a l'hora de valorar el grau de formació de l'exèrcit afganès. D'una banda, ha fracassat el model de reforma adoptat per la comunitat internacional. De fet, cada àmbit va quedar sota el control i gestió de diferents Governos donants amb poca o nul·la coordinació entre ells i sense implicació per part de les autoritats afganeses i la població local. Aquesta descoordinació i falta d'implicació local ha donat lloc a unes reformes desiguals de les diferents forces de seguretat de l'Estat, i ha resultat ser un sistema de seguretat actualment incapaç de donar resposta als problemes creats després de la intervenció internacional. D'altra banda, i malgrat la implicació externa denominada de caràcter postbèlic, l'Afganistan continua estant en conflicte armat obert després de la intervenció de les tropes internacionals, i aquesta situació condiona qualsevol procés de reforma que es dugui a terme sota condicions extremes de violència, sobretot per a la població civil.

Mentrestant, a la **RD Congo** es va accelerar la planificació del desplegament de membres de la Policia Nacional Congoleesa en zones anteriorment controlades pels grups armats. Així, la MONUC va incrementar la seva presència policial a la regió oriental de 94 a 125 agents, 12 dels quals es dedicaran a les tasques d'entrenament dels 2.600 membres de la Policia Nacional Congoleesa previstos per a aquesta regió.¹⁶ D'altra banda, com a part del procés de reforma del sector de les forces armades, es va iniciar l'entrenament de la primera brigada de reacció ràpida de l'Exèrcit congolès per part de forces militars sud-africanes. Bèlgica i Sud-àfrica es van comprometre a assistir el Govern de la RD Congo en la formació d'una força de reacció ràpida, com a possible resposta a la violència que assola els Kivus.¹⁷ Mentrestant, segons van assenyalar les Nacions Unides, van seguir sense solució els problemes de fons de l'exèrcit nacional congolès, com la falta de disciplina i cohesió dels efectius de les forces armades, els baixos salaris o els casos de corrupció entre els comandaments.

Quant a la definició de les fronteres d'Abyei al **Sudan Meridional**, les parts van acordar una nova administració per a la zona i, com a resultat, els efectius d'ambdós exèrcits van iniciar la seva retirada donant pas a les Unitats Conjunes Integrades d'Exèrcit i Policia.¹⁸ Malgrat aquest avenç, els detalls sobre les fronteres d'aquesta disputada zona rica en petroli no es resoldran fins l'any vinent, amb el consegüent risc per a la continuïtat del procés de pau. Mentrestant, l'Assemblea del sud del Sudan va aprovar el llibre blanc de la defensa en el qual, com part de la transformació de l'SPLA en unes forces armades convencionals, es projecta la creació d'una força aèria.

¹⁵ *Ibíd.*

¹⁶ Informe S/2008/433 de 3 de juliol de 2008 a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/433>>.

¹⁷ Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

¹⁸ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).



c) Reforma del sistema de Justícia

Les activitats que s'engeguen en l'àmbit de la justícia tenen per objectiu la constitució d'un sistema legal imparcial i responsable capaç d'afrontar els abusos passats i evitar-ne els futurs. En concret, s'aspira a instaurar un sistema de justícia transparent, un sistema legislatiu i sistemes penals que respectin la legislació internacional en matèria de drets humans.¹⁹ En aquest apartat s'analitzen els processos de reforma del sector judicial i els sistemes penitenciaris, juntament amb les iniciatives actualment obertes i les iniciatives destinades a fomentar el desenvolupament d'un Estat de Dret.

Es va engegar a l'**Afganistan** el primer col·legi d'advocats, un fet que podria contribuir a la millora del tracte dels 10.000 presoners que existeixen actualment, que almenys podran disposar d'un advocat defensor que tindrà el recolzament d'un col·legi oficial. Fins al moment, els advocats defensors, que s'havien de registrar amb el ministeri de Justícia, poques vegades gaudien del respecte de jutges, fiscals, policies i guardes de presons. La creació d'aquest òrgan supervisor independent té per objectiu incrementar la confiança de la població en el treball dels advocats, que fins al moment era dependent del Govern, considerat corrupte per la majoria. El treball per a la institucionalització d'un sistema de justícia a l'Afganistan està sent complex atès que la majoria de les disputes (80%) es dirigeixen de manera informal a través de jirgues (consells d'ancians), que prenen decisions per mitjà de consens. Mentre alguns defensen la possibilitat de la coexistència d'ambdós sistemes, és necessari assenyalar que les jirgues no ofereixen les garanties de drets humans necessàries quan es tracta de casos criminals que impliquen dones o menors, segons denuncien àmpliament organitzacions de drets humans.

D'altra banda, a la **RD Congo** la MONUC va fer una donació a la secretaria de l'Alt Consell de la Magistratura per a fer un inventari dels recursos humans i materials existents a tot el país, amb l'objectiu de decidir les mesures necessàries per a augmentar la capacitat i independència del poder judicial. L'Estat de Dret va continuar absent, especialment en les àrees més allunyades, i van seguir les pràctiques de corrupció i impunitat vigents en el sector de la justícia, malgrat el suport rebut de la comunitat internacional per a reforçar aquest sector.

d) Benestar social i econòmic

En aquest àmbit les fases d'acció humanitària o d'emergència i la de rehabilitació conviuen estretament.²⁰ Les primeres etapes per a la rehabilitació d'un sistema de benestar social i econòmic tenen a veure amb la tornada i reassentament de persones refugiades i desplaçades, la seguretat alimentària, la reconstrucció d'habitatges i infraestructures físiques, l'assistència mèdica, l'assistència social, la generació d'ocupació i les estratègies engegades per al desenvolupament econòmic, la reforma dels drets de la propietat i el desenvolupament d'un sistema financer i bancari eficaç.

El Govern de **Sierra Leone** va assumir les polítiques econòmiques dictades pel banc Mundial, que al seu torn va recolzar el país a través de la concessió d'un crèdit per valor d'11 milions de dòlars. Aquests diners es destinaran a donar suport al desenvolupament de les infraestructures del país, en concret la rehabilitació de carreteres principals, ports i l'aeroport. Alhora es va descobrir un cas de malversació de fons que implicava a funcionaris del Govern. Segons el ministre d'Educació, Minkailu Bah, molts dels 33.000 professors assalariats actualment registrats no existeixen i se sospita que tampoc moltes de les escoles que reben subsidis de l'Estat. Aquest Ministeri va engegar una investigació per a posar fi a aquestes males pràctiques.

¹⁹ El capítol 7 (Drets humans) aprofundeix en els aspectes de justícia transicional i en tot allò directament vinculat amb el respecte als drets humans i el dret internacional humanitari.

²⁰ Els aspectes més vinculats a l'assistència d'emergència i el restabliment dels serveis bàsics a la població es descriuen amb més profunditat en el capítol 5 (Acció humanitària).



L'augment del preu dels combustibles va provocar les protestes de la població a **Côte d'Ivoire**. En resposta, el Govern va decidir reduir en un 50% el salari dels ministres i els responsables de les empreses públiques, el que produirà un estalvi d'aproximadament 484 milions de dòlars que s'invertiran en reduir en un 10% l'augment del preu del combustible, segons va declarar l'Executiu. Mentrestant, el Banc Mundial va anunciar la cancel·lació de préstecs al Govern, que es calculen en 800 milions de dòlars durant els tres anys vinents, si aquest no soluciona el problema de corrupció que persisteix en la indústria del cacau. Côte d'Ivoire va liberalitzar el sector del cacau l'any 2000 per a acabar amb un sistema de preus garantits per l'Estat. Per tal de promoure i regular la indústria, es van crear una sèrie d'agències.

La reducció de la violència experimentada a **l'Iraq** durant els últims mesos va facilitar que la producció de petroli arribés als nivells d'abans de la guerra. Això, juntament amb l'elevat preu del petroli, va incrementar en 21.000 milions de dòlars el pressupost de l'Estat previst per al 2008. El Govern va declarar que aquests diners addicionals s'invertiran en el desenvolupament econòmic i d'infraestructures, i en activitats dels ministeris i les províncies. Entre els projectes previstos està la construcció d'habitatges per a la població que no té un habitatge digne.

A **Libèria** es va presentar el pressupost anual previst per al 2009, en el qual s'observa un creixement del 38,8% en relació amb el període anterior. L'educació i els programes de desenvolupament per als comtats i les comunitats són les dues activitats que concentren la major part del pressupost. El Govern també va preveure una quantitat extra per a garantir la seguretat alimentària del país i respondre a la crisi del combustible.

El Govern del **Sudan Meridional** va sol·licitar l'estatut d'observador en diversos organismes internacionals, incloent les Nacions Unides i diverses organitzacions regionals, amb l'objectiu d'incrementar els seus vincles comercials.²¹ Si ho aconsegueix, el Govern podrà assistir a reunions i supervisar aquests organismes, i també gaudir d'alguns privilegis, però no podrà participar en els processos de presa de decisions.

El Govern de **Burundi** va anunciar un increment del 14% del seu pla pressupostari per a contrarestar la pujada dels aliments i del combustible. L'Executiu burundès depèn de les contribucions internacionals, atès que el 54% del pressupost l'aporten els donants. No obstant això, el Govern va començar a avaluar les possibilitats de diversificar la seva economia, preferentment agrícola, i iniciar l'explotació de minerals, com el níquel i el cobalt entre d'altres, i dels recursos petrolífers que aparentment existeixen als voltants del llac Tanganika. D'altra banda, la qüestió de la propietat de la terra es manté com el principal obstacle per a la reintegració dels retornats. Les persones retornades que van fugir del país el 1972 són aquelles que estan trobant més dificultats a l'hora de resoldre les disputes sobre la propietat de la terra, ja que, després del conflicte del 1972, el Govern va fomentar l'ocupació de terres abandonades en moltes de les regions, especialment a les províncies del sud.

Quadre 4.2. La resposta del Govern burundès davant la crisi per la propietat de la terra

Com a conseqüència de l'estabilitat a Burundi al llarg d'aquest any, l'ACNUR va iniciar un procés de repatriació de les prop de 46.000 persones refugiades que encara eren als assentaments de Katumba, Mishamo i Ulyankulu, a Tanzània. Segons dades de l'ACNUR, 11.020 de les persones retornades durant el 2008 (d'un total que s'estima en 59.877) són persones refugiades que van fugir del país el 1972. Després de l'èxode del 1972, el Govern Tutsi va fomentar l'ocupació de les terres abandonades per la comunitat Hutu, especialment a les províncies de Bururi i Makamba, al sud. En alguns casos els nous ocupants van rebre les escriptures de les terres, mentre que en d'altres simplement van ocupar la terra i la van conrear durant més de 30 anys, un fet que també els habilita com a propietaris de la terra, segons la legislació burundesa. D'altres vegades és el propi Govern que

²¹ L'Acord de pau autoritza el Govern del Sud del Sudan a sol·licitar l'estatut d'observador en organitzacions internacionals polítiques i econòmiques.



ha utilitzat les terres per a construir infraestructures o per a compensar pel treball realitzat a oficials de l'Exèrcit, majoritàriament Tutsi, o membres del Govern, que van rebre els títols de propietat corresponents.

L'augment del nombre de persones retornades ha redundat en més disputes per la propietat de la terra. Mentre cap dels Governos anteriors va intentar aclarir la situació sobre la propietat de la terra, l'actual va engegar el març del 2006 la Comissió Nacional per a la Terra, amb un mandat de tres anys per a crear i administrar mecanismes uniformes en l'àmbit local que donin resposta als conflictes que puguin sorgir com a conseqüència del procés de repatriació. Aquesta Comissió, que té el suport tècnic de la cooperació danesa i l'econòmic del propi Govern, el PNUD i el Fons per a la Consolidació de la Pau, només té la capacitat d'intervenir en les disputes entre les parts, que segueixen acudint als tribunals en cas que no arribin a algun acord. La Comissió es va crear per a alleugerir la càrrega de treball dels tribunals, però des de la seva posada en marxa ha enregistrat 10.541 casos, dels quals només n'ha resolt 657 fins al moment, fet que ha provocat les crítiques de les organitzacions de drets humans principalment.

Entre les opcions que se suggereixen per a oferir solucions al problema de la propietat de la terra destaca la de crear un tribunal especial per a dirimir aquesta qüestió. Les disputes per la terra ja van estar en l'origen dels enfrontaments el 1972, amb l'agreujant que la terra és més escassa per a la població actual de Burundi, que es calcula entorn dels vuit milions de persones, el doble que el 1980, per a una superfície de 27.834 quilòmetres quadrats, segons dades del Govern. No obstant això, el problema, segons assenyala la Comissió per a la Consolidació de la Pau en la seva última revisió sobre l'evolució del marc estratègic per a Burundi, és la falta de capacitat del Govern per a recaptar els fons que serien necessaris per a abordar una reforma agrària.

Finalment, el FMI va incrementar el seu suport financer a Haití en 38,7 milions de dòlars després de la tercera revisió del seu rendiment sota el servei per al creixement i la lluita contra la pobresa. L'objectiu d'aquesta ampliació és ajudar el país perquè pugui encarar l'augment dels preus dels aliments i el petroli. Mentrestant, un grup d'ONG internacionals va fer arribar una carta oberta als ministres de Finances del G-8 sol·licitant la cancel·lació del deute extern haitià, davant la previsió que aquest arribi als 50,9 milions de dòlars si el país no és acceptat en el programa HIPC del FMI. Durant el 2008, Haití haurà de pagar en servei del deute 58,2 milions de dòlars, aproximadament un milió de dòlars setmanals. Aquests pagaments impediran que el Govern pugui afrontar l'actual crisi d'aliments.

4.2. Països en fase avançada de rehabilitació – Esdeveniments més destacats

Durant aquesta fase, els objectius són consolidar les reformes polítiques i programes humanitaris preexistents i fomentar el desenvolupament sostenible per tal d'assegurar que els canvis realitzats durant els primers anys del procés de rehabilitació es converteixin en recursos per al desenvolupament.²² En determinades circumstàncies, la feina se centra en aspectes polítics i institucionals o en processos de reformes que encara estan pendents de resoldre. Durant aquest trimestre es destaquen els casos de Bòsnia i Hercegovina, Kosovo, Guinea Bissau i Timor-Leste.

A **Bòsnia i Hercegovina**, després de la signatura de l'Acord d'Associació i Estabilització amb la UE el passat trimestre, els líders polítics van continuar sense engegar els compromisos adquirits en aquest acord. En lloc d'això, van iniciar els actes preelectorals de la campanya per als comicis locals previstos per al 5 d'octubre vinent. El centre del discurs és l'habitual retòrica nacionalista, un fet que va provocar el malestar entre els líders europeus que van donar la signatura de l'acord amb la UE. Una mostra de la divisió que persisteix en l'àmbit polític és la recent sortida del Govern de la República Sprska de la companyia nacional elèctrica, Elektroprivreda, que ha estat acusada de mala gestió, i la seva intenció declarada de crear una companyia elèctrica pròpia. La

²² Informe del Grup de Treball UNDG/ECHA en dimensions de la transició. Febrer del 2004.
<http://www.peacebuild.ca/dw/documents/3330-UNDG_ECHA_WG_on_Transition_Issues_Report_-_Final_Report.doc>.



creació d'aquesta companyia elèctrica unificada era un requisit de la UE i una de les precondicions per arribar a l'Acord d'Associació i Estabilització. Tant l'Estat com el Peace Implementation Council han declarat il·legal aquesta separació unilateral.

La Comissió Europea va organitzar una conferència de donants per a **Kosovo** que va tenir lloc a Brussel·les durant el mes de juliol. Els països donants i les organitzacions assistents es van comprometre a aportar 1.200 milions d'euros per al període 2009-2011. L'objectiu de la conferència era recaptar els fons necessaris per a donar suport al desenvolupament econòmic i social de Kosovo durant els anys següents. El Govern de Hashim Thaci va presentar un pla a mitjà termini per al pressupost nacional previst per a 2008-2011, en el qual es va observar un dèficit de 1.400 milions d'euros. Per la seva part, l'UNMIK va signar un acord amb la missió de la UE EULEX per a iniciar el traspàs de béns de la missió de l'ONU a la missió europea, en el marc del procés de reconfiguració de la presència internacional en el territori. Els plans de l'EULEX contempnen que la nova missió estigui íntegrament desplegada i preparada per a treballar a la fi de la tardor.

La crisi política va seguir a **Guinea-Bissau**, on el president va dissoldre el Parlament per decret i va nomenar primer ministre Carlos Correia, qui va designar un Govern provisional, principalment format per membres del PAIGC, que estarà al poder fins a les eleccions previstes per al novembre. La Comissió Electoral Nacional i l'Oficina de suport tècnic al procés electoral van aprovar les llistes provisionals de votants que es van recopilar de manera manual durant el mes de juliol. En total es va inscriure el 94,6% de la població. Finalment, la Comissió Europea va anunciar una contribució de 1,5 milions d'euros per al finançament de les eleccions, i va reduir així el dèficit actual en aproximadament 350.000 dòlars.²³

Finalment, a **Timor-Leste** el Govern va firmar un acord amb el PNUD per a una assistència tècnica per a revisar el sector de la seguretat. Aquesta revisió finalitzarà a mitjan 2009, i entre les primeres accions a seguir hi haurà la realització d'una enquesta per a determinar les percepcions de la població sobre amenaces i el sector de la seguretat. La UNMIT va anunciar la seva intenció de traspassar al Govern el control total de la seguretat al maig del 2009. D'altra banda, el ministre de Defensa australià, Joel Fitzgibbon, es va reunir amb el primer ministre de Timor-Leste, Xanana Gusmao, i va declarar que les tropes australianes no es retiraran fins que la situació de seguretat s'hagi normalitzat, encara que no va descartar que es pugui produir una reducció dels prop de 1.000 efectius australians actualment desplegats a l'illa.

4.3. Acompanyament internacional

Durant un procés de rehabilitació els actors internacionals que intervenen superen en nombre aquells que van participar durant el procés de negociacions, i les relacions que s'estableixen entre les diferents parts implicades són molt més complexes. Durant aquesta fase hi ha una proliferació d'actors amb mandats que se solapen i, sovint, s'estableixen relacions de competitivitat entre ells per uns fons cada vegada més escassos. Per aquest motiu, el compromís sostenible dels donants i la coordinació estratègica de tots els implicats són dos reptes de creixent rellevància en la construcció de la pau i clau per a l'èxit o el fracàs dels processos de rehabilitació actualment oberts. En aquest epígraf es recull l'evolució del treball de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de les Nacions Unides, l'organisme designat per a vetllar per la intervenció internacional en quatre països en postconflicte armat.

Comissió per a la Consolidació de la Pau

El Consell de Seguretat de l'ONU va sol·licitar al secretari general l'establiment d'una Oficina Integrada de les Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau a **Sierra Leone** (UNIPSIL) que

²³ Informe S/2008/628 del 29 de setembre del 2008 a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/628>>.



substitueixi l'Oficina Integrada de les Nacions Unides (UNIOSIL) una vegada aquesta acabi el seu treball el 30 de setembre. L'UNIPSIL col·laborarà amb el Govern per a identificar possibles conflictes i tensions, supervisar i promoure el respecte pels drets humans, les institucions democràtiques i l'Estat de Dret, consolidar les reformes de bon govern, donar suport als esforços de descentralització que s'estan portant a terme al país i revisar Constitució del 1991. Aquesta nova oficina treballarà en estreta col·laboració amb la Comissió per a la Consolidació de la Pau i donarà suport a l'engegada dels projectes recollits en el Marc de Cooperació per a la Consolidació de la Pau.²⁴

Quadre 4.3. Informe anual sobre el Fons per a la Consolidació de la Pau

El secretari general de l'ONU va publicar el segon informe anual del Fons per a la Consolidació de la Pau, en el qual es valoren les activitats realitzades pel fons entre juny de 2007 i juliol de 2008. Una de les dades que es destaquen en aquest informe és la recaptació de 19 milions de dòlars més dels 250 milions previstos inicialment per a donar suport a les iniciatives de construcció de pau desenvolupades a onze països. Quatre d'aquests països estan sota la supervisió de la Comissió per a la Consolidació de la Pau (Burundi, Sierra Leone, Guinea Bissau i República Centreafricana), mentre que els restants poden accedir al Fons o bé per mitjà de la recomanació del Secretari General de l'ONU, quan a través d'informes de situació es determina que en un país es pot tornar a reprendre el conflicte, o bé a través d'allò que s'ha denominat finestra d'emergència, la finalitat de la qual és poder finançar projectes de manera ràpida sense haver de passar per llargs processos burocràtics. Haití, les Comores, Libèria, Guinea o Còte d'Ivoire són alguns dels països que s'han beneficiat d'aquest sistema d'assignació de fons.

A més de treballar en els països citats anteriorment, el Fons treballa en una sèrie d'àrees prioritàries, com són la promoció del bon govern i l'estat de dret, la reforma del sector de la seguretat i el sector de la justícia, la promoció i protecció dels drets humans, l'empoderament i ocupació dels joves, les disputes per la propietat de la terra, la tornada i reassestament de les persones refugiades, el foment d'un diàleg nacional inclusiu, el suport als processos de pau i els alto el foc, les reformes electorals i la democratització, la reconciliació i la prevenció de conflictes. En total el Fons ha finançat 37 projectes de construcció de pau a tot el món durant aquest període.

²⁴ Resolució S/RES/1829 del 4 d'agost del 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1829\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1829(2008))>.



Crisis humanitàries i acció humanitària

- ❑ 17 milions de persones afronten la fam a la Banya d'Àfrica.
- ❑ La inseguretat va obligar a la retirada de diverses ONG al Txad i Somàlia.
- ❑ El Govern de Sri Lanka va ordenar la retirada de les organitzacions humanitàries del nord del país davant l'agreujament dels combats i la crisi humanitària.
- ❑ La intensificació de les hostilitats a la regió filipina de Mindanao va causar el desplaçament de 400.000 persones.
- ❑ Diversos informes assenyalen la incapacitat dels Governos d'Afganistan, Filipines i Colòmbia davant les crisis de desplaçament que afecten els seus països.

El present apartat aborda la situació en la qual es troben alguns dels actuals contextos de crisis humanitàries i la seva recent evolució, i els principals esdeveniments del trimestre en relació a l'acció humanitària.

5.1. Evolució dels contextos de crisi humanitària

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en els quals s'han produït esdeveniments rellevants durant el tercer trimestre.¹ Actualment s'analitzen **34 països en situació de crisi humanitària**, 20 dels quals es troben al continent africà, vuit a la regió d'Àsia i Pacífic, tres a l'Orient Mitjà, dos a Amèrica i un a Europa. **El nombre total de crisis humanitàries ha passat de 35 a 34 en el present trimestre.** Aquesta variació s'explica perquè la situació de la R. del Congo va deixar de ser considerada com un context de crisi humanitària, ja que els indicadors negatius de salut i l'elevada mortalitat infantil i materna estan relacionats amb l'important dèficit de desenvolupament que pateix el país. D'altra banda, la crisi de desplaçament originada a Geòrgia pel conflicte armat va obrir un nou escenari humanitari a Europa.

Taula 5.1. Països amb situacions de crisi humanitària durant el tercer trimestre de 2008

Àfrica	Burundi, Txad, Côte d'Ivoire, Eritrea, Etiòpia, Kenya, Lesotho, Libèria, RD Congo, R. Centreafricana, Sahel (Mauritània, Mali, Níger), Sierra Leone, Somàlia, Sudan, Swazilàndia, Rwanda, Uganda i Zimbabwe
Amèrica	Colòmbia i Haití
Àsia	Afganistan, Filipines, Myanmar, Nepal, Pakistan, RPD Corea, Sri Lanka i Timor-Leste
Europa	Geòrgia
Orient Mitjà	Iraq, Palestina i Iemen

Durant el trimestre, un informe de l'OMS va establir la **relació que existeix entre la inequitat social i els nivells de salut** de la població, després de tres anys d'investigació d'un grup que incloïa premis Nobel com Amartya Sen.² A l'informe de conclusions s'estableixen tres principis d'acció: millorar les condicions de vida, lluitar contra la distribució desigual del poder, els diners i els recursos, i mesurar la magnitud del problema. Cal també avaluar les intervencions i disposar de personal capacitat, a més de sensibilitzar l'opinió pública. D'altra banda, **UNICEF** va presentar el seu últim informe que mostra com **les taxes de mortalitat de menors de cinc anys van continuar decreixent durant l'any 2007** fins a la xifra actual de 68 morts per 1.000 nascuts vius. i Sierra Leone continua sent el país amb més incidència de mortalitat infantil del món, 262 morts de cada 1.000 nascuts vius.

¹ S'entén per crisi humanitària una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Aquestes crisis solen donar-se en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en què un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dins del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

² OMS. *Subsanar las desigualdades en una generación: alcanzar la equidad sanitaria actuando sobre los determinantes sociales de la salud*. Agost 2008. <http://whqlibdoc.who.int/hq/2008/WHO_IER_CSDH_08.1_spa.pdf>

Àfrica

a) Àfrica Austral

Països	Factors de la crisi	Evolució
Lesotho	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/SIDA	Estancament
Zimbabwe	Crisi política i econòmica, VIH/SIDA	Deteriorament

La Comunitat per al Desenvolupament de l'Àfrica Austral (SADC) va acordar la creació d'una reserva de gra regional, a la vegada que va instar els Estats membre a aixecar les restriccions a l'exportació d'aquests productes agrícoles per a facilitar que flueixin en el mercat regional i equilibrin els preus. Les restriccions imposades per Malawi, Tanzània i Zàmbia, i també els alts aranzels per als productes agrícoles a la regió, són els factors que contribueixen a empitjorar els nivells d'inseguretat alimentària, segons afirma l'organisme.

UNICEF va alertar de la greu incidència que els alts preus dels aliments tenen sobre la població a **Lesotho**, fet que combinat amb el cost del combustible i la fi de les intervencions d'emergència contra la sequera, va situar el nombre de persones que pateixen inseguretat alimentària en 350.000, segons l'últim informe governamental. Les sequeres que han afectat el país durant tres anys consecutius van fer que augmentés el percentatge de població sense accés a fonts d'aigua potable del 21% al 30% en un any, segons UNICEF, i va incrementar el risc del contagi de malalties. Mentrestant, a **Swazilàndia** l'augment de la producció agrícola no va evitar que més del 20% de la població fos víctima de la inseguretat alimentària, principalment a causa dels preus. Finalment, a **Zimbabwe**, a l'efecte de la crisi socioeconòmica que pateix el país es va afegir la prohibició dels treballs d'assistència duts a terme per les ONG al terreny durant tres mesos, de manera que van augmentar els nivells de desprotecció de la població.

Quadre 5.1. La instrumentalització política de l'ajuda a Zimbabwe

Dies abans de la signatura de l'acord per a la formació d'un Govern d'unitat nacional entre el president Robert Mugabe i el recentment nomenat primer ministre i fins ara opositor, Morgan Tsvangirai, Mugabe va anunciar l'aixecament de la prohibició que pesava sobre les operacions al terreny de les ONG, acusades des del 4 de juny de prendre partit a favor de l'oposició. Fins al moment, es desconeix l'impacte que aquesta mesura ha tingut sobre la població beneficiària d'aquests programes, i si això ha contribuït a incrementar el nombre de persones que són víctimes de la inseguretat alimentària al país. La continuada crisi econòmica i política podria provocar que durant els primers mesos del 2009 prop del 45% de la població total del país necessiti ajuda per a poder menjar.

La prohibició de les ONG ha estat l'últim exemple de l'ús que el Govern de Mugabe fa de l'assistència humanitària en el joc polític. Davant la fi de l'activitat independent, l'única font d'assistència era la proporcionada per l'Estat, destinada a aquelles persones que poguessin provar la seva adhesió al partit ZANU-PF. Aquesta estratègia va anar acompanyada de la persecució i desplaçament de població sospitosa d'haver votat pel partit opositor, MDC, a les zones rurals, i va generar una crisi humanitària encara més profunda al país. D'altra banda, la negativa per part de l'Estat a reconèixer l'existència de persones desplaçades internes al país ha dificultat l'assistència a les víctimes de les diferents polítiques de desplaçament i relocalització implementades pel Govern. L'últim informe de l'Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC),³ que vol fer visible la població desplaçada al país i posar en relleu les causes que han forçat el seu desplaçament, assenyala tres fonts principals: la violència política després de les eleccions de 2008; l'operació Murambatsvina després de les eleccions de 2005;⁴ i el programa de reforma

³ IDMC. *The many faces of displacement: IDPS in Zimbabwe*. Agost 2008. <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1\(httpInfoFiles\)1989I123180C0FD8C12574AC00216C20fileZimbabwe_SCR_Aug08.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1(httpInfoFiles)1989I123180C0FD8C12574AC00216C20fileZimbabwe_SCR_Aug08.pdf)>

⁴ El maig de 2005 el Govern de Mugabe va aprovar la implementació d'aquesta operació destinada a combatre l'economia il·legal i la construcció d'habitatges als suburbis d'Harare. Es van demolar més de 130.000 cases i 700.000 persones van ser directament afectades, principalment a zones susceptibles de votar per l'oposició.



agrària després del referèndum per a la modificació de la Constitució de l'any 2000. Això mostra fins a quin punt les crisis de legitimitat de Robert Mugabe són respostes amb polítiques que promouen el desplaçament deliberat de la població. La finalitat és reduir les possibilitats que es produeixi un canvi en el govern de l'Estat.

Davant la falta d'iniciativa del Govern a l'hora de responsabilitzar-se de la protecció dels seus ciutadans, les Nacions Unides haurien de fer un paper decisiu, no solament a l'hora d'implementar respostes, sinó de pressionar l'Executiu perquè respecti l'espai humanitari i l'accés a les víctimes, i elimini les restriccions i obstacles imposats a l'activitat humanitària. No obstant això, tant l'IDMC com diverses ONG han qüestionat el paper que l'equip de l'ONU està realitzant fins ara al país, i l'han acusat de no ser suficientment estricte amb Mugabe, de no exigir responsabilitats als òrgans estatals i d'escudar-se en la possibilitat de ser expulsats del país per a no fer un paper definitiu de lideratge en l'acció humanitària, principalment en la protecció dels desplaçats per les polítiques del Govern. En aquest mateix sentit, un informe d'OCAH del 2002 assenyalava que molts països, entre els quals es podria incloure Zimbabwe, tenen poderoses raons polítiques i econòmiques per a desitjar que les Nacions Unides es quedin, de manera que alguns equips podrien estar exagerant el risc de ser expulsats per a evitar treballar en els temes clau.

L'entrada de l'oposició en el Govern pot ser una via per al restabliment de les inversions i l'ajuda al desenvolupament per part dels països donants (que a causa de les accions de Mugabe i la corrupció imperant s'havien compromès exclusivament al finançament de projectes humanitaris gestionats per les agències de l'ONU o les ONG). També serà una oportunitat perquè l'Executiu assumeixi les seves responsabilitats i s'iniciïn programes destinats a beneficiar el conjunt de la població, i no solament aquells afins al règim, i es posi fi a la instrumentalització de l'ajuda.

b) Àfrica Occidental

Països	Factors de la crisi	Evolució
Côte d'Ivoire	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Estancament
Libèria	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Estancament
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Desastres naturals, conflicte armat, crisi política i econòmica	Deteriorament
Sierra Leone	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Estancament

Entre 130.000 i 200.000 persones es van veure afectades per les fortes inundacions durant el període de pluges. L'impacte ha estat menor que el 2007 (800.000 persones) i les Nacions Unides van proposar que es donés una resposta regional a la crisi, afavorint l'actuació d'ECOWAS per a minimitzar els costos de transport. Les pluges van provocar que l'epidèmia de còlera desencadenada a Guinea-Bissau es mantingués fora de control amb més de 6.400 casos en un trimestre i la mort de 122 persones. Mentrestant, el Govern de Libèria va assegurar que les inundacions que ha patit la capital, Monròvia, amb 1.400 persones afectades, havien estat les pitjors de la seva història.

A Côte d'Ivoire els avenços en el procés de pau van permetre el retorn progressiu de les persones desplaçades als seus llocs d'origen. El centre d'acollida temporal per a desplaçats a Guiglo (oest) va ser clausurat pel decreixent nombre d'habitants i la manca de recursos. El coordinador humanitari de l'ONU, Georg Charpentier, va anunciar que s'havien celebrat diversos tallers amb les comunitats retornades per a informar-los sobre els programes d'assistència que beneficiaran els retornats i, per extensió, tota la comunitat, amb la finalitat de facilitar la reintegració de les persones desplaçades.⁵ D'altra banda, l'agència de notícies IRIN va assenyalar que la situació dels desplaçats interns a Sierra Leone va continuar sent crítica, amb un gran nombre de persones que segueix vivint en camps de reassentament i no poden retornar a les seves llars, i amb una falta total de serveis bàsics. Les ONG, per la seva banda, han deixat d'oferir assistència.

⁵ Vegeu el capítol 2 (Tensions)



Finalment, a la regió del **Sahel**, la violència al nord de **Mali** i **Níger**, generada pel conflicte tuareg, va afectar de manera diferenciada ambdós països. Mentre al Níger l'escalada de la violència havia contribuït a dificultar els lliuraments d'ajuda humanitària (MSF va ser expulsada del nord del país acusada de col·laborar amb els tuareg) i reduït la capacitat productiva de la regió; a Mali les organitzacions humanitàries van confirmar que no havien estat afectades pel conflicte. Tanmateix, les condicions de seguretat alimentària en el conjunt del país han millorat durant l'any a causa de la millora de la producció i a les polítiques actives del Govern en el control de preus. A **Mauritània**, la representant especial de l'ONU, **María Ribeiro**, va advertir que encara que l'embargament sobre l'ajuda al desenvolupament per part de diversos països, la UE i el Banc Mundial en reacció al cop d'Estat no tindrà efectes immediats sobre la població, si aquest continua augmentarà la vulnerabilitat de la població i les possibilitats que es produeixi una crisi humanitària.

c) Banya d'Àfrica

Països	Factors de la crisi	Evolució
Eritrea	Situació postbèl·lica, desplaçament forçat, desastres naturals	Estancament
Etiòpia	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Deteriorament
Somàlia	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Deteriorament
Sudan	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Deteriorament

A la banya africana hi ha actualment una de les més greus crisis humanitàries del planeta, que afecta principalment **Somàlia** i **Etiòpia**, encara que també **Djibouti**, **Eritrea** i el nord d'Uganda i de Kenya. La persistent sequera i els conflictes armats en alguns països de la zona van ser els principals responsables d'aquesta crisi. A **Etiòpia** més de 10 milions de persones es veuran afectades per la fam segons estimacions de les Nacions Unides. Ogaden i Oromiya són les ciutats que es troben en una situació més greu a causa de la inseguretat generalitzada que dificulta el lliurament de l'assistència humanitària i que va obligar diverses ONG a retirar-se del terreny. D'altra banda, a **Somàlia** els atacs persistents contra membres de la comunitat humanitària (el cap del PNUD va morir assassinat a la capital i el cap de missió d'ACNUR va estar segrestat durant dos mesos) van amenaçar amb el bloqueig complet de l'assistència al país, on 3,2 milions de persones necessitaven ajuda alimentària urgent.

A la regió sudanesa de **Darfur** l'incident més greu dels últims mesos va ser l'atac de les forces de l'Exèrcit al camp de desplaçats de Kalma (Darfur Meridional), suposadament a la recerca d'elements armats. L'atac va causar la mort de 32 persones, totes elles civils. D'altra banda, representants de les agències humanitàries de l'ONU i dels grups armats JEM i SLA-Unity es van reunir a Ginebra després de ser convidats pel Centre for Humanitarian Dialogue, amb la finalitat de promoure l'accés segur dels treballadors humanitaris i millorar la protecció de la població civil. Malgrat els acords positius aconseguits, diverses ONG i el PMA van alertar que la persistència dels atacs podria posar fi als seus programes d'assistència. La situació va ser especialment greu al nord de la regió, on la gran ofensiva militar va impedir l'accés de les organitzacions humanitàries.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Factors de la crisi	Evolució
Burundi	Situació postbèl·lica, volum de desplaçats interns	Estancament
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçament forçat	Deteriorament
Kenya	Desplaçament forçat, desastres naturals	Estancament
R. Centreafricana	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçament forçat	Estancament
RD Congo	Conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
Rwanda	Inestabilitat regional, desplaçament forçat	Estancament
Uganda	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Estancament



La creixent inseguretat a l'est del Txad va obligar diverses ONG a suspendre les seves operacions en el terreny després de diversos atacs. Segons Oxfam, els nivells de violència han augmentat significativament durant els últims dos anys i han dificultat cada vegada més les tasques d'assistència a la població desplaçada a la regió. Durant el mes de setembre es van reunir els responsables de la missió de les Nacions Unides al país, els caps de la MINURCAT i les ONG i agències humanitàries amb la finalitat de coordinar estratègies d'assistència i explicar la tasca de la missió, que ha estat durament criticada per no haver aconseguit complir amb el seu mandat de protegir els civils i els treballadors humanitaris. Durant el trimestre, UNICEF va cridar l'atenció sobre l'augment de la vulnerabilitat dels menors a les regions de l'est de la RD Congo (Kivus) a causa dels combats que han causat el desplaçament de més de 100.000 persones, entre elles més de 1.000 menors que van ser separats de la seva família. Durant l'últim any s'havia aconseguit la reducció de la taxa de desnutrició per sota dels nivells d'emergència, no obstant això la situació actual va posar en greu perill aquests èxits. Per la seva banda, el CICR va advertir que la inseguretat i la denegació d'accés als beneficiaris estaven empitjorant la crisi a la zona.

La FAO va alertar de la greu situació d'inseguretat alimentària a l'est i el sud de Burundi a causa de les collites deficitàries i la tornada de la població desplaçada pel conflicte. Això mateix també està incrementant el nombre de disputes entorn de la propietat de la terra.⁶ Al nord d'Uganda la situació d'inseguretat que afronta la població retornada és similar, i les escasses possibilitats de subsistència a les zones de retorn estan motivant que moltes persones es neguin a abandonar els camps de desplaçats. Segons OCHA, només 290.000 dels més de 1,2 milions de persones desplaçades han pogut retornar a les seves llars. La situació és encara més complicada per als desplaçats que resideixen a la capital i que no obtenen assistència del Govern per a facilitar la seva tornada més enllà del transport a la seva localitat d'origen. Alhora, els casos de corrupció política en l'assistència governamental als desplaçats de Kenya van contribuir a la prolongació de la seva precària situació, unida a la reticència de moltes persones a tornar a les seves localitats per por de represàlies.

Amèrica i Carib

Països	Factors de la crisi	Evolució
Colòmbia	Conflicte armat, desplaçament forçat	Estancament
Haití	Crisi política i econòmica, desastres naturals	Deteriorament

Un informe de Refugees International va destacar al juliol que l'augment en el nombre de desplaçats interns a Colòmbia sobrepassava la capacitat de resposta de l'Estat i les organitzacions humanitàries, pel que va recomanar que es dotés de major pressupost les administracions locals a les zones més afectades per a poder assistir millor les víctimes. Es van produir greus episodis de desplaçament a Nariño, Arauca i al departament de Córdoba, on en els cinc primers mesos de l'any s'havien produït ja més de 207 morts violentes, segons aquesta mateixa organització. A més, ACNUR va llançar una campanya amb la finalitat de sensibilitzar la societat sobre el problema del desplaçament al país per a aconseguir que el sector públic i privat s'impliquin més en la resposta a aquest problema.

A Haití, l'impacte del pas de diverses tempestes tropicals i tifons va deixar un balanç de més de 500 persones mortes, fet que va posar de manifest no solament la vulnerabilitat geogràfica de la zona sinó també la incapacitat d'aplicar estratègies per a la prevenció de desastres d'una manera efectiva al país. El PMA per la seva banda va anunciar que estendria els seus programes d'assistència de 800.000 a 2,3 milions de persones abans que concloués l'any, a causa dels efectes de la crisi alimentària. Finalment, la Conferència celebrada al juliol a Madrid sobre seguretat alimentària i desenvolupament a Haití va elaborar un programa d'acció per a promoure canvis estructurals i un desenvolupament sostenible.⁷

⁶ Vegeu quadre 4.2 en el capítol 4 (Rehabilitació postbèl·lica)

⁷ AECID. *Conclusiones operativas de la Conferencia sobre Seguridad Alimentaria y Desarrollo de Rural de Haití*, 15 de Juliol de 2008. <http://www.aecid.és03coop1activ_coopconc_conf_Haiti.htm>



Àsia i Pacífic

Països	Factors de la crisi	Evolució
Afganistan	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Deteriorament
Filipines	Conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
Myanmar	Conflicte armat, desplaçament forçat, epidèmies	Estancament
Nepal	Situació postbèl·lica, tornada i reassentament de desplaçats	Estancament
Pakistan	Conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
RPD Corea	Crisi política i econòmica, desastres naturals	Estancament
Sri Lanka	Conflicte armat, desplaçament forçat, desastres naturals	Deteriorament
Timor-Leste	Situació postbèl·lica, desplaçament forçat	Millora

La creixent situació de violència als territoris del **Pakistan** amb la frontera afganesa va dur al desplaçament de més de 300.000 persones. Davant d'aquesta situació, el coordinador resident de les Nacions Unides va redactar un pla de resposta humanitària per a donar assistència a la població afectada pel conflicte i les inundacions durant els pròxims sis mesos. D'altra banda, l'alt comissionat per als refugiats, Antonio Guterres, va visitar els camps de refugiats afganesos del país i va aconseguir que el Govern pakistanès es comprometés a revisar la seva estratègia de repatriació per al 2009, encara que les autoritats van continuar mostrant-se favorables al retorn com la millor solució. A l'**Afganistan** diverses ONG internacionals van manifestar el seu descontent envers allò que consideren un intent de la UNAMA de silenciar la crisi humanitària de què el país és víctima. També van mostrar la seva preocupació per la creixent militarització del treball humanitari. El secretari general adjunt per a assumptes humanitaris de l'ONU, John Holmes, va fer una crida a l'elaboració d'un nou pla d'acció per a donar resposta a la deteriorada situació humanitària, i va demanar 404 milions de dòlars per a assistir 4,5 milions de persones.

A **Sri Lanka**, l'ACNUR va mostrar la seva preocupació per la crisi de desplaçament al nord, que va afectar més de 12.000 famílies, i perquè les restriccions imposades per part de les autoritats locals al trànsit de material humanitari pugui dur a l'escassetat de subministraments a la zona. Per això, va sol·licitar a les parts que permetessin l'accés humanitari a la població i s'asseguessin que els desplaçats no es converteixen en un objectiu militar. El Govern va ordenar l'evacuació de tot el personal humanitari de la zona al setembre ja que no podia garantir la seva seguretat, el que va deixar més de 160.000 persones sense assistència. D'altra banda, a **Timor-Leste** les autoritats van informar que el 90% dels desplaçats interns van tornar a les seves llars i que més de 6.500 famílies van rebre assistència per al retorn. A més, 22 camps de desplaçats van tancar les portes des del març. Les avaluacions de les Nacions Unides assenyalen que l'actual situació de fam a la **RPD Corea** s'apropa als índexs aconseguits als noranta, de manera que el PMA s'ha vist obligat a ampliar la seva assistència a 6,4 milions de persones (una quarta part de la població), després de negociar amb el Govern la supervisió del lliurament d'assistència alimentària a 131 províncies.

A les **Filipines**, l'empitjorament dels enfrontaments a Mindanao, després del fracàs de la signatura de l'acord de pau amb el MILF, va provocar el desplaçament de més de 400.000 persones, 365.000 de les quals no havien pogut tornar a les seves llars a la fi del trimestre. El CICR va advertir de l'emergència d'una crisi humanitària mentre el Govern va insistir que la situació es trobava sota control. Tanmateix, un informe de la Comissió de Drets Humans que va visitar els centres d'evacuació on es refugiaven més de 100.000 persones va posar de manifest la falta de capacitat de les institucions estatals, que havien estat sobrepassades per les dimensions de la crisi. D'altra banda, al **Nepal** les inundacions de l'oest del país van provocar el desplaçament de més de 80.000 persones, encara que no van aparèixer brots epidèmics. A l'**Índia** els efectes del monso van desplaçar més de tres milions de persones i van matar-ne 700. L'estat de Bihar va ser el més afectat. Finalment, a **Myanmar** un informe conjunt realitzat per les Nacions Unides, l'ASEAN i el Govern assenyalava que serà necessària la inversió de 1.000 milions de dòlars durant els tres anys vinents per a assistir les víctimes del cicló Nargis i restaurar les infraestructures danyades. En aquest sentit, la comunitat humanitària va mostrar preocupació per la lentitud amb què estan



arribant els fons per a fer front a una crisi que afecta ja més de 2,5 milions de persones. Malgrat tot, l'accés a les comunitats va millorar ostensiblement.

Europa

Països	Factors de la crisi	Evolució
Geòrgia	Conflicte armat, desplaçament forçat, crisi política i econòmica	Deteriorament

La reobertura del conflicte a la província georgiana d'Ossètia del Sud va provocar el desplaçament de més de 190.000 persones, 54.000 de les quals tenen problemes greus per a retornar a les seves llars, davant la persistència dels atacs de les milícies ossetes a les localitats frontereres amb la província i per la destrucció d'habitatges, que incrementarà la desprotecció de les famílies a l'hivern. El CICR va modificar el mes de setembre la seva estratègia d'assistència a la de rehabilitació a llarg termini davant la impossibilitat de molts desplaçats de tornar a les seves llars.

Quadre 5.2. Conflicte a Ossètia del Sud: la nova crisi de desplaçament europea

El 8 d'agost l'ofensiva georgiana contra la província independent *de facto* d'Ossètia del Sud va ser resposta per Rússia. El resultat va ser la mort de diversos centenars de persones durant els enfrontaments i el desplaçament de prop de 190.000 persones. L'absència de seguretat i la prolongació dels atacs durant els dies següents (vuit fins a la signatura final del cessament d'hostilitats, que no va aconseguir frenar els atacs contra la població, que va ser víctima de nous desplaçaments), van dificultar l'accés de les agències humanitàries a les persones afectades, de manera que va augmentar la seva vulnerabilitat per falta d'assistència alimentària. A més, diferents informes van assenyalar que les milícies ossetes van impedir l'accés a les víctimes nombroses vegades i que un comboi d'ACNUR va ser assaltat i saquejat per individus armats.

Paulatinament, i en paral·lel a l'acord d'alto el foc signat per Geòrgia i Rússia, la població que havia estat desplaçada pel conflicte va començar a retornar a les seves localitats d'origen. La majoria de les llars i infraestructures havien quedat destruïdes, fet que allarga en el temps les necessitats humanitàries de la població. De les 30.000 persones d'origen osset que s'havien refugiat a Ossètia del Nord (província de Rússia), prop de 23.000 havien tornat abans que acabés el mes d'agost, segons dades del Govern rus. No obstant això, les persones d'origen georgià que van fugir de la província independentista no han tingut la possibilitat de retornar, davant la presència de l'Exèrcit rus i per por a ser atacats de nou per les milícies ossetes, i es concentren principalment a Tbilisi. Un altre tema que obstaculitzarà la tornada dels georgians a Ossètia del Sud, tant els del recent conflicte com els desplaçats en la dècada dels noranta, és el reconeixement explícit de la independència de la província per part de Rússia. La resta de georgians han iniciat també el retorn a les localitats properes a Ossètia que van ser bombardejades per l'Exèrcit rus, principalment Gori. A la necessitat de reconstrucció de gran nombre d'habitatges i infraestructures s'ha d'afegir la presència de material explosiu i mines, ja que l'aviació russa va utilitzar bombes de dispersió en els seus atacs. Això ha empitjorat la seguretat en el terreny, i evita que hi hagi un ràpid retorn de les famílies desplaçades.

Les Nacions Unides van emetre a l'agost una crida extraordinària de 59 milions de dòlars per a assistir la població afectada a Geòrgia durant els sis mesos vinents. Encara que la resposta dels donants ha estat ràpida i l'ajuda és canalitzada per les agències i organitzacions presents al terreny, l'accés restringit a algunes zones ha evitat que es puguin realitzar informes detallats sobre les necessitats d'assistència. Aquest comportament va dur al coordinador resident de l'ONU a Geòrgia a demanar a totes les parts implicades en el conflicte que s'establissin les condicions de seguretat i administratives per a crear un corredor humanitari tal com havia estat acordat en el pla d'alto el foc.

Més enllà del progressiu retorn i reassentament després del conflicte obert, queda per veure la capacitat de tots els actors implicats en la disputa per a trobar una solució permanent i sostenible que doni resposta a les pretensions independentistes dels ossetes i a la indivisibilitat del territori defensada per Geòrgia. El retorn de les més de 220.000 persones que segueixen desplaçades des dels anys noranta ha estat un dels punts més difícils d'abordar però que, no obstant això, necessita d'una resposta urgent per a oferir als afectats la possibilitat de decidir lliurement el seu futur.



Orient Mitjà

Països	Factors de la crisi	Evolució
Iraq	Conflicte armat, població desplaçada, refugiats	Estancament
Palestina	Conflicte armat, bloqueig econòmic i restriccions al lliure desplaçament	Deteriorament
Iemen	Conflicte armat, desplaçament forçat, refugiats	Estancament

Un informe de l'International Crisis Group va assenyalar que la comunitat internacional i el Govern no havien assumit la seva responsabilitat davant la crisi de desplaçament que viu l'Iraq,⁸ i en concret amb relació a les necessitats humanitàries i de protecció de la població refugiada. Mentrestant, l'OIM va assenyalar que tot i que el nombre de persones que fugen de les seves llars havia decregut durant la primera meitat de l'any, les condicions dels desplaçats interns en els camps eren extremes. D'altra banda, el Govern i les Nacions Unides van signar l'Estratègia d'Assistència per a l'Iraq 2008-2010 per a recolzar les necessitats humanitàries, de desenvolupament i de reconstrucció del país. Finalment, l'OMS va anunciar que reiniciaria les seves activitats al país després de veure's obligada a retirar-se com a conseqüència d'un atac contra la seva seu el 2003, encara que va avançar que tenia un greu dèficit de fons.

Dos informes del Banc Mundial i el FMI assenyalen que l'acord d'alto el foc aconseguit el 19 de juny no ha tingut efectes sobre la millora de les condicions de vida a Gaza, mentre que el bloqueig total que el Govern israelià va promoure durant el 2007 continua tenint greus efectes sobre l'economia de Palestina i ha incrementat els costos del repartiment de l'assistència humanitària a Gaza i la dependència exterior. Malgrat algunes concessions realitzades per Israel, encara continuen vigents moltes restriccions al moviment que impedeixen el desenvolupament econòmic i agreugen la situació de la població, amb un 79% vivint per sota la línia de pobresa. La UNRWA, per la seva banda, va emetre una crida humanitària al setembre de 42,7 milions de dòlars per a ajudar a l'assistència de les famílies desplaçades pel conflicte del camp de refugiats de Nahr el-Bared, al Líban. Finalment, al Iemen, l'escalada del conflicte al nord del país ha desplaçat més de 100.000 persones des de maig, encara que les dades són difícils de contrastar. Les organitzacions humanitàries van alertar de la manca d'accés a les zones més afectades pels combats. Per la seva banda, les agències ECHO i USAID van aprovar paquets d'assistència superiors a 1,5 milions de dòlars destinats a l'acció humanitària a la zona.

5.2. Prevenir la corrupció en l'assistència humanitària

L'últim informe de Transparency International (TI) exposa els resultats d'una investigació duta a terme a set organitzacions humanitàries sobre la percepció de la corrupció. L'informe analitza tant el risc que es produeixin pràctiques corruptes com els instruments a disposició per a combatre-les.⁹ En el text ressalta la necessitat de concebre la corrupció en el seu sentit ampli, lluny de l'accepció comuna que la limita a l'àmbit financer o a les prebendes en la contractació de serveis. La definició emprada en l'estudi considera corrupció tota pràctica d'abús de poder per a l'obtenció d'avantatges o guanys personals. No obstant això, pràctiques corruptes com el nepotisme són, en alguns casos, justificades pels treballadors humanitaris com un mal necessari a causa de les constriccions de temps i a la urgència de l'acció.

En el text es mostra que existeix una forta correlació entre crisi humanitària i grau de corrupció dels països en els quals s'actua. Aquesta anàlisi es desprèn de la coincidència que existeix entre

⁸ International Crisis Group. *Failed Responsibility: Iraqi Refugees in Syria, Jordan and Lebanon*. ICG, 10 de Juliol de 2008. <http://www.crisisgroup.org/librarydocuments/middle_east__north_africa/iraq_iran_gulf/failed_responsibility__iraqi_refugees_in_syria__jordan_and_lebanon.pdf>

⁹ Transparency International. *Preventing Corruption in Humanitarian Assistance. Final Research Report*. 2008. <<http://www.transparency.org/contentdownload/34487537752>>



els països que encapçalen l'índex de percepció de la corrupció elaborat per TI (Afganistan, Somàlia, Sudan o Iraq) amb aquells països en els quals està vigent una crida humanitària. Això comporta que l'actuació humanitària estigui més exposada a la corrupció, el que fa necessari preveure aquesta possibilitat durant la planificació d'estratègies. No cal obviar que la mera existència d'una organització humanitària també afavoreix que es produeixin aquest tipus de situacions, ja que es tracta d'un organisme amb grans recursos a zones on aquests són limitats o inexistent, amb les consegüents relacions de poder entre treballadors humanitaris i beneficiaris.

Els sectors de l'acció humanitària considerats més proclius a la corrupció són l'ajuda alimentària i la construcció (encara que aquesta es troba a mig camí entre l'ajuda humanitària i la rehabilitació postbèlica). Pel que fa a les tasques amb majors riscos que es produeixin pràctiques corruptes destaquen les tasques d'adquisició o licitació, els recursos humans, i les auditories i tasques financeres. Algunes pràctiques, com el pagament de suborns a membres de l'administració pública per a agilitzar tràmits, són considerades inevitables per gran part dels entrevistats. No obstant això, des de TI s'insisteix que fer públics els intents de suborn i xantatge seria útil per a posar fi a aquestes pràctiques, sobretot si es crea una estratègia coordinada no solament en l'organització afectada sinó també entre tots els membres de la comunitat humanitària que actuen en un determinat context.

Quant a les estratègies utilitzades generalment per les organitzacions per a fer front als riscos de corrupció, se situa en primer lloc la capacitat de resposta i prevenció d'emergències. Les organitzacions coincideixen a assenyalar que la capacitat d'anticipar-se a situacions d'emergència, tenint llistats de persones aptes per a la seva contractació i amb referències de forma prèvia, ajuda a reduir el nombre de pràctiques corruptes. D'altra banda, l'existència de polítiques de denúncia de pràctiques corruptes en l'àmbit intern serveix per a detectar els casos, però de vegades no s'estudien en profunditat. A més els treballadors humanitaris temen que la investigació alenteixi l'activitat, inhibint així la denúncia. Igualment, existeixen diferents vies per a formular denúncies de forma interna i confidencial, però no així en el cas dels beneficiaris dels projectes que es veuen obligats a fer-ho sense cap tipus de confidencialitat, fet que sovint inhibeix també la denúncia efectiva.

Malgrat que es reconeix la importància de fer un seguiment i avaluació exhaustius de la tasca humanitària per a revelar casos de corrupció, la veritat és que el pressupost destinat a aquesta tasca en els programes és realment escàs i no permet realitzar auditories de manera adequada. Igualment, la periodicitat de les avaluacions externes és molt limitada en la majoria de les organitzacions. El rendiment de comptes davant dels donants i els beneficiaris també és limitat, a causa de l'escassetat de finançament per a temes considerats administratius i la falta d'informació dels beneficiaris sobre els seus drets d'assistència i sobre mecanismes per a formular queixes. Pel que fa a la prevenció de l'explotació sexual i l'abús, s'assenyala l'existència de codis de conducta i polítiques d'actuació per a aquests fins, encara que la consciència sobre la rellevància de posar fi a aquestes pràctiques sembla més comuna en les oficines que en el personal que es troba al terreny.

Finalment TI destaca que, si bé l'existència d'aquestes estratègies és necessària, perquè siguin realment útils és vital que es posin en pràctica de forma correcta i s'incentivi la seva utilització. Com a recomanacions, insisteix en la necessitat de compartir experiències amb altres organitzacions humanitàries, eliminant així el tabú existent sobre el tema. A més, TI considera que és útil examinar els mecanismes de prevenció, detecció i actuació d'altres organismes no humanitaris de manera que puguin donar noves idees sobre com afrontar aquest fenomen. Igualment, fer atenció als factors d'exclusió que poden donar-se en la comunitat de beneficiaris (principalment gènere, edat o minusvalideses) seria útil per a aconseguir que aquestes persones accedeixin a les ajudes i evitar que s'abusi dels seus drets. Finalment, es considera que els donants haurien de facilitar que es destinessin més recursos a l'avaluació i el rendiment de comptes, a més d'evitar exercir excessiva pressió sobre les organitzacions en virtut de l'opinió pública i els mitjans de comunicació. Realitzar una avaluació detinguda i profunda del personal susceptible de



contractació, i també compartir amb altres agències l'avaluació dels diferents treballadors ajudaria a evitar que gent que ja ha incorregut en pràctiques corruptes sigui de nou seleccionada.

5.3. La resposta dels donants

Al mes de juliol OCHA va presentar la seva avaluació semestral sobre el finançament de les crides humanitàries, en la qual es va constatar que hi havia un dèficit de 3.400 milions de dòlars, més de la meitat d'allò sol·licitat, per a donar resposta a les necessitats humanitàries de 34 països.¹⁰ Per a pal·liar aquesta situació deficitària, el CERF va anunciar a l'agost que destinaria 30 milions de dòlars addicionals per a recolzar 12 països que patien el greu impacte de la crisi alimentària. D'igual manera, el PMA va anunciar la posada en marxa d'una estratègia de resposta davant els alts preus dels aliments i el combustible, finançada amb 214 milions de dòlars, amb la qual esperava assistir milions de persones a 16 països. La inflació dels preus dels aliments i el combustible han afectat seriosament el cost global de les operacions humanitàries.

L'anàlisi de les dades de finançament de les crides consolidades emeses per OCHA el desembre de 2007 mostra que, al setembre, només la meitat de les deu crides efectuades havia aconseguit recaptar més del 60% dels fons demanats. Les crides de Palestina, l'Àfrica Occidental, Uganda, la RD Congo i Côte d'Ivoire continuen sent fortament deficitàries. A més, crides extraordinàries que en un primer moment van rebre gran nombre de donacions per la gran presència mediàtica, com Myanmar, s'han estancat i tot just han aconseguit recaptar el 50% del necessari per a finançar l'assistència.

Igualment, si s'analitzen les crides d'emergència que tanquen la llista, destaca la realitzada per a la regió austral africana al febrer per a finançar un pla de resposta i d'alerta ràpida que només ha aconseguit recaptar un 27% d'allò demanat. Aquesta dada posa de relleu l'escàs interès dels donants per finançar estratègies preventives que contribuirien, si aconseguissin el suport suficient, a disminuir els efectes de possibles desastres naturals o humans.

Els organismes que van aconseguir més finançament des que es va iniciar l'any van ser el PMA i l'ACNUR, tant a escala global com a través de les Nacions Unides.¹¹ Cal destacar l'entrada de la FAO com a cinquè organisme més finançat, a causa de l'èmfasi que donen les diferents institucions financeres internacionals a la necessitat de millorar la producció agrícola per a frenar l'actual crisi alimentària i millorar l'accessibilitat a diferents regions. Igualment resulta estrany comprovar que, tot i que la crida realitzada per OCHA en el CAP 2008 per als Territoris Ocupats de Palestina només ha aconseguit recaptar el 58% dels fons demanats, l'agència que gestiona l'assistència al terreny, UNRWA, continua sent una de les principals receptores de fons a través del sistema de les Nacions Unides.

Taula 5.2. Distribució de fons emesos pels donants

	Principals Crides Humanitàries ¹	Principals organismes receptors ²	Principals sectors receptors ³	Principals donants ⁴	TOTAL ⁵
Ajuda realitzada a través de les Nacions Unides	1 Kenya (86%) 2 R. Centreafricana (80%) 3 Bolívia (70%) 4 Txad (65%) 5 Somàlia (65%)	1 PMA 2 ACNUR 3 UNICEF 4 UNRWA 5 FAO	1 No especificat 2 Alimentació 3 Coordinació 4 Multisector 5 Protecció drets humans, imperi de la llei	1 EUA (28,2%) 2 Transferit ⁷ (16%) 3 ECHO (8,1%) 4 Regne Unit (7,9%) 5 CERF (5%)	4.016 milions de dòlars

¹⁰ OCHA. *Humanitarian Appeal. Midyear review 2008*. Juliol 2008

<http://ochadms.unog.chquickplacecapmain.nsfh_IndexMYR_2008_Humanitarian_AppealFILEMYR_2008_Humanitarian_Appeal_SCREEN.pdf?OpenElement>

¹¹ Vegeu la Taula 5.2



Ajuda Humanitària Global ⁶		1 PMA 2 ACNUR 3 PMA i ONG 4 UNICEF 5 Bilateral	1 Alimentació 2 Multisector 3 No especificat 4 Salut 5 Coordinació	1 EUA (30,1%) 2 Transferit ⁷ (8,6%) 3 ECHO (7,8%) 4 Regne Unit (6,2%) 5 Canadà (4,9%)	7.962 milions de dòlars
¹ Realitzats per les Nacions Unides anualment. El tant per cent indica quins han estat fins al moment els més finançats per la comunitat internacional, independentment de la quantitat que sol·liciten. ² Agències de les Nacions Unides o bé ONG que han concentrat fins al moment una major part de l'ajuda. ³ Principals sectors als quals agències o bé ONG han decidit destinar l'ajuda. ⁴ Donants que han destinat una major quantitat d'ajuda, sense tenir en compte el seu PIB. ⁵ Quantitat total destinada a les crisis humanitàries fins al 25 de setembre de 2008. ⁶ Ajuda humanitària lliurada fora del marc de les Nacions Unides. ⁷ Fons fets efectius pels donants en l'exercici anterior i transferits aquest any.					

Desarmament

- ❑ Les Nacions Unides van celebrar la Tercera Reunió Biennal d'Estats per a avaluar la implementació del Programa d'Acció (PoA) per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes lleugeres en tots els seus aspectes.
- ❑ Small Arms Survey va alertar en el seu informe anual sobre la magnitud del problema del desviament d'armes en possessió legal al mercat il·legal.
- ❑ El Govern d'Espanya anuncia que destruirà el seu arsenal de bombes de dispersió, compensarà les empreses afectades i reemplaçarà l'armament per un altre tipus d'explosius.
- ❑ Es van iniciar nous processos de DDR a Burundi (FNL), Colòmbia (ERG) i RD Congo (RUD, RPR).
- ❑ El procés de desmobilització a Uganda va rebre una subvenció del BM, mentre que al Sudan va seguir sense assegurar-se'n el finançament.
- ❑ Durant la desmobilització i reintegració d'excombatents a Còte d'Ivoire van sorgir problemes en tots els àmbits, des de la fase d'acantonament fins a la de reinserció.

Aquest apartat analitza les qüestions relatives al desarmament a partir del seguiment de la proliferació d'armament lleuger durant l'últim trimestre, fent especial atenció a les iniciatives internacionals en el marc de les Nacions Unides i als esdeveniments més rellevants en els diferents contextos regionals. D'altra banda, es dóna una especial importància als programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR), i a les iniciatives internacionals juntament amb els progressos realitzats en els diferents contextos en què aquest tipus de programes tenen lloc.

6.1. Iniciatives contra la proliferació d'armament lleuger

Aquesta primera part del capítol es divideix en tres subapartats: un primer que analitza els aspectes de les armes lleugeres tractats des de les Nacions Unides durant els últims tres mesos; un segon amb les iniciatives més rellevants que s'han dut a terme a escala internacional; i un tercer amb els esdeveniments més destacats del trimestre en l'àmbit regional i nacional.

a) Nacions Unides

A mitjan juliol es va celebrar la **Tercera Reunió Biennal dels Estats per a avaluar la implementació del Programa d'Acció (PoA) sobre armes lleugeres** aprovat el 2001 per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes lleugeres en totes les seves vessants.

El gran absent en la trobada va ser els **EUA**, que mantenen una actitud crítica respecte a iniciatives multilaterals i prefereixen les accions a escala nacional i regional. Encara que ja han implementat de forma unilateral gran part del PoA, en anteriors reunions la seva oposició havia aconseguit bloquejar l'avenç global del procés. Aquesta vegada, la seva absència va permetre l'aprovació d'un informe final en el qual es valora allò aconseguit fins al moment i s'inclouen apunts sobre el camí a seguir. A causa de la diversitat de postures, el procés de decisió per arribar al text definitiu va anar per múltiples bandes (fet que va generar l'oposició de l'Iran i les reserves del **Moviment de Països No Alineats**) i va tenir com a conseqüència la redacció d'un document poc resolutiu. Malgrat tot, diverses organitzacions de la societat civil que van participar en el procés ho consideren un avenç significatiu atès que el document final inclou "recomanacions constructives per a la implementació futura del PoA".¹

¹ Lamb, G. "UN small arms process: Iran versus the rest of the world (minus the United States)", *ISS Today*, 30 de juliol de 2008. <<http://www.issafrica.org>.>

Quadre 6.1. Temes centrals de la reunió per a avaluar el PoA.²

1.- **La intermediació il·lícita o transaccions comercials d'armes il·legals.** El PoA insta els Estats membre a regular el comerç d'armes per a acabar amb els buits legals que permeten eludir des de les lleis nacionals (en cas que existeixin) fins als embargaments internacionals d'armes. En l'actualitat, només 50 Estats membres disposen d'aquesta legislació i 30 han establert algun tipus de procediment de control. L'informe va remarcar la necessitat que tots els països es comprometin a promulgar legislacions o procediments, va considerar especialment important la certificació d'usuari final i va reflectir la possibilitat de negociar en el futur un instrument internacional jurídicament vinculant.

2.- **La gestió d'arsenals i liquidació d'excedents.** El PoA estableix amb claredat que les decisions sobre aquest tema són prerrogativa dels Estats. Per això, fins al moment s'han aconseguit crear algunes directrius de bones pràctiques sense supervisió i complertes en major o menor mesura per cada país. Sobre aquest tema, les conclusions van ser vagues, i es va insistir en la necessitat d'una millor gestió tècnica que inclogui el registre, la seguretat en l'emmagatzematge i transport d'armes, i la identificació i destrucció dels excedents.

3.- Respecte a la **cooperació i assistència internacional** en la matèria, es va posar l'accent en la necessitat d'actuar en l'àmbit regional. Les prioritats són compartir informació entre els Estats i aconseguir la col·laboració pràctica dels organismes governamentals implicats.

4.- Es va avaluar, per primera vegada des de la seva aprovació el desembre del 2005, l'**Instrument per a la localització d'armes lleugeres**. Aquest és un acord per a consensuar un procés global i estandarditzat per al marcat, registre i rastreig d'armes. A través de l'experiència d'un centenar de països que han començat a aplicar l'Instrument, s'arriba a la conclusió que la implementació de la identificació i localització d'armes il·legals necessita una major capacitat tècnica.³

D'altra banda, en la seva tercera reunió anual, el **Grup d'Experts Governamentals per al Tractat sobre el Comerç d'Armes (TCA)** va confeccionar l'informe a presentar davant l'Assemblea General sobre l'estat actual del procés per a aquest tractat. En l'informe fan unes recomanacions generals sobre la necessitat de seguir examinant possibles mesures d'una manera progressiva, controlar el tema del desviament (veure secció b) i implicar tots els Estats membres.⁴

Les diferències bàsiques entre ambdós processos de control d'armes de les Nacions Unides es troben resumides a la pàgina següent (Taula 6.1).

b) Informe anual de Small Arms Survey

L'Institut Superior d'Estudis Internacionals i de Desenvolupament (IHEID) de Ginebra (Suïssa) va publicar el seu informe anual sobre armes lleugeres, *Small Arms Survey 2008*.⁵ Aquesta vegada, ha investigat a fons la problemàtica del desviament d'armament (la transferència de mans autoritzades al mercat il·legal) i la violència armada com a problema de salut pública.

² Entre els nombrosos aspectes addicionals que els representants van considerar important tenir en compte per a l'execució del PoA es troba la perspectiva de gènere, que es discuteix en el capítol 8 (Gènere).

³ Assemblea General de Nacions Unides. *Projecte d'informe de la tercera reunió biennal dels Estats per a examinar l'execució del Programa d'Acció per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes*. A/CONF.192/BMS/2008/L.3/Rev.1. Nova York: ONU, 17 de juliol de 2008.

<<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/CONF.192/BMS/2008/L.3/Rev.1>>

⁴ Assemblea General de Nacions Unides, *Cap a un tractat sobre el comerç d'armes: establiment de normes internacionals comunes per a la importació, exportació i transferència d'armes convencionals*. A/63/334. Nova York: ONU, 26 d'agost de 2008. <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/63/334>>

⁵ IHEID. *Small Arms Survey 2008: Risk and Resilience*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Per a il·lustrar les dimensions del desviament d'armes lleugeres, l'informe cita el cas de Kenya, on el 40% de la munició del mercat negre prové de les forces armades. A escala global s'estima que una de cada 1.000 armes en possessió legítima d'un civil acaba sent robada. Segons els autors, es tracta d'un problema fonamentalment de corrupció i negligència, de manera que mesures administratives que en general facin més efectiva la gestió i supervisió de l'armament poden ser una gran ajuda. Respecte a la perspectiva de sanitat pública sobre la violència, l'*Small Arms Survey 2008* planteja la complexitat de la relació entre les armes lleugeres i la violència armada. L'informe afirma que, de fet, no es coneixen a fons les causes i la naturalesa d'ús d'actes de violència. Per això, conclou que les solucions jurídic-criminals i policials resulten necessàriament parcials.

En els apartats habituals sobre el cicle armamentista l'informe actualitza les classificacions dels països a partir de diversos criteris. Per exemple, figuren com els majors exportadors d'armes lleugeres, en aquest ordre: EUA, Itàlia, Alemanya, Bèlgica, Àustria, Brasil, Rússia i Xina. D'entre tots els grans exportadors, els més transparents en les seves transaccions són EUA, Itàlia, Suïssa, França, Eslovàquia i el Regne Unit. Els majors importadors són EUA, Aràbia Saudita, Canadà, França i Alemanya.

En l'estudi s'afirma, tanmateix, que vivim la destrucció sistemàtica d'armes lleugeres excedents dels arsenals militars més important des del final de la Segona Guerra Mundial. No obstant això, les prop de 430.000 armes que es destrueixen a l'any són menys que les produïdes. Encara que cada Estat és lliure de decidir quines armes considera "excedents", els investigadors del projecte Small Arms Survey consideren que la xifra màxima d'armes necessàries es troba entre 1,8 i 2,5 per soldat. De mitjana, els exèrcits superen en aproximadament un 40% aquesta quantitat.

Taula 6.1. Diferències entre el PoA i el TCA		
	PoA	TCA
Estatus	Aprovat el 2001	Text en primeres fases
Abast	Armes lleugeres	Armes convencionals
Paràmetres	Transferències internacionals, construcció de capacitats, maneig d'arsenals, conscienciació pública, etc.	Transferències internacionals
Naturalesa Legal	No vinculant	Vinculant
Implementació	Comissió Nacional i Pla d'Acció Nacional	Modificació de la legislació nacional
Supervisió	Informes voluntaris	Per decidir
Pròxims Passos	Recomanacions en la Reunió Bianual d'Estats	Informe de Grup d'Experts Governamentals per a la Primera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU durant el 2008.

Font: adaptat d'IANSA, *PoA vs ATT*.

c) Altres esdeveniments destacables

Pel que fa a les restriccions a la venda i subministrament d'armes imposades per les Nacions Unides, el **Consell de Seguretat va aixecar l'embargament d'armes existent contra Rwanda** des del 1995 i va ordenar la dissolució del comitè de verificació tot i la persistència de la inestabilitat a RD Congo i l'augment de la violència.⁶

Angola i l'Afganistan van proporcionar dades sobre els respectius esforços de **desminatge**. Al país africà, la Comissió Intersectorial per al Desminatge i l'Ajuda Humanitària a les Víctimes de Mines ha calculat que en els últims set mesos es van desminar uns 6.000 km², entre els quals es

⁶ Consell de Seguretat de les Nacions Unides. *La situació relativa a Rwanda*. Resolució 1823 (2008) aprovada pel consell de Seguretat en la seva 5931^a sessió celebrada el 10 de juliol de 2008. <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1823\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1823(2008))>

troben 423 km de carreteres. També es van destruir unes 91.000 mines antipersona i es va atendre al voltant de 39.000 víctimes d'aquest armament. Per la seva banda, el Centre de les Nacions Unides de Lluita contra les Mines a l'Afganistan va retirar 38.300 mines antipersona, més de 400 mines antitancs i un milió de residus explosius en els últims sis mesos. Durant el mateix període, 760.000 dels quatre milions de persones que viuen en àrees contaminades d'aquest país van rebre formació sobre els riscos d'aquest tipus d'armes. El representant del centre a l'Afganistan va declarar que després de 18 anys s'estava aconseguint reduir el nombre de víctimes a mínims històrics.

L'Oficina de Retirada i Eliminació d'Armes del Departament d'Estat dels EUA va engegar un programa de **destrucció d'armament i desminatge** al nord de **Somàlia** amb un pressupost de 1,4 milions de dòlars. L'ONG nord-americana Mines Advisory Group destruirà arsenals d'armes convencionals i municions en tres casernes de Puntlàndia. L'ONG anglo-nord-americana Halo Trust continuarà amb el desminatge a Somalilàndia.

Les Forces **Armades ugandeses** van afirmar que havien recollit al nord del país prop de 200 armes lleugeres, 300 explosius i més de 10.000 municions abandonades. Des del principi d'any, i en col·laboració amb la policia i agències humanitàries, l'exèrcit ha rastrejat els camps de les subregions d'Acholi, Lango i Nil Occidental a la recerca d'armes deixades per l'LRA i per traficants d'armes en les últimes dues dècades. Els objectius són millorar la seguretat dels desplaçats que retornen i evitar que comerciïn amb l'armament que es troben. Les Forces Armades també van anunciar la destrucció de 463 tones de bombes, mines i granades obsoletes que formen part del seu arsenal.

La **ministra espanyola de Defensa**, Carme Chacón, va anunciar que es destinaran quatre milions d'euros per a la destrucció de les més de 5.500 **bombes de dispersió** en possessió de les Forces Armades espanyoles, procés que es portarà a terme durant l'últim trimestre d'aquest any. Defensa elaborarà també un pla d'ajudes per a compensar les empreses afectades i reemplaçarà l'armament rebutjat per un altre que substitueixi a l'antic. Per la seva banda, el Ministeri espanyol d'Afers exteriors dedicarà 4,4 milions d'euros per a l'assistència a víctimes d'artefactes explosius.

6.2. Desarmament, Desmobilització i Reintegració

En aquest apartat es presenta una relació dels esdeveniments més rellevants del trimestre en matèria dels programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR)⁷ d'antics combatents, i posteriorment es fa una reflexió, de caire més teòric, sobre algun aspecte relacionat amb aquest tipus de programes. En aquest cas es tracta la relació entre els programes de DDR, el desarmament i el control d'armes.

a) Esdeveniments més rellevants del trimestre

La següent taula mostra els fets més destacables en l'evolució dels programes de DDR en funcionament durant aquest trimestre.

Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional en matèria de DDR	
Burundi	El programa de desarmament i desmobilització de les FNL es va engegar amb l'acantonament de 2.500 combatents. El Govern va cridar l'atenció sobre el fet que només es van lliurar 40 armes i que el grup armat no havia facilitat al Mecanisme Conjunt de Verificació i Supervisió la llista amb els noms dels 21.100 membres que participaran en el programa. Els portaveus del grup van criticar les males condicions de vida en el centre d'acantonament.
Colòmbia	El Govern va signar un acord amb l'Exèrcit Revolucionari Guevarista (ERG) per a la desmobilització dels prop de 40 combatents d'aquest petit grup que es va escindir de l'ELN el 1995. A la Zona de Ubicació Temporal establerta per al seu acantonament, l'ERG va lliurar 35 armes lleugeres, 5.000 unitats de munició i una vintena de granades i explosius que van ser destruïts. En l'acord va quedar estipulat que els desmobilitzats seran postulats a la Lei de Justicia y Paz i podran accedir al Programa de Reincorporació a la Vida Civil.
Congo, Rep.	El Programa Nacional de Desarmament, Desmobilització i Reintegració i el PNUD van destruir en un acte celebrat a Brazzaville prop de 500 armes, més de 80.000 municions i 5.600 explosius. L'acció forma part de la segona fase d'un programa de recol·lecció d'armes finançat pel Japó. A canvi de les seves armes, uns 300 excombatents van rebre equipament i finançament per a projectes de desenvolupament.
Côte d'Ivoire	En l'últim informe sobre el país, el secretari general de l'ONU va mostrar preocupació pel problemàtic procés d'acantonament i per l'escàs nombre d'armes útils lliurades pels combatents i els limitats avenços assolits en el desarmament i desmantellament de les milícies a l'oest. Excombatents de Forces Nouvelles van seguir protestant per la gestió del pagament de les subvencions a les quals podien accedir. Els seus atacs i amenaces han anat dirigits contra els comandaments del grup armat i les eleccions presidencials. Posteriorment, el representant especial del secretari general es va reunir amb les Forces Nouvelles a Bouaké per a discutir el nou programa de microprojectes de l'ONU destinat a facilitar la reinserció d'excombatents i d'altres grups en situació de risc. En concret, van analitzar els criteris de selecció, el seguiment i l'avaluació dels més de mil projectes pressupostats. El finançament, cinc milions de dòlars, prové del Fons per a la Consolidació de la Pau.
Nigèria	El nou Comitè per a la Pau i la Resolució de Conflictos del Delta del Níger va recomanar al Govern la creació d'un fons per a la desmobilització i reintegració de les milícies actives a la regió.

⁷ Les Nacions Unides defineixen els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'excombatents com el "procés que contribueix a la seguretat i estabilitat en contextos de recuperació postbèl·lica a través de l'eliminació de les armes per part dels combatents, extraient els combatents de les estructures militars i proporcionant-los certa ajuda per a reintegrar-se socialment i econòmicament en la societat amb un estil de vida civil".



Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional en matèria de DDR

RD Congo	Es van desarmar davant la MONUC un grup de 67 combatents rwandesos del RUD i el RPR, faccions de les FDLR, part dels membres de la qual van ser responsables del genocidi a Rwanda el 1994. Es van presentar amb un centenar de persones dependents i van lliurar més de 50 armes i abundant munició. La missió de les Nacions Unides va afirmar que des del 2006 no s'havia donat la desmobilització simultània de tants combatents de l'FDLR en el marc del programa de desarmament, desmobilització, reintegració, reassentament i repatriació (DDRRR), al qual només es presenten individus o grups reduïts.
Sudan	El representant especial del secretari general de l'ONO, Ashraf Jehangir Qazi, va assegurar que el programa de DDR al país segueix progressant adequadament, tot i que encara són molts els aspectes que queden per resoldre, com per exemple assegurar, dins dels terminis establerts, un finançament adequat.
Uganda	La Comissió d'Amnistia va declarar que havia absolt prop de 23.000 excombatents des de l'any 2000. Uns 12.500 eren components de l'LRA. Altres grups beneficiaris han estat el West Nile Bank Front (4.300 membres), l'Uganda National Rescue Front II (3.100), les Allied Democratic Forces (1.900) i el National Army for Liberation of Uganda (195). La Llei d'Amnistia va ser recentment prorrogada fins a maig del 2010. El Banc Mundial va anunciar el finançament de projectes de reintegració per a uns 24.000 excombatents, pertanyents a l'LRA i a les Forces Armades, per un valor proper als 2,85 milions de dòlars, i també per a activitats de reconciliació i de creació de mesures de confiança. Aquests fons seran gestionats per la Comissió d'Amnistia.

b) DDR, desarmament i control d'armes

Els termes "desarmament" i "control d'armes" s'utilitzen sovint com si fossin sinònims. No obstant això, és possible i convenient distingir entre ambdós conceptes. El **desarmament** al·ludeix a la **limitació, reducció i destrucció d'armament**. El seu objectiu és l'abolició de les armes i la desmilitarització sota el principi rector de la "pau (o seguretat) sense armes". El **control d'armes** es basa en la **regulació de la producció, possessió i ús d'armes**; va sorgir com a resposta al fracàs del desarmament després de la Primera Guerra Mundial i es va orientar cap a la transparència i el control mutu entre potències militars com a mesura per a disminuir tensions. Encara que coincideix *grosso modo* amb l'element de "limitació" del desarmament, el control d'armes també pot portar-se a terme sense desarmament i és fins i tot compatible amb certa proliferació. Durant la Guerra Freda, les seves consignes van ser "equilibri" i "*détente*". És a dir, l'equilibri entre exèrcits que continuaven armant-se simètricament. En aquell escenari, alguns van arribar a veure el control d'armes com una "retirada del desarmament".⁸

Finalitzada la Guerra Freda, la promesa d'un "dividend de la pau" va recuperar els postulats de l'anomenat Desarmament Complet i General, encara que només fugaçment. La preferència per interpretacions intraestats de les guerres va generar un extraordinari interès pels "Estats dèbils", fet que va motivar l'abandonament de plantejaments adequats a arsenals d'armes nuclears o míssils balístics fermament controlats per Estats-superpotències. La prioritat era fomentar les capacitats dels altres Estats, dèbils i impotents, que no tenen control sobre la producció, ús i comerç de les armes (especialment, encara que no únicament, les lleugeres). Aquest nou objectiu coincidia perfectament amb la visió cada vegada més estesa de la **construcció de l'Estat com una peça fonamental de la construcció de pau** que arriba fins al punt d'identificar tots dos processos.

En aquest projecte conjunt de construcció d'Estat i de pau es fan paleses les contradiccions entre diferents postures pel que fa al problema de les armes. Si bé el control d'armes se sustenta principalment en l'Estat, l'Estat és alhora l'actor menys procliu al desarmament propi. Els programes de DDR serveixen per a il·lustrar aquest problema prenent com a guia tres dels diferents objectius que podrien buscar-se en un context postbèl·lic: el desarmament total, la desmilitarització parcial o la continuació de propòsits militaristes.⁹

⁸ L'expressió és de M. Thee, "Arms Control: The Retreat from Disarmament", *Journal of Peace Research*, 14:2 1977, pàg. 95-114.

⁹ Es fa referència als objectius expressos dels programes de DDR, no als resultats obtinguts.



1.- **L'entelèquia del desarmament total.** Cap Estat modern, com "comunitat humana que reivindica (amb èxit) el monopoli de l'ús legítim de la violència física en un territori",¹⁰ es planteja el desarmament absolut. Ja en l'ideari del Desarmament Complet i General, "complet" en el context internacional implicava, en l'àmbit nacional, "el mínim necessari per a mantenir l'ordre".¹¹ El principi és il·lustrat en la pràctica per Costa Rica, que va aprofitar el final de la Guerra Civil (1948) per a desmantellar les forces armades de l'Estat, sense que per això perdés la seva capacitat coercitiva interna a través d'altres cossos de seguretat. Pel que fa a la resta, existeix un ampli consens que la consecució d'aquest monopoli és imprescindible per a proporcionar la seguretat física immediata, a la vegada prerrequisit d'una construcció de pau sostenible. Així, si l'abolicionisme nuclear podia semblar utòpic durant la Guerra Freda, la societat (i la pau) sense cap tipus d'armes segueix resultant impensable. És per això que no trobem cap procés de DDR en què "desarmament i desmobilització" signifiquin desarmament i desmobilització *totals*.

2. - **Una desmilitarització relativa.** És habitual que en una situació postbèl·lica es consideri *certa* desmilitarització. En cada cas la fórmula és diferent, però un programa "típic" de DDR porta al desarmament i desmobilització de tots o gairebé tots els combatents d'un bàndol i una reducció considerable de la mida de l'altre (que conforma el nucli de les futures forces armades). Les armes excedents es destrueixen i els soldats que no són indispensables es reintegren a la vida civil: el resultat és un desarmament i una desmilitarització autèntics encara que parcials en termes globals, i un restabliment del control unificat sobre les armes i els soldats. Un exemple contemporani n'és Angola. El model del Programa Geral de Desmobilização e Reintegração (PGDR) estableix el desarmament, desmobilització i reintegració a la vida civil dels més de 100.000 combatents de l'UNITA. Només els oficials del grup rebel es poden incorporar a les forces armades, les quals en tot cas reduiran el seu nombre a 33.000 efectius.

3.- **El militarisme que no acaba.** En altres casos, el procés de DDR tanca una gestió d'armes i soldats que en cap cas podria denominar-se ni desarmament ni desmilitarització, parcial o total, **encara que sí control d'armes i consolidació de l'Estat.** En casos d'aquest tipus, l'armament recollit s'incorpora a l'arsenal de les forces armades i un nombre determinat de combatents opositors s'integren com a soldats a l'Exèrcit. El procés de *brassage* previst en l'actual Pla Nacional de DDR de la RD Congo n'és un exemple: fins al moment, més d'un terç dels excombatents dels grups rebels ha decidit passar a formar part de les FARDC (forces armades congoleeses). Les forces, que disposaven d'aproximadament 110.000 membres, han vist augmentar els seus efectius fins als més de 160.000. I encara queden desenes de milers d'excombatents esperant per participar en el programa.

D'aquest succint repàs a diferents finalitats dels programes de DDR se'n desprenen dues conclusions. La primera és que el paradigma postguerra Freda ha provocat un **desplaçament en el significat de "desarmament" i "control d'armes"**: el desarmament actual ja no es caracteritza per ser "complet i general", sinó "el mínim i necessari", i el control d'armes no implica "simetria", sinó "monopoli". Això és conseqüència que les guerres intraestatals són, precisament, una pugna pel **monopoli de l'ús de la violència**, de manera que la resolució d'un conflicte exigeix la seva adjudicació i implica la deslegitimació de la violència de grups no-estatals o subestatals (i d'aquí el seu desarmament i desmobilització). El mecanisme que garanteix la pau i la seguretat no és l'equilibri de forces, i l'asimetria resultant és **només sostenible si gaudeix de la suficient legitimitat**. En altres paraules, i com estableix la doctrina de la seguretat humana, la cessió de tots els mitjans de violència (a l'Estat) necessita anar acompanyada de garanties que no serà utilitzada arbitràriament contra la població (que inclou, entre d'altres, antics enemics).¹² La fórmula generalment preferida implica un llarg procés de transformació cap a una democràcia liberal. Encara que en aquest s'inclouguin elements com la reforma del sector de la seguretat, el dilema final ve plantejat per la necessitat d'establir un monopoli de l'ús de la força *amb anterioritat* a la creació de les institucions polítiques necessàries que legitimin el nou ordre polític. El moment decisiu del desarmament postbèl·lic posa de manifest la necessitat

¹⁰ Weber, M. "Politics as a vocation" a H.H. Gerth i C. Wright Mills (eds.). From Max Weber: Essays in Sociology, Nova York: Oxford University Press, 1946, pàg. 77-128.

¹¹ A més de participar en les operacions internacionals de pau, tal com estableixen els històrics Acords Zorin-McCloy de 1961.

¹² Vegeu K. Krause, "Structural and cultural challenges to arms control in intra-state and post-conflict environments" a I. Anthony i A.D. Rotfield (eds.). *A Future Arms Control Agenda. Proceedings of Nobel Symposium 118, 1999*. Estocolm: SIPRI, 2001, pàg. 127-139.

d'examinar i resoldre dilemes i contradiccions com aquests, creats per la problemàtica idea de construcció de l'Estat com a construcció de pau.¹³

La segona conclusió és que els processos de **DDR** són, en propietat, una forma de control d'armes que només pot aspirar a ser **parcialment desarmamentista** i en el pitjor dels casos resultar en un **rearmament** en termes absoluts. Per tant, cada procés de DDR ha de ser examinat críticament per a determinar si consisteix en un exercici sincer de desmilitarització de la societat o en una simple reorganització militar que perpetua abusos i desigualtats en l'accés als béns i funcions de l'Estat sota l'aparença de constituir un programa per a la construcció de pau.

¹³ Vegeu R. Paris i T.D. Sisk *Managing Contradictions: The Inherent Dilemmas of Postwar Statebuilding*. Nova York: International Peace Academy, 2007. <<http://www.ipacademy.org/asset/file/211/iparpps.pdf>>.

Drets humans i justícia transicional

- ❑ L'Iran va suspendre la pena de mort per lapidació.
- ❑ El Comitè de Drets Humans de l'ONU va expressar preocupació pel tractament a sospitosos de terrorisme al Regne Unit i a França.
- ❑ La CPI es va veure obligada a suspendre el judici contra el primer president en actiu, el senyor de la guerra congolès Thomas Lubanga, per errors processals que no garantien un judici just.
- ❑ El fiscal de la CPI, Luis Moreno-Ocampo, va emetre una ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir.
- ❑ Les autoritats sèrbies van arrestar al juliol l'expresident de la República de Sèrbia Radovan Karadzic en busca i captura pel TPIY des de feia 13 anys.
- ❑ Indonèsia va reconèixer els crims contra la humanitat comesos a Timor Leste el 1999 arran de la presentació de l'informe final de la Comissió de la Veritat i l'Amistat.

En el present capítol s'analitza la situació mundial relativa als drets humans a partir del seguiment portat a terme per organitzacions no governamentals de drets humans i per organitzacions internacionals i intergovernamentals. El primer apartat fa referència a la situació dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari (DIH) a escala internacional mentre que en el segon s'analitzen diversos mecanismes de justícia transicional (JT) en curs o en discussió.

7.1. Drets humans i Dret Internacional Humanitari: anàlisi de la situació a escala internacional

Aquest apartat mostra els aspectes i les iniciatives més rellevants amb relació a la situació dels drets humans i el DIH al món durant el tercer trimestre de l'any. En l'àmbit del sistema de protecció dels drets humans de les Nacions Unides, cal assenyalar dos fets d'especial rellevància: per una banda, l'engegada del nou Comitè que substitueix l'antiga Subcomissió per a la Promoció i la Protecció dels Drets Humans, format per 18 experts; i, per altra banda, l'adopció al juny del **Protocol Optatiu del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (DESC)**, que permetrà la presentació de denúncies individuals davant el Comitè encarregat de vetllar per l'aplicació d'aquest Pacte i reafirmarà la indivisibilitat dels drets humans i la importància de la protecció dels DESC, especialment en contextos de pobresa i exclusió. D'altra banda, al principi de setembre la jutgessa sud-africana **Navi Pillay** va prendre possessió del càrrec d'**Alta Comissionada de l'ONU pels Drets Humans**, després d'ocupar en els darrers anys els càrrecs de presidenta del Tribunal Penal Internacional per a Rwanda i de jutgessa de la Cort Penal Internacional, i va prometre centrar part de la seva tasca en els propers quatre anys en la lluita per la igualtat de gènere.

a) Drets humans: situació a escala internacional

Durant el trimestre van continuar produint-se denúncies d'abusos per part dels cossos de seguretat de l'Estat i de les Forces Armades perpetrats durant el desenvolupament de les seves funcions i també fora del seu àmbit d'actuació. Algunes d'aquestes pràctiques estan emparades per la legislació en alguns països, com és el cas de l'Índia, on la Llei de Poders Especials de les Forces Armades és utilitzada, segons HRW, per a violar llibertats fonamentals al nord del país. L'organització va denunciar a l'agost que la seva aplicació havia comportat execucions extrajudicials, tortures, violacions sexuals i desaparicions en un clima de total impunitat en els últims 50 anys.¹ En aquest sentit, el Centre Asiàtic de Drets Humans (ACHR, per les seves sigles

¹ Human Rights Watch, *Getting Away With Murder: 50 years of the Armed Forces Special Powers Act*, Agost 2008 . <<http://hrw.org/backgrounders/2008/india0808/>>.

en anglès) va publicar un informe en el qual també corrobora l'ús indiscriminat de la tortura en aquest país.² Aquesta organització va assenyalar que durant el període comprès entre 2002 i 2007, més de 7.000 persones van morir o van ser assassinades a les presons i centres de detenció indis, i va agregar que moltes altres van ser torturades per l'Exèrcit o les Forces Armades. En altres contextos, els abusos van ser comesos paral·lelament al desenvolupament de les funcions de seguretat estatal, tal com va denunciar el relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, Philip Alston, respecte a la **polícia brasilera**, a la qual va acusar de formar part dels esquadrans de la mort i de les anomenades "milícias" que extorsionen els habitants de les favelas.

D'altra banda, també van destacar especialment les **violacions sistemàtiques als drets humans**,³ la **tortura i la impunitat** en diversos països asiàtics. A l'Àsia Central, Amnistia Internacional va documentar que les violacions de drets humans van ser especialment greus al **Turkmenistan**, on la policia i els serveis de seguretat actuen en un clima d'impunitat generalitzada. Segons aquesta organització, hi ha persones que duen en aquest país més de cinc anys en desaparició forçada, i fins i tot algunes han mort sota detenció. **Myanmar** va ser novament objecte d'una resolució per part del Consell de Drets Humans de l'ONU, que va condemnar les violacions sistemàtiques de drets humans, entre elles les desaparicions forçades, les detencions arbitràries, les tortures i els treballs forçats. No obstant això, al final de setembre, el Govern va deixar en llibertat set presos polítics de la Lliga Nacional per a la Democràcia, entre els quals es trobava O Win Tin, el pres polític més antic del país. D'altra banda, l'OIT va denunciar la recent condemna a dos anys de treballs forçats d'un activista. Pel que fa a **Tailàndia**, el Centre Asiàtic de Recursos Legals va fer públic que, dels centenars de casos de tortura documentats durant l'última dècada, cap responsable havia arribat davant la justícia, malgrat que en molts casos existien proves que implicaven funcionaris del Govern.

Respecte a la **llibertat d'expressió i associació**, alguns dels col·lectius que van patir una repressió més sistemàtica van ser els **membres d'ONG locals, els defensors de drets humans i els periodistes**. Com a dada significativa cal esmentar que aquesta repressió ha minvat en els darrers anys de manera especialment significativa la llibertat d'informació i expressió a Internet a determinats països. En aquest sentit, Reporters Sense Fronteres (RSF) va protegir durant el trimestre la proposta de directiva europea que pretén posar fre a la llei segons la qual les empreses europees d'Internet es veuen obligades, com fins a ara, a cooperar amb règims repressius en qüestions de censura. Aquesta proposta, inspirada en la Global Online Freedom Act (GOFA) vigent als EUA, permetrà que les empreses del sector adoptin mesures conjuntes per a plantar cara a les pressions que exerceixen aquests governs.

Respecte a la **persecució contra membres d'ONG**, a l'agost va destacar el projecte de llei del Govern d'**Etiòpia** que suposa la criminalització *de facto* de la major part de les ONG en aquest país, i viola així les obligacions contraetes per Etiòpia en matèria de drets humans. També són destacables les amenaces del Govern d'Angola de clausurar l'Association for Justice, Peace and Democracy (AJPD) i la prohibició d'operar a les ONG humanitàries a **Zimbabwè** entre els mesos de juny i setembre. Les ONG de drets humans, no obstant això, van denunciar que continuaven amb serioses restriccions en les seves tasques. A l'Àsia, diverses ONG del **Kirguizistan** van alertar sobre les esmenes introduïdes pel seu president a la llei sobre **mitjans de comunicació** i van assenyalar que suposen un pas enrere en la llibertat d'informació. Per la seva banda, el representant de l'OSCE sobre llibertat de premsa, Miklos Haraszti, va expressar preocupació pels atacs del règim contra el periodisme independent a l'**Uzbekistan**, i va denunciar que el govern

² Centre Asiàtic de Drets Humans, *Torture in India 2008: A State of Denial*. 2008.

³ Es consideren violacions molt greus dels drets humans els abusos relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona de manera sistemàtica i generalitzada per acció o omissió de l'Estat, en particular els casos d'execucions extrajudicials, desaparicions forçades, morts sota custòdia, tortura, detencions arbitràries i impunitat generalitzada. Es consideren greus violacions dels drets humans tots els abusos anteriorment esmentats quan existeix constància que es produeixen amb freqüència, encara que no sigui de manera sistemàtica, a més d'aquells abusos que atempten contra els drets polítics i civils, en concret els judicis sense mínimes garanties processals o l'existència de presos polítics i de consciència.

acorrala els periodistes independents. Les acusacions d'aquest Govern contra un mitjà estranger van ser especialment greus precisament després de mostrar predisposició a iniciar reformes en l'àmbit de la llibertat d'informació. Finalment, diverses ONG internacionals van denunciar l'encarcerament i l'assetjament contra activistes de drets humans i periodistes a la Xina i el bloqueig de pàgines web durant la celebració dels Jocs Olímpics a Beijing.⁴ HRW va posar en relleu que el Govern xinès va continuar impedit el treball dels periodistes estrangers i, en un nou informe, va documentar les greus dificultats que alguns membres d'aquesta professió han d'enfrontar en el país, entre elles les amenaces de mort.⁵

Durant aquest trimestre es van produir diversos fets significatius respecte a l'aplicació de la pena de mort. Malgrat la tendència a la seva abolició en el món, es va reincorporar a la legislació de **Libèria** per a determinats delictes després d'haver-se mantingut una moratòria des del 1979 . A l'Àsia, el **Japó** va dur a terme noves execucions per força i ja són 13 les que s'han dut a terme el 2008.⁶ Respecte a l'Iran, durant el trimestre cal destacar apunts negatius d'especial importància. HRW va denunciar en particular que aquest país, però també quatre més (Aràbia Saudita, Sudan, Pakistan i Iemen) són els responsables de les 32 **execucions de menors** portades a terme en el món des del 2005 . L'Iran ha condemnat a la força aproximadament 50 persones durant el 2008 (el 2007 el nombre total va ser de 300 persones).⁷ No obstant això, va haver-hi algunes millores a països com l'**Argentina**, que va abolir la pena de mort, l'Iran, que va anunciar la suspensió de la pena de mort per lapidació, i el **Pakistan**, on el nou Govern va decidir commutar al voltant de 7.000 penes de mort per cadenes perpètuas malgrat l'oposició dels clergues musulmans).

Finalment, i pel que fa als drets de col·lectius en situació de vulnerabilitat, cal ressaltar que, quan es compleix un any de l'adopció de la Declaració sobre els Drets dels **Pobles Indígenes**, el relator especial sobre la situació dels drets humans i llibertats fonamentals dels indígenes, James Anaya, va condemnar l'onada de violència en els departaments de Beni, Pando, Santa Cruz i Tarija a **Bolívia**, que van posar en perill especialment els pobles i persones indígenes, i les institucions que treballen en la seva defensa. L'expert va expressar preocupació pel fet que els atacs fossin el resultat de les polítiques adoptades per les autoritats d'aquests departaments contra els esforços del Govern bolivià per a garantir els drets d'aquest grup de població.

b) Drets humans i Dret Internacional Humanitari en contextos de conflicte armat

Durant el trimestre, la població civil va seguir veient-se greument afectada pels conflictes armats, malgrat la protecció formal que brinda el DIH. Novament, va tenir una especial rellevància durant el trimestre la qüestió dels **menors soldats**. Radhika Coomaraswamy, representant especial de l'ONU sobre aquesta qüestió, va recordar que l'acord de pau al **Nepal** exigeix la llibertat immediata dels aproximadament 3.000 menors reclutats per les forces maoistes, i va instar les autoritats del país a acatar aquest compromís. La relatora va advertir també sobre l'augment de l'ús de menors per part de grups insurgents en **assalts suïcides terroristes** després d'una visita a l'Iraq, el Pakistan, l'Afganistan i els territoris palestins ocupats, i va instar igualment a efectuar una campanya de conscienciació a l'Afganistan contra l'**explotació sexual de nois adolescents**, anomenants "*bacha bazi*", per part dels grups armats. Va destacar que és habitual atribuir

⁴ Amnistia Internacional, *People's Republic of China, The Olympics countdown-Broken Promises*, juliol 2008 . <<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/chinese-authorities-broken-promises-threaten-olympic-legacy-20080728>>.

⁵ Human Rights Watch, *China's Forbidden Zones: Shutting the Media out of Tibet and Other "Sensitive" Stories*, juliol 2008 . <<http://hrw.org/reports/2008/xinesa0708/>>.

⁶ Durant la revisió que el Consell de Drets Humans de l'ONU va realitzar el maig de 2008 sobre la situació del Japó, diversos estats van instar aquest país a aplicar una moratòria sobre les execucions conforme allò que estableix la resolució 62/149 de l'Assemblea General de l'ONU. Al Japó actualment hi ha prop de 102 persones condemnades a mort.

⁷ L'Iran és un Estat part del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i de la Convenció sobre els Drets del Nen, i per tant està obligat a prohibir l'execució de persones que tenien menys de 18 anys en el moment de cometre el crim.

aquesta pràctica a costums ancestrals però que és necessari plantar cara a la qüestió, ja que suposa formes terribles d'explotació sexual per part dels senyors de la guerra i de càrrecs militars. Per la seva banda, l'últim informe del secretari general de l'ONU sobre els menors i el conflicte armat a **Uganda** va destacar que l'LRA va seguir reclutant menors durant el trimestre al sud del Sudan, el nord-est de la RD Congo i el sud de la R. Centrafricana. Finalment, i com apunt positiu, cal assenyalar l'introducció per part del Govern dels EUA d'una **Ilei sobre el reclutament i ús de menors soldats** a tot el món, la Child Soldiers Prevention and Accountability Act, que permetrà jutjar els responsables de tals crims d'acord amb la legislació dels EUA.

Al **continent africà** cal destacar igualment la greu crisi humanitària i les violacions de drets humans de què va ser víctima la població de **Somàlia**. Després de la signatura de l'Acord de Djibouti entre el Govern Federal de Transició i l'oposició, ambdues parts van emetre un comunicat conjunt en el qual van condemnar, entre d'altres fets, els actes de violència contra civils, els saquejos, les violacions i la pirateria. Així, es va obrir una via cap a la millora de les condicions de vida dels civils en aquest país, malgrat la cruesa de la situació. Va prosseguir també la situació d'especial gravetat al **Sudan**, on, segons Sima Samar, relatora especial de l'ONU sobre la situació dels drets humans en aquest país, les forces governamentals i els grups rebels van continuar cometent violacions de drets humans a la regió de Darfur i al sud del país. Respecte a les tortures i crims de guerra comesos per la milícia Sabaot Land Defense Forces (SLDF) i pels militars al districte de Mt. Elgon a **Kenya**, HRW va publicar un informe en el qual documenta aquests abusos i denuncia que les SLDF són responsables de l'assassinat de com a mínim 600 persones, d'aterroritzar-ne milers i de torturar diversos centenars de ciutadans des de l'any 2006.⁸ L'informe afegeix que, d'altra banda, l'exèrcit, la policia i els paramilitars van torturar centenars d'homes detinguts en els escorcolls massius duts a terme des de març en resposta a les activitats de la milícia.

Respecte al **continent americà**, un grup d'experts independents de l'ONU va instar a prendre mesures urgents davant l'evident deteriorament de la situació dels defensors de drets humans a **Colòmbia**. D'altra banda, 15 ostatics de les FARC, entre ells la candidata presidencial Ingrid Betancourt, van ser alliberats per les forces de seguretat de l'Estat. Al **Caucas**, i respecte al conflicte armat a **Geòrgia**, Luis Moreno-Ocampo, fiscal cap de la CPI, va confirmar que la seva oficina estava analitzant informacions relacionades amb els presumptes crims comesos a Geòrgia per les Forces Armades russes arran de la denúncia presentada per Geòrgia. A la vegada, oficials russos van expressar la seva intenció de presentar una denúncia contra Geòrgia davant aquest mateix organisme.

Respecte a l'Orient **Mitjà**, el Comitè Especial de l'ONU per a investigar les pràctiques israelianes que afecten els drets humans del poble palestí i d'altres àrabs dels territoris ocupats va expressar profunda preocupació pels informes rebuts sobre l'enfonsament de l'economia palestina, l'impacte que té el mur de separació en els drets humans dels palestins, l'expansió dels assentaments, i les condicions dels palestins detinguts en les presons i centres de detenció d'Israel. D'altra banda, un informe de l'Oficina **Central Palestina d'Estadística** va revelar que el percentatge de palestins de **Gaza** que viuen en la pobresa va superar el 50% el 2007, la xifra més alta enregistrada fins a la data. Una altra dada especialment negativa del trimestre va ser la comunicació per part de l'organització israeliana Físics pels Drets Humans en la qual denuncia que Israel està condicionant l'accés a tractament mèdic a què els pacients palestins actuïn d'informadors per als serveis de seguretat israeliana, fet que el Govern d'Israel va negar. Finalment, el bombardeig israelià de Beit Hanoun a Gaza el novembre de 2006 podria haver constituït un crim de guerra, segons l'informe del grup d'experts independents encarregat pel CDH d'investigar aquest atac aeri. Segons aquests experts, l'atac es va cobrar vides, va causar ferides físiques i mentals, va desfer famílies, destruir llars, eliminar mitjans de subsistència i traumatitzar la població.

⁸ Human Rights Watch, *All the Men Have Gone: War Crimes in Kenya's Mt Elgon District*, juliol 2008, <<http://www.hrw.org/english/docs/2008/07/25/kenya19471.htm>>.

c) Drets humans i terrorisme

La denominada "lluita contra el terrorisme internacional" va continuar soscant drets i llibertats a Europa, tal com van denunciar grups d'experts i ONG internacionals. En aquest sentit, l'Informe de Drets Humans 2007 presentat per la Cambra dels Comuns del Regne Unit al juliol va recomanar explícitament al Govern d'aquest país que no confiés en les garanties que ofereixen els EUA pel que fa a l'ús de la tortura, i va sol·licitar al Regne Unit que investigués les tàctiques que s'utilitzen en els interrogatoris a càrrec de personal nord-americà.⁹

Quadre. 7.1. El Comitè de Drets Humans de l'ONU i les mesures antiterroristes a Europa

El Comitè de Drets Humans de l'ONU va expressar al juliol la seva preocupació pel tractament que es dona a sospitosos de terrorisme a França i el Regne Unit, i va informar que en aquest últim país les persones poden ser detingudes fins a 28 dies sense que s'hagin presentat càrrecs, mentre que, a França, se'ls pot impedir recórrer a un advocat durant les primeres 72 hores d'arrest. El Comitè va assenyalar que aquest tipus d'actes són una violació del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, i va indicar que si bé el delicte de terrorisme requereix l'aplicació de mesures especials, els estats que formen el Pacte haurien de demanar permís per a introduir excepcions quan vulguin contravenir algun dels articles. Si els governs consideren que el dret en general és insuficient per a afrontar aquests casos, sota l'article 4 del Pacte poden fer una declaració que els permet, per un termini determinat i amb propòsits limitats, prendre mesures especials. En tot cas, quan un Estat recorre a l'article 4, correspon al Comitè estudiar si aquestes mesures especials que es proposen són necessàries i proporcionades

Respecte a França, HRW va denunciar durant el trimestre que s'arresta i processa de manera habitual persones sospitoses de terrorisme sense les degudes garanties, violant d'aquesta manera la normativa internacional sobre judicis justos. L'organització va declarar que es sotmet persones sospitoses de terrorisme a interrogatoris molt severos en comissaries de policia sense que el detingut tingui accés a un advocat de manera immediata. A més a més, l'ONG va informar que moltes de les persones sospitoses passen llargs períodes sota detenció abans del judici.

7.2. Justícia transicional

En aquest apartat es recullen els elements més significatius del trimestre en matèria de justícia transicional i els diferents mecanismes que són objecte de debat o que ja són operatius en diversos països.¹⁰

a) Amnisties i lluita contra la impunitat

Aquest trimestre el Consell Legal de l'ONU va reiterar que, si bé és necessari mantenir un equilibri complex entre la pau i la fi de la impunitat, les amnisties per a determinats crims són totalment inacceptables. En aquest marc, es van discutir diverses amnisties del continent africà. En concret, a la RD Congo es va aprovar una llei que concedeix una amnistia a tots els congoleesos que viuen al país i a l'estranger per actes de guerra i de rebel·lió. La llei aprovada pel parlament s'aplicarà a tots els delictes comesos pels grups rebels a Kivu Nord i Kivu Sud des de

⁹ La secció de l'informe sobre tortura posa l'accent en *el waterboarding* i en les declaracions fetes pels EUA en el sentit que aquesta pràctica no constitueix tortura.

¹⁰ S'entén per justícia transicional el conjunt de mecanismes judicials i extrajudicials que es posen en marxa en societats en transició d'un conflicte armat a la pau o d'una dictadura a la democràcia, amb la finalitat d'afrontar un passat de violacions i abusos sistemàtics dels drets humans. Les principals estratègies de justícia transicional són enjudiciar (tribunals internacionals, mixtes, híbrids o internacionalitzats i tradicionals), reformar les institucions de l'Estat (forces de seguretat i càrrecs públics), buscar la veritat i l'aclariment històric (comissions oficials, no oficials, locals, internacionals), reparar les víctimes (restitució, indemnització, rehabilitació, compensació moral/memòria i garanties de no-repetició), i impulsar la reconciliació. El Butlletí de Justícia Transicional que edita el Programa de Drets Humans ofereix informació detallada sobre els processos de justícia transicional. Es pot consultar a: <<http://www.escolapau.org/programes/justicia.htm>>.

juny del 2003, però no inclourà els líders rebels acusats d'actes de genocidi, crims de guerra i crims contra la humanitat, com és el cas de Joseph Kony, líder de l'LRA ugandès i de dos dels seus subordinats. D'altra banda, a la R. Centreafricana, es va produir un empitjorament dels enfrontaments al nord-oest del país després de la presentació, per part del Govern, de tres projectes de llei d'amnistia molt favorables als membres de l'actual Govern. Els principals grups armats (UFDR, APRD, FDPC) i la coalició de partits de l'oposició democràtica Union des Forces Vives de la Nation (UFVN) van manifestar el seu desacord amb els tres projectes de llei sobre amnistia presentats pel govern, i a l'agost van decidir suspendre la seva participació en el procés del Diàleg Polític Inclusiu. L'amnistia era una de les condicions *sine qua non* per a la posada en marxa d'aquest Diàleg. El 15 de setembre totes les parts van acordar relançar el Diàleg, i a la fi d'aquest mes es va arribar a un nou acord sobre els termes de l'amnistia.

b) La Cort Penal Internacional

La CPI va ser protagonista de dos esdeveniments especialment significatius durant el trimestre. En primer lloc, va ordenar la llibertat i, posteriorment, va suspendre l'alliberament del primer sospitós de crims de guerra davant la Cort, l'exsenyor de la guerra congolès **Thomas Lubanga**. Els jutges van indicar que no es podia garantir un judici just atès que la fiscalia havia amagat proves a la defensa. Arran d'aquesta suspensió, representants de les víctimes van advertir que la llibertat de Lubanga podria reactivar el conflicte a la regió d'Ituri. Al començament de setembre, la CPI va rebutjar l'apel·lació dels fiscals en contra de la decisió presa per la Cort de suspendre el judici. La Cort va informar que les propostes infringien aspectes fonamentals del dret de l'acusat a un judici just. El fet que un error processal hagi forçat a suspendre el primer judici de la Cort mostra les debilitats, fins i tot formals, del sistema, però també indica el clar compromís de la Cort de portar a terme judicis imparcials i amb garanties.

En segon lloc, el fiscal de la CPI, Luis Moreno-Ocampo, va formular al juliol una petició d'ordre d'arrest contra el president del Sudan, **Omar al-Bashir**, a qui va acusar de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra.¹¹ Segons el fiscal, el mandatari sudanès va posar en marxa un pla contra els grups Fur, Masalit i Zaghawa a causa del seu origen ètnic, i va subratllar que el seu propòsit era genocida. Moreno-Ocampo va dir que, durant cinc anys, les Forces Armades i les milícies *janjaweed*, complint ordres d'al-Bashir, van atacar i destruir poblats i van perseguir els supervivents, sotmetent a condicions molt dures aquells que es van refugiar en campaments de desplaçats. El fiscal va assegurar que el president sudanès havia mobilitzat tot l'aparell estatal, l'exèrcit i les milícies amb aquesta finalitat, i que el seu control sobre el procés era absolut. Com a conseqüència d'aquesta petició, la Lliga Àrab i la Unió Africana van demanar que l'ONU emetés una resolució per a suspendre l'acció judicial contra el cap d'Estat sudanès.¹² El fiscal Moreno-Ocampo, per la seva banda, va assegurar que mantindria la seva independència i va assenyalar que no pot tenir en compte factors polítics. Un panell de la CPI format per tres jutges decidirà en breu la conveniència d'emetre una ordre d'arrest contra al-Bashir o abstenir-se'n, ja que no existeixen proves per a sostenir-la. Al-Bashir és el primer cap d'Estat en actiu que enfronta càrrecs per genocidi.

Quadre 7.2. La Cort Penal Internacional i les incoherències d'una important fita històrica

L'Estatut de Roma que va instaurar la Cort Penal Internacional va entrar en vigor l'1 de juliol de l'any 2002, després de la ratificació dels 60 estats requerits (actualment són 106). El març del 2003 es van presentar els 18 primers jutges i al juny d'aquest mateix any els estats part van triar Luís Moreno-Ocampo fiscal general. Actualment, la CPI, que pot jutjar crims comesos a partir de l'any

¹¹ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

¹² Des que el Consell de Seguretat de l'ONU va remetre el cas de Darfur a la CPI el març del 2005, el Govern d'al-Bashir ha rebutjat la jurisdicció de la Cort i ha manifestat que el seu sistema judicial és prou capaç i imparcial per a jutjar crims a nivell nacional. Els països membres del Consell de Seguretat de l'ONU poden suspendre durant un any les tasques d'aquest organisme si aconsegueixen nou vots a favor d'una resolució que així ho sol·liciti. L'alt potencial desestabilitzador d'obrir un procés contra al-Bashir podria motivar aquesta suspensió.

2002, té investigacions obertes en quatre països africans - R Centrafricana, RD Congo, Sudan (Darfur) i Uganda-, i ha fet públiques més d'una desena d'ordres d'arrest per crims de guerra i crims contra la humanitat. Arran d'aquestes ordres, quatre persones es troben detingudes actualment a L'Haia, mentre que sobre la resta d'encausats pesen ordres de captura. La col·laboració dels governs en la detenció de persones encausades és sovint pràcticament inexistent.

La Cort, sens dubte una fita històrica remarcable, ha estat, no obstant això, objecte de diverses crítiques. Se l'ha acusat, per exemple, de centrar la seva activitat excessivament en el continent africà, i encara més en contextos de conflicte armat, de forma que suposadament obstrueix la culminació de negociacions de pau en contextos especialment complexos. Moltes vegades el seu fiscal general ha reiterat que no pot haver-hi impunitat per a les persones culpables de crims de guerra a l'Àfrica, ni tan sols quan està en marxa un procés de pau. Aquesta qüestió ha estat permanent present, per exemple, en la taula de negociació amb l'LRA des que la CPI, a instàncies del Govern d'Uganda, va dictar ordres d'arrest contra els seus principals líders. La qüestió de perquè s'han formalitzat determinats arrestos i no d'altres amb igual càrrega penal afegeix més elements a aquestes crítiques basades en la necessitat de la Cort de mantenir "bones relacions" amb determinats governs per a poder operar en determinats contextos.

Des de la seva creació, la CPI ha procurat apropar-se a les víctimes i a l'opinió pública en general, i informar sobre la seva tasca, i també ha intentat fer un paper crucial en la protecció de testimonis, portant a terme compromeses investigacions *in situ* en situacions de conflicte armat obert. No obstant això, la Cort ha mostrat també errors importants en el seu funcionament que han provocat, per exemple, la suspensió el passat mes de juny del judici al senyor de la guerra Thomas Lubanga. La Cort també s'enfronta a qüestions de fons especialment complexes, com la que va generar l'ordre de detenció l'any 2005 de l'ugandès Dominic Ongwen, qui, amb 10 anys d'edat, va ser reclutat de manera forçosa per l'LRA, entrenat per a combatre, assassinar i mutilar, i qui, per la seva eficàcia i lleialtat al grup, va ser promocionat a ocupar un lloc de lideratge en l'LRA després dels seus 18 anys a la selva. Ongwen va ser acusat de crims contra la humanitat i reclutament de menors, i va ser, per tant, la primera persona acusada per la CPI dels mateixos crims dels quals també va ser víctima. Aquest cas, que a més pot ser relativament habitual en determinats contextos, com per exemple en el d'Uganda, amb un total de 66.000 menors reclutats, planteja la qüestió ètica i jurídica de si un menor víctima d'un conflicte armat pot ser jutjat pels mateixos crims dels quals ha estat objecte, i quin és el seu estatus legal davant la jurisdicció de la CPI. Aquesta discussió és significativa, ja que la manera com es gestioni el dilema entre víctima i perpetrador pot donar lloc a la impunitat o a l'assignació de responsabilitats equivocades.

El passat 14 de juliol, la qüestió de la influència de la CPI en els conflictes i en els conseqüents processos de pau va guanyar pes arran de la sol·licitud d'ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir, a qui Moreno-Ocampo va acusar de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra a la regió de Darfur durant els últims cinc anys. El Govern sudanès va advertir que aquesta acció judicial minaria el procés de pau a Darfur i va recordar que el seu país no reconeixia l'autoritat de la CPI. Mentrestant, les víctimes en els camps de refugiats acollien amb visible satisfacció la decisió de la justícia internacional. Per la seva banda, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, es va mostrar molt preocupat per l'impacte que aquesta acusació podria tenir sobre les operacions de manteniment de la pau, les tasques humanitàries i el procés negociador. Altres veus van reclamar fins i tot que les activitats del fiscal estiguessin subordinades a les negociacions polítiques. Davant d'aquestes crítiques també van haver-hi arguments en defensa del fiscal Moreno-Ocampo: va ser el mateix Consell de Seguretat de l'ONU que va ordenar aquestes investigacions i, d'altra banda, és evident que els esforços polítics per a solucionar el conflicte no havien donat els seus fruits en els últims cinc anys; hi havia, per exemple, una important dilació i àrdues negociacions per a arribar a establir la missió de pau UNAMID, tot i que aquesta era encara parcial. Finalment, i malgrat la dificultat de les discussions, la qüestió potser no tingui realment tanta transcendència. De fet, és difícil que es materialitzi la possible ordre de detenció, cosa que posa en dubte l'efectivitat real de la Cort, que sempre ha de tenir la cooperació política dels governs per a la detenció dels sospitosos.

Totes aquestes qüestions han provocat que la Cort no hagi pogut o sabut gestionar de la millor manera les expectatives que la seva creació va despertar. En tot cas, el dilema entre pau i justícia no hauria d'impedir considerar la pau, justícia i reconciliació com un tot, ja que aquests tres objectius poden reforçar-se mútuament.

Respecte a l'obertura de noves investigacions, diverses organitzacions de dones van instar les Nacions Unides que duigués la Junta Militar de **Myanmar** davant la CPI, després de l'aprovació per part del Consell de Seguretat de l'ONU d'una resolució sobre la violència sexual en els conflictes. Les organitzacions de dones han assenyalat que tres integrants d'aquesta Junta, Than Shwe, Maung Aye i Thura Shwe Mann haurien de comparèixer davant aquest tribunal per la utilització sistemàtica de la violència sexual en el conflicte armat que té lloc al país, especialment contra les dones de les minories ètniques. D'altra banda, la Missió Diplomàtica Internacional Humanitària a **Colòmbia** va sol·licitar a la CPI que establís un capítol especial per a investigar i jutjar els responsables del reclutament de prop de 14.000 menors, que havien estat incorporats a les files dels diferents grups armats entre els quals es troben les FARC, l'ELN i els paramilitars.

c) Tribunals Penals Internacionals *ad hoc*

Respecte al **Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR)**, una resolució adoptada unànimement pel Consell de Seguretat de l'ONU va ampliar la permanència dels jutges del TPIR per a garantir que es tanquin els casos pendents abans del desembre del 2008, llevat de les apel·lacions. Així, el total de casos podria completar-se abans del 2010. Cal destacar també que el líder rebel rwandès Callixte Mbarushimana, buscat per la seva suposada participació en el genocidi de 1994, va ser arrestat a l'aeroport de Frankfurt. Mbarushimana ja havia estat arrestat a Kosovo i lliurat al TPIR l'abril del 2001, mentre era membre de l'ONU, però se li van retirar els càrrecs per manca de proves. En cas contrari hagués estat la primera vegada que un funcionari de l'ONU era jutjat per crims de guerra.

Respecte al **Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia (TPIY)**, el fet més significatiu del trimestre va ser, sens dubte, l'arrest de **Radovan Karadzic** per part de les forces de seguretat sèrbies després de 13 anys de ser fugitiu. El TPIY va dictar el 1995 una ordre de detenció contra Karadzic per crims de guerra i genocidi, entre els quals hi ha la massacre de Srebrenica i el setge a Sarajevo. Aquesta detenció sembla respondre a les pressions que des de feia mesos exercia la UE sobre el Govern serbi. Sèrbia va signar a l'abril un acord d'estabilització i associació amb la UE, el primer pas cap a la seva adhesió, però la UE va negociar que no entraria en vigor fins que Belgrad cooperés plenament amb el TPIY. El lliurament dels criminals de guerra era la condició que imposava la UE per a una futura integració.¹³ Serge Brammertz, fiscal cap del TPIY, va declarar que es tracta d'un fet molt rellevant per a les víctimes que han esperat l'arrest de Karadzic durant més d'una dècada, i també per a la justícia internacional. Els líders mundials van elogiar Sèrbia, amb l'única excepció de Rússia, que va posar en dubte la imparcialitat del tribunal i va instar els líders occidentals a assegurar també en la banqueta pels bombardejos de l'OTAN. Per contra, a Sarajevo, l'Associació de Mares de Srebrenica va expressar que finalment s'havia fet justícia. Karadzic havia estat vist per última vegada a la ciutat bosniana de Han Pijesak el juliol de 1996 i es creu que prèviament va estar amagat a les parts controlades per Sèrbia de Bòsnia, Montenegro i fins i tot a Rússia.

Quadre. 7.3. Les responsabilitats en el genocidi de Srebrenica

Al setembre, un tribunal holandès va dictaminar que l'ONU no podia ser declarada responsable del fracàs de les forces de manteniment de la pau en el genocidi de Srebrenica. 6.000 demandants van iniciar un ple contra l'ONU i contra el Govern d'Holanda en el Tribunal de Districte de L'Haia en el qual al·legaven que les forces holandeses pel manteniment de la pau havien fracassat al protegir els seus familiars de la massacre perpetrada el 1995, que va tenir lloc en una zona declarada segura per la ONU. El Tribunal de Districte de L'Haia va assenyalar que la immunitat de l'ONU – que consta en la seva carta fundacional – impedeix que un tribunal nacional, del país que sigui, pugui responsabilitzar l'organització. A més, els cascos blaus estaven a les ordres de les Nacions Unides i

¹³ Segueixen en llibertat, no obstant això, Ratko Mladic, cap militar de Karadzic (fonts del TPIY sostenen que està sota control dels serveis secrets serbis i que la seva captura depèn d'una ordre política), i Goran Hadzic, líder dels serbis de Croàcia (a Krajina) acusat de la deportació i assassinat de croates a Vukovar.



no del Govern holandès. Els demandants van informar que apel·laran la decisió i que el cas podria arribar al Tribunal Europeu de Drets Humans, i van afegir que el tribunal holandès hauria d'haver retirat la immunitat a l'ONU donada la gravetat del cas. Juristes internacionals han assenyalat que si la decisió és revocada, s'obrirà la porta perquè en el futur altres tribunals puguin qüestionar jurídicament els impactes de les missions de manteniment de la pau de l'ONU. Cal destacar que els tribunals internacionals –tant la CPI como el TPIY– han qualificat els fets esdevinguts a Bòsnia de genocidi.

Amb relació a un altre cas, el ministre de justícia serbi, Snezana Malovic, va expressar inquietud per la manera com la CPI havia gestionat els casos serbis, i va criticar el Tribunal per l'alliberament de l'antic primer ministre de Kosovo, Ramush Haradinaj. El president serbi Boris Tadic va manifestar, per la seva banda, que l'absolució del comandant bosni-musulmà Naser Oric era un escàndol i que no contribuiria a la reconciliació ètnica, i va afegir que calia castigar tots els criminals de guerra, independentment de la nacionalitat. El TPIY ha de tancar tots els judicis a final d'aquest any i totes les apel·lacions el 2010, i fins a la data ha condemnat més de 50 sospitosos.

d) Tribunals Penals mixtos, híbrids o internacionalitzats

Respecte al **Tribunal Especial de les Nacions Unides per a Sierra Leone**, Stephen Rapp, fiscal cap del Tribunal que jutja l'expresident liberianès **Charles Taylor**, va indicar que continuen els testimonis en contra seva i que poden demostrar que l'acusat va ordenar i instigar crims de guerra, i va proporcionar armes i materials a canvi de diamants. Està previst que el judici acabi el juliol del 2009, quan la defensa hagi presentat també el seu cas.¹⁴ Rapp també va informar que el tribunal ha dictat les primeres condemnes de la història per **reclutament de menors**. Pel que fa als enjudiciaments a **les Cambres Extraordinàries de les Corts de Cambodja**, els fiscals van apel·lar el veredict de l'antic cap de presons Jemer Roig, [Kaing Guek Eav](#), àlies Duch, assenyalant que s'haurien d'haver inclòs altres càrrecs, per la qual cosa es podria endarrerir el final del judici. D'altra banda, es va prorrogar per un any la detenció a l'espera de judici de Nuon Chea, número dos del règim, de 82 anys de edat.

i) Justícia ordinària i sistemes tradicionals de justícia

La justícia ordinària va prosseguir la seva tasca a favor de la consolidació de la construcció de pau en països amb processos oberts de justícia transicional.

A l'**Argentina**, l'exgeneral Luciano Benjamín Menéndez, de 81 anys, va ser condemnat al juliol a cadena perpètua per les violacions de drets humans comeses durant la dictadura argentina (1976-1983). Menéndez va participar en els crims del centre La Perla, el camp de concentració més gran de la província de Córdoba, per on van passar unes 2.300 persones i on només hi van sobreviure 17. La sentència, qualificada com a històrica pels mitjans argentins, va ser celebrada pels grups de drets humans. Menéndez no es va penedir dels seus actes durant el judici, sinó que va defensar la dictadura com el millor camí per a combatre el comunisme. D'altra banda, el

¹⁴ El 2006, el Consell de Seguretat va autoritzar que el judici es realitzés a L'Haia per raons de seguretat, i l'any passat es va arribar a un acord amb el Govern britànic segons el qual Taylor complirà condemna al Regne Unit.

Tribunal Suprem va rebutjar l'extradició a Alemanya de **Jorge Videla**, en una causa que investiga la desaparició d'una ciutadana alemanya, Elizabeth Kaesemann, durant la dictadura (1976-1983), i va notificar que haurà de ser jutjat a l'Argentina per aquest cas.¹⁵

A **Espanya**, la decisió del jutge Baltasar Garzón d'investigar les desaparicions que van tenir lloc durant la guerra civil i la dictadura del general Franco va ser molt ben rebuda pels defensors de les víctimes, que la van qualificar d'històrica. Els historiadors calculen que aproximadament 500.000 persones d'ambdós bàndols van ser assassinades durant la guerra civil, però la xifra d'opositors a Franco que van ser assassinats durant i després de la guerra mai ha estat oficial, si bé es calcula que després de la victòria de Franco, les seves forces van executar prop de 50.000 republicans. Per la seva banda, el Govern de Noruega va aprovar una llei al març que permet processar casos de terrorisme, genocidi i crims de guerra. Abans que aquesta llei entrés en vigor, la jurisdicció noruega no incloïa aquest tipus de crims, i les persones sospitoses d'haver-los comès havien de ser lliurades a tribunals internacionals. Un immigrant bosnià i ciutadà noruec, Mirsad Repak, acusat de cometre crims de guerra, crims contra la humanitat, violació sexual i tortures durant la guerra dels Balcans, serà el primer a ser jutjat per aquests crims a Noruega des de la Segona Guerra Mundial, d'acord amb aquesta nova legislació. Repak, antic membre de les Forces de Defensa Croates, es va declarar no culpable i va al·legar que estava seguint ordres de superiors.

f) Comissions de la veritat i altres comissions d'investigació

Durant el trimestre cal destacar que el Govern d'**Indonèsia** va acceptar l'informe final de la **Comissió per a la Veritat i l'Amistat** presentat el juliol, que va concloure que l'exèrcit indonesi va ser el responsable dels greus abusos als drets humans perpetrats per les milícies a les quals va armar i finançar el 1999, en el context de la celebració del referèndum sobre la independència a Timor-Leste (vegeu el següent apartat).

Taula 7.1. Comissions de la veritat i altres comissions d'investigació

Comissions en curs

Libèria

Jérôme Verdier, president de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria, va sol·licitar a l'expresident Charles Taylor que atestés sobre el seu paper en el brutal conflicte que va patir el país durant 14 anys, tal com ja ho han fet altres responsables. Davant d'aquesta petició, que va generar diverses crítiques d'aquells que consideren que tan sols ha de testificar davant la justícia, l'advocat de Taylor va anunciar la seva negativa i va reiterar les seves crítiques al Govern per donar suport a aquesta petició després d'haver lliurat a Taylor al Tribunal per Sierra Leone. Per la seva banda, Amnistia Internacional va mostrar inquietud al juliol per la política de concessió d'immunitat general a totes les persones que proporcionin informació, ja que considera que aquesta política podria aplicar-se a presumptes responsables de crims i crear obstacles a l'hora d'iniciar el seu processament. A més a més, va agregar que la relació entre la política de la Comissió sobre immunitat general i la recomanació que s'obri un procés contra els responsables de violacions de drets humans no queda clara. D'altra banda, l'organització es va mostrar en desacord amb la política de la Comissió segons la qual aquesta només recomana reparacions en l'àmbit comunitari, desestimant les reparacions individuals a les víctimes. Finalment, l'administrador apostòlic de Monròvia, monsenyor Andrew J. Karnley, va assenyalar que l'església catòlica té intenció de sol·licitar la creació d'un tribunal per a Libèria com el que ja existeix a Sierra Leone.

El Tribunal Suprem del Nepal va instar el Govern el juny del 2007 a crear una comissió

¹⁵ Videla i Emilio Massera, al costat del mort exbrigadier general Ramón Agosti, van encapçalar el cop d'estat de 1976. Videla va ser condemnat a cadena perpètua el 1985, però el president Carlos Menem (1989-1999) el va indultar el 1990. El 1998 l'antic general va tornar a l'arrest domiciliari encausat per robatori de nadons i per la seva responsabilitat en el Plan Cóndor de coordinació repressiva entre les dictadures del Con Sud, i a l'abril passat va sumar imputacions per delictes de lesa humanitat.



- Nepal**
- que investigués les desaparicions forçades que van tenir lloc entre 1996 i 2006. No obstant això, un any més tard, la llei segueix paralitzada a causa del recent nomenament del Govern. La llei, redactada pel Ministeri per la Pau, ha estat revisada quatre vegades a causa d'una sèrie de desacords respecte a la concessió d'amnistia als responsables de crims de guerra. Experts en drets humans van manifestar al setembre que no és possible crear precipitadament una comissió de la veritat i van afegir que el context no era encara favorable. No obstant això, algunes víctimes i els seus familiars temen que la majoria obtinguda pels maoïstes en les passades eleccions i el fet de que aquests liderin el nou Govern pugui ser un impediment per a la formació de la Comissió.
- Timor-Leste**
- Segons l'informe final de la Comissió de la Veritat i l'Amistat, l'exèrcit indonesi sabia que s'estaven cometent de forma sistemàtica atacs contra la població civil de Timor-Leste, incloent assassinats, violacions, tortura i desaparicions forçades, i tot i així va continuar armant i organitzant les milícies. L'informe també indica que els grups militants per la independència de Timor-Leste van cometre greus violacions de drets humans –especialment detencions il·legals– i que per això haurien de demanar perdó. La decisió del Govern indonesi implica per primera vegada el reconeixement de les greus violacions de drets humans comeses a Timor-Leste. La Comissió va decidir no concedir amnisties, ja que va considerar que no eren coherents amb l'objectiu de restaurar la dignitat humana, crear els fonaments per a la reconciliació i garantir que no es repeteix la violència. A l'informe, la Comissió recomana a ambdós governs expressar penediment i emetre peticions de perdó per la violència causada, i també comprometre's a prevenir fets semblats en el futur. Tot i que els líders dels dos governs van descartar de moment emprendre accions legals contra els funcionaris militars i civils esmentats a l'informe, l'expresident d'Indonèsia, Abdurrahman Wahid, va manifestar que el seu país seguiria investigant la possible creació d'un tribunal internacional per a crims de guerra. Per la seva banda, Ramos Horta, president de Timor-Leste, va declarar que el seu país no demanarà la creació d'un tribunal internacional perquè, en la seva opinió, la justícia també ha de ser restaurativa. Les víctimes i els grups de drets humans de Timor-Leste van apel·lar a la justícia i van exigir indemnitzacions, perquè consideren que una disculpa és insuficient pels greuges rebuts. Diversos oficials indonesis van ser jutjats en tribunals del seu país després de 1999, però no es va condemnar cap d'ells. Molts analistes coincideixen en afirmar que la qüestió en aquests moments és si serà suficient pels timoresos que es reconeguin responsabilitats, i si això no serà, per contra, anar massa lluny per a Indonèsia. La Comissió va ser objecte de dures crítiques per part d'organitzacions de drets humans però, després de la conclusió del seu treball, algunes ONG, com Human Rights Watch, van assenyalar que l'informe és independent i fiable.
- Illes Salomó**
- Al setembre es va aprovar una llei per a la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació després que el Govern estudiés lleis similars i dugués a terme una àmplia consulta. El Govern considera que l'existència d'aquesta Comissió és l'única fórmula per a gestionar els errors del passat. La iniciativa va ser inicialment presentada per l'Associació Cristiana de les Illes Salomó i grups de la societat civil.
- Perú**
- El president de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació del Perú, Salomon Lerner Febres, va assenyalar a l'agost que, si bé el país havia començat a indemnitzar les víctimes de dues dècades de violència política, encara era molt el que quedava per fer. L'agost del 2003 Lerner va presentar al Govern un informe de 17 volums sobre els dos anys que la Comissió va investigar els assassinats, tortures, desaparicions forçades i altres violacions de drets humans comeses pels grups armats de l'oposició, Sendero Luminoso i Movimiento Revolucionario Tupac Amaru, i per les forces de seguretat del Perú entre els anys 1980 i 2000. Lerner va declarar que, si bé s'havia avançat bastant en algunes àrees, encara hi havia una manca de voluntat política per a plantar cara a les causes de la violència. La Comissió va recomanar que s'indemnitzés les persones i comunitats que van patir la violència que va ocasionar més de 69.000 morts i va indicar que la majoria de les víctimes eren camperols que vivien en terres altes o membres de comunitats indígenes. Arran d'aquests comentaris, el vicepresident Luis Giampietri, antic oficial de l'Armada conegut pels seus virulents atacs contra la insurrecció, i el ministre de Defensa, Antero Flores, van atacar amb vehemència la Comissió i el seu president.



Comissions a debat

Kenya

Es va presentar al Parlament una proposta de llei per a crear una Comissió de la Veritat, la Justícia i la Reconciliació i jutjar els responsables de l'Estat o d'institucions públiques per les violacions de drets humans perpetrades entre el 12 de desembre de 1963 i el 28 de febrer de 2008. Aquesta Comissió recomanaria el processament dels sospitosos i les formes de reparació a les víctimes. També tindria la responsabilitat de proporcionar un fòrum per a la reconciliació. En l'apartat de delictes econòmics, la comissió també podria investigar casos de corrupció i d'explotació il·legal de recursos naturals o públics. Amnistia Internacional va manifestar que alguns apartats de la llei eren contraris a la normativa internacional i es va oposar al mètode proposat per a nomenar els comissionats. L'organització també va declarar que el projecte de llei no inclou un programa de protecció eficaç, global i a llarg termini a víctimes i testimonis. Per la seva banda, la secció kenyana de la Comissió Internacional de Juristes va sol·licitar a l'agost que es tingui en compte la dimensió de gènere en la llei, que en aquests moments queda encara molt difosa. La nova llei, impulsada per la ministra d'assumptes constitucionals, Martha Karua, és el resultat de negociacions portades a terme per un equip dirigit per l'exsecretari general de l'ONU Kofi Annan, i pretén gestionar els problemes de discriminació a ètnies i races.

Uganda

Acadèmics i organitzacions civils van suggerir al juliol la creació d'una llei sobre la veritat i la reconciliació que permeti a Uganda recuperar-se de la situació postbèlica i obrir-se al desenvolupament. Aquesta llei forma part del projecte "Més Enllà de Juba" i té com a objectiu trobar fórmules per a arribar a la pau i la reconciliació una vegada s'hagi complert satisfactòriament el procés de pau. Entre d'altres aspectes, la llei estableix la creació d'una comissió nacional de la veritat en la qual els membres de l'UPDF i l'LRA donin a conèixer els seus actes i siguin perdonats una vegada admesos els seus errors. Es vol també que la llei contribueixi a descobrir les causes que van originar la guerra al nord d'Uganda.

Balcans

Tres ONG –Documenta, de Zagreb; Research and Documentation Center (RDC), de Sarajevo, i el Humanitarian Law Center (HLC), de Belgrad–, van anunciar la creació d'una comissió per a l'ex-Iugoslàvia que ajudarà a aclarir allò que va succeir durant el conflicte. The Regional Commission for Establishing the Facts about the War Crimes in former Yugoslavia reunirà informació, recollida per les ONG i pel TPIY, i actuarà com a fòrum en el qual les víctimes podran donar a conèixer les seves experiències. La proposta té per objecte que totes les parts del conflicte participin en la Comissió i donin recolzament a les seves conclusions. Segons un dels seus impulsors, Mirsad Tokaca, president de l'RDC, aquest nou organisme serà una resposta al silenci i a la impunitat, despertarà les consciències envers la discriminació que pateixen les víctimes i donarà a conèixer la veritat sobre els crims que es van cometre. Malgrat això, experts internacionals i algunes ONG de Bòsnia i Hercegovina van expressar dubtes sobre aquest projecte, que consideren poc pràctic tenint en compte el poc interès que existeix per part dels governs de la regió. Les organitzacions de víctimes de Bòsnia també temen que la iniciativa no prosperi però estan d'acord en afirmar que és molt important intentar esbrinar la veritat.

Dimensió de gènere en la construcció de pau

- ❑ La Cort Penal Internacional va fer una crida per a recaptar 10 milions d'euros destinats a prestar assistència a dos milions de víctimes de la violència sexual conseqüència dels conflictes armats a l'Àfrica.
- ❑ La xarxa IANSA va alertar sobre el vincle entre la possessió d'armes lleugeres i la violència domèstica en el marc de Reunió Biennal d'Estats del Programa d'Acció sobre Armes Lleugeres de les Nacions Unides.
- ❑ Prop de 200 milions de nenes viuen en zones afectades per conflictes armats o en risc de patir-ne, segons un informe de l'ONG Plan.
- ❑ Diverses organitzacions van instar la Comissió Europea que participi més activament en la implementació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat sobre les dones, la pau i la seguretat.

En aquest capítol s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de les Nacions Unides i diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan duent a terme pel que fa a la construcció de la pau des d'una **perspectiva de gènere**.¹ Aquesta perspectiva ens permet destacar els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també ens ajuda a analitzar en quina mesura i de quina manera participen en la construcció de la pau i quines són les aportacions que les dones estan fent a aquesta construcció. El capítol està estructurat en dos blocs principals: el primer repassa aquest impacte diferenciat dels conflictes armats, i el segon analitza diverses iniciatives destacades de construcció de pau des d'una perspectiva de gènere.

8.1. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere

L'apartat tracta de la dimensió de gènere en el cicle del conflicte, posant èmfasi en la violència contra les dones. Els conflictes armats són fenòmens que tenen una dimensió de gènere enormement important. En primer lloc, mitjançant l'anàlisi de gènere es desmunta la tradicional visió dels conflictes armats com a realitats neutres, i es posa en qüestió que la gènesi dels conflictes armats sigui independent de les estructures de poder en termes de gènere que existeixen en una determinada societat. En segon lloc, des d'aquesta perspectiva també es plantegen seriosos dubtes a les afirmacions que volen homogeneïtzar les conseqüències dels conflictes sense tenir en compte la dimensió i les desigualtats de gènere.

¹ El gènere és la "categoria que subratlla la construcció cultural de la diferència sexual, això és, el fet que les diferents conductes, activitats i funcions de les dones i els homes són culturalment construïdes, més que biològicament determinades. La perspectiva de gènere al·ludeix no solament al potencial analític d'aquesta categoria sinó també al seu potencial polític, transformador de la realitat. Des d'aquest angle, el gènere no és solament una eina per a l'anàlisi de la situació de les dones en el món; també és una proposta política que exigeix un compromís a favor de la construcció de relacions de gènere equitatives i justes." Murguialday, C. "Gènere" a Hegoa, Diccionari d'Acció Humanitària i Cooperació al Desenvolupament, 2000, Icària. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avenç de la Dona de les Nacions Unides, assenyala que "el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona, i a les relacions entre dones i homes, nenes i nens, i també a les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals, i poden canviar. El gènere determina allò que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat. <http://www.un.org/womenwatch/osag/conceptsanddefinitions.htm>.

a) Violència sexual com a arma de guerra i violència contra les dones en contextos bèl·lics.

Durant aquest trimestre es van dur a terme diverses iniciatives amb l'objectiu de fer front a la violència sexual com a arma de guerra, i per tal de millorar l'atenció a les víctimes d'aquesta violència. En primer lloc, durant el mes de setembre la **Cort Penal Internacional** va fer una crida per a recaptar **10 milions d'euros destinats a prestar assistència a dos milions de víctimes de la violència sexual conseqüència dels conflictes armats a l'Àfrica**. La CPI va assenyalar que la violència sexual contra dones i nenes és la forma més freqüent de criminalitat, i que la violació s'ha convertit en una arma de guerra destinada a propagar la neteja ètnica. Els diners recaptats seran destinats a la rehabilitació de les víctimes del nord d'Uganda, RD Congo, R. Centreafricana i Sudan (Darfur) i seran gestionats a través del Fons per a les Víctimes. Es vol reparar les víctimes de genocidi, crims de guerra i crims contra la humanitat. El Fons per a les Víctimes assegura que els diners seran destinats a finançar projectes de rehabilitació física i psicosocial de les víctimes, i al treball comunitari per a prevenir l'estigma i la discriminació de les víctimes. També se'n destinarà una part a projectes de formació professional per a garantir l'accés de les víctimes al mercat laboral. Els actes de violació, esclavitud sexual, prostitució forçada, embaràs forçat i altres formes de violència sexual, poden constituir crims de guerra i crims contra la humanitat, i són greus violacions de les Convencions de Ginebra. Per això, la CPI promourà el suport a les víctimes de crims comesos en zones sota la seva jurisdicció. En resposta a la crida llançada per la CPI, Dinamarca es va comprometre a destinar 500.000 dòlars per a iniciar aquest fons.

Cal destacar que la **CPI ja ha iniciat el seu treball sobre el terreny amb dones afectades pel conflicte armat a Uganda**, on va haver-hi negociacions amb representants d'un total de 160 organitzacions dels districtes de Gulu, Amuru (a la regió Acholi) i Soroti (a la regió de Teso), zones especialment afectades per la guerra i on s'han produït nombrosos casos de violència sexual i violència de gènere. Durant les trobades, les dones van ser informades del mandat de la CPI i dels crims en investigació a Uganda, sobretot els relatius a violacions i esclavitud sexual.

També a **Uganda**, una investigació de la Comissió per a la Reforma Legislativa va revelar que, d'un total de 6.000 persones enquestades, el 92% reconeixia que en les seves comunitats es donaven diferents formes de violència domèstica, especialment a les zones del país més afectades pel conflicte armat. La falta de legislació específica sobre la violència domèstica, juntament amb determinats costums tradicionals que emparen aquesta violència, contribueixen a l'elevada incidència d'aquesta violència contra les dones.

D'altra banda, va haver-hi denúncies sobre la utilització de la violència sexual en contextos de violència política com el de **Zimbabwe**, on en el decurs de les eleccions i la campanya electoral, nombroses dones van ser víctimes d'aquest tipus de violència en les àrees rurals segons les ONG locals. Es creu que els responsables d'aquesta violència són membres de les Forces Armades, veterans de la guerra d'alliberament nacional i membres del partit governant ZANU-PF.

Diverses organitzacions de **Sierra Leone** van denunciar que vuit anys després d'haver finalitzat el conflicte armat en el país, en el qual la violència sexual com a arma de guerra va ser àmpliament utilitzada, les violacions podrien estar arribant a xifres superiors a les registrades durant el mateix conflicte. Els índexs més preocupants de violència sexual contra les dones tenen lloc en aquelles zones amb major presència d'antics combatents. Les organitzacions que treballen donant suport a les víctimes van assenyalar que gran part dels perpetradores són persones que al seu torn van ser víctimes d'aquesta violència durant el transcurs del conflicte armat, quan encara eren menors. La violència sexual s'està convertint en un fenomen endèmic i omnipresent al país, segons algunes organitzacions.

L'organització Ruta Pacífica de Mujeres de **Colòmbia** va presentar l'estudi *Les violències contra les dones en una societat en guerra: un intentat contra la seva integritat i el seu cos*, en el qual analitza les agressions comeses contra les dones, i destaca que el nombre d'agressions denunciades és molt inferior al nombre d'agressions comeses. La Ruta Pacífica assenyala que l'Estat no disposa d'un sistema d'informació nacional que permeti recollir de forma sistematitzada les agressions contra les dones. Les ONG van denunciar que, malgrat que sis de cada 100 dones colombianes han estat víctimes d'una agressió sexual, les xifres amb què treballen els organismes oficials són molt inferiors.

També cal destacar la iniciativa d'ACNUR i el Govern d'Eslovènia per a prevenir la violència sexual contra les refugiades i sol·licitants d'asil mitjançant l'adopció dels procediments estàndards operatius d'ACNUR. L'objectiu d'aquests procediments és prevenir i respondre pels casos de violència sexual i de gènere contra aquestes persones als llocs d'acollida i sol·licitud d'asil.

b) Armes lleugeres i violència domèstica.

Durant la celebració de la Tercera Reunió Biennal d'Estats en el marc del Programa d'Acció sobre Armes Lleugeres de les Nacions Unides (PoA, per les seves sigles en anglès)² es va abordar la qüestió del **vinde entre les armes lleugeres i la violència contra les dones en l'àmbit domèstic**. Des de la xarxa IANSA es va promoure la inclusió d'aquest tema en el document final resultat de la reunió, i es va destacar l'estret vinde que existeix entre la possessió d'armes lleugeres per civils i els elevats nivells de violència contra les dones en la llar. Des de IANSA es va defensar que les polítiques sobre armes lleugeres que millor garanteixen la protecció de les dones són aquelles que se centren en l'adquisició i possessió d'aquest tipus d'armament en l'àmbit domèstic. El PoA únicament inclou una referència a la dimensió de gènere, en el paràgraf 6 del Preàmbul, en què es manifesta preocupació pels efectes devastadores del tràfic d'armes en els menors, les dones i la gent gran. L'objectiu era aconseguir una al·lusió més àmplia a les qüestions de gènere, i efectivament el document final inclou referències tant a la dimensió de gènere com a la possessió d'armes per part de la població civil, i també a l'assistència a les víctimes.

Algunes de les dades presentades per aquesta organització per a il·lustrar l'impacte que l'ús i possessió d'armes per civils tenen sobre les dones apunten que **les dones tenen una probabilitat de morir a causa de la violència domèstica 12 vegades més gran quan hi ha una arma a la llar**.³ A més, les armes de foc legals són les més utilitzades en homicidis domèstics en nombrosos països. La legislació sobre violència domèstica i possessió d'armes de foc ha estat harmonitzada a països com Austràlia, Canadà, Sud-àfrica i Trinitat i Tobago, amb l'objectiu d'impedir que les persones que han estat agents de violència domèstica puguin posseir una arma.

Quadre 8.1. Recomanacions per una legislació harmonitzada sobre armes i violència domèstica

Amb l'objectiu que més països duguin a terme un procés d'harmonització legislativa que permeti més coherència entre la normativa sobre tinença d'armes i la de violència domèstica, i que aquells que ja ho han fet puguin aprofundir i millorar la seva legislació, IANSA va efectuar una sèrie de recomanacions al respecte:

- Els països que ja han harmonitzat la seva legislació haurien d'incloure en els informes que presentin davant del PoA informació sobre l'impacte que han tingut les lleis que han contemplat el vinde existent entre violència domèstica i armament lleuger.

² Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

³ IANSA, Prevenir la violència armada contra las mujeres en el hogar, 2008
<http://www.iansa.org/womendocuments/PrevenirViolenciaHogar.pdf>



- Els programes d'educació i sensibilització haurien d'incloure la qüestió de la violència domèstica amb armes de foc.
- Els Estats haurien de prestar el seu suport als centres d'investigació i ONG per a dur a terme recollecció de dades i anàlisis de l'impacte de la violència armada en l'àmbit domèstic.
- Els Estats que ja hagin procedit a harmonitzar la seva legislació haurien d'assessorar aquells països que mostrin la voluntat de fer-ho.
- Cal garantir el compliment dels compromisos internacionals adquirits pels governs en matèria de violència contra les dones.

c) L'impacte dels conflictes armats en les nenes

L'ONG internacional Plan va presentar l'informe *Because I'm a Girl: State of the World's Girls 2008* en el qual analitza la situació de les nenes en els contextos de conflicte armat, revisant l'impacte específic que aquests conflictes tenen en elles a causa de la seva edat i sexe.⁴ L'informe va presentar algunes dades d'interès que posen de manifest la necessitat de dissenyar polítiques i estratègies d'intervenció per a millorar les condicions de vida de les menors en aquestes situacions. Segons l'informe, **prop de 200 milions de nenes viuen en zones afectades per conflictes armats o en risc de patir-ne un**. D'altra banda, dels aproximadament 300.000 menors soldats que existeixen en l'actualitat, al voltant de 100.000 podrien ser nenes. A més, **entre 1990 i 2003 a 55 països les nenes van participar com a integrants de les FFAA, grups armats d'oposició o organitzacions paramilitars**. A més, a 38 d'aquests països existia un conflicte armat. Aquestes xifres serveixen per a posar de manifest la necessitat d'adoptar la perspectiva de gènere a l'hora d'analitzar l'impacte de la violència armada en la infància, especialment en els escenaris de conflicte armat. D'altra banda, i encara que no tenim xifres exactes, donada la dificultat que existeix per a documentar-la, milers de nenes van ser víctimes de la violència sexual com a arma de guerra. En el cas de les menors, els obstacles per a denunciar aquesta violència es multipliquen, a causa de l'enorme dificultat que per a una nena suposa accedir als sistemes de justícia. Als impediments habituals que totes les dones experimenten en aquestes circumstàncies, se suma la qüestió de l'edat.

Algunes de les recomanacions que Plan suggereix per a millorar la situació de les menors durant els conflictes armats apunten a la reforma de les legislacions per a millorar la protecció dels drets de les nenes, la promoció de l'educació femenina en les situacions de conflicte i postconflicte; l'adopció de codis de conducta per part del personal de les Nacions Unides desplegat en aquests contextos amb l'objectiu de garantir la protecció i no explotació de les menors; o l'elaboració de plans d'ocupació juvenil que garanteixin l'accés de les dones joves a l'ocupació en igualtat de condicions en els contextos de rehabilitació postbèlica.

8.2. La construcció de pau des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'analitza la participació de les dones i dels homes en les diferents dimensions de la construcció de la pau, entre les quals hi ha els processos de negociació. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere promou processos de caràcter més inclusiu, al mateix temps que fa front a algunes de les causes profundes de la violència que subjauen en els sistemes patriarcals.

⁴ Plan, *Because I'm a Girl: State of the World's Girls 2008* http://www.pla-uk.org/pdfs/because_I_am_a_Girl_2008.pdf

a) Processos de pau

Com a conseqüència de la ruptura de les negociacions de pau entre el Govern de les Filipines i el grup armat d'oposició MILF, i la consegüent escalada de la violència a la regió de Mindanao, dones activistes de la societat civil van celebrar una trobada en la qual van exhortar les parts a posar fi a la violència, i especialment van demanar al Govern que abandonés l'ofensiva contra el grup armat. Les dones, procedents d'àmbits diversos com la docència, el treball humanitari, els drets humans i el desenvolupament, van destacar les conseqüències que està tenint sobre la població civil l'operació de persecució d'alguns comandants del MILF. A més, van destacar la importància del consens al qual totes dues parts havien arribat poc abans de la ruptura de les negociacions i la necessitat d'implementar els acords aconseguits. La trobada va estar afavorida pel Sentro ng Alternatibong Lingap Panligal (Saligan) i facilitat per l'antiga secretària del Departament de Benestar Social i Desenvolupament de les Filipines, Dinky Soliman. Les participants en la trobada també van demanar que s'aturés la distribució d'armament entre la població civil i es reforçés un procés de pau inclusiu, transparent i just.

b) La resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU

Durant el mes de juny, la coalició Initiative for Peacebuilding⁵ va publicar l'informe *Improving EU Responses to Gender and Peacebuilding*, amb l'objectiu d'orientar el treball de la Comissió Europea en matèria de construcció de pau des d'una perspectiva de gènere i, fonamentalment, per a millorar la implementació de la resolució 1325.⁶ L'informe assenyala que, actualment, tant les intervencions de la UE en contextos de conflicte armat com les anàlisis que fa dels conflictes no tenen una perspectiva de gènere.

Quadre 8.2. ¿Què pot fer la Comissió Europea per a millorar la implementació de la 1325?

Des de la seva aprovació l'any 2000, la resolució 1325 s'ha convertit en una de les principals eines institucionals per a afavorir la incorporació de la perspectiva de gènere en l'àmbit de la construcció de la pau. La resolució estableix diverses àrees d'acció a partir dels principis de la protecció dels drets de les dones i les nenes en els contextos de conflicte armat, la prevenció de la violència de gènere en aquests contextos i la participació de les dones en totes les fases dels processos de pau i de reconstrucció postbèl·lica. Si bé fins al moment han estat les Nacions Unides i les organitzacions de dones de la societat civil qui han exercit les tasques de lideratge en la implementació de la resolució, des de nombroses institucions es pot dur a terme una tasca d'acompanyament i acció en determinats àmbits institucionals i geogràfics, útil per a reforçar l'aplicació de la resolució en tots els àmbits de la construcció de la pau. Així, han estat molts els Governos que han aprovat plans d'acció nacionals amb l'objectiu de millorar el disseny de polítiques de construcció de pau des d'una perspectiva de gènere. En aquest sentit, institucions com la Comissió Europea (CE) poden fer un paper fonamental a causa del caràcter intergovernamental de la UE. La coalició Initiative for Peacebuilding ha llançat una sèrie de propostes que volen encoratjar el treball de la CE en diversos àmbits:

Institucional:	<ul style="list-style-type: none"> -Garantir que la resolució 1325 sigui incorporada a les declaracions polítiques sobre conflictes i construcció de pau. - Incloure l'anàlisi de gènere i construcció de pau en els Documents Estratègia País. - Recolzar el desenvolupament de plans nacionals d'acció sobre la 1325 a tercers països. - Garantir que tot el personal de la CE que treballi en qüestions relacionades amb els conflictes i la construcció de pau rebi formació en matèria de gènere. - Garantir finançament per a aquest àmbit. -Avaluar les capacitats humanes de què disposa la CE per a donar resposta a qüestions relacionades amb la dimensió de gènere en els conflictes i facilitar l'accés a aquesta informació.
Temàtic:	<ul style="list-style-type: none"> -DDR: garantir la incorporació de la perspectiva de gènere en la implementació del Concepte de la UE per al suport al DDR.

⁵ La coalició està integrada per les següents organitzacions: Adelphi Research, Clingendael Crisi Management Initiative, ELIAMEP, FRIDE, International Alert, ICTJ i PDCI.

⁶ Initiative for Peacebuilding, *Improving EU responses to gender and peacebuilding*, juny 2008
http://www.initiativeforpeacebuilding.eupublications_gender.php.



- Negociacions de pau:** promoure la presència de dones en les negociacions d'alt nivell i la inclusió de la dimensió de gènere en els acords de pau mitjançant iniciatives diplomàtiques. Proveir de recursos financers i tècnics les iniciatives de diplomàcia de pau de les organitzacions de la societat civil, incloses les liderades per dones.
- Justícia i reforma del sector de la seguretat:** garantir la contractació de dones en el sector de la seguretat. Adoptar mesures per a abordar la violència sexual i de gènere per part dels cossos i les institucions de seguretat.
- Governabilitat, eleccions i participació política:** desenvolupar línies d'actuació sobre dones i conflictes que permetin un major finançament en aquest àmbit. Garantir el finançament d'iniciatives locals que promoguin l'equitat de gènere i l'apoderament de les dones.
- Assistència humanitària, persones refugiades i desplaçades internes:** incorporar l'anàlisi de gènere en les avaluacions humanitàries. Assignar una persona a temps complet perquè treballi en l'àmbit de gènere.
- Prevenió de conflictes:** facilitar l'acció coherent de la UE en el terreny.
- Violència sexual i de gènere:** reforçar les iniciatives actualment en curs.
- Drets humans:** desenvolupar línies d'actuació per a una política sobre els drets de les dones.

c) Gènere i desenvolupament

El mes d'agost els líders dels països integrants de l'organització regional sud-africana **SADC** van signar el **Protocol sobre Gènere i Desenvolupament** després de tres anys de negociacions i reivindicacions per part de les organitzacions de la societat civil per a la seva adopció. El Protocol substituirà la Declaració sobre Gènere i Desenvolupament signada el 1997, i comportarà una major obligatorietat. El text estableix algunes metes, com la d'aconseguir que l'any 2015 les dones ocupin la meitat dels llocs de presa de decisions en els sectors públic i privat, o garantir que totes les Constitucions dels països signants continguin provisions relatives a l'equitat de gènere, incloent clàusules de promoció de mesures d'acció positiva. Altres metes plantejades en el text del protocol són relatives a la reducció de la violència de gènere o a l'abolició de les legislacions que neguen a les dones el ple accés als drets de ciutadania i que estableixen la necessitat d'una tutela per a accedir-hi.

Malgrat l'avenç que representa l'adopció del text, diverses organitzacions de la societat civil van denunciar algunes de les manques més flagrants, com el fet que el Protocol no abordi la gestió de les incongruències entre els textos constitucionals i el dret consuetudinari. A més, qüestions com la violació conjugal o la protecció dels drets de determinats grups en situació de vulnerabilitat van ser finalment retirades del text davant l'oposició d'alguns governs.

d) Equitat de gènere i conflictes armats

L'augment de la literatura sobre la dimensió de gènere en els conflictes armats ha posat de manifest alguns aspectes importants de la seva naturalesa. S'ha demostrat que els orígens i conseqüències vénen determinats per les estructures de gènere de les societats que pateixen conflictes, i també per les ideologies subjacents que legitimen l'ús de la violència. A més, la violència ha estat un dels elements d'estudi centrals del feminisme. El patriarcat com a sistema d'organització social essencialment violent, un dels pilars del qual ha estat l'exercici de la violència com a forma de control social i d'autoperpetuació, explica la importància que el feminisme concedeix a l'estudi i anàlisi de la violència i, per tant, de la guerra, com a expressió de la violència organitzada amb conseqüències de major gravetat sobre les societats afectades. També des del feminisme acadèmic, especialment en la disciplina de les relacions internacionals, s'han analitzat els vincles entre la guerra i la fascinació masculina per la violència, i moltes autores han reflexionat entorn del vincle existent entre la masculinitat patriarcal i els conflictes armats.⁷

⁷ Autores com Cynthia Enloe, en la seva obra *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*. University of California Press, 2001; Ann Tickner amb *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving*

En aquest context, algunes autores han aprofundit en la relació existent entre l'equitat o desigualtat de gènere i la probabilitat de recórrer a l'ús de la violència armada organitzada com a mètode de resolució de disputes tant en l'àmbit intern d'un país com en l'internacional. Mary Caprioli ha estat una de les persones que més ha estudiat aquesta qüestió, i ha arribat a les següents conclusions: **els Estats amb nivells d'equitat de gènere més alts utilitzen nivells de violència molt més baixos en disputes i crisis internacionals i, paral·lelament, la inequitat de gènere en un Estat incrementa les probabilitats que aquest experimenti un conflicte armat de caràcter intern.**⁸

Algunes de les causes més freqüentment apuntades per a explicar l'emergència dels conflictes armats fan referència, en primer lloc, a la idea dels greuges experimentats per determinats grups; aquests constitueixen la primera motivació que explica l'ús de la violència per part d'alguns col·lectius. En segon lloc, fan referència a la capacitat dels actors involucrats per a sostenir un conflicte armat, al·ludint a factors de tipus econòmic. No obstant això, aquestes explicacions s'han fet des d'aproximacions neutrals respecte al gènere, que han obviat aquesta dimensió que sempre s'amaga sota un conflicte armat. Caprioli assenyala que una anàlisi completa de les causes ha de complementar aquestes explicacions amb un examen de les normes culturals i socials que legitimen l'ús de la violència en contextos en els quals es produeix desigualtat i discriminació grupal –greuges– i en els quals existeix capacitat de recórrer a l'ús de la violència. Així doncs, la inequitat de gènere i l'exclusió de les dones en la definició de les normes col·lectives que legitimen o pel contrari rebutgen determinades eines de gestió dels conflictes sembla que són factors decisius en l'explicació de per què els Estats o els grups socials recorren a l'ús de la violència.

Hi ha argumentacions essencialistes que afirmen que una presència més gran de les dones en l'àmbit de la presa de decisions comportaria un menor ús de la violència, al·ludint a la seva suposada naturalesa pacífica i conciliadora. No obstant això, altres explicacions de caràcter no essencialista fan referència a la dimensió de gènere en la configuració de les relacions socials com un factor clau per a explicar per què una major presència de les dones en la definició del públic comportaria un menor ús de la violència. El patriarcat ha estat un sistema sustentat en la violència, tant estructural (exclusió de les dones), com cultural (menyspreu per les dones) i directa (agressions a les dones), i s'ha configurat com un sistema en el qual l'ús de la violència ha estat considerat com una de les formes vàlides de gestió de les diferències socials i d'accés al poder. D'aquesta manera, semblaria lògic que en les societats amb índexs d'inequitat més alts, i per tant amb una forta presència de la ideologia patriarcal, l'ús de la violència estigués especialment legitimat. D'altra banda, la socialització d'una gran part de les dones en les societats patriarcals ha tingut com a conseqüència la inculcació de valors i pràctiques que deslegitimen l'ús de la violència per part de les dones, cosa que ha comportat que en el moment del seu accés a l'àmbit polític algunes d'elles hagin traslladat aquests valors i pràctiques, promovent polítiques menys militaristes.

L'estudi efectuat per Mary Caprioli sobre la relació entre inequitat de gènere i conflictivitat armada interna analitza aquells Estats que durant el període comprès entre 1960 i 2001 van patir alguna disputa interna⁹ i utilitza com a variables per a mesurar l'equitat de gènere el percentatge de dones que han accedit al treball assalariat i la taxa de fertilitat.¹⁰ La conclusió de Caprioli ratifica la idea que la desigualtat de gènere incrementa les probabilitats que un Estat

Global Security, Columbia University Press, New York, 1992; o Cynthia Cockburn a *The Space Between Us: Negotiating Gender and National Identities in Conflict*, Zed Books, 1998, entre d'altres.

⁸ Caprioli, M., "Gender equality and state aggression: the impact of domestic gender equality on state first use of force" a *International Interactions*, núm. 29, 2003 i Caprioli, M., "Primed for violence: the role of gender inequality in predicting internal conflict" en *International Studies Quarterly*, núm. 49, 2005.

⁹ L'estudi utilitza la definició de conflicte intern proposada pel PRIO i la Universitat d'Uppsala, que estableix un llindar de mortalitat d'un mínim de 25 morts l'any ocasionades directament per la confrontació. El conflicte s'ha de produir en l'interior d'una frontera reconeguda entre el Govern i un o més grups dins de l'Estat.

¹⁰ Caprioli, M., 2005, op.cit.

experimenti un conflicte armat intern, i que la inequitat i la possibilitat que es produeixi un conflicte armat són directament proporcionals. D'altra banda, l'estudi sobre la utilització de la violència en les disputes interestatals ofereix uns resultats similars, i Caprioli assenyala que el grau d'equitat de gènere d'un país sembla una variable que permet predir les probabilitats que un Estat sigui el primer a utilitzar la força en una disputa interestatal.¹¹ Del total de 141 Estats analitzats en el període comprès entre 1978 i 1992, aquells amb nivells d'equitat de gènere més elevats van ser els països que menys van utilitzar la força en les disputes interestatals.

Així doncs, aquests estudis posen de manifest, d'una banda, la importància d'incorporar la dimensió de gènere a l'anàlisi dels conflictes armats i, d'una altra, la necessitat d'impulsar polítiques d'equitat de gènere com a mesura de caràcter eficaç per a la prevenció dels conflictes armats i la construcció de la pau.

¹¹ Caprioli, M., 2003, op. cit.



L'Escola de Cultura de Pau va ser creada el 1999 amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està principalment finançada pel Govern de Catalunya, a través de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Secretaria de Cooperació Exterior i del Departament per a Universitats, Investigació i Societat de la Informació. També rep suport d'altres departaments de la Generalitat, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola és dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

Docència
La Diplomatura sobre Cultura de Pau (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
Les assignatures de lliure elecció "Cultura de pau i gestió de conflictes" i "Educar per a la pau i en els conflictes".
Programes
Iniciatives de sensibilització i d'intervenció en conflictes, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
Programa d'Educació per a la Pau. L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
Programa de Drets Humans, que pretén promoure la cultura dels drets humans a través de l'anàlisi, la promoció i la defensa dels drets humans a escala local i internacional.
Programa Desarmament, que actua com a servei tècnic per a les campanyes sobre control de les armes lleugeres que porten a terme diverses ONG i d'assessoria a organismes internacionals.
Programa de Conflictes y Construcció de Pau, que duu a terme un seguiment diari de la conjuntura internacional, especialment dels conflictes i de la situació dels drets humans a tots els països, dels moviments de persones desplaçades i refugiades, dels processos de pau en marxa, de les etapes de rehabilitació postbèlica i de les dinàmiques de desenvolupament a fi de realitzar informes anuals, trimestrals i setmanals.
Programa de Processos de Pau que duu a terme un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria. Dintre d'aquest programa s'inclou el projecte Colòmbia, dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per a aquest país.
Programa de Rehabilitació Postbèlica, des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèlics i postbèlics.